

Tarahumara, Western: Bible for John, Luke, Mark, Matthew

Formatted for Translators

©2022 Wycliffe Associates

Released under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Bible Text: The English Unlocked Literal Bible (ULB)

©2017 Wycliffe Associates

Available at <https://bibleineverylanguage.org/translations>

The English Unlocked Literal Bible is based on the unfoldingWord® Literal Text, CC BY-SA 4.0. The original work of the unfoldingWord® Literal Text is available at <https://unfoldingword.bible/ult/>.

The ULB is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Notes: English ULB Translation Notes

©2017 Wycliffe Associates

Available at <https://bibleineverylanguage.org/translations>

The English ULB Translation Notes is based on the unfoldingWord translationNotes, under CC BY-SA 4.0. The original unfoldingWord work is available at <https://unfoldingword.bible/utn>.

The ULB Notes is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

To view a copy of the CC BY-SA 4.0 license visit <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Below is a human-readable summary of (and not a substitute for) the license.

You are free to:

- Share — copy and redistribute the material in any medium or format.
- Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.

The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.

Under the following conditions:

- Attribution — You must attribute the work as follows: "Original work available at <https://BibleInEveryLanguage.org>." Attribution statements in derivative works should not in any way suggest that we endorse you or your use of this work.
- ShareAlike — If you remix, transform, or build upon the material, you must distribute your contributions under the same license as the original.
- No additional restrictions — You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Notices:

You do not have to comply with the license for elements of the material in the public domain or where your use is permitted by an applicable exception or limitation.

No warranties are given. The license may not give you all of the permissions necessary for your intended use. For example, other rights such as publicity, privacy, or moral rights may limit how you use the material.

Matthew

Chapter 1

¹Echi osili ne chobekia echi Jesusi echi rabi ranala echi Abrami ranala ²Abrahomi nili echi Isaac onola xuga li Isaac echi onola echi Jacobo ali Jacobo echi onola Juda li aboni ritemula. ³Juda onola Fores li Zara ne Juboula Tamar, Fares onola esrom. Esrom Onola Aram, ⁴Arami Simili binoi onola yua Aminadab Aminadab echi onola Naas'on Naason echi onola Salomoni. ⁵Li Bich echi Salomoni nili onola echi Booz upami Rahab li Booz echi onola li leechi abed nasipayena Rut li echi obed li echi Onola echi isi. ⁶Isai nili echi onola David riweme rijol onola li echi ne ni Warura nilame nili David nili onolo echi Soloani pe wakianacua echi upula urias. ⁷Salomoni nili onola echi Roboam , Robam nini echi onola Abias, Abias echi onola nili Asa, ⁸Asa echi nili onola Josafat, Josafat nili echi onola Jora Li Joram echi onolo Uzias. ⁹Uzias echi onola Jotam, Jotam echi onola Acaz, Acaz echi onola. ¹⁰Ezekios nili ecle onola eche Manases Monases, echi Amon, Amon echi onola nili Josia. ¹¹Josias echi nili onola jeconias li binoi ritemuala siwina kawirle toruame nili mopo na Babiloniachi aniliwachi nili. ¹²Li pe wakin'o cua ma si wino torraa simili echo na Babiloniachi. Jeconia nili echi solatieli riweami rijoi onola li biche echi salitieli nile echi Sorobabel riweami rijol onola. ¹³Ali biche echi Sorobabel nili echi Abuid Abuid hechi honola Eliaquim Eliaquim hechi honola hechi Azor. ¹⁴Azor nili le heche hono la heche sadoc li. I heche hono la nile Aquim Aquim Al'biche Azori nili echi saroka. riwe'ome rijol onola ali biche echi sadoc sadoc nili echi akimi riweame rijol onola Ali biche echi Akimi nili echi Eluid riweame rijoi onola. ¹⁵Eluid echi Eleazar onola, Eleazer echi Matan onola Matan Echi Jacob onola ¹⁶Jacob echi Jose onola, Jose, Maria Kunula nili pe nasipa omi nawarili Jesus echi Cristo riwara ¹⁷Suwaba nalawika echi abrani na rabi echirika niili Mak'oi nao napawili Mapurika injirame niili echi Babilamachi makoi napawika echirika winijirami nili echona Mapo Cristo aaduuami nili makoi nao. ¹⁸Ali biche Jesucristo Jeriga ranorame nili bile muki Maria riweme bi noi ixela mino riweli Alibiche echi Maria Kunema riweali bili rijowi Jose riweme mapoli aboni Kecho napowili echa li ma riwiruame nili echi Maria ma ropeame nili mapuriga echi ne wabe galabe Rios, iwigala echiriga xali . ¹⁹Eholi echi Jose gala upemorueli echi Maria Xuga mo roPeme nili echali binoi no'ke nakili upenala. Ali biche echi Jose ne wabe salabe olomi nili echida niboi ke nolili echiriga ruyenola echi Jare biwaiame. ²⁰Mapuxenago echi Jose Jeriga we natali eholi binoi rimuli riwali bile walula Riosi Pioyonwala mapu Jeaneli: Jose Mapuechi David reweame Kuchuwala ariga up'e echi Maria Ketasi mojogo mopujiti echego ropeli mapuriga eche' Galabe Riosi iwigala echiriga Xali ²¹Eche Maria nawarma bile ta towi a li biche muje riwamo Jesusi, nir'o mapujiti binoi gala ku wikawama suwaba echo no ka wirle pireme aboni chati ololila jiti. ²²Ali biche suwaba je na jerika ikili echiriko ikime mopurika eche ne walubeala Riosi bacha niraka nuleli nawaisomla mapurika eche walubeala Riose jiti nawisama, ²³bile tiwe ke wesi rijol yuka Kochime orika ropeli. Ali biche eche nawarma bile to towil alibeche riwomo Emanueli echirika aniwame Ju Riosi Tamuje Tomi yuka ju. ²⁴Ali biche eche Jose Gala Ku yati upeli echi tiwe o echi ne Walubeara Riosi pixonwala nuleli ²⁵eche Jose Kecho xuka cochili binai upilo mouxenasi echilo ke cho nowarliechi to towi eholi eche totowi ruworami nili Jesusi

Chapter 2

¹Mapoli eche Jesusi, ranaruame ni li echo na Belen li Jureachi aniliwachi Ali biche echali reawi Jare rolamuli ne wab'e notome Sili echo na Jerusalem Jerusalechi' aniliwochi Jeonsis Sili ²? A li echi to' towi mopu bukuli awiliseche mopu pe wominananmi ne walubealo siliame nima ti emi Judios pagotomi Yuca Tamuje mo riwali ninoi miwala Sopoli Jipi no Sili echo na bachami binoi Yugo wemi chocona jago tanili mapali echi walula ³Silami Herodes namili echali ne wabe majali Ne Subaga aku chujare echona Jerusalem Pireame achio. ⁴Echoli echi Herodes bayeli Pabunta pendiente suwaba echi Jare bacha Jawame saserdote ne suwaba echi jere jurios niwala Riosi raicholo binerame . ⁵Ali biche aboni ku nijewaga jeaneli Belenchi ranaruame nima iiweli echo na Judea aniliwachi Kawirli echiriya osoruame ju echona Riosi raicholo osiruame mapona echi walulo Riosi jiti nawisarami Jeriga osali mapuriga binoi Jeaneli. ⁶echo no Belenchi aniliwochi echo no walu Pueblo nili Jureachi aniliwachi Kawirle nirume ne walu Pueblo Ju eche anche Jurena ne walu Pueblo xuwa echo na Jureachi anilil wacho nirume mopuriga echo no Belen ranarume nimo bile to towi mopu ne wolula niseromu nima mopu ne gala niramaa echi nije niwala Isreal. ⁷echi Erorsi bayeli echi Jare ne galobe natome rijol mopo na Jerusaalen sili a li biche binoi rukuelo chukilibuko ne bacha nira riwiratami nini echi sopoli ⁸echo no Belen Jeaniga Juli Simibago absi kili nira echi to towil chopi mopolimo riwiso golo tomi Kuruyesi mapurka nije echa no simene mopurigo bachami binoi xuca wemi roweka chocobo wiligo notetali ama. ⁹Ali biche aboni ma namili eche walula siliame jeaneli aboni ma ku simibaga echo mi kubuchi ali biche aboni auchesine riwali eche sopoli mopo aboni ma riwali Pe bukulilokua echo na bachami inorgo bayerli aboni mapono eche towi buwili ¹⁰mopoli aboni Ku riwali echi Sopoli echo li aboni ne wabe camili ¹¹aboni riwali echa no kolirle eche ta towi Jesusi. Eche bonoi ixela Maria. riweme li biche aboni bachami bachame raweka chocoba jago notero Yali li echo na aboni toli Jare ne wabe noteame nomuti li biche aboni ma irapogo coli eche towi eche oro wenomi bite wabe noteame molowa ¹²echoli aboni mo kochiga rimuli echali Riosi Jeaneli Aboni ketasi Ku rowili Echi walulu erorsi echo no Si wina buwiche Simarli aboni ku Simobali echo no aboni Kawiwala ¹³Ali biche aboni simibili echi riosi Pioaala simibili que newi lavil echi Jose Vimuli a li veanili Jeanieti willisika togo echi towi ali tela mapuriko nosobosia , ¹⁴Ali biche eche Jose ku busereka we yati rocogo niro bayeli eche towi iyela li biche echono auclie bilena kowirle Ejiptochi aniliwachi Simiboli ¹⁵Ali biche aboni echo na muchunali mopoxenosi mo mukuli eche Erorsi ¹⁶Li biche eche Erorsi ne wabe yoli aii binoi uuii cowinila suwaba echi kuchi a okua bamiwali mopu muchili echono Belenchi a li suwaba religion aboni echirike nakare wili ma kowanili echi rijol. ¹⁷Echiriga ne seballi ikili mopurico bacho niro aniruome nili mopoli echi ne walula Riosi jiti nawesame Jeremias riweme osali. ¹⁸Aboni namili bile ralchumi ne nalol aboni kuchula viti aboni ku kaniltami nili moporiko aboni muchii ¹⁹Ali biche mapolo eche Erodes mo mukuli, echali eche Walula Riosi Pioyonualala raischali echo na Ejiptochi Jeaneli ²⁰Wiliska anche sine bayerka togo echo ta towi binoi ixelo xuwa Ali biche ech na Kawirle Isreali aniliwachi kawirle Ku Simigo mopuduti mo mukuli eche mopo mino milinali eche towi ²¹Eche Jose we yati wiliska bayerli eche to towi eche binoi iyela yuwa li biche aboni ku simibali echo no aboni Kawiwalachi Isreal ²²mopoli eche ruyrame nili mapurika eche Arkelao mo wilorame ne walula niro ech na Jureachi. ²³Mapoli aboni sili echo no pireli Nazaretachi aniliwachi nili echirika ne ikili mopuk bacho nawesome Riose raicholo mopurka eche nima echo no Nasaret.

Chapter 3

¹Chabe rawe echi JUani echi Bautista nawali nawisomia echana bilena mapono kebiri niruchi echana Judeachi aniliwachi Jeanili ²echirka ku rawisi Mapurika echona ripa riwilkachi MA mutube ati ³Mapurika echi Simili mapo raichika anili echi Mapu nulame nili echi Isaias,. Mapali Jeanili:" Mopoli bile ralchami anili bile Jeanili Kawichi Mapona ke biri niruchi echirika Ma alarsi echi buye binoi riosi bulachi ala wachinika binoi bulachi⁴5 ali jipi juani na Pachali echi bawala camello a li bile pula echi wichila nolerika echi binal muyala a li echi kowame a li nili echona suwe bawirili a li akame niruwami echona kawichi ⁵ali echona Jerusolenchi suwaba echi Judeachi , a li Suwaba mapona Pirelchi ne nolerika Muchuli echona walu komichi echona Jordanachi a li buyali a binoi ⁶a li echirika Pagotami echona walu komichi echona Jordanachi aniliwachi, Mapali aboi nawesika anili binoi siti chati aliwami .⁷chokilibe echi riwali wikabe echi Fariseo y Saduceos sili echona Mapurika Pakotami nimo a li jeaneli ali abai tiem mapurika echi einowi niwala ke sine ki sawiwame nawile ? Chika Mapu animea Mapu Ku Nalinima ⁸ne wabe kala rakeami nima echi Mapu ichiruami Mapurika echi Ku rawaikuame ⁹ali ke natasi echi aniwami tieminira tamaje niwa echi Abrani Mapurika Tamuje onoloa ali echirika imi veane echi riosi echika vu Mapurika ne omerame Ku wilasia echi Mapu kuchola nili echi Abrani echirika vena rite¹⁰ali echi npula echirika ucharmi nili echona nawalachi echi rouoarili. a li suwaba echi mapu ke ala rakeami nili echi rojua echirika ripunarama a li patame nili echona walu rajachi ¹¹nije nimi Pakoma echi bawi viti Mapurika Ku wikarami echi siti chati oliwame . a li echi Mapu nama vubami tami yuka echika vu churape omerame ke mopurika nive a li ne chirika nulame Mapu echirika tobo echi akarachi. a li echi Pakoma echi riosi iwigala jiti a li echi walu ravachi ¹²Ali echirika Mapu Parami echiko chuku muje sikalachi Mapuriku tami biwemaria ne mapu yenasi vu ¹³¹⁵Ali Jesusi nawali echona Galileachi echona komichi Jordanachi Mapurika Pakotami nima echi Juana jiti ¹⁴Ali echi Juani echirika anajatali a sisali ku wilabisia jeaneli nije newale Mapurika Pakotami muje jiti a li Lmuje nawa tami yua Jesusi Ku nijewali a li jeanili binoi echirika nakiwi jipe chorikoria ne bichiwa tamuje nira Mapurika nijebo suwaba winijisa " Mapurika echi Juani echirika nakiwali¹⁶Ali Mapali jubamu Pakotami nili echi Jesusi we sapuko Ku machinali echona bawirili jona a echona ripa rewigochi a li iraptami nili a li binai riwali echi riosi iwigala echirika Jularama nili ripana tona nawali chuluwi rasakame ninoi yu'u ¹⁷Je nai, bile reaichami nawali echona ripa riwigachi a li Jeanili: " Jena nive ranala we kale. a li nije we kanila

Chapter 4

¹Mapurika Jesusi toruami nili riosi iwigala jiti echona wano kawichi Mapurika echi riablo chopi nakili Mapurika Jesusi chati orame a li Jesus Ketosi chirika chati orari ²Mapali echi ninoi echirika alali ke Kawali naosa makoi rawe a li naosa Makoi rokogo a li echirika ne wabe locheli ³a li Mapari echi riablo nawali a li Jeaneli muje ne bichwari riose ranala nisaga a la nule mapurika jena rite Mapurika pani navitima ⁴a li Jesusi Ku nijewika a li Jeanili: Echona riosi raichala jerika oceruami ju Mapu ke chopi kowani jiti echirika pirerama echi rijoi a li suwaba echi ralcholu mapurika machina echi riosi raichola echona chumulachi⁵ a li echi riablo a li echirika foruwami nilil echona Mapona wika rivowachi a li Mapurija binoi wilati echi Jesusi echona ripa ne suwe echona roobach: ⁶a li jeaneli echi riablo: " a li muje ne bichiwa riosi ranala nisaga Janai jona rale Pochibo a la li osei osiruwami: a li binoi echirika nulema niai peionoala Mapuriko nimi tibuma: a li Tiemi nimi Ku wilasama binoi sikala jiti, Maupurika ketasi sine vhi'wimea muje ranochi echi rite Jiti"⁷ a li Jesusi Jeanili: ne ukuliwami nira oseruwami Ju echona riosi raichala oselichi ke ompaba nokumewiya echi rijolMapu tamu je riosi nira ⁸Mapurika echi riablo tali echi Jesusi echona Mapona we ripa nili a li binoi echirika suwaba nai wichimoba Pureami napawili ⁹a li veanili:" Suwaba jena namuti nive nimi ama muje chokobika wilisaka ne bacha tami jiti a li tami ne walubela anema¹⁰ a li echi Jesusi jeaneli:" mina wana simika Muje riabile! Mapurika jena riosi raichal oselichi Jerika ani muje chopi tani riosi ne chokobika wilibika anema Mapu ju echi riosi chopi echi bilepi ju Mapu tami Kuwirima . ¹¹Mapali echi riabile Ma riweli Mapali echirika sili echi riosi Kapitanawara Mapali echirika Kuwiritami nili echi Jesusi¹²Mapali Jesusi namali echi juani asali echona Pacho acharami nili a li ku nawali echona Kalileachi amirwach ¹³echi Jesusi simili echona nasaretachi aniliwachi a li simili vitellmio echona capernaumachi Mapurika Ju echona malube walu bawachi echona mulube galileachi Mapurika aniliwachi, Zabolon a li Neftali¹⁴Jena echirika ikili Mapurika nijema Mapurika anili echi nulami isaia ¹⁵Echona Kawirili anijiwa Zabuloo a li echona Kawaril Neftali echona bochi simiwame echona walu bawichi mina bachami Jordanachi a li Galieachi. ¹⁶echi ralamuli muchili a li riwali walu ravame a li abai muchi bili echona bilena Kawiche a echi ravami Ku wilisili¹⁷Mapali Jesusi Mapurika Ma nawasali a li Jeanili Ma ka alarsi Mapurika echi Ma moupi Ju Mapali Jesusi ma Ku Nawama Ke saina¹⁸Mapali Jesusi Yenail echona walu bawirili echona Galileachi a li riwali okua rijimala echi simoni a li binoi rijimala Andresi Mapurika siruwami nili echi rochi. ¹⁹Jesusi jeaneli akina simas tami navatisi a li nije nimi niwama mapurika echi sirvawami echi ralamuli ²⁰we ya ku riweli echi rochi sirula a li ma najatoli²¹Ma pai, Jesusi machinochi echona yana a li riwali auchevare okua rimala echi ranala echi Zebedeo a li echi Juani binoi rijimala aboni muchii echona barcochi napawika binoi onola Zebedeo ²²a li aboi echi rachi sirvia a li aneli a li aboni we sapo Ku riweli echi barcoc a li binoi onola a ma yuga simibili²³Jesus simili buchi echona Galileachi nawisamia mapu binoi binerali nawesia echi riosi raichola a li ku sawali nayukami mapu yirpi nawili Mapu okome echona rala mulu yuga ²⁴Ma nawisarami niili echi binoi niro Jesusi suwaba echi siria anillwami a li echi Mapu muchili a li echi okoi Ma ku sawiami Ku nira ripi a li echi Mapu ke omerami nilili Ku wilisia a li Jesusi ku sawali echi nayukami . ²⁵Mapu si enili echi Jesusi anajatami nili echona Galileachi Yona Jerusalenachi a li echona Judeachi aniliwachi mina echona Jordanachi

Chapter 5

¹napali Jesusi riwali wikabe echika mali echona ripa, napali moli echika asibali ali echi loinetame sili echi yuga
²echika chumula napali ali bineralili echika aneli ³we ala nima echi risuti echi riose iwigara nira maporiga echiko
nila juu echona ripa nwigachi ⁴we ala nima npi nala maporiga echiko kuu kilartame nima⁵we ala nima juu echi
akame mapriga ⁶echiko nima echi wiye we ala nima echi jare locheame al joalicheme ⁷maporiga ala alabaria
maporiga echika bochiwtame nimo we ala mima nopo we kanjome malooriga ⁸echiko nima we kanilame we ala
nima nopi we ala suleme juu maporiga echiko tome riosi⁹we ala nima nopi we kili juu maporiga echi anerame
nima riosi ranara ¹⁰we ala nima juu echi jare mayou anajatame mli echi riosi nira maporiga echi nila nima ripa
wigachi¹¹We ala nima juu tiemi mapali echi rauramuri chubanesa ali anajatsa ali akalewga anesa karaga namuti
chatri tami niraa ¹²Napawisi ali we kanusi maporiga walu juu echi nyakwame echona ripa , maporiga echiriga
rarumuri anojatili echi welpala mapu pirel chabe bacha tamuje yuga . ¹³Tiemi juu echi knona echona wiyerli
maloadi echi kana wikawsa akame ? choriga najitima akame chusine?ke sine ala nima maporiga patame msa ali
rikerame rale rono rarmuri nila jitara ¹⁴tiemi juu echi nai jenai Kawairari, lilena panimi niwara kawirli ke tasi
china wilimi. ¹⁵Ke tasi raramunojinsi echi tamuje onolo echona ripa atime ri raye bile nail ali ucha bitena rala
poitiga ali bile sokolichi ali rataba wilkanami kalirle. ¹⁶riwe maporiga echi nai ratabma bachami raramuri yuga
choriga inema echi we ala nochile wi¹⁷Ke tasi natsi nije nawali nosobumaria echi ralchirl nai ni nume al welpala,
ke tasi natsi nye nawali, nosobumaria echi ralchiri nai ni nume al welpala, ketas nawakine nosobumaria
maponia alamari namuti ¹⁸maporiga ni lachiwari jeanine mapali echona ripa ali wiye simirsa bile pachupsa
ketasi nira simirsa echi raichari napai jonga kuraga namuti niruisa, ¹⁹Namuti Kasinsa we taa echi namuit ali
binersa chu jare o niwasa anerame keme nateme echona ripa kiwigachi mapali bile xopl katiwasa ali binersa
anerame nima ne walu echona ripa riwigachi ²⁰Maporikarianije nimi Jeanema nopi olarame juimo simira echi
inijatame jare oweipala Fariseo quetasi bakime echona ripa riwigachi²¹Tiemi we ala kipulitmo choanerame jutmo
chabe rawe "ketasi" milimemo" mapu chubiyirlol nopi mila go asime Nopon chanoluame muchuwa ²²maporiga
nije jeanine mapu we yoo atiko echi rijimara yuga asime jubarawe kuu` anerame nima ali mapoyirpe Jeanesa
riyimara muje juu bile rijooy kepiri nateme asime schona nile i jopona anakua makoyirpe jeanesa i muje lowime!
asime nopona walu raja echona rale²³mapalimo asisamo nijiya loile namuti echona loachami ali chona natasa mo
mujerijimara niwisa bile namuti muje yuga ²⁴riwe nopi nijimare echona bachami ali simiga echona bucho loacha
kuu ralchi muje rijimara yuga ali kuu acha echi namuti nopl nijimaruelimo, ²⁵mujerachaga ane nolo nimi iniji
we sapu niraa mapali inarsamo buchimi echi yugo echona napona inijikua echi nopi nimi ininjiko mopali nimi
inijisa echi walula yuga ali echi walulako nimi asa echi sontarsi ali muje patame nisamo echona pacha paona
kariirali lacarcelchi ²⁶nebichiwari nira nije nimi jeane kesine machinmamo echona jonanapo joa natesamo man
juboa echi winomi nopl wikamo²⁷Tiemi a kiputmo jeanisume nilta " ketasi si nu mukul yuga kushume mayou
maa kuneme juu. ²⁸Nijeko nimi jeane Karaga nopi bile inesa boile mukul yuga kychymeria ma keale olali echona
pachana sylachi²⁹ali muje busila echona otono nimu lmetas. ee ali paa we mika muje yuga moporiga chorape ala
juu muje niraa mapoli ke niwisamo bile sapala mukusa ali echi Karaga muje saioala patame nisa echona rale
nairli . ³⁰Ali muje sikala otono nimi keala olatsa sikire ali paa we mika muje yuga, maporika chorape ala juu muje
niraa mayou kee niwilsame loile sapala mukusa ali karaga muje sapala patame nisa echona rale narali.³¹Ayena
jeanirume nilti " maporirpe we mika julasa binoiupila riwe mapp nimi ama echi osuli kuu rajuakuame, ³²nije
nimi jeane mapu karaga ku rojuako ninoi opila yuga, maporiga echi mukame nira niwa bile namuti keala ,
mapoyirloe sinu yuga upesa ma ku riweme bile ryolo muki makle ala ala, ³³Auche sine kipulitmo jeaneltatmo
chabe rawe "ketasi ola bile namulti akalega, ayencho ola maporiga ani riosi" ³⁴Nije nimi jeanema muje ketasi ani
bile nira ketasi bile echona riwigachi maporiga echiko riosi nila juu, ³⁵Nibile wiye niraa maporiga binoi atihampa
tirega binoi renoti nibile echona Jerusalechi maporiga " binoi nila juu walubela³⁶Ketasichio ketasi moo niraa
maporiga ketasi omperampanimo bile kpa rosakame niwaya ali chokame, ³⁷ariga riwe muje raichara sima abe,
abe ali kie, kie kard jeno namuti awa echi chati olowame.³⁸la kiputmo jeaniwame bile busi ayenche bile busi ali
bile rame ayencho bile rame. ³⁹Nije numi jeanemel ketasi ji werd nopl juu chati echona muchukuachi mapoyirpe
nimi , pisosa echona banachi otono ayencha a chubitela banalel⁴⁰ayena bile siminaisa echona inijikuachi nimi
yuga arriga nimi esa echi napachala riwe mopiriga echi rijol tome karaga moba chikumechia ⁴¹nopi nimi werli
nilesa manla bile kilometrochi arigo chuu osaa maa ⁴²Karaga a nopyirpe nimi tansa ali ketas mina masi ayenche
nop nimi tanesa tansa.⁴³Ha kipultmo jeanirume nilta "kalemamo muje sayela, ⁴⁴Nijeko nimi jeanema kalemamo
mujesayela ali tansi jare nopo nimi anajata, ⁴⁵Nopiria nimamo ranara echona ripa atime maporiga echi machi
pampani echi rayenari echona siti muchowana ayencho aka ali Julampani echi bawi echi bawi echi aka raramuri
yugo ayenchoke aka . ⁴⁶Kalesatmo rojol nimi kale piri nateppatmo nuetasi chigori a latmo nopi nipame juu ⁴⁷Ali pi

binoi rijimala riporsa chonokua chu jare ke chijoiga ola eechi we aka raramuri, ^{48:11}jipe we aka nisi nopiria tiemi
onola walubela we ala kampa

Chapter 6

¹Ne gala naka ke tasi alasi bachami echi quche jare pago'tami yua mapurika chopu nwirvami nibo echi jare abini jiti atamo echirika orasaka ke tasi ku natetaromo nibo ketamo ono jiti mapu echona ripa kiwigachi. ²Mapu ali ka'ama echi auche jare we risualti pago ketasi echirika olosi chopu mapurika jare pago tami nwimea ma pumi garabe ora. ke tasi nuresi we lweami Simenara bachami muje yua mupari echirika koame echi jare risuati. Ne bichwali ni mi one mapu aboni ma ketearamiju . Riosi ke tasi mapa muje sikala owina piri ka ola muje sikala watona³Mapu ali ma ko'asa ke tasi mapa muje sikala owina pirika ola muje sikala watona. ⁴Ali echirika muje koasa ne china niraa keni ono ritiwa mapu rika ala muje lli binoi ku binoi nimi ama. ⁵Mapu ali Riosi yua eaicha. Ke tasi akaleka mapu riga aboi kale newilike li Riosi yua tania echo na sinagoka echo no mulube sitochi nasipa suwe li echrika nira a riwiruame nimo echi ralamuli Jiti li echirika ni ani echiko ma ku narely bile. ⁶Muje ru, Mapa ali muje Riosi yua raicho, baki echona muje bitelachi. Erkaechi era, li tanik echi ona mapu a ti ne'e chini nira. Li echirika muje anola ne ntiwa ne chi na nirera arame nimo muje . ⁷Li mapu ali raicha ke tasi alasi chati aniko ne wisa nira'a mapu echirika olo echi ralamuly, mapu echi na a mapu riga namike wika raichika⁸Ke tasi nisi yemi mapa riga aboni nira'a mapujie ketamo Ono gala machi mapu chubiyiri namate neware mapali ke cho tani. ⁹Yemi Jenka raichabo Riosi yua, Tameje Onora mapami echona riwigachi ati, ne gara o wike'rami niraga muje riwala. ¹⁰Ne gala nula muye jenai wichimobach: ne waruberaga nira'a Suwaba gura ora mapu riga muje naki Jenai wichimobache achigori¹¹Tamuje tami ya echi ka'am mapu ta nowale jipi rawe: ¹²Tamuje tami ku wikawa suwaba maporika we chati olal maporiko Tamuje ayencho Ku wikawa orari sinermi echi auche jare mapu tami tumi we chati dali ¹³Ke tasi ariwe mapa echi wabe olala riablo tamye tami chati oranala, chopi tamuje tami ye echi wabe chati arowa'ome maputi muje suwaba omerame Ju mapujiti ne waruberaga ju ne sinibi nira'a echiriga nirigo, ¹⁴Mapujiti ayentamo ku wikawasaga' echi auche jare pagutami mupari aboni emi mi chati Orama Ari bichi kemi ono, rip riwigachi atiami, ayencho yemi mi ku wikawama. ¹⁵Chopi muje ketasi ku wikawasaga echi auche jare pagotami mapari aboni yemi mi chati oramos ri bichi, kem ono ketas chiyo ku wikawama mapu'riga emi aboni we chati olali. ¹⁶¹⁷¹⁸Ayenacho mapu ali yemi tarape nira ko'wa mapu ali Riosi yu'a raicha ati echali ketasi wabe o'mana chopi nisi mapuriga ala echi auche jare pagatami mapu ali aboni ariga webe ekika ola. Nije natetiwa Riosi ma ke tasi waminabi nate tama aboni chopi mapali muje wiribe nira ke tasirape namuti ko'wa mapa ali Riosi yu'a raicha ati echali ne a la tiche muje kupala li ayenacha ne a a bisiko Li echriga auche jare pagotami ke tasi machimeo mapa ke tasi namulti kowa chopu keni oro mapu ripa riwigachi ati echirigo orasi mapuga muje onola mi gara suwaba riwiriga gala ku natetame namuti ne chino nasotami¹⁹Li echiriga auche Jare pagotami ke tasi machimeo mapu ketasi namult ko'wa chopi keni ono mapu ripa riwigachi ati Echiriga orasi mapaga muje onola mi gara suwaba riwiriga, gala ku natetame mapujiti binoi ne gara ritiwa' ne suwaba rumuti ne chino nasotami. ke tasi biri namuti katiwasi Jenai wicime ba niruami mapu echi ka koseari li rijol pee suwiba li echi chigorame nosabika nira'a ola. ²⁰Chopi ne wabe napabasi echi wabe' garobeara echona ripa riwigachi ma pu pna tasi kose wma echi namuti ayencho echona echi jare namuti ketosi subama. mapu echonei jare chigorame que tasi choguma ²¹Mapa na muje ati wabi rateami, eyenachu echona si ati keni sula. ²²Echi basila ko ju bile nail muje sapladi li echiriko muje basilio ne gala nisaki ne suwaba muje sapala ne bochaomi rai ju ²³Li muje busila chatiri nisago muje sapala ne chonoka nira'a. ju li echirika, echi nai mapa muje yua ati ju ne sinibi nira'a chocami ? Chu rega ne wabe walu ju machiliani ? ²⁴ke tasi ju mapurika nijewka olaba okua ralamuli, mapu rika bi we sayeriko nir'a alama li bileka wabe kulema che bile. li echiria wabe chati nira'a one, muje ketasi nijewika alama onoruami li waka namuti nateami nai Kawachi niruami²⁵Li Echrika nije nimi one, ke tasi walu natasi muje aliwala, piri jiti come, li piri bajima mulipi muje sapala, piri rapachama ke tasi ja echi biteluami ma pu rigo echi ko'oami li echi sapako wika nira'a rapacho? ²⁶Ta inebo wika akami echona ikarli echiko ke tasi icha ni tarape napubi ke tasi napawi echona mapona niru namuti li keni onoko ripi riwigachi ati binoi ah echi koame ? We ke tasi muje ju wabe nateami mapurika echi che jare namulti?²⁷ Chika emi ne wabe chariko omera jeani bile ketasi omerami maa mulip suwiba ninoi piteluami ²⁸? Li churika muje echirika wabe natika mulipe muje rapachala? Natasi mulipi echona wabe semati ipo. churika echi ochera echiko que tasinocha li ke tasi niwa napacha. ²⁹Li echiriko ni mi ane, ke tasi echi Salomoni sinibi nir'a ke tasi echirika napachali napu rika jare jeyire³⁰Echiriko Onoruani vino i echiriko omera napachatiya echona ipo, mapu rika Jipi rawe Ju patame echona walu rajaich li echiriko echika wika nir'a napacha tima emi li emi ke tasi wabe bichiwa? ³¹Li echirika ke tasi wabe natasi li Jeanisi ? Piri Kai copo? ? li piri kati bajibo? o ? Piri Kati hapachabo?³²Li echirika ne Sineami Kami ami Jena namuti Echi ralamuli echi keni ono binoi machi mapute nowale ³³Echirika ne bacha nir'a osaga li binoi echirika nira'a na suwaba arami niimo muje ³⁴Li echirika ke tasi wabe wella hata ba'alinala nir'a rawe chopi nata muje jiti nira'a Sinibi rawe niwa wika namuti muje titi nira'a

Chapter 7

¹Ketasi injisi auchejare pasotame mapurika Riosi tihemi Kecho injima ²Maroika tihemi winijisa auchajare echi warubeia Riosi echirika tihemi ni mi ku ari tihemi pe treii nila ku nawisasa echi auchajare pagotame echi Riosi axenacho echirika nibo³Chorikarla we te nena ta basura bus'chi atiiame, mapone moje rijimara basura ati aribichete ketasi neni wau kuteca mapona echona moje vinowi basura buwi. ⁴chorikariame ke omera muje rijimara Jeanea muje rijimaa pe teli bu we Japilika nimi mina pasma nnu tu basura echona busiche atiiame ⁵ketasi asi echi Riosi niwala wabe kula echi Jare wabe Simirame chatiorame pagotame yugo mapurika Kochi Ju nisape⁶Asi tihemi nibla wabe cala mapurika echi bile kolo wa anilwame wenateame Ju⁷Gula tansi echi Riosi aribichetama arame nibo gara bayes mapurika Riosi tihemi nimi hrapama alibichetama gara hiptame nima ⁸Mapurika suwaba jupu iki tana Riosi Jiti bile namuti aboniko ne gula narema ali echi Jare mapu iki ala baye mapurika Riosi irapama aboni gala hirapiame nima. ⁹Chiku rijol niru chona achi ama mapli binoybile rite hama. ¹⁰abicheta echi muje lanara o tasa taa rochi we chemo ama bile sinowi¹¹echiketihemi pagotame ke tasi garabe olame mapurika riosi nir chopi tihemi kala machisaga we Kula namuti hama tihemi aboni cuhala kechi Riosi onorwame mapu rip riwigachi atime wabe gala namuti nijama echi mapu iki kal naki ¹²echi jiti ne suawake namuti naki mapu echi auche jare pagotame tihemi nimi Kulu alamo achigorko olasa tihemi higorika olasi auchejare Pagotame yuka¹³mohusi echona wabe uchi yechi ¹⁴Mapukiya ne wabe wire ju echona auhe bilena yeachi¹⁵Tibusi tihemi aboni nira mapurika echi Jare hekame nawesomi ke tasi tihemi hegrame nima maporik binowi tihemi yua sime maporik Riosi pugula bowa nira ju mapurika binowi tihemi yuga sine mapurika Riosi pugula bowa nira ju ¹⁶tihiemi cala le machivo echi mapu garabe uva racalajo aniriwame rake ke tasi ripuncuame nima echona bilena sahuwa rulu ayena cho echi wowe gala chuna rakula ke renarame nima ¹⁷Chirica ju echi suwaba lakeme namuti ke tasi oera lakea echi wawe siti lakala ali echi we siti rakeme namuti chopi rakema we siti rakula¹⁸Echi we cala rakae namuti ke omera rakea echi wawe siti rakeame namulti ke omera wawa cala lakea suwaba ¹⁹namuti ke tasi omera echi cala reka echiga riponarama nima ali echica patame nima echona nairili ²⁰Ne vichiwiili tihemi rakala Jitiri machivo²¹ke suwamu japi timi yuye rojoi rido vaki echirico ola wichiwiili nira mapurica ehirica ripa riwigachi ati kimi ono ²²ne charelawe wika tiami le anema bnoiuame profitizams moj iuawala Jitare a li muj ruawala Jitura machinaga machinaga echi chati olala Jitara, ²³alininiye ku nijewaka je anema nije ke sime tihemi nimi machili waminami wana simivaca tihemi chati olame²⁴mapuyiripi tami ake na Riosi rahichara Japi ha nijewca ola echirika nima mapurika echi bile rijawi japi niwali vile kali nerile wiheral jonsa ilime ²⁵nopu ali ne walu ikuli ne walo vuibuli wawi ayena ne wawe ikali ne noji apesili echikalul pibla arika ke najule japirica we rile wiherli Joka ilarama niili²⁶suwawa japi tami akeli na rachili pibabla arika ke akemenima joririya bible rijow nima incenao najunca olale echi kali na nujuli echica pee walul nillaca le ni ile echi kali. ²⁷Japi ali me walul ikuli, me wulu simirili bawi a nee walul echi ika ne wame puchile na ariya najule echi kelu na najule chi kali pebla a walul niile ²⁸Echirika simirile onorume rahicha echona raicha nijal mapona wika ralamuli muchuli caili Japona raichi alti ²⁹echi binelea olali maprika

Chapter 8

¹Mapo ali binoy onoruame ku rikili echona binoy kawarili Jonsa ali wika ralamli najtlili ²nai nawale wile chaname nimi asia echrika Jali aboni bachami niraga Jeanika." Onoruame muje nakisa muje tami ku ariwema ³onoruame echika ku sika kayawili echika ku chapli Jeanica "nije ninili. ku ukiliwami ne sapoiraca ali ku wiwarame nile echi japi chanili⁴Jesusi Jeaneli echi na muje ke biri one wuheville rijowi, simiha Japomimi simere echirika riwiri echi ne walvala nulame, lil nijali Pikua namuti mapurik Moisesi nuleli mapuri minoy ku raichika anime⁵Mapali Jesusi bakili echona Capernaum bile santarse nawali echi tali, ⁶onoruame mu vichiname isawka echa kalirle raralizada echi er chati okoli ⁷Jesusi Jeaneli: " Nije simera alini ki sawama ⁸Chi sontali nijewaka Jeaneli: " Muje onoruame ke me ne ala olame Japirikame bakune echona ralepacha kulirili. Sopi ani echa rajichi ali echi wichiwame ki savaram nime, ⁹Ali nije achiyo Ju bile rijowi mulame aine achiyo niwa echi santarsi mapuri nulame. Nije Jeane echi simiga, ali echi simi, ali Jare Jeokua Saasi ali echi nawa: ali wilenaechi wichiwame:" ali echirika ola ali, echi niwa ¹⁰Japa ali Jesusi akeli echi echi asali ne kanilika ali Jeaneli auchejare auchejare mapo najatali newo chiwil niraga nije Jeane tihemi, Keni wesi riwali echiku wichiwame echo Isrealachi. ¹¹Ali simi wika wilena ali mina omana pireame ali chokovaka echona mesachi echi Abrani, Isaac ali Jacob ne ripa riwikachi Jonsa ¹²Ali echi riyablo Kuchala rale ilutame nimaa Japona ne chanaka wili Japona niruma nalukame, nee kilamo echi rame ¹³Jesusi Je aneli echi santarsi Ku simika pee a akeli, echirika nima muje "ali echi wichiwame Ku sawara me niili echali we sipino ku. ¹⁴Mapalil Jesusi ku nawali echona Pedro vitelachi echi riwali Pedro Wasila ali echi Pedro wasila buwili we naya ¹⁵Ali Jesusi chapili sikala, ali ma mabla ku sawaram nile. echirika mabla ku asisle alii bla ma ku najatuku sile onoruame ¹⁶mapolil nawali pe ali ralamili toli echi Jesusi wika miili ¹⁷Echirika ne sebli ikili mapurika ne bacha niraa nawesaram niili mapo ikime riweli, Kiya biteme walula nawesame Isaias riweme Jerica osalii echi Walvuela Vinowi ma ku sa'wali tamuje okoli ali tamuje ma ku sawali tamuje nawilawala. ¹⁸Ari mapuli Jesusi riwali wikave pagotame echona ne vinoy noriga yua simia echari binoy nuleli Jare mapu vinoy binerali Japilika sime elchano bo'omara. echona waru bawarali moba simarga, echona Galileachi ¹⁹Ali we yati nawali vilerejoi nuraume vinerame ali je aneli nimini yua sime mapumimi simere japami simi ²⁰Jesusi nijewaka Jeaneli echi kiyochi echona pachu iwachi pire ali echi chuluki ripa niwa rosola ali tamuje ke niwa echi kali maponate Kochino. ²¹Ali Jare mapu Jesusi binerame Jeaneli onoruame pitami buye bacha niraa wene bacha walime echona onoruame bula ²²Ali Jesusi Jeaneli, tami najati ali echi auchajare pagotame mapurika ma suwie nirake Ju ali echi auchjarema binowi niwala ariwre echi auchejare avon niwala suwime²³Mapili Jesusi vakili echona Vilena warkochi ali jare mapo vinowi vinerli echika a vinowi yuka ki simiblili. ²⁴Echona walu ba'wili Ke saina ne Jiwerka ikali echi echona pacha barcochi ne noji bachili ba'wu echi Jesusi we Kochika bu'wili mapurika we risime nile ²⁵Ali echona Jesusi yuka siga Jeaneli echi Jare wichiwame Jeanika Ku achasili barubela onoruama tamuje mute subure. ²⁶²⁷Ali Jesusi Jeaneli chatma rilaria we majs, tihemi rijowi ketasi me wichiwame echirika ka asisli winowi ku rahamili echi ika we siwerame echi wawi achiyo we yati ku achoabli echirika ne siweka ilili. Echirika echi Jare rulamli we nika muchuli Jeanika nokali chutir rijowi Julepa cheno onerame Japarika ala ku acha echi bile iku mina echi ba'wi²⁸Mapuli Jesusi ku nawali echona onama suwe mapona Gadarenos anilichi kawarili Ju aku ralami we jumska natipasi Ju aku ralami we jumska natipasi siro mapu wave chito riyablo liweme nile ali echona jarenu rosachi, chuyecho Jansa, machinili ali okuanika we wawe jobatame nile kebla wesi omera echona simarita ²⁹echi abani ne wave owerili Jeanija rukueli Pirini olama tamuje tami yuka muje Jesusi mapurika ami bilepi Riosi ranalaju we chemo mawali mapurika bachi ke cho sebachu ju. ³⁰Ali echon pe mika kochi loiya ichutuli ³¹Echika echi Jare we chati riyablo aliwala risuanika Jeanili Jesosi ami timi tanuje tami ku machi pasago tamuje tami risensia a mapoto moiba echar echi wika kochi alibalachi mohibata ³²Ali Jesusi Jeaneli simibga a ³³li echi jare rala muli napo cochi tibu jarli we jumga simibli echona pueblochi echona carga ralumuli ruyeli napo ikili echi okua ralamuli chati aliweme li echi cochi si ³⁴li echi ralamuli pueblochi Pireme Jesus nevaria we sumli Jeaneli jesi we ku simiga

Chapter 9

¹Jesusi bilena barochi baril: simirra mi cho siuna li nawali ku binoi bitelch ²li jenai palti bile rijol ke onerame iyena buuga echona bilena conchonchi echirlla aboi inenga echi Jesusi Jeanili echi rijol que omerame simiya: muje keni ranala ni ku jiwerka nuje chati sulala ku wikawarame ju³Jenai jare napo osali Je aneli je na rijol ju sajerila ola echi Jesusi ⁴Jesusi binoi machiga je aneli ? chosilla we chati nata echi sola chi ? ⁵? O chu silla ke me nochli ju aniwawa muje chati siti wikawarmijo li jeanika wiliska li fu ina? ⁶maporilla machirbame niba echi riosi ranala jo ne bile bacha wiliame silime echo na kawichi omera chati otarame ku wikawa li echi Jesusi aneli echi rijol que omerame, yena muje rijol ku ju eche pee cuchuwame li ku simika mujoe bitelchi⁷Li echi rijoi ru wiliska li ku simili ⁸napoli echi ralamuli napo echona jali echi riwali we kanilka tibili na Riosi bichili ⁹echi Jesusi echona simrsa, riwali bile rijol mateo riweame mapo echona asali napo nile bilena napawika natetoame; li Jeaneli muje rijol tamil najato lo echi mateo wiliska najatli . ¹⁰Li Jesusi echona ati coya echona bitichi ne Jeaneli Jenai wika muchuwa echi nipame li chati alame sili koal echi Jesusi yua li chejarre mapo Jesusi bichili ¹¹Napali echi Fariseos riwali echi Jeaneli echi rralamuli napo Jesusi najata enlu Jeaneli ? chonikaria tiemi biner la echi chati olame yua kowa¹²Napali Jesusi akeli Jeaneli ku : napu echi ralamuli napo nayo ke ku oname nafi napo na yukame chopu naki awame. ¹³tiemi ga machiboa cho aniwame ju jena raichala Nije naki mapo nijeora orama mapo ke chejare namitil nijero nawal ketasi butema ke wahinka ku chopu chati olame¹⁴li echi ralamuli juani najatame sili na Jeaneli chonikaria la muje na fariseo wisa que kua li muje najatla ketasi escirilla ola ¹⁵Jesusi Jeanili; a omerma ne wabe siwella echi jare mapu jare bukuli niwiami yua amawka muchuwi mapali echi buli niwia ame rijol aboni yua abiji asisa pe waminamomi rawe, mapali echi bukuli niwiame rijol ma yerami nili echona abonich. echali rawe aboni atenta wabe siwega ma ketasi komea wilbe nira, mapoli aboni chapi Riosi yua taniga raicha muchima¹⁶Ta bile wesi pachorma bile chini bilena sipucha we ala pachksaga bile bacha lume¹⁷Li ke wesi rojwama echi buruliwame uva bawila echona pachuma Jaleane siti wichi chiwawalchi echirika alasa ma roninasaga echi uva bawila ayenacho echi wichi chiwalchi karga chiwama, echirijiti gala nima echi rowasa echi bokuliwamk uva bowila ke cho ronomei echo na pachana¹⁸Ali bichi mapali Jesusi abiji jena jeliga raichali aboni yua, echali echona nawali bile rijol walula ali biche echo na Jesusi yua bachami rawega chokoba wiliga Jeaneli: Nije malaba mukuli arillo tami yua simiga mujue sikala jiti nochoga mapuriga ku owinma ¹⁹Ali biche Jesusi we yati echi rijol yua simili li biche mapali echi jarre mapu Jesusi biner ayenacho asi aibnibil²⁰li bichi mapali Jesusi ilenli echona bawich echi wikabe pagotame yua echali bile mukui makoy mina okua bamiwame jansawe leniga nayuame nili ne jubami nawaga nochali echi nili ne jubami nawaga nochali echi Jesusi napachla sowira ²¹ninoi echi mukui ko binoi ku Jeaneli Pi chui napachta nochasa ku sawime nije (ali biche Jeaneli binoy niraga allena nijene nochesaga a jena chini cu sawarame nima.) ²²echi Jesusi cu rowiga gala neni ga me gala Ku sawarama ju²³Echi Jesusi nawali echona pacha Kalirili echona riwali wikabe echi jare taka nakuale flautachi achigo tinichiga ²⁴wicabe ralamuli we nakataga anili, ali je aneli cu simibica , echi tiwe ma mu kuame ju. echiriga bonoy; Jeaneli chu jare kachiga aneli tinichiga²⁵Mapoli echi wicabe ramuli ma ku machi awastami nili echali Jesusi bakiri echona mapo'na echi mukuame tiwe buwiti: uche sine echi tiwe sikala chapili ma ku wilisiga mapujiti ninoy ma gala cu biteai ju. ²⁶echijiti cu wakinana cu suwa baca ralamuli echa kawirale pireami gala machi gala omeriga olali²⁷Echali Jesusi simirali echona ku okua rijoy ke machilame ma jala najatali binoy yuwa gala amerame ju je caheli tamuje tami ku natima muje David ranala! ²⁸mapali Jesusi bakili echona kalirili uche Jare ralamuli ke inename ineniniga echi Jesusi ku aneli , achamo bichi nije gala omerame ju oloya echi anche sine abonini Jeaneli abe muje rijoy gala omerame ju. ²⁹Mapuriga Jesusi echi busila nocahali Jeaniga nokuali, ke bile echiriga ju niwarame nima muje iwigala nira ³⁰Ali aboni busila we gala machiluame nili mapuriga Jesusi hormerga gala nun li mapuriga aboni e wesi ruyema. ³¹Echi okua ralamuli cu simibika gala nawesal, Binoy echi sumami echona cawichi pereami³²Echi aboni cu simili oku ralamuli echi bile rijoi ke ra ichame echona asali mapu wae chati riabli aliwala niwame nili ³³Chopi mapali echi we chati riablo aliwala ku machi patame nili echali echi rijol gala ku onerali raichi. Ali echi pagotami echona pireame we la noitaga Aniga muchirali, Jea niga: Ke wesi echiriga riwiruame nili Jenai tamuje jurios pagotame Kawirali Chopi mapali jare Bariseo aniriwame bineli je aneli ³⁴Echi Jesusi gala omerame ju echi kuwiwa ya echi jare chati riablo aliwala. chopi echi jare pagotame sulachi jansa, mapujii Binoy we miwali echi walu riablo niwali³⁵Chi Jesusi iyenali echona suniame walula echona suniame rijwala enachi a li echi Binoy ke gala bineral echi galabe nawesaga Jeaniga echi Rioi ma gala nule echi pagotame achigoriga echi Binoy ku sa wali subaba nawali, suwaba okoli ayenache mapu iki okoli echona pireame pagotame. ³⁶Echali riwali echi wika ralamuli natimali anche jave echiriga nili echiriga wika bowa que niwame bile tibume³⁷Echigoriga aneli echi jare pagotami ne galami wikame nima a wika ju ali pi kua ju echi najatami . ³⁸Echiriga tansi mapuriga echi walubela riosi waminabi wika nima na wisame julama mapuriga chu jare pagotami gala bichima Riosi Ra'ichala

Chapter 10

¹Jesusi bayeli li napuli echi makoi oku mapu aboni najatika nakali li ali echi iwika ku machipasol, li ku sawasi mapu yiripe otoli li sibiiririti nawili²Jipe, echi makoi okua bineme rewala jena nili: ne bach'a simoni (a riweli pekro chia) li Antresi bachila. ³Jilipe li Bartolome , Tomasili, Mateo, mapu' Nipame nili Santiako Alfeo ronala li Tareo. ⁴Simoni echi Zelote li Judas Iskariote, mapa kie niyewika oliwali⁵Ajena makoi oku binoi Jesusi juli. A riwirli li jeanili: "Kie uchejarena simasi mapu kie Isrealchi pireme ju, li kie muisi uche bilena Pablochi echon Samaritanochi. ⁶chona abe Isimasi echi bowd wikame echona Isrealchi Pereame ⁷Mapu ali timi simiba, mawijasi li Jeanisi: Echi ne walula ripa riwikachi biteme ma ku muluweba⁸Ku sawasi nayume, suwime' Ku Jawasi, ku pubakisi chaname, li ku machi pasi echi chati iwikala, Ne' kamilika nareli, no kanilika a. ⁹Ke tasi naresi naulti we nateme mapu re(oro plata na kie metales mapa ona onami Katewalva ¹⁰Ke tasi biri namuti tosi mapu omitime simiba, ke tasi rapacha, na kie akarachi ne kie pi bile tisola, mapu rika bile bowa niserame ka nowale echi koa ame.¹¹Mapu ami yena jare pire mapu ona timi mui asi mapu ne wabe ala olame Ju' li echona a tibisi mapa si yona ku timi ku simiba ¹²Mapu ali timi muisa echona bitechi sukuirse ¹³Echi bitichi a ne ala nisaka, riwesi ne wabe kalabela mapu riku bakime echona pereame ; na echi kali kie me ala nisa , a riwese echona ne ala ku nawama tiemi chi ku¹⁴Echi na uchejarela, mapu kie nareka tiemi o mapu kie kipu echi raichala, mapu ali ku simasa echona bitichi jansa o bilena mapu ona wika pire , ku osawisi echi napiso echona ronachi . ¹⁵No bichiawika nira'a jenii one echali rawe mapa ali ku rukerame nisa echi risuniluame ke me chiyorika nimo jenai wierali sodoma na gomorra mapa rika echona mapa ona wike pire¹⁶Inesi, nije jula mapa rika bowd nira'a ne nasipa echona labiche, no nisi ne wabe natami mapu rika sinowi li kie majame mapu rika makawi ¹⁷I ala naka ralomite jita! Mapu rika nijarame nima belena napawiluachi li echona reobachi bulerame nima. ¹⁸Echiriga tiemi baniraami niba echona bachami Jare owela silime yuga echiriga risu olarame nima mapuriga tami nira bichiawame ja wena lino Jerico nimoa mapuriga ne gala omeraba nahuesiya echi Jare ritemtami yuga¹⁹Mapoli aboni tiemi echigorica banirtame niba bachame echi Siliame yuga echoli ke bacha niraa wabe niraga notasi mapali ku nijewaga anibo echali rowe tiemi gala arami nibo mapuriga ra ichaba ²⁰Mapuriga ti emi ke chopi ju mapuriga raichaba echali rawe chopi echi ne wabe galabe Riosi ihugala eche ti emi ihuigala echoli tiemi mi binerama raicha²¹Echali rawe sebacha echi bile rijimala nijama anche bile binoy rijimala nijama anche bile binoy rijimala mapuriga mino miliruame nima achiyo echali rowe jare onolo nijima aboni ranala Mapuriga mina cowiruami nima achiyo Jare cuchatame ne huabe sayerama aboni huanawala aboni echiriga cowiruami nima ²²Echali rawe ne suwaba jare ritemtame ti emi ne wabe kichirame nima mapuragotamo tami bichiyami ju chopi ne suwaba tiemi moputama ariga gala bichiba echoli ne juba rawe yenosi gala ku wiratome niibo ²³Mapali bilena ne walu Pueblochi Pireame tiemi nimi Jeanema Mapurigatamo que cho sawibachi nima echo na me buchuwiana eche Isreal²⁴Echi jere binearme mapurika bile rijowi gala binera que wamina oweala ju mapuka eche bile mapu gala ju ali biche echi Jare Pioyoni nibile wominabi awaela ju que mapurika eche Jare mapu aboni nuame Ju wenalina echa nulame wamino walula ja ²⁵Chopi ne gala ju echi jare bineme Ju achigorika nima mapurika echi binertame ne gala nima aboni echigoirka nima mapurika aboni ne walula niraka je na i wichimoba pireme tami Jeanesa muje echi cali Berseba riweme echo li aboni tiemi nu waminabi ehirika anerame echo na calirli.²⁶Echiriga ke tasi majasi ti emi echi jare aboni jiti mapuriga suhuaba namuti mapu, qui china nasotame ju pe minanomi gala cu rihuirame nima echiriga suhuaba eche jare namuti mapu, qui que machirume Ju pe Huaminanami gala cu machirume nima ²⁷nije tieme nimi one echona rocohuarali nira echiriga ne gala machiami niraa anebo tiemi echona echi jare echirika gala machime mapuriga tiemi ne nocachi niraa namali echiriga ne gala machiome nira a nohuisasi Mapuriga echo no ripa moba huilime calirali²⁸Ke tasi majasi echi jare nacohuami echi ralamuli chopi ketasi omero cohuya echi ralamuli ihuigala gala majasi eche bilepi Riosi mopu gala omero suhuabiya echi ralamuli ihuigala ripogala achiyo mapali binoy huale castigo arame nima echo na bile riabochi ne huabe chati rajachi ²⁹eche Jare chuluhui queme nateame ju eche chuluwi bile moneda echi Riosi tamuje onolo machime Mapoli Chulahui vile wiyereli wichisa ³⁰Chopi tamuje onola gala machi chuquipe niwa ti emi nihua la mapuriga echi wikabe ti emi cupala ariga ne suwaba gala tararama ju ³¹Echiriga que majasi ti emi ne ne wabe simirame nateami ju ke mapuriga echi chuluwi³²Li biche mapuyiripe nawesa echi Jare mapu binoi gala tami nije achiyo anema eche nile onola echo na ripa riwigachi ³³Li biche mapu nohuesa eche Jare ritemitame mapu binoy ke tami bichii nije nimi anema eche nije onolo echo na ripa rihuigachi³⁴ketasi mapu nije nawali mapurika Jenai wichimona Pireme chopi quili ologo Pirelama keni echiga nowali chopu nawali jenai wichimoba pireme ocon niraa rojuama ³⁵Mapurika rijowi Ke biche wame we we soyerama binoy onola gala tami bichiawame ju bile tiwe sayerama binoy iyela bile mo'oli sayerama binoy wasila ³⁶Echirika iquime eche jare echona binoy bitelchi Pireame ne wabe sayerama ibili rawe mopurika tami bichiyami ju³⁷mapuuyiripe waminimi ne huabe kaleco kepu onó li ixé que mapurigo binox cale.

eche ke ne wabe tami cale Li biche huaminami ne huabe simirame caleco quepu cuchuwa que mapuriga binoy tami kale ³⁸Li biche binox risurika olarami nima. echi gorika nideni arigo anacchama mapali huabe risurika olarrame niimo eche que me ne sebalí tami cale ³⁹mapuxiripe bile rilowi jei cowirle coniliga bitelamo eche chopí mina mucume Li biche eche rijowi chopí olanílico Mapurigo nije noqui eche ne chulubi ní níraa bitelama⁴⁰Eche mapuyirle tiemi mi noresaka echi tami narelo Le eche mapu tami naresaga eche ayena narema echi mapu tami Juli ⁴¹Eche mapuyirpe gala bichiico nowisame bile rijowi Riosi Jiti Nahuisama mapuriga echi ne chulubi níraa bitelama echi Riosi Jiti Chopi nawesama ne chulubi níraa bitelama echi mapu gala noresaga bile ne gala olame ju echi gala ku notetaramé nimo echigoriga echi gala olami rijowi ku natetorame niimo⁴²eche Jare cuchi gala tami bichiico ne bichiwali ti emi ku natetorami niimo ali echi rijowi asaga pito bowi rulame bile towi chopi echerijowi tami yuka bineami ju

Chapter 21

¹Mapali echi Jesusi mapu binoi binerami ma si echona mulube Jerusalenachi Mapali sili echona betfage echona kawichi echi olibachi anillwami mapali Jesusi juli okua Mapu binerami ²Mapali Jeanili: Mi simibika Mapona Mulube Tiemi We sapuka riwali okua buii ta napawika ichuli a ii chewitami niti ku baotonasa a li kina banirisi ³Mapoli Jare Jeanesa Pita namuti Jena jiti Mapoli Tiemi Jeanisa Echi Rijol Newalesa a li echi rijowi we sapuka jutarami niima tiemi yuga⁴Jena Mapurika ikii ku niwaba Mapurika wilil Mapu nulame nilil ali ku nijewika ali jeanili ⁵Mapurika Jeanili echi muje ranala tiwe echi slniu ta inebo muje ne walubeale nalame nawasa muje yuga a li kaseli bile bulito nawall⁶Mapu echi okua nierami simas mapurika nulaai echi Jesusi ⁷Mapali tosa echi bulito a li bile bulito uchelti chini echoa bulitochi Mapu Jesusi Kaseli echi Bulito a li simili echona Jerusalenachi aniliwachi ⁸ne suwaba mapu Jesusi bierami echirika peii echi bile chini echona bilena buchi a li jare sikirell sawa echona buchi Jawami ali peii echona buchi Mapona Jesusi simirili⁹Echi maou Jesusis benerall ne bacha si mibal ke Mapurika echi Jesusi a cojare Mapu yuga sirall ne weii Sinaii Jeanika muje yami kuwiriame echi Mapo ranaruwami nlili echi raviri anilwami Mapurika kuwiritami nlima plosi jiti echona yipona rona Riosi riwala nira echi muje tami kuwiriame wabe ripa rono ¹⁰Mapali Jesusi bakili echona Jerusalenachi Mapona wika Pireli ralamuli Mapu ne namo Muchili a li Jeanili chiko ju deno rivowi Mapu Jesusi anauatami niile ku nijewika Jeanili: ¹¹"Vena ju onoriwami ne nulami echona Nazaretachi a li Galileachi:"¹²Arika Jesusi riwali bile roaba mapona Riosi rawajiniwas a li Machi Julaliti suwaba Maporipi relinewa muchili a li echi ralinewami Muchili echona roobachi mapurika binoil sowaba mapo niruli echona pacha roobachi ne suwaha mino Machi muchuwili echi Mesa KARA NOMUTI MAPA KUCHI ECHONA PACHO ROOBACHI ¹³Arika Jeaneli: Jerika osiruwami nive kalila niima echika nilma Riosi tanawamai a li tiemi Mapurika olali bilena rosachi Mapono niruli chigorami ¹⁴Mapu echi ke Machilami a li echi ke omerami yena arika sili echono roobachi a li ma ki sawerami niili¹⁵Chokilibe echi nulame Mapo osali riwali ne alala Mapo niwale nopa akeli echi Kuruwi sanali echona roobachi Jeanili pendiente Hosanna muje ranala echi ravi echirika naretami niili Mapu Vinerali ¹⁶a li Jeanilti; Ala nami Mapu anilwa Jena ralmuli ? ali Jesusi Ku nijewaka ave na ke sine bineli binoi chumulachi ne taa a li echi kuchi kuruwi Mapurika ukuli nawami ne nawaili ¹⁷a li Jesusi ma riweli na simili mapona wika pire echona betanachi echona kochili¹⁸Jipe biya nawa rikachi echa mapona wika Pire a li Jesusi Ma locheli ¹⁹Mapuri riwali vile chuna echona buchi: Na come simili binowi mapurika keviro riwali echi sawala na Jeaneli ma ke rekemare muje jiti a li we sapuka wkicheli echi chuna ²⁰Mapoli binoi berami riwvewake ali Mapurika ikili we nenika vipii ali ma yukueli echi Jesusi choikiga wakichele ehi chuna we sapu wakichele ²¹Ali Jesusi ku nivewakea Jeanili ne bichi wa nive mini Jeaneli tiemi ne bichiwise Riosi ke viri nimi nosonuma ki chopu olama Mapu nive olall jena rajua nira chuna a li cho anema jena kawichi chakena simika muje pochisa echona walu bakochi a chiragia olarami niima tamuje ²²Suwaba Mapu tiripi Tansa onarume ne bichiwiga a li muje echirika nijama Mapuyiripi anesa . ²³Mapali vesu simili roobachi ne bacho echi nulame a li echi ocherami echona wikawe mulubewili echi Jesusi a li rukueli chika nimi risensia ali Mapurika echirika olama ²⁴Li Jesu Jeaneli nije tiemi namulti fureama ? chica nuleli echi Juani Jare pagonala? ? Riosi o jare ralamuli? a tami ko njeusagotmo nije tiemi ru ema chika tami nulela napo tiemi rite. ²⁵Li echi ralamuli we ania muchubui Riosi nulali Jeanesagate ku Jeani merke na chonikaria que bichiwitmo. ²⁶we chu siuna omi go we majawate jeaneya talamuli nuleli cochi echi rolamuli mayeli echi juani bile profeta rios jiti nulera me ²⁷Li echi ralamiluli ku Jeaneli ke machile Jesu ku Jeaneli nije ke chiyo rume chika tami nulela napiria je sima²⁸Jesusi achi o jeaneli ? Tiemi choani jena niraga napo tiemi ruyemare? bile rijowi okua kuchuame Jeaneli walula towi nije ranala we nochame jeamine naponu uva ichalle na ta towi Jeaneli ²⁹Ke nakine na pee alinchlaga ariga simili nochamia li Jansa jeanel labela towi que nochame chio mine muejue njimala ³⁰Yua ta towi ku Jeaneli jei a simen we nalina que simili³¹Chiqua a nijuli napo onola nakili ? echi ralamuli je aneli ni bachaula Jesusi ku Jeanaeli ne bichua tiemi anema echi ralamuli nap we nipa na napo we chati ola bacha muumere echo no rios bitelchi ³²choicaria Juani nawawli echi tiemi binermaria alala na nijeruame Riosi wenarina echi nipama li chati alame a nijuela na tieni ga riwisa que nakuliwitmo ni bile bichiwitmo³³akesi chubile binerla bile rijol cawiwame icholi echi uva na suwemi niwali irri na bilena karilai echi uva vawila niwalwame na bile walu kali niwali nekuame echi chigorame sine rawe Jare ralamuli tibunla nuleza bilena itenlo ³⁴Nopoli wikuami nawali echi rijowi Kawiwami Pi ta Tali echi uva na Jare ralamli nuleli junla³⁵wenalina echi ralamli nopi uva tibuli que narile nopi to me bile ga we simiga ocholti na bile basag mabulti Jarre milirume nili ³⁶na chusine jui jare ralamuli na chigo dalti ³⁷na ma juba binowi ranala juli echo uva Junla je loga echi ralamli a njeumare nije ranola³⁸wenalina nopi echi uva tiboy echi towi riwisa Jeanili jena towi carga kawi abarke ta rijowi kawiwame mukusaga ariga jeaneli ma milaba echiriya ma te mujue abaree echi kawi. ³⁹echi ralaali echi towi choisa milali mi machimna toga⁴⁰Nopali echi rijowi kawiwame nawasaga ? cho olaba rotmo echi ralamli? ⁴¹Li ku Jeaneli echi rijowi karga ku

milaranare echi chati olame na chejare nulemare no pu echi uva⁴²We chi Tiemi que nata nopi ani echi Riosi ra chala ? echi rite nopi echi roobachi aue nakirome nili sipi su echi rite bachuala echi tajmujue we kaniliga tibiwi Riosi niwalaria⁴³ne bichioli Riosi tiemi emare echi ripa riwigachi bitelcuame sipi tiemi⁴⁴anema echi Riosi echi emare echi Riosi Kalila na echi nopi ma rakeli amare nopi echi riterli wichi nosobomare na nopi chona wichi nosoburame nima⁴⁵Mapali echi Fariseo li echi walula nulame akeli echi niraga raicha muchuli⁴⁶wenalina nopali ku niminli majajali binerame nilaria

Chapter 22

¹Jesusi Ku bayeli uchesine echi aboni echona parabalachi je anika: ²Echi waluala ripa riwikachi Jansa nawame ne a bichiwali nira'a waluala a nira'a ju mapu niwali bile omawali mapu rika napawima echi binoi ranala ³Judli mapu binoi kurrume nilibayesia mapu bajeruretamo nili echo amaluachi , na aboni kie sinalame nili. ⁴Na uchejare Judi echi waluala nulame mapu aboni a kurrume nili, jeanika: ' jeane mapu a owirame nilika: " Mani niwa nije ko'o ala. Nije bukula akasi kuchi we supeme ma milirume ju, ma suwaba namuti ala ju'. Ma akina simaje echi oma walachi mapu ona bib upemare . ⁵Na uche Jare kie ne bichiwili nira'a mayeli echi owikuame nira'a. uche Jare ka ku rowili aboni ku pirelchi na uche jareka ku simibali mapu omi nocha nokali ⁶Na uche Jare Ka echi ko'oame kowame echi waluala nulame chapili mina chibi olali ochoya mina milali ⁷Mina eche waluala nulame ne yo'a asali. Mina juali binoi sontalola mapu rika rika ku milimea echi owitame li ayechacho ikosirame ni'ili echona po blochi ⁸Mina echi waluala nulame ka je aneli echi bino a kurame: Echi omawali ka ma ne ala ju li echi awitame pi kie bayerame nisare ⁹Simibika echona bachi, mina bayesi suwaba mapu tami ritiwa mapu rika sime jenai omowa lucha ¹⁰Ali echi walual kurrume ka simibali echomi buchimi echona walu poblachi mina wika ralamuli bayeli. a jareka we chati ralamuli, na jareka we ala ralamuli, ali echona walu kalirali ne bochili ¹¹Mapu ali echi waluala nulame nawali inesia echi ralamuli bayerame, riwali bile rijowi kie me ne alara sipuchame. ¹²Echi walua nulame je aneli echi: panero: ?chu chemo rika baki jenai kie me ne ala sipuchika ? a libiche echi rijowi ka kie amabiia wilibili raicha ¹³Ali echi waluala ka jeanii echi mapu binoi kuirama jui bulesi sikalachi jena rijow li ronachi si li pasi machimi chonachi; ali echona ralamuli nolaka li ne rame nawitika mojawu . ¹⁴Mapu rika wika ralamuli bayerame ju na pi ku'ia jurame ju ¹⁵Mina echi Fariseos simibili li aboni nokali chu rika chapibo'a echi onoruame binoi a raicharika. ¹⁶Mapu rika aboni juile echi a kurame napawika erorsi yuka. Aboni ka jeaneli Jesusi: " Binerame mate machi ne a bichiwali ju li binera echi buye onorume ne bichiwa nira'a kie che re' mapu rika nata jare li kie riwiri suunarika uche jare ralamuli ne suwaba chikoka naresare ¹⁷Ta anibo , ? Piri mi nata ? ? A ne ala ju mapu natetima echi waluala silime sesar ? ¹⁸Chopi ninoi onorume Kala machili echi siti injelkuame lijeaneli. ? Chutami sia tami riwii jena chati alowa'ala? ¹⁹Tami riwiriba winomi noteto kuame. Li ma ebitiwika onomia ²⁰Jesusi je aneli aboni " ? Chika niwala ju jena riwela? ²¹Aboni jereka nijewika jeaneliwe sesar " Aribiche Jesusi jeaneli aubiche a echi sesar suwaba namuti mapu sesar a niwala ju mina binoi onorome niwala binoi a' onorame asi. ²²Mapu ali nimiline kaniali. Ali aboni ku riweli mina we mika simibali ²³Echali rawe jare saurseochi pireami a sili echi binoi yua. Echi mapu je cinika mapu kie ku owinkuame ju. Aboni rukeli, ²⁴Jeanika: " binerame Moisesi ani: bile rijowi Mukusu, ke tasi wesi Kuchika, binoi bachila upesure binoi upila yua li ranelime bile ta'a mapu rika ama binoi bachilu ²⁵Echona a muchuli kicho'o najireame. Ne bachawarla ma upeli lima mukuli, ketasi wesi kuchi riwesa. Binoi a riweli binoi upila binoi a bachila ²⁶Ali binoi bonoloka a chio sili. Ali mina jubawala. Lia rika suwaba ayenacho ne jubawala. ²⁷Ma ne kala sawaba aboni , echi muki mukili ²⁸Jipe ma ku owinkuachi. ? Chika nalina upila mimire echi muku echi kicho'a najiremtame ? Mapu riko aboni suwaba yu'a nuchlampa. ²⁹Li Jesusi nijewika je aneli: " Tiemi kie ala machi, mapu iikatamo kie machi echi osiruame, Ke tasi bile Riosi omerame. Mapu' rika ku owinkualin kietamo ku upeba kietamo ble ku kunema. ³⁰Mapu rika echi ka ju ripa riwikachi muchuwani Riosi Kapitanuara nima. ³¹Mapu' ali echi suwime ku pirelisa ? Kie timo leeri mapu riko timi aneri tiemi echi Riosi Jitiri, Jeanika: ³²Nije ju Abrani Riosiwala, Isac riyosiwal li jakobo riyasiwala? Riosi kie Riosi ju mu lume nira'a ne a bije pireme" ³³Mapu ali wikabe ralamuli jerika namili, ne kanilika muchuli echi binerachi ³⁴Mapu' ali echi Fariseo namili mapu rika Jesusi ke tasi anirika riweli echi Saruseo, na napawili. ³⁵A bile echi binoi, raichika anili bile raichali we nateame, ne rukeka je aneli, mapu rika machiritba : ³⁶Binerame ? Ch yiri yu bile raichali walu we nateame? ³⁷Jesusi Je aneli: " Kale' muje onorume muje riosiwala ne sulachi nira'a li suwaba muje iwika jiti li suwaba mapu muje nata ³⁸Je na ju ne walu li ne bacha' rulalila. ³⁹Na pe jubami nulalila ku ju chiyoyiri' kalemama muje yua' biteme pe mulube mapu rika muje binoi nira'a. ⁴⁰Jena oku nulalila ju mapu ne suwaba raichali ne we nateme li Rioti jiti nawesae ayenacho . ⁴¹Jipe mapu ali Fariseo a biji napawika machuli, Jesusi rukeli. ⁴²Echi Jeanili: " ? Tiemi ka piri nata Kristo Jito? ? Chika ranala' Ju ? Aboni jeanili: rabi ranal ju. ⁴³Jesusi je aneli " ? Chu riya mapu rika robi Risoi iwikala nira'a anilwa, je anika: ⁴⁴Echi onoruame anili tami onoruamela: ASAKA NIJE SIKALACHI OUNA, MAPUALI KU AMUCHUWA MUJE KE KALEME MAPU ONA' MUJE BAKI ⁴⁵Mapu ali binoi rai Kristo ju baye "onorume! ? Che yiri' yu' Rabi ranala?" ⁴⁶Kie Wesi ju Mapu Ku nijewika alama pi bile raicha li kie wesi ku che sine rukeli uche bile raichali echali jansa.

Chapter 23

¹Binoy Jesui raichali echi wikawe pagotami ayenacho echi mapu binoy binerali ²"Jeaneli" Echi binerame ali echi Fariseo muchuwi echona Moisesi Sillawala chi ³Echi Jiti abonico nimi nulee mapoyiri namuti , olasi ali echiriga ne kilil niraa inesi. chopu que tasi echigoriga olasi mapujiti abonico chopi que tasi echiriga olaa mapuriga eni.

⁴Abonico we bitee me nulaame ju, Chopi abonico que bile omera ni wile makusula onowa. ⁵Abonico chopi echiriga olaa mupuriga riwiruame nima echi anche Jaree jiti Echiriga abonico we nochame juu ali echiriga oweeli ralee atiime sipuchaka yena. ⁶Abonico ne we alala kaleami Ju echi kowoame ayencho ne Kalawea lachi asinale echona roobachi ⁷ayenacho ne kala riporsua nakiime ju echo mercao chj li echirha anesua nakiime ju ne walbela, echi jare pagotomi jiti. ⁸Chupi tiemi bilepi niwa echi bineralami ayeno anagupi najirecmami ju ⁹Ketasi wesi jenai wichimobachi pireami Ono anesi mapujiti tiemi bilepi binerimiami niwi chopi echi. ¹⁰Tiemi Ketasi wineriami asna nakisi mapu jiti tieme bilipe wineriami niwa echi Cristo ¹¹Chopi echi mapu walula nisa nakilo echikeo chopi ne ta beela nima re. ¹²Mapuyiripi we nochame juko echiko perisuuti niraa nima Ayenacho mapu kilii niraa juko echiko ne waluberaga aneriame nima ¹³"Me risuwati nimatiemi bineriami Bariseo " mapujiti tiemi we natibu ichuwa echo ripa riwigachi Mapujiti tiremi que mowi ni wile o mera mowiya,nirape riwe mapu mowimea Jare o echi mapu maa mulube mowindle echo ripa riwigachi ¹⁴Me risuwati tiemi bienriami bariseo tiremi mapu tumine ruguu niraa ola echi Kunamame. ¹⁵Ne risuwati tiremi bineriami bariseo sitii chati olaame tiremi simiba echoni babechi ayena cho tu mi simiba echomi buchuwi Kawichiimi bile binersia , maa echiriga olasa we simirame castico ya rami nima mapuriga a tiemi abonico chigo ¹⁶Ne rusuwati niraa ju tiemi , tiemi que machilame tieme mapuriga tu mi ani mapuyiripi owike echi riobachi, que biri ju, chopi mapu o wike echi we rataname oro jiti echona ri'obachi nirvame, echiko maa bulurutame niraa juu mopujiti binoy echiriga anilio

¹⁷Tiemi ken tame ayecho ke machilame ? Piri ju cherapec we natemi echi orro we'la echi ri'oba mapu catewa echi Riosi niwala oro? ¹⁸Ti'emi ko Jeani mapuyiripi ne bachaami Jaka tansa que tasi biri ju , Chopi mapu taniko ne bichiba niraa echo na bachaami echiko, ne suwaba namuti jiti tani. ¹⁹Ti'emi ralamuli kee machilame, ? Piriju cherape ne walu, echi wile namuliti acharama we;le echi mesa mapona acharama nima echi wile namulti we galabe mapu Riosi yarame nima. ²⁰Achigoriga mapu naniki ne wichiwa niraa echiki ne suwaba namulti jiti buluru tami niraa ju . ²¹Jopi ne ani echi tempio niraa Jopi ne ane binoy na Jopu bite echi yua. ²²Na Jopi anisa riwigachi niraa ne anisa Japona vinpy ali echi warwera na JApo vinoi chana si ali. ²³Irusulti ti emi, binerame Bariseos. Akalema ti emi ononi muchua ti emi natisa niraa, bile laa sawa niraa buchiili ti emi riweli namuti oloya we nateme niraa binoy inijiga olasa truel tago ne ke riwega Jarela Jope p;aya chukulimo ²⁴Ti emi ala ruye echi que bajibatumo echi sool: we nali a si baji timo echi cawe. ²⁵Na ti emi binerame na Variseos akaleme! Li ti emi biwame achina li vaso na plato li pachamma alu bachiga ati echi akulelola' niraa ne waru ²⁶ti emi Variseos ke machilame, bacha biwa echona pachanna vasochi na' plaochi Japiriga machimna ne biwarama nimo Chio ²⁷Risuchi ti emi bineriami ariseo akarem! te enii niraa ju birie japina nie nucume buwe rosakme niraa, li machimna we bayoti raja na pachamna pi uchula chopu miwame ne bile rijowi mukumw nira na karga namuti chocame niraa ²⁸Japi riga ta jue Chiroriga Ju machimno ne ala ka rete ralamuri niraa we nari Pachamna we chocame niraa, ²⁹Risochi niraa ti emi binerame bariseos, na akareemel li ti emi niwa a boni ballome niw echi chuechi te emi niraa ³⁰Ti emi Je ani : ' ta Ju e' chabe kiya bilelsa gate Japoli ta jue onolo a muchule, ta ju'e kie ci nocoborueli echi la machi pasi echi binerame; ³¹Japi riga ta juei bachami cimurga ciccia natetari ta jue abonico niraa ne niraa ta juei cuchula Jopi milale echi bineram. ³²Ti emi cayensa ti emi Jopi niwata ichultimo ³³ti emi sinowi , choriga Jusei ti mo echi rale alu rajachi niraa, ? choriga Jumsatumo echi rale alu rajachi ? ³⁴Mapu riga, ineba nije jula echi binerame, ralmuii we machime na binerame. Jare ti emi nirass milabare na michontiga. Na Jare ipisota me nimare birena Pueblo sinagoga aneriachi na najatare nibaretu mo jopona wica pire ³⁵MAchirutame ta Jueri niraa nawamare echi carga la' we ala me carga Kulumale echona rale witerli, ne la we ala Abeli ne Zacarias laia; echo ranala Beraquias si Jopi Yi emi Milale echona ro obachi bachami. ³⁶Ni je ane ti emi, carga jena simirmare Je na bami. ³⁷Jerusaleni, Jerusaleni, ti emi jopi milale echi binerame na wapai timo echi Jopu ta ju e Jurarme niraa! CHokisa kanilsa ni li Pane ti emi napabulla ti emi tami Kuchula Japi riga bire toli napabu echi ku chi Cholipachi chona ralepacha analachi naii mu jue je nakili! ³⁸Ime mu jue bitelchi bine riwerami Ju ³⁹Ni je ane ti emi que ineware tu mo achami Japiriga ani nije ne canilga Ju mu Jue riwara niraa"

Chapter 24

¹Jesusi machinili echona templachi jona ali simiya inarili echona buchi ali echi bineriami muluwewili ruyeparia echi weli kali echona templochi ²Ariga echika kuu nijewii ali jeaneli echiku " Tiemi kee ineitmo caraga jena namulti? ni bichiware nimi Jeanema tiemi kee biie rite tibima chubiiena ke patame nisa.³Mapali asibali echona kawirari olivachi echi bineriami muluwewili we kilinirao ali Jeanili tami rute ? chokilibe simirama Jena namuti ? Chuwirinima nupu tami ruyemare mapali kuu nawamaremo ali ni juba lawe jeanai kawirari. ⁴Jesusi nijewili ali jeaneli eci "we kili tibusu Ke wesi nimi akalema, ⁵Maporiga wika sime tami riwara niraa echika jeanime, Nije juu echi Cristo ali wikabe nimi akaema.⁶Tiemi Kipubaretmo echi nakikuame raichakuame nakokuame niraa inesi nopiri ketasi omonaa maporiga jena namulti Simirama ali Ketasi Juba rawe nima chobiji, maporiga bilena Kawirari kuu jasma ⁷Chubilena kawirari, yuga, Jopna welpala kuu aboni kuu jasma welpala yuga, niruma echi lochekuame ali wikanami Kawirari onama, maporia jenako nima chopi chukuchi ⁸okokuame mapali taa rite kua, ⁹Jopiria tiemi we risulkibotmo, we kichirame nibatmo wilkabe rarmuliti tami raichari niraa, ¹⁰wikabe tami anayatame riwema tami bichisia ali jare kuu injaka nokome aboni ali aboni ku kichisma. ¹¹Wikabe akaleme nawesame jasma ali tami tome wikloe akalewka, ¹²Maporiga wikabe rarmuri we chonokuame nima ali wika naa kee kuu kanilima aboni, ¹³Mapu echi wee Jiwerakoo echali Juba rawe echika kuu kuwir tame nima, ¹⁴Jena raichali wikanami nawisarama nima echona wiyerli ali wikanami Kawirale ali Kipusatmo chalu nawama juba rawe ,¹⁵

¹⁶Riwe mapu Jare echona juma echona ripa rabo, ¹⁷Riwe echi Jare mapu ripa chikura binoi bitcichi kee rikima biri asia binio bitelchi , ¹⁸Riwe jare mapu echona ipo muchuwa kee kuu sime asia binoi napachala , ¹⁹Nipiria echi risuti jare muchina echi kunchi yuga nupu ati ci ia taa echali rawe! ²⁰Tansi mapali masamo ke biri ikime echali rulachi ketasi mapali risawachi juu' ²¹maporiga niruma omarokuame Nopiriga Simira ni chokichi jona jena y kawirli jipe jona ketasi niruma sine ²²Mapali echali rawe nisatmo sikrerame kebile sawa nima kuwirtame maporiga echi jurame echoli rawi nma sukirerame²³Ali tiemi jare jeanesane tiemi l inejenai nal ati echi cristo o mi ati Cristo. Ketasi bichisi ²⁴Maporiga ke bichiware echi Cristo ali ke bichiware echi lineriami sime ali riwirma weli namulti ali we payome, tieme akalemaria noporia echi jurame. ²⁵Inesi nije machi nopi anime pee bacha niraInesi nije machi nopi anime pee bacha nira ²⁶mapali nimi anesa ine echi cristo ati echona bilena nopona kebil tee ketasi machini ali ine nupu iitewaino echona pacha ke bichiwi ²⁷Maporiga echi ikui raname ratabsa echona ralena ali rajasa echona panina yee echiriga nima mapali kuu nawama echi riosi ranala . ²⁸Jopmi niru echi akame suwime, napawima echi wilu²⁹Pee we sapo nira jujuba simirsa echi karaga namuti echali rayenali chonama ali echi micha ke tasi rayema ali echi sapoli rijuma echona ripa riwigachi jona ali echi riwigachi asama³⁰Echali echi simirsa echi riosi ranara riterame nima echona ripa riwigachi alii kawaga ralamili jenai wiyerli ochoma binoi rapal, echika nwime echi riosi ranala nawaya echona ripana nolirle jona echona ripa jona omerame nira, ³¹Echika julama vinoi kapitanoala nupu jurame juu moponijona noosa ika pee ripabe riwigachi a chibilena.³²Bine bile namuti oko nira ali bile chuna pee we yaa echi kusi we kuliwame niraa chikubi ali ichupi echi sawala tiemi ga machi mapali echi (sewachi) ma mulipi juu, ³³echiria nima mapali ritiwamo jena karaga namuti tiemi la machisate echika ma mulube ati mulube echi puertachi,³⁴Ne bichiware nira nije nimi one jena simirame ke cho simirma mapisi caraha gena namuti simirsa ³⁵Echi riwigachi ali jenai kawirli simiria wee nije raichala ke sine simirma.³⁶Kalooriga nujewa echali rawe ali kwesi machi nibile Riosi kapitanuala echona ripa riwigachi kecho echi ranala, maporiga chop echi onola³⁷Naporia nili echi rawe noe echirga nima mapali kuu nawa riosi ranala, ³⁸Maporia chaloe rawe mapoli walu ikul simirili Jare Muchuli koa ali bajia jare kuena mapolu echolu rawe now Pacha Bakili barcochi , ³⁹ketasi biri machili japisi echi walu ikul nawali ali karaga toli we mika echingo nima mapoli kuu nawama riosi ranala.⁴⁰Jopiria okua ralamili ichuma echona kawiche bile jurame nima ali chubile riwerame nima., ⁴¹okua muki ichoma lowaya molinchi bile kuu torume nima ali bilega riwerame nima ⁴²nopiri tiemi we ala tibuka muchusi ketosi machimo chokibe rawe binoe kuu nawama,⁴³Chopi muchisi jena hopiria echona bitichi bite me machisa chootengo nawama echi chigorame echiga weala tibuja asime ketasi riwema nopiria bakime echona binoi biteichi, ⁴⁴Jopire tieme ochio maa alargoa muchusi nopiri maa kuu nawama riosi ranala naa palitmo kee buyelintmo,⁴⁵Chika juu dechi ni bichiwiw nijewame alarga nupu nile bile rijol libunila binoi lateichi noporia rowina kaame nopiyenko juu? ⁴⁶ne kaniltame juu echi tibume napoli nawa echi walula ali riwisa echisime, ⁴⁷Nebichiwiwri nije niri one echi walula nimi karaga tibunila anema binioli⁴⁸mapu bile tibume kee ala anisa binoi sulaichi nije nila walula juba tibili ! ⁴⁹Ali chotsi ipisoya binoi yuga nochame ali cosa ali bajisa echi tewili yuga, ⁵⁰Echi walula jen tibume nila nawama echali rawe mapoli ketasi buyenilsa ali bile rawe ketasi machichi ⁵¹Binoi walula sikirema okua niraga ali niwama chigorigachio nopiria ke ala olame yugo nopona nirumare nala kuame ali kilakuame rame.

Chapter 28

¹Ma pe ali, echali rawe risibikuachi, mapu ali owili rawiwasia ne chukuchi rawe noluwachi Maria Magdalena na uche bile Maria sili inersia echona mapu ona toti ²Je naisimirali kawi onowisia, mapu rika bile Angel onorume nuleli ripa riwikachi jansa; nawal li onowili rite echona moba asibili.³Echika riwiritame nili mapu rika bile ikui niume, li rosakame sipulchame mapu riku kipali. ⁴Echi tibume ka ne sawilumika majali li ripili mapu rika ralamulu suwime niraa.⁵Li echi onorume pyonola simibali echona mukurali li jeaneli: Kie majasi, mapu rika nije a machi tiemi onoruame a', Mapu kursichi ucharame ju. ⁶binoi kie nai ati, binoi ku asisali, mapu rika binoi a anili . kina simasi li inesi echona mapu binoi onoruame buili ⁷we ya simibaku li ku je anesi echi mapu onoruame najatika nola: ' Binoi ma ku asisili echi suwame yua. Inesi, binoi ne bachami in echona Galileachi . Echona a tamo riwibo'a.'Na nije nimi a ruyei⁸aboni echi muki we sapuku ku riweli echona totachi we majakali li wabe kanilika, li we jumika ku ruyesia echi onorome najatika nokame, ⁹kie saina, onorume lu riwali li kolosuli ronachi jansa li nawajinali ¹⁰Jesusi jje aneli: " Kie majasi. Simibika li je anesi nije itemola simibika echona kalileq; echona aboni tami riwimea."¹¹Mapu ali aboni muki simiba je nai a jare tibume simibali echona mapu ona' wike pire li jeanili echi ne bacha ichuwame o nulame suwaba namuti mapu ikili. ¹²Mapu ali echi welipa nulame napawili jare ma ocharama yua li aboni najisaka anili mapu rika ikili aboni ali wika onomi echi santali ¹³Li jeaneli: " Ruyesi uche jare, 'Mapu onoruame najatika noka ma chonachi riwali li chikoli echi repoka mapu ali tamuje ma kochiya biti'¹⁴Jena raichali nawasa ne waluachi silimeci, tamuje a ne ala nihewitima li kie te nakiwipa namati we nachali tiemi ¹⁵li echi somtali chapili onomi lu olalu mapu ria nuletiti . Jena chati raichali wil'e nira chijali ayenacho machili achi Judios li jipi jonsa a .¹⁶Echi makoi bile onorume najatika ename eimibalu echona Galilea, echona bilena kawichi mapu ono'Jesusi juali ¹⁷¹⁸Mapu ali tame ku arame ju, kie ne kanili muchasi mapu riyatamo raichaba o ¹⁹piri nira' amapu riya timi aneluya ne maina ku riwirtami nima.²⁰Mapu riya kie tiemi nima mapu raicha, anime echi iwiku ne kalabela mapu' raicharme tiemei .

Mark

Chapter 1

¹Jena Jerigo chotari Riosi echi onorawimi echi Riosi Ranala. ²Ni nije Julama bile raichali tóme bachami muje yua mapu nimi alarítoma. ³Ani bile raichame bilena kawichí ne alasí chibuye Riosi níraa ne wachíme niwasí.⁴Echí Uáni nowali pacosia bilena cowichi noweslí pococome nira a mapu Rigo cucuwana wicawarami nimo. ⁵Ne suwaba echano cawiralí Jurechi ne suwaba rala muli echana Jerusaleench bullali aboni pogotami nilí echo bocochi Joranachí. ⁶Echí Juaní napachikaa asaálí bowala echí camello niwala ali cowali echona cawichi nirvami echi saltamonchi aniliwamí echí aka´ame cawichi niruwamí.⁷Binoi nawésali ali ánili vare Juba simcare na mapu uu we Jiweramí Ju que mapureka nive omerami Ju nive quenawamá tiemi nosabucia Ma que ku riwe Muveji a ´karálchi. ⁸Nive nimi Pagoli tiemí echí bawí viti na binoi nimi Pagoma echí binoyriosi íwigala jiti.⁹Alí echalí rawe Mapu rega echí onoruwami nawí echona nasaretachi aniliwachi nawali ali Galileachi aniliwachi ali Pagotamí nili echi Juani echoná comichi Pagali echi onoruwami Pagorami nili echi Juani Jiti echona comichi Jordanachi aniliwachi. ¹⁰Echí onoruwami máchinali echona bawichí jonsa alí riwali echona jonsa ripa riwigachi irraptami nili na echi onoruwamí iwígala jularami nili. Mapu reka bile chuluwi we rosakami. ¹¹Li biló raichame anili ripana riwikachi jonsa" Mujé jukimu rana mapú mi kale. Nije we ni kanilu nimi yu´a¹²Binoi iwikála we sapú machinali echomí kawichí resiero aneliachi. ¹³Bino´i asalí echona desiertochoi no´osa makoy rawé, binoi riyablo jiti nawirami ní´ili. Binoi asali jare akame we paroame yu´a li binoi iwikala kuirali.¹⁴Echí juani ko ertame nili, Jesús´ nawalí kaleléa li nawisasia echi riosi raichala. ¹⁵Lí jeanili "Ma sebá echi rawewali echi riosi iwikala ma mulipi ku asirá. Kú roisi lí bichiwiisi riosi raichalá¹⁶Li simira bilena walú bawí manichí kalilea, riwaachi echí riwali simoni li Antresi, echí simoni bachilá, palí bile rochi sirakuame echona walú bawirili mapu aboni rochi siruame nilí. ¹⁷Jesusi jeáneli: 'kina simasi tami najatasi lí nije nimi binorima li timí meba tami najatame nira'a. ¹⁸Aboni we sapuka riweli echi rochi sirukuame lí simibali echi yua jubamí.¹⁹Mapu ali echi Jesusi ma pe´e minabi mika simisa, echí jakobo riwalí (Santiako), ehí Sebereo ranala li juani, bonoi bachila: aboni muchuli bilena botechi wena ´chalotiku echí rochi sirualati. ²⁰Li echi bonoi we sapuka ku bayeli; echi aboni onola riwesa simibali echona botechi echi nochame yu´a li aboni najatali.²¹Echí muwilí echona Capernaúmchi echari Sawalachi Jesusi bakili echona Roobachi li binoi bineka olali. ²²Aboni ne kanilka bineli ma pu tami binera mapuriga niwa bile wilime

niwami echi que maporika echi osami nira.²³Wecanila muchuli riobachi bile rejoi we siti a'liwema ne wabe weli sanali. ²⁴Pirí olabasuia yusa tami cume nije Jesusi nasaretachi biteame achomi nawarí tamuje tamí nosobusía nije nimi a mashika ju Muje ju riosi. ²⁵Jesusi cu sawalí echi siti aliweme jenelí chanacatra cu machinka echona Muje echona Pachana atime echí siti chati rale atiame aliwala. ²⁶Ali echi wechati riablo aliwala asali echona Pachana Sulachi na echi rijoy a weli sinaka we yati ku machinali echona Pachona sulachi mapu asali. ²⁷Suwaba Ralamui Muchii we nenika ripilí aboni rukueca anilí aboni aniií anagupí rukueca aniií aboni anllí anagupí rukueca aniga Jena Piri Ju bile okuliwami raichalí uchebile bile nulami nira echi nula bile lwiga Chaki echi que ala alí echi nivewika olali. ²⁸We sapuka chirika nawa bile raichilí ma Mulipí Mapu simíba wikanamí alí suwaba echona ranillwachí Galileachi anillwachí. ²⁹Alí ma Jubami echí simibalí echona reobachí anillwachí echí Pireichí echana simoni alí Antresi a li echi Jacobo ali echona Juani Pirelchi. ³⁰Chí binoi wasila echí simoní buwilí we nayume nilí ali we we sapoka simibika yuyeli echi Jesusi. ³¹Mapa rika echí nawalí, sikala chapika li ku wilasa li, echi nakúame ma ku elali ma ku binoi kuiralí. ³²Echali rokokó, ma pe'e bokowisa echi rayonali, aboni pali mapa suwaba nayukame nilí ali mapel cha olárame nilí rale biteame iwikala jiti. ³³Echona bilema pueblochi pireami napawilí echona mulipi yechi. ³⁴Binoi onoruame ku saweli suwaba nawilí wikána na'ra'a nayukame li mina pali suwaba chati olololá, li binoi ke tasi ri we mapa raichma echi chati ololila mapu rika aboni a machili. ³⁵Binoi asisili we biya 'a pe a bijí echonachi, machinali li simili bilena mapo ona ke wesi pire li echona tanali onorvame. ³⁶Simoni alí mapu yuka muchulí, alí. ³⁷Echí ka riwali li jeaneli: "Suwaba a nimi á. ³⁸Echí jeannnilí: "Ma simaba uché bilona, mapu onóa jare piré, mapo rikoi nije oyenacho uche jare ruyema echona pireami. Lí nije echí jitím na'í na'í nawa. ³⁹Binoi simirali echona kalilea riweachi nawiasia echona reobachi li chakena pasía echí chati wiká mapu rilina. ⁴⁰Bile chanáme nawali mapu oná echi onoruame asali li binoi tanika jeaneli echí, muje tami ku sava ayenacho chokobika wilika Jeaneli: "Achami ne bichiwalí nira'oi oni, Muje tamí ku biwábó. ⁴¹Mapalí anoruwami nili kili nira echi nayuami yuga ali binoi chapika binoy sinala jiti alí Jeanelí nije ne bichiwalí biwiamí nira Ju. ⁴²Mapurika we sapu echirika ku Sawaramí nili echí nawili aniliwami Chanali li binoi ma ku biwime nira nili. ⁴³Mapalí echí onoruwamí nu riporaka anili mapali Juli mapu we sa pu ku simibalí. ⁴⁴Jeanelí ne bichiwika ke bíri anibo ke wese echirika ali echirika riwali Mapali machirali echí rijoy binoy echi sacerdote riweami nili ali we nochika nokvalí echi niwala mapu echí Moisesi Mapu nulali mapu rika raichika anili binoy nira. ⁴⁵Mapalí binoy machinali echona machí Mapalí ne suwabasa ali rojuanali winabe raichai Mapu echi onoruwami ketasi omerali simiya Mapirika echi wikabe chati Mapali bilena simeariweli ali echí ralamuli sirali wikanami Pire napawili.

Chapter 2

¹Mapalí echí kú nawali mhi Kapernaúm, alhi pií okua rawe, jaré ralamoli, kipulí Echo nó biléná bitichí. ²Echalí wiká niira napawili wikaabe mai ke bochilí ni tapi yeuchi Jona Jesus raichili binoi raichali. ³Alí jare ralamuli sili echona mapona Jesus asalí yhibuli bile rijowi ke omerami wilisia, náo rijowi kuhüirli apera. ⁴Mapalí Echí ralamuli, ke omerli siya ni mulube niraa. We rachigajalí aboniko onowili Echí ripana kalichí mapo ná wililí, mapa li Echí múa. Iwaralí ripana echi máa. Kuwanili echi iwara ripanna máa, aboni, rikibuli echi Jubechi rikaka echi ke omerami wilisia. ⁵Ali Jesus kó riwalí echi ralamuli weé bichiiuwiami niili. Ali jeaneli echi rijowi ke omerami lyena. Kení raná mujue niula chati oluli la. Ku wikauramí Ju. ⁶Anirul: echijare osami riosi raichali. Mapu muchili echano ali natali pachana sulachí. ⁷Churika ala omera je ina rijoy echirika raicha echico que alaju chiko opama cu wikawic echi chitinamuti chópi bilepi onoruami. Jesús kó riwlí echi ralamuli wee ⁸Wesapuyati Jesus: machli echi binoy iwigala jiti: mapu ichi nata muchili pachana solachi echi binoy Jeaneli: khure emichiri nata pachana sulachí. ⁹Churika nali que nachli ju aneliwa je ina rijoy que omerami wilisia. Mojue chati olalila ku wikaurami ju o ji ancliwa wilisca cutoko ichiperi ali ku simika ¹⁰Wenali maporica emi machibo mapi echi anorvami ranala niwa nulaliwami nai wichimoba maporica cuwikauya echi tati olaliwami bincy Jeaneli echi: "que omerami wilisia. ¹¹Nemi jiane nimi ku wilisca ku toca echi perri ku simika mo bitelchi. ¹²Echiko wilisili we sapayati ku kayauli ichi peri ali kumachinili echona kalichi jonsa suwa ralamtili ali suwaba we natika, tibili ali walubelanira, aneli anoruame, ali jeanil: tamojue ketas: sine riwali ichiyiri namuti. ¹³Echiko machinili ochecho sine echona bavechi ali suwaba ralamuli chami nawili ali ichiko binerli. ¹⁴Ma chomi simirka riwali ichi levi, alfeo ranala mapi chimi bilena asali mapona wika muchili ralamuli nochami winami nipami ali je aneli tami najati ali ichiko ma wiliska najatali. ¹⁵Mapali Jesusi koia asali echona bitichi levi, bitelchi wika ichi ralamulinochami nipa'ami ali ralamili ichi chati ola'ami muchirli koia Jesus: yuwu ali mapu binoy binerli yuwa wika ralamuli muchi ali wika najatali. ¹⁶Mapali ichi we'la asili niwami mapu nili ichi barseo aneliami riwali mapi Jesus: koia asali ichi wika ralamuli chati ola'ami yuwaa ali ichi mapu nipa'ami nili yenko si muchili. Ali ichiko jeaneli mapo bino binerali ¿chure ichi ko'a ichi ralamuli nochami nipa'ami ali ichi ralamuli chati ala'ami yuwa? ¹⁷Mapali Jesusi namili ichirka je aneli ichi aboni lalamuli mapu we jiwerami sape que tasi newale o'onami chapi ralamili mapi nayuami ju newale. Nije quetasi nawali bayesia ralamuli ala ola'ami nijeko nawali chati ola'ami ralamuli jiti. ¹⁸Ichi mapo Juan binerli ali ichi barseo muchi que ko'o (ayuno) ali ichiko riwali ali jeanili ¿churikamti mapu juani binerali ali ichi mapu barseo binerli que ko'a (ayuno) ali mapu muje binerli que tasi chigorika nokua que ko'a (ayuno)? ¹⁹Jesusi jeaneli, ¿a ompama que ko'a (ayunar) ichi towi chabiji asisa yuwa amauya? Chobija chona a asisa ichi towi chobujui quetasi ompama que ko'a (ayunar). ²⁰Ke wasi uché javé ralamuli kanilika nema echi chiní sutáme ocharamé, we che ukuliwame yu'a nachutisa ku pi yu chiwámy. No ukuliwame na chuarme li kará chiwame nimá ne ke alá. ²¹Ke wosi ralamili ro'ema' suwí bilena namuti ro'walachi wasi wichila jiti niwarame ní'ia'ó niwarame jiti machuarne ju. A olasaka, echi sawí ratanima echi wichila li echi suwi make telima, li wichila ma ke chó. ²²Ke wesi ralamili róemá suwí bilena namuti ro'walachi wasi wichila jite niwarame ní'ia'ó niwarajme jiti ma chuarme ju. A olasaka, echi sawí ratanima echi wichila li eni suwi ma ke telima, li wichila ma ke chó. ²³Sawalachi rawé onoruame ko simirali jarena ipó, ²⁴li mapú echi onoruami nayatika nokaliko a napabuli echi tiri 'o. Li echí fariseo ko jeaneli echi: "Nibi, ¿chutimi sió old mapu ke alá jú olaba sawalachi rawe?" ²⁵Li bino'i jeaneli: "¿Tiemi ke siné leeri mapú sili David mapu ali nowaleli li lowachi, echi ali uché jare ralamuli mapu yua muchuli aboni yua? ²⁶¿Chu riká alá bakili echi onoruame betelachi mapú ali Abiortar ní'ili ne walula nolame li ko'alí echí pani echona buchami otime mapu ali ke ala ní'ili mapu uche jare ralamuli kome'a pi echí bi bachá nola'ame, li echi aboni pikú'a ali mapu yura muchuli? ²⁷Onoruame jeaneli: "Sawalachi niwarame jú mapu ralamuli olama, kí'e ralamuli sawalachi nira'a. ²⁸Mapu riká, echí rijoi ranala ju onorume, ayenacho sawalachi nira'a.

Chapter 3

¹Morte rawe bakia inarachi ali uche sine ku bakili echo ri obachi ali echi rijoi ke viri chapika asali. ²Jare ne kili naka muchuli acha ku sawali echali sawalachi rawe ali echirika amebali winijiya. ³Jesusi Je anel echi bile rijoy muje ku wilisika ali nu wlli echona nasipa suwaba yuga. ⁴Ari biche Jeaneri echi Ralamuli rucueri mapu lki muchul piri Ju ne washiniga oluame echari sawalochi rawe o siti. ⁵Echi neli ne muchili noliga ne wabe yoka alli Mapurika ne Jiwerika al jeaneli echi rijoi muve washina muvevsikala al binoy echirika wachinali ali ku sawarami nlli echi onaruwami viti. ⁶Ichi barseo buyali we sapo yate oienali ala raicha echi walula erodiano najatami yowa mapirica chorico miliba. ⁷Ali Jesus mina co simili ichi mapo binoy binerli tuwa echona wlu bauechi ali wicabe ralamili najatal: echone galileachi Jonsa ali Judeachi piremisi. ⁸Echona Jerusalenchi al dumea al minami: bakachi: Jordan aneliachi, echona tiro ali sidon aneliachi ichi wicabe ralamuli kipuli sawaba mapu bino alali ali Chomi nawili aboni. ⁹Ali binoi tanoli echi mapu binoy binerli ichi kano'a moba bauechi iyenami (barco) maripirika wika ralamili nili maporika que amparami nima rasacha. ¹⁰Mapu jiti chi wika ku sawali suwaba mapo risu niliami nili ali ne namo acheli aboni Cheba ruya. ¹¹Mapu kisa ichi rile bilcami niula iwigay riwili, chona bachami sinaka rujuili ali jeanika jeinaka mojuejo onaruami. ¹²Ali binoi ko nuleli ke tasi machirnila. ¹³Binoiko moli echona kawirli ali bayerali mapu binoi nakili yuwa simama ali aboniko a yuwa simibli. ¹⁴Ali binoiko riwala ruli ichi mako mina okua mapu binoi riwarali echi Jesusi yowa enami (apostoles) mapi rika ompama yuwa muchuwa ali ompama jula nawisanla binoy raichala. ¹⁵Mapi rika ompama niwia echi omeruami machipa echi rele biteami niula iwiga. ¹⁶Binoy ko riwarali mako mina okua ichi simoni mapu riwaralami nili pegro. ¹⁷Echi Jakobo Sebereo ranala ali Juani Jakobo baChila mapu riwarali ri oami (Boanerges). ¹⁸Ali ichi antres ali jilipi, Bartolo ali Mateo, Tomasi ali Santiao ichi AAlfeo ranala, Tareeo ali Simon ichi. ¹⁹Ali ichi Judas mapy injima riweli. ²⁰Ali ichiko simili echi bitelchi ali ichi wikabe ralamuli napawili mapu jiti que tasi omerli koia ichi rime. ²¹Mapa li ritemuala namili echi nira Echiko buyali ni olisia ni aboni nira ali jeanili Echiko ju "lowimi". ²²Ali Echi osammko mapali simibili Jerusalenchi Jona ali je anili, echi pi chati jiti niwika raichí. Ali Echi nira walubela rale bitemi jiti machí paaco sitii namuti. ²³Jesus ko bayeli Echomi weé. Ali jeaneli bile chabee nirumí raichali ¿Chú riká ompama Echi riablo binoi ku machi pa. ²⁴An bilé kawi nasipra niráa niilsa ka. Echi bilé cawi ke telma rika. ²⁵Ali bile kali nasipira niraá niisa ali, Echi chebile kali ke telma rika. ²⁶Ali riablo má wilisli ali binoi nira nasipra nira niisa Echi ke sinibi bitelma rika wé ná lí má pi chiénabi jú. ²⁷We nali ke wesi omerma bilen rijowi bitelchi bakia, ali jiwerami niisa chikowia biino niwila chikowia biino niwi la namuti. ali ke bacha bilaka achasa. Echi rijowi jiwerami. Echirika aliko Echi omerma namuti chiíyo bitelchi. ²⁸Wee nálini bichiwili jenmi ane Suwaba Echi chati olammi Emi ralamuli kuchuala kú wikaupo. ayencho chubi anirumi mapo Emmi anil. ²⁹W'emapi riosi lwigala chbaneko ké kú wikaurami níma ¿chú ricamti? Echí chokuil Jú sinibí síftbnamuti. ³⁰Jesus jeanili jená nira jare ania anili mapi. Echí niwili bile lwigá chi tií. ³¹Biño iyela alí mina binó bachíla sílí Echo mí, máchí buwela pá ali nulala pa bayenla biñoi. ³²Ali Jare muchíbili echo mí mulipi nó lerrka mapo oná echi atí. 'alí jeaneli' mujue iyela alí mujue bachila jenaí machí muchuwi. Ali nimí áh Ení. ³³Ali biínoko nijewilí ¿chika Ju nije iyela alí nije báchila. ³⁴Echiko lnelí nolerka Echóna muchowami mapi ní chitulka muchili Echo mí. Alí je anilí lnesí náí ati nije iyela alí nije báchila. ³⁵Mapi iírpí ólako, mapí rika onuruami naki Echiko jú nije rijimalá ali nije iyela.

Chapter 4

¹Uche sine rowe Jesusi asali bineria echa na suwe bawirle li echona wika ralamuli napawili kipubia binoi echona ripa moli bilena kanowochi asibli binoi yuwa raichili bilena suwe bawirale. ²Echi echirica binerali wica namuti chabe kia nirume echirica aneli echí aboni raichali bineira. ³Ne gala namisi: bile ilchami nilí simili i chimea echi roca. ⁴Mapali ma ichisa jare raca murube buchi ruduili aribiche echí jare churugui echoná sisa karga suwali mapu ichiruami nili. ⁵Ari biche a uche jare raca echona bilena rimojuachi rujuiti mapa na ke me wierle niri. ⁶Mapú ali ma rayenali machinali mapi rajinali mapú jiti ke naweami nili ali waki cheli. ⁷Li uché jare rakála rijuli bilena we wiharali. Li echi wicháwi minabi ocheri li echi wicha make omerli ocheria ichi ichiruami rakala kio wika najitali pe ku'a ju. ⁸Uche jarébrakála rujuili bilena we ala wierali li ma ocherisa ma rakeli wiká raká echí raká najitali pi baisa makoy, a jarecho usanisa makoi li ajarecho bile sientu nira'a mapeí ikí jiti ichirume ní'ili. ⁹Echí je'anili: "Mapu niwi ko nakala namima, a namima". "Mapú. ¹⁰Mapú ali Jesusi bineli asali, echi mapu pé'a mulube a yu'a muchuli kú, li echí makoi oku mapi benerali rukeli echí chabe nirume nawesali. ¹¹Li echi je'anili: "Tiemi a nimi á a echí riosi niwalu machiwame. Mapu machí a enali ko a ruyrame nili chabe nira'a raichali. ¹²MAPU ALI NÉ ABONI NIRA'A RITELI, LÍ ECHÍ A RIWISA, LI KE RITIWA, LI CHUSI A MAPU ALI ECHÍ NAMISA, ECHI A NAMISA, ALI KE AKÉ, LI UCHÉ SU'UNARIKA, ECHI KU NAKULIWATAME NIMA LI ECHÍ ONORUAME KU WIKAWAMÁPA. ¹³Echí je'anili: "¿Tiemi ke inama ye ná raichali? ¿Chu rika inami suwaba tiemi jená ruame raichali?" ¹⁴Echí ichame mapu ichali echí rakála, echí kajú mapa ichá wabe kalabe raichali. ¹⁵A jare rijuli echaná buchími, mapu o'na riosi raichala ichiruame nili, li mapu ali echi namili, li we sapuka echi riyublo é echi wabe kalabela raichali mapu ichiruame nili echoná. ¹⁶A jare ich'ame jú echona we rite'achi, chika mapo ali namili echi raichali, li we sapuka nareli ne kanilikol. ¹⁷Echí ke naweme jú echo'na abe, chopi jawá pi telí, li ma simirisa chatiri o japí yiri simira simí mapu riká echi raichali, Chubirika namuti ichi raichali nira aboni we ya chakenoi riyunu. ¹⁸Li uché jaré icha'ame ju echona wiharali, li jená ake raichali alinareli ichi raichali. ¹⁹Mapú we kale echi siti chati ololila, echi kalekúame ju wika namati nilkuame, li uche jare niwilisa namuti, muili li ilusali echi raichali, ali ku kuwana simili ke omerka. ²⁰Li muchuli mapu we alá wierili ichiruame nili, echika jú mapú namili echi raichili nareli li wika rakarulí a jare baisa makoi, li jare usanisa makoi, li uche jaré bile sientu nira'a mapú ikí nira'a ichirume nilí. ²¹A li Jesusi jeaneli ¿wecha tieme acha Polika wila echí bilé rajili echona rila Pachami bilena jubechi a lí tiemí pasa wila echona bilena ripa mapurika ne gala machíliwa. ²²Que tasi biri China ju mapurika que machirutami nima ni tapi biri nebabé China mapirika ke machirutami nima. ²³A lí jare echirika niwisa echi mapu kala nakeko mapurika ne gala namamí nira nima. ²⁴Ali echi jeaneli: Ala namsi ala chapisi mapu tieme nama mapurika emi tetika ne chigorika ku narebo aminabi wika niuripa. ²⁵Churika ruya mapu a niw. Mapu a li binoy amaruweli churape wika arami nima a li mapu ke niwami ju juko mapi niwa erami nima. ²⁶Alí binoy Jesusi jeaneli: "a li onoruami niliwa mapurika bile rijai nira ju mapu ichali bile raka echona wasarachi. ²⁷Mapali echi rijoi rokogo chopi we kochiami nili ali ma ku asisa mapalí ma ku rawe a lí echí ichiruwami a li ma a'wisa a li ma walu ochera wili echiko ke machi churika. ²⁸A lí echona wasarachi ochera echi raka pe aboni nira bacha sawara a li ma muleko a li chano jonai ma rakeli wami echi sunu. ²⁹Mapali echí raka ma wali we sapu yati ma miteliwi ma sebalí mapi: yenasi ma wiwachi. ³⁰A li jeaneli: ¿Churika ompabe aniya anaruami aniliwa a lí piri nira rumpo mapurika churiko ompabo nawesia. ³¹Echiko ju mapirako raka quiliba racala, mapali ichiruami ju babe taa raka ju suwaba raka jiti mapu ichiware nai iwerli. ³²Mapali ichiwawi ochera alí najita babe walú auwaba ichiruami mapu ichiuli echona mapona ichíwali alí ueli Ratoweami najita mapu jiti echi ripa inika yenami chuluwi ompama rosala relena kalchi. ³³A wikabe kayami nira raichili ruye ichi binoi raichala binoy onaruami raichala mapirika ala ompama bineya. ³⁴Binoiko ketasi raichali que bite namoti ruka ali miwana awenali alarka ruyeli ichi mapu bonoi yuma iyenali bineria. ³⁵Ichali rawe ma aliwachi échika ji aneli ma mi ochebilencho simabo. ³⁶Ali ma riweli ichi wikabe ralamuli ali ma yuwili echi Jesusi: ma chona kanoa moba bawechi iyenami (barco) asali ichi ayencho jarecho kanoa bawechi moba kanayek iyenami (barco) ayena cho ieyendi. ³⁷Ichona oiel: walú ika we iwemi ikaga ali ichi bavi pachana kaneachi bauechi moba iyenami bochíli ichi baui al: íchi kanoa bauechi: moba iyenami walú baui bochili. ³⁸Jesusi, ko kochí: bu uili walú mosobeka abonika achasli je anika muje bineriami quemi chibi nila tama suwisa. ³⁹Binoi ko asiska ali roammili ichi ika ali raichika ra ámalí ichi baui ali maku asibili ichi ika maku quili ku wilibli. ⁴⁰Ali jianeli: ¿Chureko emi majawa? emi quecho niwa bichilwami. ⁴¹Ali abonika we majaka muchili ali ji anili aboni chika ju jeina mapu ne ika ali baui nijeuya.

Chapter 5

¹Ali biche aboni sili echo na bawirarí mapo na Garatachi aniliwichi niñli. ²We sapu yati mapali Jesusi ma rikili echo na konaa chi (barco) jonsa echo na nawali bire rijoi mapu wabe chati siti rioblo ariwora ariweme nili echi mapu echona birena chuwechi jonsa nawari. ³Echi rijoi echo na birena chuwechi bité ami kewesi omerli chachuya ke wesi omerali wiya jiti bolago ochaya ke omerali echi jiero wiya jiti bologa achaya. ⁴Echo na Pireame ariga wisa bulali echi riloí ronolchi chopi binoi ne wabe omerka ripunli echí jiero wiya kewesi gala omerli echi rijoi boloya. ⁵Echo binoi chulubi rawe li chulubi rocogo echa na kawichi iyenali echo na a li biche riteti olame michonica ripunli a li weli sanaka anili. ⁶Mapú alí echí riwali echi Jesusi pe'a mi kaka, li bino'í ku a we maká simili echomi li chokobika wilibili bachámi nira'a. ⁷Echí bino'í weli sinaka: "¿Pirini olama ré muje yu'a, Jesusi, ranála ne walula nira'a? Muje chibi nira'a riosi ke tami majaka." ⁸Chu sí'a onorume je'aneli: "Machinika echi rijowi nira'a echi iwikala site chati olala. Echi ká rukeli: "¿Chumi riyá riwe?" Echi ka jeaneli: "Nijé riwala ka jú legión, mapú rikaté wiká jú". ¹⁰Echí ka ne wisa nira'a aneli mapa rika ke jularame nima uché bilena kawichi. ¹¹Alibiché echo'na kawichí kochi ko'a ichutali. ¹²Li echí ka ne iwerika je'aneli, anika: "Tamuyé julaba echona pachana kechitili, tamuje riwebo mapu te mu'ubo echona. ¹³Echí a riwelí, li chate ololila ma machinali li ma muili echona kochiliti, li má jumali echona rilena komichi mapu oná walu bawi mani, li pi okuamili kochi sililí echo walu bawirili. ¹⁴Mapá echi kochi kowame nili miná jumsili li ku ruli mapu ikili echona mapu oná wika pire li ayonacho echomi ipoyé. Li wika ralamali buyali inesia mapu ikili. ¹⁵Nawiwilí echi Jesusi yu'a mapu ali riwali echi rijowi mapu achame nili echi ralé biteme iwiká mapu niwame nili wekabe ralé beteme iwika atime mu ku asali ne ala napachaua ne ala ku sawime nira'a ali mu majajali. ¹⁶Mapu a rewalika mapu ikili echi rijowi mapu chá olaramé ní'ili site iwikala jiti, ku rareli uché jare mapu ikilí echi bino'í, li ayenachó ruyeli echí kachi nira'd. ¹⁷Echí ka a ne werili anika aneli Jesusi mapu rika ku sime'a echona mapu oná aboni pireali. ¹⁸Mapali binoi ma'o chukuli bilena kano'achi, echí rijowi mapu chá olaramé nili nawiwali-chi onorume. ¹⁹Jesusi ke reweli, li je aneli: "ku simika muje bitalachi li rare suwaba ralamuli mapu ne sili muje nira'a, li ne natimaka nimi á. ²⁰Ali echí rejowi simili naususia mapu Jesusi sili echona echi jiti abe echona Decapolis suwaba ne alá kanila ripili. ²¹Mapu li Jesus simirli ochésine echomi kanoa chí echomí bó on'lá, wikabé ralamulí, ne nám'oo acheli. Ali binoi ko bawichi suwé wilili. ²²Ali bile pee walula, rí obachí nochamí echí Jairo riwemí, echó kuá nawalí mapa alí riwali Jesus, ali ni ralalchí wichilí. ²³Né risua'ania wilíli olí je anilí nije ranula taá tiwe má, mulipí muku me rike, nije mí iwerli balle, mapí mujue sikala uchema mapri rika kú siwi mé ali bitelma. ²⁴Echiriga echiko yua similí, ay'encho wika ralamuli yua ni chaiga echomí nolerka. ²⁵Echona bile mukui asalí bawi ritemi nayumi ni ilí, chube makoi okua bamí joná. ²⁶Ali echi we risuaníla bitelí echi wika onami yua, alí wika winami suwabílí binoi niula, wé ala ku sawisati, pií minabí risua nii lí. ²⁷Alí echiko namili Jesus niirá alí similí echomi úpami, echalí echomi inara, wika nirá sirachí, alí echi napachala chapilí. ²⁸Ali natilí je anilí mapu "pi" napachala chapisá, ku sawi meire. ²⁹Mapalí má ch ely, wé sapu kú sáwili alí rchi bawi nawili má'ni ku etli ali ní bí'no newí níly mapu ni ku sawila echi risúa nilwamí. ³⁰Ni sapuya Jesus kó machilí, bí'noi nira newí niili, jiwerli machinila bí'noi páchana. Ali bí'no ko kú kuwana i'nalí wika ralamuli sirachi, ali rukueli, ¿chika chapilí nije napachala? ³¹Mapu ali echí si binei, enami je anili, wemi ke ritiwa je'na wika ralamulí rachiga sira kó nólerka. Alí mújueko je'ani chika tami cheli. ³²We jesús kó nolerka inelí machime ru chika chela echomí binoi. ³³Ichi mukui machika mapi rika iquili binoi majajaka sawilumali ali binoiko nawaka wichili echa bachami mapona Jesusi asali alí ruyeli ne suwaba bichiwalí nira mapu nili. ³⁴Ali echiko je aneli keni raná muje bichilwami mi ku sauali kili ku simika mam kusaurami ju moje nawilila. ³⁵Acho bujui raicha wilichi sili jare ralamuli echona riobachi jonsa mapona biteli ichi walula ri obachi nochami je anika mujue ranala ma mukuli nochami je anika mujue ranala ma mukuli, ¿chure ko minabi anebo ichi bineriami? ³⁶Mapalí Jesusi namali mapi anili ichi ralamuli Jesusi je aneli ichi bacha chukumi walula echona rio bachi nochami. Quetasi maja chopi bichilli. ³⁷Ali que wesi naquili mapu yuwa simama chopi pegro ali Jakobo, Juani ichi Jakobo bachila. ³⁸Ichika sili echona walula bacha chucumi bitelchi riobachi Jesusi ko riwali wika ralamuli risua niliami wika ralamuli nalakami. ³⁹Mapali ma bakili echona bitichi je aneli ¿Chureko emi siweka muchuwa ali chureko emi nalaka? Je ina tiwe quetasi mukuame ju chopi kochi. ⁴⁰Ali ichi ralamliko pi kachili ichinira ali ichiko machi buyanali suwaba ali chopi bayeli ichi tiwe anola ali iyela ali mapu yuwa muchili ali simibali echona pacha mapona bu uili ichi tiwe. ⁴¹Ali ichiko chapili ichi tiwe sikala ali je aneli ta tiwe nije nimi ane. Ku wiliska. ⁴²We sapuya ichi tiwe asisili ali ku iyenli chopi makoy mina okua bamibami nili echiko we ku kanili natali. ⁴³Ichiko je aneli ne ala nira que wesi kuyenla mapi rika ikili echona. Ali jeaneli ko'ami ko'inla.

Chapter 6

¹Mapali Jesús (Jesusi) machinali echona jonsa ku simili ebinoy bitelchi alí mapu binoi binerli yuwa simibali. ²echali mapali sawalachi rowe cholí nili echi chotali nawesia echo na roobawachi alí wica ralámuli ne ala kipulo aline natika tibili kili kipuga muchuli nagupe rucueli cumi yena nawali echi raichali churiga gala omero jena rijoi ne wabe machiga raicha ne suwaba namuti alaya ne gala omera, echi nayucame sacuoia. ³Alí biche aboni nagupe rucueka nocuali tamuje gala machi binoi echi bile rijoi tabla sipime echi ju iyaria ranal alí bicue gala machi echí Jacobo Santiago echi José echi jura echi Simón (Simóni) ke tasinere aboniko siwina nili. ⁴Alí echi Jesús (Jesusi) jeanili ne bu chimi nijé awi bile nawasami, onoruame raichala we binoi bite'chika ke nijeawi ni tapi aboni ritem wala pirelchi. ⁵Alí ucheka binoi sikala echi nayukami chona Jesús (Jesusi) ku sauali pi okua ke biri mina oche jaré namuti olali. ⁶Echí ke bichiawamiko ni natilí alí echiko iyenili wikanami ni'ra bineria. ⁷Echiko bayelí echi makoiokua, alí Jona oyelí julá okua níra alí nijalí nulaliwami mapu mina julama echi chati oliwami. ⁸ne'ala anelí, ké biirí, namutí ka simanila, chopi, bile tizolí, ní ta bile cowamí nita bile muruka, ní tapi winomi kumuchí uchaka ⁹akarachi ko ayena, alí ke okua napachíka. ¹⁰Alí echiko je anelí mapu alí muje bilena kalirli nawasa echona asa mupu yena kú machina. ¹¹Alí echo'mi bilena piremi kemí naresa alí ke mi namisa buyasika echo'na jona, biwasí íwe echo'na ralachí mapu rika bile nawesalí echí níra, ¹²Alí echiko simibilí nawisasia mapu ralamuli ko; ku ro'wisare echí chatí oluwami. ¹³Wika chatí oliwami ku mina melí, alí wirí ucheka ku sawalí wika nayumi. ¹⁴Echi wálula Herodes (Herodesí) riwemi ko námili Jéina, alí Jesús, riwala má we ala machí wami nilá echi jaré je anilí: "Juan el Bautista (Juan echi Bautista) ku wilisilí mukúsa jona, alíko echirika jona omeraba olaya bile kuwiriwami." ¹⁵Jarecho je anilí: "Echiriko ju Elías". Alí uche jaré je'anilí: "Echiriko ju bile riosi raichalí nawesamí, mapu rika chabe eníka nawesilí." ¹⁶We mapu alí Herodes (Herodesí) namilí jeanilí: "Echi Juan mapu nije miyaki ku wilisilí. ¹⁷Alí bíno Herodes ju'lí jaré mapu chapibo, echí Juan alí bulaka pacha achalí mapu rika Herodías ko pi echirika olámo rulí (alí echí Felipe bachila mukuiula k'o) echí Herodes yua úpeli. ¹⁸Juan ko je'aneli echí Herodes ke chatí ju muje nira echí muje bachila mukuiula yua asiwa, ¹⁹Herodías ko ma ke kalelí echí Juan, alí milí'me rulí, alí echiko ke omapama re. ²⁰Herodes ko majalí echí Juan mapu echiriko má machilí echí we ala wachimi iyenami kó, alí pi echirika ala tibulí, mapu alí nami Juan nawesachí ke kanilí ruyelua alí acherika echiko wé kanili kipulí. ²¹A nawali jiné rawe mapu rika echi Herodías olama alí sima: mapu alí bamili Herodes, echirika niwali bilo ko'ame chopi ko'ala echi uelipa tibume uelipa Galilea (kalilea) pireme. ²²Echí Herodías ranalá nawali alí awilí echi níra'a, alí echíka a kaniluame alí Herodes alí mapá si echona a bayerame nili si ko'achí. Echi walula jeaneli echi tiwe: "Mapú yiri namati tami tani mapu mi nakiya nili, alí nijé nímí amá." ²³Echí ka a ne bichiwa níra'a jeanili eche: "Mapa mi yiri ta, nijé nímí amá, a nasipasi nijé niwala mapú nalalita ja. ²⁴Echíka machinali alí jeaneli iyelá: "¿Pirí ni tanimire?" Echi ka jeaneli: "Juan el Bautista (Juani Bautista) mo'ola. ²⁵No we sapaka echí bakili we yá sika tanali echí walala nalamé: Nijé ka ma bawili asawa nakí, bilena bitolchi, echi Juan el Bautista (Juani Bautista) mo'ola. ²⁶Echi walula nalame we siweka ripili, mapa rika binori anika anili, ma ke ku omerali ku kuwana roicha mapa rika echirika tanitame nili mapu rika wika bayerame muchuli. ²⁷Alí echi walula julí echi santali mapa tibuma alí nuleli mapa juma echi Juan el Bautista (Juani Bautista) mo'ola. Echi tibume simili echona erika riwesia. ²⁸Echi ka ebali echi mo'ola bilena bitolchi mina alí echi tiwé, li echi tiwe ka alí binoi'i iyela. ²⁹Namika jeina, mapa Juan (Juani) yu'a enali ko sili li aboni ku juli echi repowala li ma toli. ³⁰Echi Jesús (Jesusi) yu'a bineme napawili suwekio Jesús (Jesusi), li ruyeli sawaba namati mapa yiri echi olali li mapa bineli. ³¹Echiko je anelí "wána rojasí ní wána simibika pí telí." Jaré echókua silapa alí jarecho ma kú simipa. Echiko ke pitilí isabilí bilena wána, nita pitilí cowalí. ³²Alí ma simibilí bilena mikamí echona kanouchí ni bilena wána oboní níra. ³³Alí wika ralamuli riwali simibachi alí machili echiko jarecho ralamulijo ni we iwemí jumilí wika níra, alí ni bacha silí. ³⁴mapali echomi bawichí su'we siichi, Jesús ko riwali má wika napawila, alí echiko natimalí echí ralamulí mapu riwelipa jaré bowa ke tibuwami, alí echiko ma binerli wika namutí. ³⁵Mapu alí ma aliulí echi sí binemiko echomi siilí alí jeaneli je'ani mika chaketana ju mapu ma we aliwapa. ³⁶Ma ku riwe mapu rika simama bilena ipopé mulube, mapu rika kowamí ralime. ³⁷Alí echiko je rika nije wilí, alí je anili emí iyasí cowamí, alí echi jarela jeanilí ¿a omerpo tomuje simiba ralaya wika namutí pii okua ciento natemi kowamí, alí abo mapu rika ko'me? ³⁸Alí echiko je'anili ¿chú kipi kowamí óla? Simibika inébisi mapa alí ma machilí, "je'anili malípi rime "Alí okúabi rochí." ³⁹Alí echiko nuleli suwaba ralamuli kili pio kua'nira muchinila, echomi sakalatli. ⁴⁰Echi piokua níra nulewili muchinila, alí jaré bile sientó níra, alí jaré malisi makoi níra. ⁴¹Ma chapili echi mali rime, alí okua rochi, ma ripari iná wilika natetilí alí, má nachutili echi rime, alí echi mapu (biño binerli) mapu rika nachutima ralamuli echomi bachami okuabi rochi echiko rojuanilí suwaba níra. Echí ralamulí. ⁴²Sinemika kowali alí ni ala posalí. ⁴³Alí echi mapu binó binerlí echiko napabuli echi rime, alí makoi okua tobe ní bochimi, alí rochí. ⁴⁴Echona niruli malí mili ralamili mapi ku'ali ichi. ⁴⁵We sapu yate ichi binoy nuleli mapu binoy binerali jinanila kanoa bauechi moba iyenami alí simanla bacha

ochecho bilena Betsaida, riweachi alima ku ripurali echi wika ralamuli. ⁴⁶mapalí maku simibili binoy ko simili echona ripa kawirli amachisia. ⁴⁷Alí ma chonali icho kanoa ko mi nasipa bawechi iyenali alí echiko bineli ripili echona sawe bawechi. ⁴⁸Alpi echiko riwalu mapu ichi ne jiwerka nakuali wipichaya moba bawechi íchi ika we mina chakena toli ma ra osiachi ma rawiwasiachi Jesús (Jesusi) nawali echomi simika moba bauechi alí pe mikabe nira simirli. ⁴⁹Mapali aboni riwali moba bauechi inarami alí mayelu mapu ichi bile chuwi ju alí sinakali ⁵⁰sinemka riwali alí majali wenali we sapuyati ichiko raichili alí je anili ala jiwerami nisi nije ju ke tasi majasi. ⁵¹Alí íchiko moli echona kanoa moba bauechi iyenami chi echi jaré yuwa alí ma ke ikali alí aboniko we natika tibili ichinira. ⁵²Aboniko ketasi ala machili ichi rime nira aboni niwila nataliko ke sapu yate omerami nili bineya. ⁵³Mapali echi ma bajanili sili echona suweta iwerali Genesaret (Jenesaret) aneliachi ma suwe uchabili buleka ichi kanoa bauechi maba iyenami. ⁵⁴Mapali ma tijili echona kanoachi jonsa ralamiliko wa sapu yate machili mapu Jesús (Jesusi) nilo. ⁵⁵ralamulika jumli buchiimi ralamili pirelchi bayesia ichi wika nayukami perachi ro'aka pali mapu omi namili mapi omi inarali. ⁵⁶Mapu omi ichi bakili bitichimi o wika rijoachi o mi kawichimi ralamiko muchuwali echomi nasipa mapi omi niruli wika namuti ralinelwachi muchu wali ichi napachila alí mapali ma chesa ichi napachila ma ku sauili.

Chapter 7

¹Echi Fariseos alí uchue jare osami mapu osami mapa silí echona Jerusalenachi echomi saweki'e napawili Jessús (Jesusi) yu'a²Echi ka a riwali mapu Jessús (Jesusi) yu'a nojatame a ko'ali echí paní chokame sikakeka, na ka jú, ké paníkisa. ³Chú rikaria fariseo miná suwaba juriwisi, ke ko'a we má ane alá panikasaka sikala abé; echi ka a né chabé pireme nira'a ola abiji. ⁴Mapu alí echi Fariseo echona rali nekuachi, jonsa sisa, ki'e ko'a we ma ané alá paníkisa ka abé. A bile lolola ja wabe mapu rika we ne olarika olowame, mapu riyarika echí namuti ro'oka bajikuame ne paba kisa. ⁵Echi fariseo li mapu si osali rukeli Jessús (Jesusi): "¿Chá rikaria mapu muje yu'a ená kie oloká noka mapu chabe pireme olali, echi ká o ko'a pani kie paníkisa sikála. ⁶Alí veani: "Echi Isaías (Isaiasi) jerika a nili mapali echi tiemi we chati anili alí binoi osali: JENA RALÁMULI RAICHAKA A NILI BINOI CHUMULACHI, ALÍ BINOI ECHONA PACHANA ATI WE MIKABE NIRA JU TAMI YU'A." ⁷Tami aka bile nowajikame bineria nulaliwami bile rijoi nula mapurika binoi naki. ⁸Emika wanapa echi Onoruwami nulala a li tiemi we iweami chapi mapurika bile rijoi naki. ⁹A li echi jeaneli: "¡Tiemi ne aboni ke nirá Onoruwmi raichili nulula. ¹⁰A li echi Moisés (Moisesi) jeanili 'ne kala nijeliwami a li muue yela a li mapu raicha siti nira binoi onola jiti a li echi yela mapali echirika ne mukuwami nira nima. ¹¹A li tiemi jeani: "Mapali bile rijoi a li jeansa binoi onola a lo echi muje yela mapurika kuwira a li nare tami jiti a lo echi Riosi nira ililiwami. ¹²A li tiemi makié nakiwa mapurika olali binoi onola a li echi yela. ¹³Machí ilulisitili wika rile bitemi niwila iwiga a li wii uchelti a li kusauili wika nayukami. ¹⁴Echí bino'i aché siné nira'a bayeli suwaba ralamali li jeanelí: "Suwaba tami alá kipasi li namisi'. ¹⁵Kié biri té uché bile echona machi mapa omerima bakía echona, mapu rika choname niwama; mapu alí binoi, nira'a machinsa echika a choname niwa echi rijowí. ¹⁶Mapu jaré ralámuli a nakeko, mapa namipa á akema. ¹⁷Mapa ali echi Jessús (Jesusi) ku riweli suwaba ralamuli a ka bakila bitichi, echi mapa bino'i binerilo rakeli bile raichali chabe niruame o riwame. ¹⁸Jesús (Jesusi) jeaneli: ¿A timi bijí kié nami ka noka? ¿We kie ritiwa tiemi kie omera bikia bilena rijowitili mapa alí echi Jesusi ya'a inarisa, ¹⁹chu rikaria kie baki echona sulalachi, wechi kié omera muje ropalachi bakia li ku machinima bilena mapu oná isilawa?" Lí jerika anika Jessús (Jesusi) kú biwali sueaba ko'ame. ²⁰Echí jeanili: "Echika jú mapa machina bilena rijoytili mapa chonarama nima. ²¹Né pachana nirika bilena rioytiti, né sulachi nima namita chatí nata'ala, uche bile rijoi yu'a kochiwame, chikoluwame, miliwame, ²²ucheho bile mukui nenuwami wé koku kuami, we chiti, chati natili, nikaweliwami kaleka raichalua, bile nira, we nochuami, we rasimi. ²³Suwaba jw'na chiti namuti pachana sulachi jona machina alí echí jú chubi rika nataria tamuje ralamuli. ²⁴Jesús (Jesusi) ko chona jona wilisili, alí simili mi oche bilenchó Tiro riwechi alí Sidón, bakili bilena kalichi alí ke nakili mapu machibo echo ná atiya echiko ke omerali chinasia. ²⁵Alí we sapu bile mukui bile tá tiwe ranemi, alí echi niw'ami nili bile iwika rile bitemi niula niwami namili echi nira, naweka wichili ronolachi. ²⁶Jipiko echi mukui Griega nili, alí Sirofenicia ochermi, alí echiko né risua'anili tania mapu mina pama echí chati rile bitemi niula iwaki echi ta tiwe. ²⁷"Alí echí jeaneli" ariwe, mapu kuchi bacha posama ké alaka rime kuchi kowala awasa kochí. ²⁸"We echiko ku nijekua je anili: "Yena á chirika jú" we ariká echi kochi co'wa rujimi rale pacha namuti amanalchí, mapo ona rujuni echi kuuchi ku'wachi. ²⁹Alí echiko jeanelí muje echirika aniyampa, maku simika. Echi chati rile bitemi niula iwika maku machinili echóna pachana mujue ranala chi jonsa. ³⁰Alí ma ku bitelachi simili alí ma riwali ranala ta tiwe echomi "pechi" kili bu'wimi mapu rika má mina ku machini la pa echi echi rile bitemi iwikala ³¹Alí Jessús (Jesusi) ko echiko machinili bilenchó Tiro anilichi alí nawali mi jami Sidón mí bilenchó machinili lí bo'omi bawichimi Galilea alí bilenchó Decapolis. ³²Alí jareko palí bile ke namamí alí ke omerami raicha, alí ni amonika taniwilí, mapu sika uchema. ³³Jesús (Jesusi) wana tolí, ke wika ralámuli yua, alimá wana tosa bino makusuala nakachí chelí alí kachiplí ma chameluala chelí alí maku raichi we ala. ³⁴Alí ripa inalí walú iwilí, alí jeaneli "¡Effatá!" ("¡Iripa!") je aniwami jú. ³⁵Inewi nakala kú irapitami nili, alí mapu chameluala bulerami niili ku mina pasuwilí alí maniku ala raichali we alara. ³⁶Echiko nulali ke wesi ruyenila alí ke nakiwilua, arika mincipi kenakisiwa minabi nawesali. ³⁷Aboniko wa natika tibili je anika mapu echi we ala alalí, alí olali ku ke namami kú mamitia alí ke raichami ku raichatia.

Chapter 8

¹Echali rawe ochecho sine niruli wika ralamuli alí ke biri teali mapi ko'mea Jesús (Jesusi) bayeli mapu binoi binerali alí jeanili. ²Ne natima jeina wika ralamuli muchuwa tami yuwa ma bikia rawe alí kebiri niwa mapu ko'mea. ³nije kujulasa pirelchi ke ko'asa, natayema mi buchími ku sira. Jaré pe mikabe jonsa sili. ⁴Mapi binoi binerali rukueli ¿Kumi riwiboa wikabe rime je nai we mikabe chakena ju mapurika ala sibarpo kaya je ina ralamuli? ⁵Alí echiko rukueli "¿chu ikipi rime niwa emi? alí ku nijeaka je aneulí chopi kichao rime. ⁶Alí echi nuleli ichi wika ralamuli muchinila echona wichi. Alí ma chapili ichi kichoa rime alí natetari yali ichi mapu binoi binerali alí ma nachutali alí ma yali mapi rika nachutami alí ma nachutali ichi wikabe ralamuli. ⁷Ichi ayenacho niwili pi okua rochi ma natetali echi jiti alí nuleli echi mapi binoi binerli nachutanila ichi rochi ayenacho. ⁸Echiko ko'ali alí ma posali alí napabuli mapi iki tibili ku'chi chiuami rime kichao tobe bochimi. ⁹echona nili naomali ralamuli. Jesús (Jesusi) ko kujuali. ¹⁰We sapuyati echiko moli echona kanuachi moba bauechi iyenami chi ichi mapi binoi binerali yuwa alí simibali bilena mapona pi okua raramuli pireli. ¹¹Alí ichi barseo aneliامي bu yali alí ma oyenali na auya ichí yuwa. Alí aboniko alí mapi bile namuti machirma ripa riwigachi jonsa. ¹²Alí echiko iwili ne wabe nira binoi iwigala nira alí je aneli: ¿churé jiriko pireami naki bile namuti machir wami? ne bichiwali mijeone emi kebiri bile namuti alarami nima jeani. ¹³alí binoiko simili alí molí ochecho sine echona kanoa buечи moba iyenamichi alí simili ochecho bilena bauechi. ¹⁴Alí ichi mapi binoi binerali ke notali toya rime aboni echiko ke biri rime kami nili echona konoachi bauechi moba iyenamichi. ¹⁵Jesús (Jesusi) ne buchiwili nira aneli nije nimi nulé mapurika ne kala tibuma alí ne kala majaka alí echi basiyawi echi fariseo alí echi basiyawi echi Herodes. ¹⁶alí echi apu anajata alí jeanili obai anakupi: "Jeanili churikaria tamuje ke niwa echi paní." ¹⁷Jesús (Jesusi) asali we nata alí jeaneli ¿tiemi churikaria ke machí mapurika aniwa echi paní we chatamo ke machili alí tiemi ke nama mapurika chowimi nira ju echona pachana sulachi. ¹⁸TIEMI A NIWA BILE BUSILA, ¿WE NARI TIEMI KE RITIWA?, TIEMI A NIWA NAKALA ¿WE NALI TIEMI KE NAMA? ¿wecha tiemi ke nata? ¹⁹mapali nije nachutali echi mali paní alí echi mali mili ¿choiki tobe ku buchilí napabusua echi kuchi chiwami echi paní alí ku napaburami nili? echika jeaneli echi makoi: "okua." ²⁰Mapali nije nachitali echi kicho'a paní echi anche jaré na'o mili ¿choiki tobe buchiami napabuli? alí abio jeanili kichao. ²¹Alí jeanili: ¿wecha tiemi abiji ke nama? ²²Echi jareko sili echomi Betsaida alí ralamuri echona piremi kó palí bire rijowi ke machiliami alí Jesús iwerli aneuli chenila. ²³Jesús ko sikala chapili rijowi, ke machiliami, alí machí chakena toli mapa alí kachipli busuchí alí sikala ucheli echoná alí rukueulí ¿amí ritiwa namuti? ²⁴Alí echiko rapari inalí, alí jeanili: "Nijeko ralamuri ritiwa" mapu rikare rojua alí simiba., ²⁵Alíko Jesús ucheli sika oche sine, echona busilchi alí rijowicko iraplo echí busila, alí kara ku machilí alí suwaba namuti ne alá ku riwalí. ²⁶Jesús ko ku bitelchi juli jeaneli: "ke bakime remo echona jaré pire." ²⁷Jesús machinilí mapu yua binera iyenalí, uche bilencho bitichimi Cesárea alí Felipe. Alí buchimi rukuelí mapu yua binerli: "¿Chika aní ralamuliko chika ju nije?" ²⁸echiko nijewili alí jeanili: "Juan echi bautista. Jarechoko je'ani: "Elías" jarecho: bile Riosi raichala nawesami." ²⁹Binoko rukueli: "Alí emi yu ¿chika aní mapu nije ju? Nijeka Pedro jeanelí: "Muje ju Cristo." ³⁰Jesús ala anelí ke wesi ruyenila bino nira. ³¹Binoko oyelí binera mapu echi rijowi ranalko simirmare risurika wika namutí. Ke nirarami echi ocherami jiti alí iwelí riobachi nocahmí alí osami alí milibo ruwapa. alí ku ka'yautami uche sine nira bukuliwami ku acharamí nima bikia rawe, nira. ³²echi jeanili jeina nimachimi nira. Echi Pedro toli wana alí oteli machi pasia. ³³we Jesús ko ku rowili alí inalí mapu binoi binerli alí ra'amuli Pedro jeáneka: "chakena simika muje Diablo (Riablo)" Muje ke tibuko Riosi niúla namatí pi ralamuli niula. ³⁴Alí echi bayeli wika ralamulí, alí si bioni binerli napabuka alí je'anelí: "Mapu wakina si simibiko, ke nijeuma rika binoi natalí chapisa echí kursí alí tamí najati. ³⁵Jeré mapu iwika ku niubiniliko pi wikawamare, mapu wikawiko iwika nije nira alí Riosi raichala nira ku niumi nimare. ³⁶¿Pir'ri me'ba bile rijowí mapu mesa buchimi kawirlí alí wikawasa iwikala. ³⁷¿Piri ku nijima bile rijowi nakuliwia iwika? ³⁸Mapu yirpi riweliko tamí nira alí nawesa nije raichala je riko chubi rika nokuwachí alí echi onuruami ranala, ayencho riwiuma echi nira. Mapu alí ku nawasa. Onolachí jona. Echi onourami Pi'yonuala ángeles (ángeles) yua nawasa.

Chapter 9

¹Echí ka jeaneli: "Ne bichiwali nira ka nimi ane. A jaré a machuwa ibilipi tremi nira'a jena'i mapu timi ke omerali mukuya echi ne onorume bacha nira'a ne omerika nawa. ²Ma pe usani rawe simirisa, Jesús toli bonori yara echo Pedro, Santiago, li Juan (Juani) si li toli, li simanala naleli bilena tawirili we ripa. Li ke newiti echona bachami wilibili. ³Napachalaka ne ka chiyiti nilí ne ka ratabame, ne wabe a la rosakame, ne wabe ala rosakame uche jaré yu'a rosaname mapa echona wierilli rosanarama. ⁴Mina Elías na Moisés bachami nira'a riwiritame nili, li raicha machali Jesús ya'a. ⁵Pedro rukeli li Jesús (Jesusi) jeaneli: "Rabí, a ne alá ja tamujé nira'a mapute na'i muchuma, alí a riweba mapa niwama bakia kali kochowame. A riwebo mapa rikate maje nimi bile niwilima, li bile a Moisés, li aché bile Elías." ⁶(Pedro kó ke machili chu animea, echí mapa Jesús (Jesusi) yu'a binera enali ne suwaba we majá muchuali. ⁷Bile noli nawali ná ma kabichi najitali. Li ke sa'ina bile raichame anili echona nolirili: "Na jú nije ranalá ne kalerame. Namisibo." ⁸ke sa'ina mapú alí neli echomi suwekie, ma ke wesi riwali echi yu'a, pi Jesús (Jesusi) bí. ⁹Mapa ali kawichi jonsa tikinali, echi ka nuleli mapa ke wesi ruyema mapa riwali, mapu ali echi rijowi ranala ka kayárame nima ne mukume nira'a. ¹⁰Mapá riká acherika echi raichali aboni nirá aboni a anika nokali mapa a aniname nili. ¹¹Echí ka rukeli: "¿Charikaria echi osame jerani Elías bacha nawama ri'a?" ¹²Echi ká jeaneli: "Elías ne bichiwa nira'a nawama ku alarsia sawaba namuti. A líko, churikaria ¿mapa osiruta chuku je'ani echi onorome ranala we risu olarama nima suwaba namati si li ke kalerame nima. ¹³A nimí ruye Elías ma ku nawali, li aboni ka olali suwaba mapu yirí naki yanili, mapa riyarika ne ani echi osirume bono'i nira'a. ¹⁴Mapá alí aboni ká roili mapu uché jaré echi onourume najatami, riwali wika ralamuli echomi aboni nolerika abé, li echi mapa osali ká a anika nokali echi a yu'a. ¹⁵Mapa alí echi abonika riwali echi nobo'i a Jesús (Jesusi) suwaba ne kalika ripili li jumali echi yula li we alarika naretame nili. ¹⁶Echí ka a rukali mapu onorome najatika enali: "Mapa riyarika anika nokali echi yu'a?" ¹⁷Echí wiká ralamuli nira'a a bile jeaneli: "Mujé binerame, nije ka a nimi ebi nije ranala: echí ka niwá bile iwika mapa ke omera raicharia. ¹⁸Alí chibirika jauiluma alí wichipa: roniwa sitakami machina chu uachi ramila kilartia alí ne taniki mapi majue binerli machi pas nila ichi wenali ke omerli. ¹⁹Binoi rukueli ichi: "Jeriko pireami emi ke bichiyami ¿chuni kilipi emi nimi yuwa asime? ¿Chuni me mina kilipi emnimi, anachi ma? akina tosibo. ²⁰Eboniko ma chomi erali ichi towi echomi mapali ichi chati aliwa rele biteami niwala riwali ichi Jesús (Jesusi), ichi we sapu yate iawibuli, ali ichi towi wichi wichili ali ma machi pali roniwa. Chu uachi jonsa. ²¹Jesús (Jesusi) rucueli ichi towi onolai ¿chu kilika jonsa echirika ikili? Ichi towi onolaka je anili petaka jonsa chiri a ocherali ²²sinemi napichi pasiwi sinemi bauechi alí milinalwi ami ompasa nilikarla pita namuti olaya lama natima tomi kuwiri. ²³Jesús ji aneli ¿ne a o'merma? suwaba namuti a ala ju mapi a bichiyiko. ²⁴we sapu yati echi towi onolako jinaka je anili: "Nije abichiwa tami ku wiribichiya." ²⁵Mapali Jesús (Jesusi) riwali wika ralamuli jumami echomi, echiko ra amali ichi rele biteami niula iwiga ali je aneli: "mujué, iwiga rele biteami niula ke raichami ali ke namamiami nemi nule machinika echona jonsa ali ma ke ochecho sine ku baki echomi pachana." ²⁶Echi chiti iwiga rele biteami niula sinali minabi chubi sili mapirika minabi chubi ikime yechi towi ali ma machinali echona pachana jonsa echi towiko mapirika bile mukuami nira bu'uili ali echirika anili wikabe ralamuli mamukuli. ²⁷wenali Jesús (Jesusi) sikala chapika wilasili ali ma echi towi maku wilisili. ²⁸Mapali Jesús (Jesusi) bakili echona pacha echi mapu binoi binerali ru kueli ne wana ¿chure tamoko ke omerali machi paslia? ichi chiti rele biteami niula iwiga. ²⁹Ali binoi jeaneli: "Je ina namuti ketasi machinma chopi tanika raichaliwa onoruame yua amachika. ³⁰Echona jonsa ku buyali ali simarli echona Galilea (Galileachi). Jesús (Jesusi) kewesi nakili mapi machime kumi muchuwa. ³¹Bineria asala mapu binoi binerali echiko jeaneli: "Echi rijoi onoruame ranala inijirami nimare sikala jaré ralamuli jiti. Toka miliruami nimare. Mapali ma tosa echona milisia. Ma bikia rawe ku wilisma ku owinima. ³²Wenali aboni ko ketasi machili mapi ruli ichi ali aboni ko majali rukue. ³³Aboni ju sili echona Capernaum (Kapernaumi) aneliachi. Mapali Jesús (Jesusi) asali echona bitichi ru kueli ¿Chu anisia isiri emi buchimi? ³⁴Muchili rebiri anika. Aboniko achi mapu binoi binerali sirili na ausia aboni anagupi echona buuchimi je anisi chika nali wabe walula ka. ³⁵Binoiko asibili ali bayeli ichi makoy okua mapi binoi binerali ali je aneli ajare bacha ninlaka nimare ne babe juba ali suwuba alí ya mi mare. ³⁶Bonoiko mutuli bile ta tawi ali echona nasipa toka mutuli ali li anili. ³⁷Mapu yirpa ala nareka bile ta towi nije riwala nira, ayenacho otami nare ali a jaré tami nareko ketasi chopi tamichipi nare. ayenacho nare mapi tami juali. ³⁸Juani echirika ani binerami riwaki tamo bile rijoi machi paami ichi rele biteami niwila iwiga muje riwala nira ali tamo ke nakiki binoi ke tomajue najati. ³⁹Alí Jesús (Jesusi) je aneli ke biri anesi. Ke ache bile te mapu omerma alaya nije riwala nira ali kesaina chubi anisa tami nira. ⁴⁰Mapi yirpa ketami sayerako tamo ayuwa muchuwa. ⁴¹Mapuripi echiriko bile nimi asa echi bawi rooga nimi asa tiemi mapurika bajima churikaria echirika oliwa echi onoruwami ne bichiwili nije ni ane ali binoi echi ke sine nimí wika wama alí nimi ama minabi wika. ⁴²Mapuyiripi echirika nimi nuku mewisa alí bile jena tami bichiwa wecha ala nima niliwa bile rite ne walu echona bilena mapona bayuwa echona bulerami nili

ali binoi kutacho ali echona patami nili mapona walu bakochi. ⁴³Mapali muje sikala we nimi nukumewisa, ku ripuna, ne kala ju bite wami mapurika echi ke sikeme ali ke mapurika niliwa echi sikala simiwa echona mapona rale mapona. Walu rajachi mapona ke sine chowichi. ⁴⁴Mapona echi kuchiwili ke sine suwi echona walu rajachi mapona kesine chowichi. ⁴⁵Mapali muje ronola nimi sutubechili ali muje ripuna mapurika ne kala ju bakiwa niwiliwa ne kala ju bakiwa niwiliwa biteliwami ke akaname ke napurika okuanika rokeka parami nili echona nairili. ⁴⁶Mapona echi kuchiwili ke sine suwi a li echi no'i ke sine chowi. ⁴⁷Echi muje busilo mi imiyasa machipa. Wabe a la ju muje jiti biteiga onorume bilepi buseca ke mapu rika ajuanica niuga a li parame nima echona rileni nairili, ⁴⁸maio na echi kuchiwili ke sine suwi a li echona nai auw sine chowi. ⁴⁹Mapo na suwaba akauame nima no 'i jite. ⁵⁰Echi kona we a la ju wenali make echi cona ʔchumi rika ompama uchesine ku akaboya a la akame niisi uchesine niraa? niusi coma ti emi aboni niroo a li kili rijoisi o uche sane jorexua niraa

Chapter 10

¹Echi Jesús (Jesusi) riweli echali simili echona kawirle Judea (Jureachi) lí pechomi pe mina bachomi bacochi Jordán (Joramachi) alí kara ralamuli sili echomi oche sine echi asali binera binoi nira mapu rika olami nili. ²Echi Bariseo sili aboni ne kala recuelo: "¿Acha risencia jú bile rijoi upema mapu ku riwema upila?" ³Echi ka nijeuka jeaneli: "¿Piri nulali Moisés (Moisesi)?" ⁴Aboni jeaneli: "Echi Moisés (Moisesi) risensia nijili mapu rijoi niwama bile osili niwasa ka ariwema binoi upila." ⁵Mapurika ne wábe biwarame suleme nili alí echirika osali je ina raichali Moisés (Moisesi) nu lala je aneli Jesús (Jesusi) ⁶"Ne chokichi mapu li niwalta jena kawi ONORUAME NIWALI BILE RIJOI LI BILE MUKI. ⁷ECHIRIKA BILE RIJOI ARIWEMA BINOI ÓNOLA O BINOI IYELA ALÍ MA MAPU WIMA BINOI UPOLA YUWA, ⁸ALÍ OKUANIKA BILEPI SAPA NIRA NIMA." Echirika make okuanira nima pi bilepi sapa nira nima. ⁹Echirika, mapu ma Onoruame napabuliko, kie biri bile rijoi ku rajanama. ¹⁰Mapali echi muchili echona bitichi echi mapu binoi binerali rukueli ochecho sine nira. ¹¹Echiko je aneli: "Mapi yirpa ku riweka binoi upila alí ochecho bile mukui yua upesa mapi rika bile nipami niraju. ¹²Alí echi mukui ku riwesaka binoi kunela alí ochecho bile bile rijoi kunesa echiko bilenipa ami nira jú. ¹³Alí pali aboni kuuchi kuchi mapi rika Jesús (Jesusi) ompama chapia we nali echi mapi binoi binerali (disipulo) ke nakili mapu echi kuchi malu binema alí mina ku juali. ¹⁴Mapali Jesús (Jesusi) riweli echirika binoiko ke kanili echi mapi binoi binerali yuwa alí je aneli: "Na kisi mapu echi kuchi akina simama ketasi ra amasi mapurika echiko ne Onoruame niwala ju echi mapi ichiriju. ¹⁵Ne bichiwali nira emi nimi je ane mapu yirpa ke nareko echi Onoruame niula mapi rika bile ta towi nira ketasi bakimea echomi. ¹⁶Alí binoi ka chapika mutuli echi kuchi alí riweli we alá nira a ucheka binoi sikala echi kuchi. ¹⁷Mapali ma simea riweli bile rijoi mali echomi alí cho kobika chu ku bali echona bacha ami alí echi ru kueli muje we ala bineriami piri ne olama mapi rikani niuma sinibi bitel wami. ¹⁸Alí Jesús (Jesusi) je aneli chureka muje tami we ala ne ke wesi te ne ala chipi bilepi Onoruame. ¹⁹Mújw machi ko nulaliwame: "KIE NIKOWÍ, KÉ MUWISUI, KE CHIGO, KIE NIJA KALEKA NAWISA NAWESALÍ, KE RISUA ANE, ALA OLIWI MUJUE ONOLA ALÍ MUJUE IYELA." ²⁰Echi rijowiki jeaneli: "Binerami (maestro) suwaba jeina namuti nije nijewi chabe rawe jona." ²¹Jesús (Jesusi) ko inelí, alí we kalelí echiko je'aneli: "Há chobiji bile namuti kite, mujeko ralineuma suwaba namuti mapu muje niwa, alí iya mápu ke niwa alí muje ko niama we natemi ripa riwigachi. Alí kina sí tami, najati." ²²Alí echiko risua nila ripilíechiri ka anesua, alí echiko, ku, simili we siweka mapu niwami nili wika namuti. ²³Jesús (Jesusi) ko inali nolebika alí jeaneli mapu yua bineri: ¡Chiyena nochili jú, echi jaré we niwami wika namuti bakiwa Riosi yua!" ²⁴Echi binó binerli ni naka ripilí echi raichali jiti we Jesús (Jesusi) ko je aneli oche sine: "Kuchi, ¡chiyena nochili ju bakiwa Riosi yua!" ²⁵Cherape we ala simiri camello (bile bulito) bilena wicha iwalachi bile we winomiwami bakia echi Riosi yua. ²⁶Echiko we nata ripilí, alí aboni nirako je aneli: "Alí, ¿Chika ku omerama niuya?" ²⁷Jesús ko inelí alí anili "Rijowi ko ke sine omermo mayeiko we Riosi yua ko ke suwaba namuti ah omerpo rika we Riosi jiti nirako." ²⁸Pedro je anesili: "Na, tamujeko suwaba riweki, alí nimi najata." ²⁹Jesús (Jesusi) ko anili ni bichiwa nimi áne ke teiko bilé mapu riwelí bina kalila alí bachili, alí cuchula, alí iyela, alí onola, alí kuchula, alí kawi nije nira, alí Riosi raichali, ³⁰Chika ke narema bile sieto minacho jipi je ina kawichi: kali alí ritemla, alí iyela, alí kuchuala, alí kowi wala a we risurika simari, alí mapi rika ikimeare, sinibi bitel wame. ³¹Wika mapí iki ne bacha jú mi jubami nima papi ne juba juka ne bacha nima. ³²Sirili echi aboni echona buwechi mapu simimi nili maniwame echona Jerusalenchi Jesús (Jesusi) bacha inarali echi yuwa echi mapu binoi binerali we natika kanilika muchili, alí echi mapu pe mikabe nira najatali majali. Alí Jesús (Jesusi) toli echi makoi okua wanacho oche sine alí je aneli ma pe a weya ikimea re binoi. ³³Alá, insaibo tamo jimpore echona Jerusalenchi, alí echi Onoruame ranala alí echi osili niwami echi ayerika milime alí ama echi ke juriusi. Echi ko ke nira rami nima alí wipisotami alí miliruami nima we nalí bikia rawe echi ko ku asisma. ³⁵Jacobo (Jakobo) alí Juan (Juani) ranala Zebedeo (Sebereo), echomi sili alí je anili "Bineriami tamo naki mapu mojue ola ma tampo jiti mapi wirpa tamo naki". ³⁶Alí echi je aneli: "¿Piri naki mapi emi nimi a lima?" ³⁷Aboni ko je aneli: "Tamo nakiyi mapi tomo michiba mi yuwa echona mapona ne walula nira así meare bile muje si kalachi bile watana bile kouina." ³⁸Alí Jesús (Jesusi) ku nika aka je aneli: "Emi ke machi mapi emi tamitana. ¿Emi a ampasa nili baji echi mapo ne bajimare o ana chia baui chali wami mapi nije jiti baui chara mi nima? ³⁹Alí aboni ko je aneli "Yen a am yaboti." Jesús je aneli "Echi mapi nije bajimareemi ko yen a bajibore alí echi baui cha mapi nije jiti baui chatami ju emi yen cho baui chatami nipore. ⁴⁰Wenali chika asime echona watana alí kouina ke tasi nijelia jú mapi nijima echiko niula mapi ma ala kari yeka mu chu wora mi ju. ⁴¹Mapali oce jare makoi mapi binoi binerali namali echirika oieli we na awa echi jokora alí Juan (Juani) yuwa. ⁴²Alí Jesús (Jesusi) bayeli suwaba alí jeaneli: "Tiemi machiya chika echirika nira ne walula echi ke bichiwami nula alí aboni echi ralámuli we nateami ne nulami aboni nira. ⁴³We nali ke chirika nilisaré tiemi aboni nira. Mapuri tieme ke nilisare ne walula nira alí tiemi ju mapurika nochami nira, ⁴⁴alí muje ne bacha nira nilisa tiemi bacha ne wabe kuwiramí nira nlima. ⁴⁵Mapurika echí Ranala echi Rijoi ke nawalí

tamuje kuwiersia alí amaria echi bile mapurika ne ala kuwirpa echi auche jare wikabe.⁴⁶ Mapali sili echona Jericó (Jerikó). Alí buyali echona yona Jericó (Jerikó) aniliwachi alí napawika simibali echi mapu Jesús (Jesusi) anajatami nili alí wika ralámuli mapu echí ranala nili Timeo, alí echi Bartimeo alí bile ke machilami nili ló asali echona bilena buchi.⁴⁷ Mapali echi Bartimero namali echi Jesús (Jesusi) echona Nazareno, alí ma weli sinali alí jeanili: "¡Muje Jesús (Jesusi) muje ranala echi David (Rabiri) muje tami kuwiri!"⁴⁸ Alí wikabe jeani chakena ku simibika alí echi rijoi mapu ke machilame jeanerami nili make anika asa alí echi weli sinali ne churupe weli anili muje kini rana muje David (Rabiri) muje mapu tami natima⁴⁹ Alí Jesús (Jesusi) namuli echi raichami pe mikabe yona alí wilibali alí jeaneli kina bayesi echi rijoi mapu ke machilami, jeaneli: Muje ne kanilika ku wilisika.⁵⁰ Alí echirika mina pali echi chini mina chakena alí echirika ma wilisali, alí nawalí echi Jesús (Jesusi)⁵¹ Alí Jesús (Jesusi) ku nijewili alí jeaneli: ¿Piri olasua naki muje tamí jiti?" Alí echi rijoi mapu ke machillami jeaneli: "Muje rabí nije naki mapurika nije ku arame nima echi busila."⁵² Alí Jesús (Jesusi) jeaneli: "Ku simika mapurika muje ma ku sawarami nira ju" we sapuka ku bichiwili alí ma nareli echi binoi busila, alí maku sawarami nili alí echona yona ma ku uneli echomi simili echona buchi.

Chapter 11

¹Jipika mapu sirli Jerusalemchi. Mulipo okuú Belfage ali Betania, Bilena Kawichi Olivochi, ali Jesus ko juli okua mapu binoi bineri. ²Je anili simibika bilenchu mapu óna ta muje simiba, ali we sapu yá simirka riwibotimo bile bulito ke sine kaseramí botanika. Kina tosí. ³Ali jare mi rukuesa ¿Chú simiti echonokua emi? Emiko je anisi Echí walula "newa le ali we sapu yati ku pamo ruy na'í". ⁴Echika simibili ali riwali echi bulito bulera chukumi. Bilena yeuchi, machi nasipo mi ali botanili. ⁵Wika ralamuli rijoli echona je aneuli "¿Emi chú nokua ruy, echi botacha bulito. ⁶Echiko raichili mapu rika Jesus aneli ali echi rulamuliko, riweli aboni bulachi simamu. ⁷Okuana mapu echí bineri. Yerili echi bulito Jesus, ali bile chini moba ucheuli mapu rika Jesus omerma caseya. ⁸Wika ralamuli peli chini echomi, machi, ali jarecho pelí sawa mapu aboni ripunilí echoma wasarachi. ⁹Mi jare mapu bachami, simibiliko echi nira ali mapu najatiko sinaki "jini úka! (salve)" (Hosanna)! alarka niju mapu riosi riwala jiti inaro. ¹⁰Alarka jú mapu riosi niwila inaro tamujue onola David; ¡wulubela ripa! (Hosanna)"¹¹ Ali, Jesus bakili Jerusalechi, ali simili riobachi ali riwali. Suwaba, nolerka, ali ma aliwachi, nili echiko simili Betani ali makoi mina okua yua. ¹²Echali bo álinla rowe anche sine cumibli echona Betaniachi jonsa ali binoi ne wabe locheli. ¹³Echi riwale bile rojua chuna pé mikabé wilili echi chuna we saweme binoi echo no simili nemia a cha rakeámi nila ali a li biche echo ná simili chopi sawala chopi riwali mapurika que rakeame ni li. ¹⁴Echi ra ícha bile rojua nira echi chuna jipe jónsa makesine cowana nulelti mapu binoi binerli. ¹⁵Aboni cu siso echona Jerusalechi echi Jesusu echi Jesusi echoná pacho riobacho cu bakili binoi chotali mina macha á wa echi jare ralinewameli li echi ralame jali echo na machi cuwona ri obachi echoco mina camina awale echi namuti amanala (mesa) mapu nakuliwa muchili echi winomi ali echi cosibeta mapu nemuchuli chuluwi ralineyami. ¹⁶Echo coke wesi nakili mapu tome namuti mapu ralinermi. ¹⁷Echico binerli ali jeaneli ¿ke osuiruta chuku, nije bitelechi nima riwarami kali amachikuami bu uchimi je nai wichi moba? Wenali emi ni wali je ina kali bilena risochi Chigorame niula. ¹⁸Echi nulami echi sacerdotes a li osali a li namali a li echiko jeaneli a lí abai echirika aka nokuali churika milirume nima rueli a li echiko we mávali mapali echi wikabe ralamuli namili we natimali binoi mapurika bineralí. ¹⁹Chulubi rokogo a li echi Jesusi a li echi mapu binerali a li abai riweli echona mapona wika riuwachi. ²⁰A li echko enali biyabiui a li riwali echi chuna a li ne ma ku wakicheli ne kara nawala yu'á. ²¹Echi Pedro a li jeaneli: "Rabi, nebo echi chuna mapurika a li ma mukuli echona nawalachi vona. ²²Jesusi ku nivewili echirika ne bichiwiisi echi onoruwami. ²³Ne bichiwa nimi jeane mapuyiripi jeaneli ali echona kawichi: ku wilisika a li chakena pasa echona walu bakochi a li echona Pachana sulachi a li kechirika bichiwiisa mapuyiripi ani a li echirika mapurika echi uu mapu riosi naki mapurika olama. ²⁴Echika emi nimi ji ane suwaka mapi raichika amachi atani bi chiwas: mapi anareli ali emilia nima. ²⁵Mapali emi asisio alí tanika raichasi amachika ku wi kausare mapi yirpa namuti mapi emi niwa bile yuwa. Mapi rika onola mapi ripa riwi gachi rati choche rika ku wi kauma chati ola lila. ²⁶Emi ke ku wikausa kecho tama onola mapi riwi gachi ati tami ku wikauma tomo chati ola lila. ²⁷Echiko silí oche sine echona Jerusalechi. Cho bijui Jesusi inarli echomi irí obachi echi ueala na wesami (sacerdote) ali echi. Osili niwaami (escriba) ali echi ochera mi sili echo mi. ²⁸Ali je aneli: ¿Piri jiti omerka ala mojue ali chika mi akí ichi omer wami mapi rikami alama? ²⁹Jesusi, ji aneli: ne emi bile namuti ru kuema. Tami anesi bo alini emi nimi ruyema piri jiti ne omerka olaya nije je ina namuti. ³⁰Echi bau chali wami Juani ni wala ¿Nili riwigachi jonsa o pi ramuli ni wala nili? tami ni jeosibo. ³¹Aboni ko ana gupi raichi ka natuli ali je anili: jiti anisa ko ripa riwiga chi jonsa ji anime ali chureko emi ke bichiliko echi? ³²Tamo ji anisa ko pi rijoi niwala ju aboni ko majali ralamuli su waba machi mapu juani bile na wesami nilo. ³³We sapu yati nijeu wili Jesusi ali je aneuli "tomojue ke machi." Ali jesusi je aneli: "Nije kecho na wisama chu rika omerka olaya nije je ina namuti."

Chapter 12

¹Mapurika Jesusi binerka sili. Ali echi anili: "bile rijowi ICHALI ECHI UVA, NA ERKA WILALI, LIRALE JORLI. Na niwali walu kali nekuame niraka li ku kajunareme niraka nili echi karka ichirutame echi uva. Li minami simili. ²A ne chali nawaline, li juilka olali echi nochame jopurika narema pi kua echi wakili. ³Li echi chapika nokuali, na ipisorame nili, na ta pi virri toka ku julalti. ⁴Ali chubile ju'uli echi nochame, na mo ochi ipisotame nili ne riwel arame niraka. ⁵Na chubile ju'ulka sili nali echi ne milarama nili. Abowi choloka nokuali echi chujare ralamuli chio, jare ipisoka na jare ne milaka riweka. ⁶Echi chubile rijoi niuli julakuame niraa, echi binoi ranala jopi we kaleli. Echi nili ma ne juba niraka jularame. Mapurika anili: "Echi kie virri olamire nije ranala." ⁷Na echi nochame nakupi raichika nokauali: "je na ju ne karka niwame. Kina simasi, ma milibo, na karka tamujelia nimire." ⁸Echi aboi chapili, na milali, na machimna pali mapona echirume ju echi uva. ⁹Wenalina, pirri olamaba echi niwame jopona ichirume ju uva? binoi ku nawaka kajunamire echi ichame mina ama chujare uva. ¹⁰Kie leyeritmo echi usuli: 'JENA RITE, JOPI ECHI NIWAME KIE NAQUILI, NIWARAME JU ECHI RITE CHUPILAME. ¹¹JENA RIOSI JITRI NIRAKA NAWALI, MINA JU WE SUWETY TAMUJE BUSILA." ¹²Abonika Jesusi chapinarika nokuali, we nali majaka nokuali li wika muchularia, li echi machika nokualaria echi jitri nira ra'ichalta. Li pi chirika riweka nokuali na ku simibili. ¹³Na julka nokuali echi jare Fariseos li echi Herodianos, jopi rika siwi ilutame nima pi raichika bi. ¹⁴Ma sisa, je aneli: "Binerame, tamuje machi kie niraria mapu chu jare raichala anime, mina neka choiri ju echi ralamuli. Muje ne bichiuli niraka kala bineri echi Riosi raichara. ¿A ala ju echi aba jopi César niula ju o kie tasi kala ju?" ¹⁵Binoi Jesusi machili charika niraa raicha ichula, li je aneli: "¿Chorikaria tami wikasa naquitmo? kinato bile onomi biwarame jopi rika nije inema." ¹⁶Aboniko toli bile echi Jesusi. Echi jeaneli: "¿Chikalala ju jopi echona chuku na choiri ju?" Li echi je ane: César. ¹⁷Jesusi je aneli: "Li a echi jopi César niula ju, na Riosi niula Riosi ku a." Li echi ne kanilka ripili echi Niraa. ¹⁸Echi Saduceos, echi jopi ani kie tasi niruria ku owinuame, nokoka nokuali Echi yuka simibia. Na rukueka nokuali, je anika: "Binerame, Moises osoka sili tamuje niraka: 'LI MUKUSA ECHI BILE RIJIMARA LI RIWESA ECHI UPILA JUBAKA, KIE TASI BILE RANALA YUKA, LI ECHI RIJOWI A ALA NISARE JOPI ECHI CHUBILELA RIJIMARA YUKA UPESA NA BILE RANELMA BINOI RIJIMARA NIRAKA." ²⁰Li niruli kichao rijimara; echi bacha juli binoi upila li muki echi mukuli, kie tasi bile ranelka. ²¹Li chubile juli lii mukuli, ke tasi riweka bile ranala. Li echi ma ne jubaula chikorika. ²²Li echirika kie tasi riweka nokuali jare najiremika. Li ma ne juba rawe echi muki ma mukuli. ²³Li echi ku mochussa, li ma ne chesine ku mochussa, choiri nimire echi upila? Li karka ne upila niraka nilapa. ²⁴Jesusi je anili: ke je na ju mapurika tiemi ke ala niraga nili, japirika ke machime niraga ju tiemi echi binoi Riosi raichala ali binio Riosi omerrola? ²⁵Mapuli echi jarre ku jawasarrame ju echona suwime niraga jonsa, ke sine kuneme niraga nima, ali ke sine kunertame nira arrame nima; a pirika abowi ga ju mapirika riosi capitanuala echona riwigachi. ²⁶Suwime niraga rraichaga ga, mapu ku jawasarrame ju, ke leeritumo echi osuli Moises niwala, mapo na raichiga ani echi sawa rajiname, mapurika Riosi raichiga anili na aneli: 'NIJE JU NE WALUBELA RIOSI ABRAM NIWALA, NE WALUBELA RIOSI ISAAC NIWALA ALI NE WALUBELA RIOSI JACOBO NIWALA.'? ²⁷Echi ka ke ju Riosi mukume nira echi ka ne akame nira ju. mapurika tiemi ka ke ala niraka ichuwa. ²⁸Ali bile osame nawali na akeli na'awa anika jarrame; ali binowi ka riwali jesusi ala nijewaka ani'me. ali binowi ka rukuga anili: "¿Chu wirri nularame ne wabe nateme niraga ju?" ²⁹Jesusi ku nijewaka anili: "ne wabe nateme niraka ka ju: AKEE, ISRAEL, BINOWI RIOSI KA, NE WALUBELA RIOSI, BINOWI RIOSI KA NE BILEPI NIRAKA JU. ³⁰TIEMI KA NE ALA KALESI ECHI NE WALUBELA RIOSI NE SULALCHI NIRAKA A LI NE ALIWALACHI NIRAKA NE ALA NATILI JUTIRI ALI NE WALOLA JUTIRI. ³¹Okona chokeame nololiwame je na ju: 'TIEMI KA KALEBARRE CHO JARRE MAPURIKA ABOWI NIRAKA JU.' ke te chu bile nolaliwame ne wabe nateme niraka mapurika jena." ³²Mapo osame ju je anili: "ala ju, mujue binerrame! ne bichiwa niraka animo echi RIOSI NE BILEPI NIRAKA JU ALI KE CHU BILE TE MAPURIKA ECHI BINOWI JU. ³³NE SULALCHI NIRAGA KALEBARIA ALI NE ALA MACHIGA ALI MINA NE WALO'LATI ALI CHE JARRE KALEBARIA MAPURIKA TAMUKUE ABOWI NIRAKA, ne wabe nateme niraka ju mapurika bile namuti akame miliga olaya ichulitumo." ³⁴Mapu li Jesusi akeli ne ala niraka nijewalaria, je aneli: "mujue ke mika mi ati mapurika mi sabama echona Riosi bitelchi." ali echona jonsa, ke uche bile rukuka anili. ³⁵Ali Jesusi nijewali, mapuli binerika jarili echona Ruisi kalachi, ali je aneli: "chorikaria echi osame je anika eni echi Cristo echi Davi ranala ju? ³⁶Davi binowi abe, ne riosi iwigala niraga, je anili: 'ALI BINOWI KA ANIKA ANELI KU BINOWI: ASIBI NIJE SIKALACHI MAPU OTONA JU, ECHALI JONSA MAPU LI MUJUE SALLELA MA RONOCHI NIRA ICHUWA.' ³⁷Davi riwaga ani echi Cristo riwala "ne walubela Riosi", chorika niraga ju echi Davi ranala nira ju? eli echi wikabe ralamuli ne ala kanilika nira akeli. ³⁸Mapu ali Jesusi binerika sili je anili: "a la naka echi osame jitiri, mapu ne ala ka'riweka inanlame ali mapu naqui ne ala sucuirtame niraka nima mapu mi illena re, ³⁹Ali ne ala asilchi niraka nakime echona ro'obachi karre, ali mapu mi ne ala welpala muchuware. ⁴⁰Ali abowi ka wika niraka tana ichule mapomi

echi mukui ma ke kune'eme pirre ali ne karika nirraga chikolla ichuli mapu niru echona calirli, ali abowi ka ne ala niraga olame niraka ju mapurika ne wili niraka tani. je na ralamuli ju mapu ne olu kastiko niraga narema.

⁴¹Ali Jesusi asibili echona bachami mapona echi muchuwakuwi echi mapu Riosi niraka akuame ju echona pacha Riosi calilachi; binowi ka inena asali mapuli echi ralamuli muchuwi echi mapu riosi akuame ju. wikabe ralamuli mapu we niwame ju ne wikabe niraka muchuwi. ⁴²Ali che bile mukui nawali na muchuwili okua onomi biwarrame mapu okuaniga pi kua nateme nira nili. ⁴³Jesusi bellega sili mapu lluga lleni na je anili: "ne bichiwa niraka jene'ani, je na mukui ne wikabe niraka muchuwili ke jopirika echi wika niwame." ⁴⁴Mapurika echi wika niwame pi kua niraka muchuwili ke nopirika echi mukui ne karika muchuwili mapu pi kua niraga niwili.

Chapter 13

¹Mapali Jesusi simika na mikabe echona templochi , echi Jesusi najatame jeaneli, "Binerame , na rite we simati na ali oweli kali !" ²Echi ku jeaneli, a ritiwamo jena oweli kali ? ma ne juba rawe "ke biri ripima echi bile rite ke kasime .³Mapali echi Jesusi asali echo na Monte de los Olivos kuwana okua templochi , echi Pedro, Santiago, Juan , ali echi Andres kili china rukuga jeaneli, ⁴Tamuje, ruka ane ¿kilibe simarima echi wikabe namuti ? ¿Chuwiri nima echi riwirtame mapali chikimea ?⁵Jesusi owe li jeanika " a la naga ensi mapurika ke chusiuna niraa anerami niba ⁶Wikabe ralamuli aniga enma tami riwala jitraa niraa anime 'Nije ju echi Jesusi', ne wikabe wikawarame nima⁷Mapali nakokua me niraa namsatmo kie natasi ; ariga simarima wikabe namuti ,wenalina kicho ne juba rawe niraa nima. ⁸Karika suwaba suwabaka niraa nakosma abowi niraa a li echi walula nulame a bowi niraa ku nakosma. Ali echi kawi onoma wikanamna niraa, ali wikabe ralamuli kie biri niuma kowame mapurika comee. echali o wechma echi okoli ranawame.⁹a la kipuga muchisi. echi jare ralamuli ti emi tomea echona owelplaa yua mapurika ipisorame nira nima echo na templochi. we aniga nokoboa echi jawame li ne bacha niraa wilime tami jitri niraa, bile raichka niraa. ¹⁰Wenalina echi Riosi raichala ne bacha niraa nawisaba mapo na wikabe ralamuli pire.¹¹Mapali chapiruame niraga nisatmo ali inijirame, ke natasi mapo raichamare . Echali, a rame nima echi mapu raichama ; ke raichama ne mujue nira echi Riosi Iwigala raichama. ¹²Echi rijimala nijama echi bonula mapurika milirume nima, ali echi onola nijama echi ranala .Echi kuchi naauka nokome echi wenola yua abowi niraa miliwame nima. ¹³ti emi kie kalerame niba tami riwala jitra . wenalina mapo a anacha ne juba rawe kuwirtame niraa nima. ¹⁴mapali we majawa na ke biri ralamuli ke telsa ke muchusi mapo na ke muchukua (mapo nee echi osuli kalaa namsi), li riwesi mapo echi judea muchuwame jumika echo mi rabo, ¹⁵ke riwesi mapo echona ripa kalirli ati ku rikima na kebiri machipama mapo echona, ¹⁶nocha ichusa ke ku usi echi napacha na kebiri. ¹⁷Mapu risuu olako aboi mapu niwa echi cuchi o mapu ali muchuwa chiira echali rawé! ¹⁸Tanika olasi mapu ke tasi simirma echali romo. ¹⁹Mapurika niruma walú risurka, mapu rika ke sine simirli mapu ali jonsa chotali, mapu Onoruami niwali kawi, jipi jonsa, ma ke tasi simirsa che sine. ²⁰Nije Rijoi Onoruami ke tasi echirika nakisaa mapu rawe, ku pee ku taa echi rawe, ke tasi ku nayuma ke tasi wesi sapa, mapurika binoi niwali mapu jurame ju, mapu rika Binoi júli, Binoi ku pee kuwana tarali rawe.²¹Echirika, ati ibili jeanisaka, 'iInesibo, jenai ati echi Onoruami!' o, 'i Inesibo!' echona ati ke tasi bichiwasí. ²²chu sia echirika buya jarecho nawesame pi akaleka Onoruami li ne akaleka nawesika riwirka alake saina niraá, mapu rika akaleka olaá,li echigo rika, ayenacho echi binoi júli ²³¡Muchusi a la naka! Echirika nimi ruye jena namuti ne bacha niraá."²⁴Echali mapu ali ma simirsa echali rawe wika namuti, ECHI RAYENALI CHONAKA WILIBA ECHI MICHAÁ QUE TASI NIJIMA ECHI NAI ²⁵ECHI SOPOLI RIJUMA RIWIGACHI JONSA, li echi jiwerali echona ripa riwigachi echirika maa asawka olama. ²⁶Mapurika echiko riwimea echi RANALA RIJOI NAWA ECHONA NOLIRLI NE WALU JIWERKA LINEEE ²⁷Echirika Nije julama echi kapitanuala li ku napawika mapu aboi júrame ju mapu ona jonsa nao ikárli, mapu na jonsa ati jena wie li mapu riwigacho jonsa. ²⁸A la binesi jena chuna jiti. Ma we sapu mapirika otowala ma ku sua taa li ku ochera echi sawala, emi a machi mapu ali ma seba balasachi ²⁹A chigirika, mapuali emi riwisa jena namuti mapu yiri simira, emi machiboa Echi ati mulibe, 'Erka echona yeachi. ³⁰Ne bichiwali nimi ane jena mapu simira jena bami ke simira mapu ali ma ke simirsa jena namuti. ³¹Echi riwigachi li echi wi'e simira,we nije raichali ko ke simira ³²Ke tasi wesi machi echi rawe o chu yenako , ke wesi machi, ke tasi ni kapitanuala riwigachi jonsa, ni echi Ranala chopi Onola. ³³¡A la naka muchusi! Tibuka emi mapu ke machi chu yena ka ju. ³⁴Jenako ju mapu yiri bile rijoi mapu simi wasaloa: bino riwe echi kali li binoi acha echi piyoni li a ibili echi nachali yua li binoi echi tibume echirika aneli sinibi busurea asa. ³⁵¡Li echirika ala tibusi! mapu rika ke tasi machi chu reko nawama echi binoi bitelachi we rokoo, o nasipa rokoo, we mapu ali ma kusu echi toli we pee biya ³⁶Binoi ke sina ku nawasa ka tasi resencia ju maputamo kochika asiboa ³⁷mapurika nimi ane emi a chigorika ane emi suwaba ; A la tibusi!

Chapter 14

¹Okua rawe ke teli Paskuachi sebachi ali echi Pani ke tasi Levadura niwame Omaluachi. Echi ne bacha ichuwame nawesame ali binerami echi nularame ali ne kili nira anili chorikaa chapiboa echi Jesusi ali chorika miliboya.

²Tbili ko jeanili, "Ke omauli chi ga mapuriga ke machime echi ralamuli ali ke na auma tamuje yua"³Mapali echi Jesusi echo na Betaniachi asali echi bitelchi ta rijoi Simon nayuame nili echi wichila , echona mesachi buwichi , nawali bile mukui bitoli rai ame jukame we nateame, niwame namuti we nateame niwame nili echi nardo jiti niwarame. Echi ko kasichili echi bitoli ali koliwili echi mo'olchi. ⁴We nalina jare niruli mapu na'awa muchili. Aboniko raichili abowi ali jeanili, "piri jiti pi riechika simi?" ⁵Jena raiame jukame kala ralinewatuela ko che minape bakia ciento winomi nateame ali arame echi risua nilame. "aboniko ko yonili. ⁶Jesusi ko jeanili, "kili riwesi. ¿chorikaria nukumewitumo? Echi ko we bayoami namuti olali tami jiti. ⁷Echi risua nilame ko ti emi yua a muchima ne sinibi , mapali ne ala niraka nakisatumo echali ne ala niraka olabaretumo auche jare yua, tami ko ke chulubi yua muchibatmo. ⁸Echi ko kala olali mapu omerili: echi ko tami roweli nije ripokala ka riweriya tami tokuachi. ⁹Ne bichiwa niraka ni ane ti emi, mapumi nawisakue jenai wichimoba, ali yenacho raichaba jena mukui jiti mapu isili, nataruame nira. ¹⁰Ali echi Judas Iscariote, echi bile Riosi bichiware, simili echi owelpala jawame yua inemaria chorika a la nijimaria echi Jesusi. ¹¹Mapali echi bacha ichuwame akeli, we kaanili ali anika nokuali onomi nijaka. Echi ko aga sili chorika olama ruli inijiya. ¹²Echi ne bacha rawe omowaluachi pani ke levadura niwame, mapali miliwawi echi bowa Pascuachi nirume, echi Jesusi anajatami jeaneli, "¿Kome simasa nakimo mapurika kariweba echi Pascuachi kowame mapu muje komea?" ¹³Echi ko juuli okua Jesusi anajatami ali jeaneli, "simibika echona arrealchi ali bile rijowi sokoli bawi manimee matoka inarama natipu baretumo. anajatasi. ¹⁴Mapona echi, simi anajatasi ali anesi echi niwame kali, Echi Binerami rukue, "¿Kome wili echi kali mapona ni komere Paskuachi nije anajatami yua?" ¹⁵Echi ti emi riwirima bile walu kali ma kariwerame. ma kariwesi echona tamuje nira. ¹⁶Echi Jesusi anajatami buyali ali simibili echona arrealchi; ali aboniko riwali mapurika a nulali Echi , ali aboniko kariweli echi kowaami Paskuachi. ¹⁷Mapali ma aliwachi nili, Echi nawali makoi okua yua. ¹⁸Mapali ichuli koya echona mesachi, Jesusi jeanili, "ne bichiwa ni ani bile ti emi mapu tami yua kowa tami inijimare. ¹⁹"Karika echi we omona muchili, ali jeanili ibilpi nira "¿ne bichiwa nira nije ke mayenili?" ²⁰Jesusi ku nijewika jeaneli, "echi ko ju bile tami anajatami, echi mapu tami yua kowa pani samime . ²¹Mapurika echi Rijowi Ranala simirima echona buchi mapurika ani echi osurutami. Ine machimeea echi rijowi mapu echi Rijowi Ranala jiti akalewrame nimare! Echi nira ko we kala nima riwele echi ke tasi ochersa ka. ²²Mapali koali, Jesusi juli pani, ali natetali ali ali nasipa rapanili. Ali ali abowi na je anili: Jena jusi Jena ko ju Nije sapala." ²³Juli bile baso, ali natetali yali, ayali aboni, ali karaga bajili binoi nila. ²⁴Ali je aneli: Jena ju Nije lalá we nateami, echi lalá mapo kuluwtame nili wikabe jiti. ²⁵Ne bichiwa niraka jeni ane, ke chusine juma echona muchuwame rchi uva japisi nawasa echi rawe mapuli echona Riosi kalilachi nisare." ²⁶Ma bile nawaji nojuisa ka, aboni simibili echomi Monte de los Olivos. ²⁷Jesusi je aneli, karga tiemi rojuabarretumo, echirika osiruta chuku, 'MILIMERENE ECHI NISEME ALI ECHI BO'Á ROJAMARE!' ²⁸Mapali Nije ku wilasarama nisa, nije inarama bachami tiemi yua Galileachi. ²⁹Pedro jeaneli echi " mapu li karika mina simasa, nije ke tasi olama." ³⁰Jesusi jeaneli echi, "Ne bichiwali niraka nimi ane jipe roko, mapali echi toli nojisa osa, muje bainsa chokueme anime tami ke machilaria." ³¹Mapu Pedro jenili, " Mapurika nije mukusa re muje yua nije ko olama echirika, ke tasi nije je anime nije nimi ke machillaria." ali suwabaka aniga nokuali mapurika aniga anili. ³²Sili echona bilena riwechi Getsemani, ali Jesusi jeaneli binoi binerame, "Muchusi jenai mapu llena nije ku'anisa tania." ³³Juli Binoi echi Pedro, Santiago, ali Juan ali owesali omonasia ne wabe. ³⁴Echi jeaneli, Nije iwigala we omona ati, maposi ma mukutmo. nai tibisi ali je nai bullesi. ³⁵Jesusi bacha simili ali chokobika chukubali echona willerali ali tanili, ayena omertame nisa, jena rawen simira Binoi. ³⁶Echi jeanili, " Abba, Onola, jena karaga namuti ne ala ju muje yuaka. mina achabo Jena vaso. we nalina ke olasane mapo nije naki , chopi mapi muje naki . " ³⁷Ali ku nawasa riwali kuchuya bitiamme, ali jeaneli Pedro "Simon, ¿kuchuya bititmo? ¿Ke omerimo pi teli bullea? ³⁸We niga muchusi ali tanisi maporika ke nocharrame niraga nibatumo. Echi iwigala ni olanili, we nalina tamuje sapala ke jiwerame niraga ju." ³⁹Echi simili uchesine tansia, chopi chigo ku aniga. ⁴⁰Ali nawali Echi uchesine ali riwali kuchuya bitiamme, maporika aboni nila busila we kuchunalame nili, ali aboniko ke machili choaniborka. ⁴¹Nawali baisa chokeame, ali jeaneli "¿Chobiji kuchuya bitiketmo ali risaba? ¡Ma ala ju! Echiyenako ma seballi. ¡Inesi! Echi Riosi Ranala bile tami ma inijiga olamare echona chati olame lluka. ⁴²Jasi ali Simasi. Inesi, mapu tami iniji chuku mulube ina. ⁴³Ne sapuka niraka mapali Echi a biji asali raicha, Judas, bile echi makoy okua, nawali, wikabe ralamuli asali binoi yua wiili piya ali echi kusi, ne bacha ichuwame welpala ali echi osili niwame ali ocherame. ⁴⁴Echi mapu inijili bile riwirtame iyali, aniga, "Je mine mapu nije chumi, echi ju; chapisi ali tosi". ⁴⁵Mapali echi Judas nawali, ne sapinu niraga ali mulubewili echi Jesusi, ali jeneli, "¡Binerami!" ali chumili. ⁴⁶Maporika sineami ka simibili mapona Jesusi

ili ali chapili.⁴⁷ a li bile echi bile rijoi mapu Jesusi a najatame nili, piya wili machi paka bile rijoi ne waluala nulame nakala sikireli ali⁴⁸ echi Jesusi ku jeaneli "ti emi we pi ¿chikorame niraani eni tami yua wili piya, ali echi kusi tami chapiboria?"⁴⁹ mapali nije chulubi ti emi yua iyenli chonikaria ke tami chapiki wenalina arika ikili mapurika olarama nima echi osoruame⁵⁰ a li biche mapo Jesusi yua enli na muchuwi jumika simibili⁵¹ a li bile towi najatoka echi, bilepi napachame; chapiruame nili⁵² chopi napacha we nateame riweka simili li pi ke napachka simili⁵³ Ali echi ralamuli tolili echi Jesusi echo na owelpa yua. Echona a li karka napawika nokuali, li ocherame, li echi riosi raichala osame, echi Jesusi yua⁵⁴ Ali echi pedro mika niraani najatali echona ne waluala bitelchi jonsa. Ali binoi echo na echi tibutarama nasipaa asaga buyeli mapo na echi jare tibutarama muchuli ratabaya.⁵⁵ A li bichee echi owelpa nulame ali karka ralamuli a kaleka runali mapurika echi Jesusi pachaa asimee. wenalina ariga ke biri a nisa nili⁵⁶ A li wika ralamuli pi a kaleka raichka anili echi Jesusi Niraani, ali echi raichari ketasi chigoria nili.⁵⁷ Jare jasika echo na mapona akaleka ruka anili Echi nira,⁵⁸ "tamuje kipu echi Jesusi raichala": nije ne kajunama echi Riosi kalila ralamuli sikalati niwarama, li bakia rawe siga ne chubile kali ne ikuliwame niraani wilime ke biri sikati niwarama."⁵⁹ a li aboi raichala que tasi chigoria nili.⁶⁰ Ali echi waluala wilisika rukuga jeaneli echi Jesusi ¿mujue ru ke biri anime? ¿je na ralamuli nimi nira raicha go? ⁶¹ali biche echi Jesusi ke anika wilili ali ke biri aniga tibili. a li chusine echi walula nulame chusine rukuga jeaneli "¿ne bichiwa muje ju echi Jesukristo, echi ranala kuwiritame?"⁶² a li Jesusi ku jeaneli "nije ju. na ti emi riwibo echi rijoi ranala mapa li echo na watona asisa Riosi jiwerola yua. ti emi ko tami riwimea ripa riwigachi rikina noli yua."⁶³ A li echi ne waluala ne bacha chukume chiwachli echi napacha a li jeaneli, "¿Abiji nowalete bile machime niraani?"⁶⁴ "Ti emi ma akeli echi chatiri raichara ¿chori ka olama? a li karika jeaneli we milasi echi ka mukusa kala ju"⁶⁵ A li jare ko kachipili echi Jesusi banala, busila polika ocholi banalachi na ropalchi a li jare ku ralamuli mapio ocholi jeaneli "ne "itami ruye chika nimi ochola!" a li mina toruame nili.⁶⁶ Echi Pedro echo na raale kalirli asali, nawali bile mukui mapo echi ne walualaa bitelchi nochameechi mukuiko riwali echi Pablo⁶⁷ Echo ko riwali nairli mulube wilichi mapurika ratabaa wilili a li ku jeaneli "¿mujue echi Jesusi Nazaret biteme yua iyenama ju"⁶⁸ wenalina ariga echi pedro ku raichaka ku jeaneli: "ke machine ni bile namine piri niraani raichamo."⁶⁹ Ariga mapali echi mukui riwali suwabaka ralamuli a li jeaneli "jena rijoi ju echi Jesusi yua iyenama "⁷⁰ wenalina echi Pedro ku jeaneli kie machine piri nira raicha. li pi teli jasa echi ralamuli jeaneli "mujue ju echi Jesusi najatame mujue ko echona Galileachi biteme".⁷¹ A li echi Pedro owechli charika raicha echi Jesusi nira "nije ne ketasi machi chika nira raichatmo!"⁷² A li biche echi toli kusuli osaa chokeme a li echi pedro, ku natali mapu echi Jesusi ruka jeaneli: "pee abepe maopi pali osa kusumere echi toli mujue ko tami ke machiyaria a nimere." ali echi -pedro chokobaka asaga we siweli ali nalali we omonaka.

Chapter 15

¹Pee biya ma rawewachi napawika nokuali echi walubeala nulaame che jare yua maa we ocherami li echi binerami oseli niwaame li ne sineamika napawika judíos yua. Li echirika ma we iwerka buleka echi Jesusi, ma toruami niili aramai niili echi Pilato. ²Pilato ko rukuga aneli Echi, "¿Muje echi ne walubeala echi judios?" Binoi nijewika, "muje anili". ³Echi ne bacha nulaame tami ali wika namuti tami aki echi Jesusi jita⁴Pilato che sine rukuga ane, "¿Mujé ke tasi mi nijewa? ¿Ami ritiwa mapu suwaba nimi wika namuti nija muje jitra ⁵Echi Jesusi ke tasi nijewa echi pilato, kie mayeli echirika.⁶Jipiko maa sebacha mapu oloki amawa li Pilato echirika ma ku niubka olali bile chapiruami, mapu echi aboi chapili. ⁷Echona niraá bile mapu erka acharame, echona nakowame yua, mapu chapiruami ju mapurika binoi chomi si eyenali echi yua mapu ne sayerka olali, asali bile rijoi mapu riweami Barrabás. ⁸Wika ralamuli sili echi pilato li ma chotali tanili mapu chu reka olabo echi yua mapu rika olali aboi ne chabe niraá⁹Pilato ko nijewika li jeaneli, "¿Emi naki maputamo silonabo echi walubeala echi judíos?" ¹⁰Echi binoi machi mapu ju mapu niili ¹¹Pi aboi ne bacha ichuwame bale wabe rikibu echi ralamuli ne sinaka echi Barrabás niisare ku niubtame. ¹²Pilato che sine rukuga ani li jeaneli, ¿Piri ka ni olama jena walubeala echi Judíos. ¹³aboi wabw sinaka che sine, "Cursichi uchasi"! ¹⁴Pilato ko jeaneli, "¿Pirka namuti chati sitií Echi olali? aboiko wabe sinaka we jiwerka li ne jiwerka "Cursichi uchasi" ¹⁵Pilato ko nakilii mapurika ani echi ralamuli li echirika ma ku binoi niubali echi Barrabás Binoi wipisoka olarama ju li echirika ma aboi ma simibali cursichi uchusia¹⁶Echi sontali ko ma ma toli echona machi sicochiye (echi ju mapu aboi nareko ola), li baika olali suwaba echi sontali ¹⁷Aboi uchuka olali yokaka we semati echi Jesusi niwali bile niwareme sakala wicheami jita li moochi acheli ¹⁸Aboi chotali sukuira li jeane, "ku niuka ala muje walubela echi Judíos!"¹⁹Ne wipisoka echona moochi bile maá jita li we kachipika. echirika ne chocobaka mapu rika maye. ²⁰M echirika ma olasa echi jita, eli echi napacha we sitakami li ucheli aboi napachala li ma toli machi cursichi uchaya ²¹Aboi wabe sapukane jeaneli mapu rika rowama Bile mapu nawali echona ichiruachi. riweami echi Simoni re Cirene (onola echi Alejandroli Rufo); Binoi echirika nulerami niili mapu rika si aparama echi cursi Jesusi niwala. ²²Echi sontali ko pali echi Jesusi echona Gólgota(mapurika aniwaame ju nai ju chuwi bitelachi). ²³Aboi ali echi suwi mapu jita niwareme bile owi Binoi ke tasi bajili ²⁴ma cursichi uchalti li wakanami chuwachika nokuali echi napacha mapu rika aboi maye chu yiri chapimecha echi sontali²⁵Nili kimakoy kachi mapali aboni michonali, ²⁶Bilena tablachi aboni osali mapo olali binoi, " ECHI BACHA CHUKUAME JUDÍOS." ²⁷Mapu Echi michonalati oku chicorame, bile otona ali chubile riwina. ²⁸Ali simirali mapo anili echi osili, ECHI SIMILI RUYESIA ECHI WE CHATI OLAME. ²⁹Karaga mapu simarili chubanesili onosiga mo'óla ali aniga, " ¡Ave! Muje anili maporika nosobumaria echi Riosi kalila ali ku uchesine niwamarea baísa rawe niraga, ³⁰Niu binoi nira ali rikini echona kursichi!"³¹Echikorika echi ni bacha uchame cha aneli Echi aboni a niraka, ali anili, "Echi kuwiralí chujare we nalina ke omeri kuwira binoi niraga. ³²Riwe Echi Jesucristo, ali Walubela echona Israel, rikini echona kursichi jona, maporika inebate ali bichibate". ali mapo michontiga uchuli Echi yua achio chubanika kaleli Binoi. ³³Ali rawiliwachi sebachí, ma chonali echona wiyerali maposi rawili simirsa. ³⁴Echali rawili simirsa Jesusi weli sinali, "Eloi, Eloi, ¿Lama Sabactani?" maporika ju aniwame, "Nije nila Riosi, Nije nila Riosi, ¿Chomi rikaria tami riwekimo? ³⁵Jare mapo muchuli chomi mulube, kipulo ali anili, " Inesi, Echi mapo valle chiku Elias". ³⁶Jare jumili, uchali bawi chipume echona sakuamechi, ucheli bile kusirili, ali alti maporoka bajima. Echi rijoi jeaneli, " Inebo echi Elias ache nawa rikibumia". ³⁷Aliko Jesusi weli sinali ali mukuli. ³⁸Echi chini Riosi kalilachi rapali okona niraka ripa ali rale. ³⁹Ali mapali echi walula sontali mapo wilili bachami Jesusi yua ali riwali Binoi maporika mukuli echirika ali echi anili, " Bichiwali niraka jena nili echi Riosi ranala," ⁴⁰Echona muchuli jare muwi inea mikabe niraka. Echona si asali echi Maria Magdalena, Maria (echi yela Santiago pe jubaula ko Jose), ali Salome. ⁴¹Mapali Echi asali echona Galileachi aboni anajatili ali kuwiralí. Wikabe chujare muwi achio sili Binoi yua echona Jesusalenichi. ⁴²Mapali nawali ma aliwachi maporika nili rawe kari we, chorika olabo echali rawe bacha okua rawe sawalachi, ⁴³Jose Arimatea nawali, echi nili yename ne ala nijeutame echona napawikuachi, mapo buyeka nokuali Riosi bitelchi. Echi ni ke majaka simili napona Pilato ali tanili echi ropokala Jesusi nila. ⁴⁴Pilato ke echirika malleli maporika Jesusi ma mukuli, echi balleli sontali ali rukueli ache ma mukula Jesusi. ⁴⁵Mapali echi machili jenati echi walula sontali mapo Echi ma mukuli ali echi ropokala ⁴⁶José. José ralali bile chini we simati. Echi ku rikibuli echona kursichi jona ali sobili echi chiniti we ratabame ali achali echona chuwechi ali joli bilena riterali. Ariga kulichili echi rite echona muuwachi chuwechi. ⁴⁷Maria Magdalena ali Maria echi iyela José riwali napona Jesusi rikalti.

Chapter 16

¹Li ma simirsa echi sawalachi rawe, Maria Magdalena, ali Maria Santiago illela, Na Salomé, Li paka nukuali echi raime jukame, mapo rika echi kulupare echona Jesusi ropalachi jopi rika ma katiwabarueli. ²Ne bacharawe bile tarali, Echi simibika nokuali echo na katiwaltachi we billa rallenali pi ukuli machinachi. ³Aboni je aniga enili anagupe, "¿Chika eka simire echi rite echona chuwechi atime atime tanuje niraka?" ⁴Mapali echi ma rite, riwa bile onoula echi rite, ne walu nili. ⁵Abonika mu úka nokuali echona pacha na chuwechi riwa echi bile taa towi rimali rosakame sipuchuame, kili atime otona, ali echi ne majaka nokuali. ⁶Echi je aneli:" ke tasi majasi. Tiemi á echi Jesusi, Echi Nazareno, mapo michonika ucharama nile. ¿Echi ku owinili! Echi kie jena í ati. Ta nesi mapona rikalti. ⁷Nali simibika, rulsesi ech mapomi binoi lluka illenali li echi Pedro, li Echi nimire ne bacha inarama echona Galilea aneliachi. Li echona ti emi riwiboire, jopi rika binoi anili. ⁸Li echi bullali na ne jumka nokuali echona chuwechi jonsa; Li echi ne sawilumika nokuali li ne kie echirika ikimerueli. Li echi kie wesi ruweka nokua napirika we majali. ⁹Ne billa rawewachi romikchi, ma ku owinisa, ne bachami niraka wilili echona Maria Magdalena, jopi ne machi ilusili eechi kichau iwika chatiri. ¹⁰Li echi simika sili na rulle jopona muchule echi lluka, echi uchuwachi we siweka li ne nalaka nokuali. ¹¹Li echi akeka nokuali ku owinalaria li ma ne ku reterame nilaria, li echi kie tasi bichiuka nokuali. ¹²Li ma jena niraka, li Echi ne sinu niraka machinili echi chu okua ralamuli lluka, jopali echi enili echomi ichuratomichi. ¹³Li echi je ane jarella jopi binoi lluka illenali, li echi kie tasi bichiuli. ¹⁴Jesusi ne machinika sili mapona echi makoi bile muchuli jopi lluka illenali ne kolla muchurlachi, li echi ne llonika aneli jopi rika kie tasi bichiularia li ne we biwarka sili echi sulalchi, jopi rika echi kie bichiuli echi jopi ne riwali jopi rika ku awinaliria. ¹⁵Li Echi je ane:" li simibika nokosi echo na buchuwi kawirli na nawisasi echi Riosi raichara karka akami. ¹⁶Jopi ne bichiwi na pakatame ju echi nimire ne ku machi patame, li echi kie tasi bichiwame kie machi patame nimire. ¹⁷Je na riwirtame lluka simamire jopi a ne bichiwa. Li echi ne nije riwarati machi paka nokameire echi chati iwika, raichama chusu únarika. ¹⁸Chapimeire sinowi binoi sikalati, li usatimo echi bile namuti jopi ni mi ala milatre kie tasi namuti ikiboretmo. Li uchebiretmo sikala echi nallume, li echi ne ku owiname nimire. ¹⁹Li ma echi binoi Walubela raichasa, li echi ma ku tarutame ni íli echona riwikachi na ne asibili echona otona Riosi chi. ²⁰Li echi jopi Jesusi lluka illenali ma simibili nawisia bochuwi niraka, li echi Walubela lluka nochili na ne kalarli echi raichari jopi riwirutame ju echi wika namuti jopi bineli Jesusi ala omero li ne najati.

Luke

Chapter 1

¹Wikabe nokoali kala achink uchuanala echi chabe nirumi ra'ichali, echi namuti jiti mapu jipi tamuje yuwa ma ikisia iniare, ²Mapurika aboni akina nijili, echi jare mapu ni chukuchi a la riwali nia mapu nili kala rumi echi ra'ichali. ³Echijiti, nije ayenacho kala mayekin mapu ne kala ibil namuti machisá mapurika ikili ne chukuchi jonsa, nije osomé kala achink mapurika mi 'yarami nima muje, ne kala Teofilo. ⁴Jena ko jù mapurika muje machimea bichiwal nirà echi karunti namuti mapu rika muje binertami ju. ⁵echali rawewali mapuali Herores nili walula, echona jureachi, niruli bile ro'obach nochame Zacarias riweami, mapu echi Abias yuwa niili. binoi upila Aron malala nili nia Elizabet riweami nili. ⁶aboni nili we kala Riosi yua ne bachami nira, ali nijera riosi nulalil mina nijeuka Riosi yuwa. ⁷chopi aboni ketasi kuchami nili, echirika Elizabet nili kie omerami kuchua aki an'boni nili ma we ocherami echali rawe. ⁸jipi nawali olasia mapu Zacarias asali echona Riosi atich, otoga binoinochali ali ni gala nira rojanaka. ⁹ni kala nira aboni a ma riweli echi walula nochami, binoi nili jurami wikabe baminali nira mapu bakimea echona Riosi kalilachi ali niili echi wikoskua muluaa ¹⁰ni karka muchili pakotami tanika echona machi mapu alii nima riweli echi muluaa wikoskuachi. ¹¹jipi bile Riosi pionali riwirta bachami nira, ilible echona otona echona bachami mapona echi muluaa wikosrami nili. ¹²Mapali Zacaria riwali echo asal majaka ichila echi jite. ¹³chopi echi Riosi pionali aneli: kie majawa, Zacarias mapu muje anika tánali Riosi kala namtan nili. muje upila elizabet nijama bile ta towi. ali muje Juani riwama. ¹⁴muje ne simira kanilma ali ne wikabe we kanilima mapuali ranaltachi. ¹⁵Binoi ko ne wabe nateami nira 'nerami nima echi onoruami jiti. binoi ko ketasi bajimare ketasi sine echi uba bawila ali ketasi echi we jiwerami, ali binoi ko nima bochírami echi Riosi iwigali jiti echona binoi eyela ropalachi jonsa. ¹⁶wika echi kuchi echona Israel ku simamare echi Walula Yua aboni Riosuala. ¹⁷Binoi ne bachami inarma echi walula yuwa echi Riosi Iwigala ali Jiwerali mapu Elias níili. Binoi olamare jena

jerika mapurika echi 'wenali kala tibuka nokome echi kuchali yuwa, mapurika echi ketasi nijewika pireami kala ku nataka isirma mapurika ka riwema echona pireami echi Walula jiti¹⁸ "Zacarias jeaneli echi Riosi pionali: ¿chorika machime nije jena jiti? nije ko ju bile rijoi ma ocherami ali nije upila ma we ocherami ju.¹⁹ echi Riosi pionali ju nijewika ali jeaneli echi binoi: "nije jue chi Gabriel. kuwireanme kala nira echi Riosi jiti. ali nije ko ju rularami na ra'ichasia, apasia kara ra'ichali.²⁰ jena i muje asimea kie anika, ketasi omerka ra'icha, yensi echali rawe mapuali jena namuti ikisá. jena ko ju mapujiti muje ketasi bichili jena ra'ichali, mapu ecchi ikimeare yensi risens ju.²¹ jipi echi wikabe pakotamibuewe muchili echi Zacarias jiti. muchili aboni ketasi echirika maye mapu echi simirma riweli we ili nira echona ro'obachi.²² chopi mapuali echi machinali. binoi jo ketasi omerali ra'icha. aboni machili mapu binoi machirtami nili mapuali echona pacha ro'obachi atiache. binoi minabi sikala nokerka ra'ichali ali ketasi anika asali.²³ ma echiyensi nili mapuali ma sunili echirika nochali binoi nila, ali binoi ma ku simili binoi bitelachi.²⁴ ali mina me rawe, ali ke binoi upila echi Elizabeth ma raneali, Binoi ko mina simili mali micha nira. Binoi jeanili: ²⁵Jena ko ju mapurika echi Walula olali tami jiti mapu ali tami kala natimaka ineli mapurika 'yerami nima echi riweeli jare yuwa.²⁶ echali kicha micha inarachi, bile Riosi pionali Gabriel Riosi jiti jularami nili achona bileni ika rijowachi echona Galileachi riweami Razaret, ²⁷mina bile muki ke sine bile rijoi machime mapu ma mulipi kunema riweli bile rijoi yuwa mapu Jose riweami nili. Echi ko David ritemali jonsa nawakami nili, ali echi muki Maria Riweami nili.²⁸ Echi ko nawiali echi muki ali jeaneli: ¡skuir, muje mapu ne we simirra kalerami ju! echi Walula muje yua ati ²⁹chopi binoi asali ne we ikiaka mapu na raichala jiti na rukueka isili mapu cho aniwami kire jena rika sukuira.³⁰ Riosi Pionali ko jeanela rua echi: kie majawa Maria, mapuirka Riosi mi kala nira ineli.³¹ ali ine, muje bile ranelama echoma ropochi jonsa ali bike towi nawarama. muje riwama Jesusi.³² Binoi ne Walu nira nime ali Echi nima echi ne we Ripa atime Ranala. echi Walula Riosi Yama echona Nulámi nira mapurika echi David.³³ Bacha chukumi nira nima echina Jacob bitelachi ne sinibi nira ali ketasi sine suniame nira walula nima.³⁴ Maria ko jeaneli echi Riosi pionali : ¿chorika ikimea jena, mapujiti nije ke sine bile rijoi yuwa kochisá? ³⁵Echi Riosi Pionali ku nijewili a li jeaneli echi muki: echi Riosi Iwikala nawama muje yuwa ali echi jiwerali echi ne wabe Ripa atiame nawama muje yuwa. echali ko echi kala olami mapu ralemami riweami nima echi Riosi Ranala.³⁶ ali mina nie, muje ritemoali Elisabet, ayenacho ropeali bile ta towi ma ocherami ka. jipi ma kicha micheami ju echi, echi binoi mapu ketasi raneami riwarami nili.³⁷ mapujiti Ketasi biri ke omertami ju Riosi jiti.³⁸³⁹ echali jonsa Maria iliali echali rawewali ali we sapuni simili echona rabotachi, echomi wika rijowachi Jedea aniliwachi.⁴⁰ binoi bakili echona Zacarias bitelachi ali sukirli E;izabeth.⁴¹ ali ko binoi elizabeth namali echi Maria sukuirl ali echi ta muchi pachani ropochi we iwemi pochili ali echi Elizabeth Jiwerli 'yarami nili Rioi iwiga jiti⁴² Binoi oko ilisali ali weli ra' ichaka aloi jeanili: " ne we kala simarika ju muje jena wikabe mu'kui yua ali we sima rika nima mapona pachani muje ropalachi jona inari.⁴³ ¿ali churikare echi Walula eyela akina tami koolsia nawali? ⁴⁴kala ine, mapuali namsa muje sukuirachi, jena muchi pachana ropochi jonsa we iwemi nokali we kanilika.⁴⁵ ali we sima rika ju mi muki mapujiti binoi bichili mapurika ikemea rutelti echi Walula jiti"⁴⁶ Maria jeanili: nije aliwala mi nawajini echi Walula ⁴⁷ali nije iwigala we kanili echi Riosi tami Ku'wirami jiti.⁴⁸ mapujiti Binoi ineli we risua nilami echi binoi yuwa nochami, chopi ine, jipi jonsa minami kara suwaba mapu iki pirelma re tami riwama we kala ku'wirtami.⁴⁹ mapujiti echi we jiwerami ju wika wali namuti olali tami jiti ali Binoi rawala ko ju ne we kala.⁵⁰ Bono kuwirl ko mapu iki pirelka simari mapu iki a majako echi. Binoi Omerka echi binoi sikala jiwerami jiti.⁵¹ Binoi rojanali echi jare mapu we simirka nochami nili nataka echona pachana sulalachi jonsa.⁵² Binoi jawabali echi wikabe 'wela nulami mapona muchili nula ali jawili jare mapu iki we risuti nili.⁵³ Binoi kala posawali echi we 'lowami karunti ne we kala namuti aka, chopi echi we niwami ketasi biiri niika achali.⁵⁴ Binoi ko iyali kuirl echona Israelchi kawirali pireami, mapujiti echirika ku 'natarma churika olali ku'ira.⁵⁵ (mapurika aneli echi aboni 'wenali) echi Abraham ali mapu iki kuchali sinibi nira.⁵⁶ Maria ko ripili Elizabet yuwa osoki bakia micha ali jubami ko ku nawali binoi bitelachi.⁵⁷ jipi ko ma sebali nili mapu echi Elizabet ranamea rieli echi ta 'muchu, ali echi ma nawarali echi binoi ranal.⁵⁸ echomi mulipi pireami ali echi binoi ritemali namali mapu echi Walula ne we kala natimami nili echi yuwa a li we kanili binoi yuwa⁵⁹ jipi ikili mapu osanao rawe inarachi aboni isili rawala uchesia echi ta towi, aboniko riwama riweli "Zacarias", mapurika binoi onola.⁶⁰ chopi binoi eyela ku nijewika ali jeanili: " kie. binoi ko Juan riwarami nima".⁶¹ aboni jeaneli echi: " Kie wesi niru ýemi ritemuala mapu jena jerika riweami"⁶² aboni olali inerika echi onola rukueka mapurika binoi nakili riwabo.⁶³ Binoi onola tali bile tabli osowami mina osali: "binoi raula Juani ju". karka echi winenika ripili echi jiti.⁶⁴ we saponu binoi chumula ma iraprami nili a li echi chameli ma ku botonaprami nili. binoi ra'ichali ali nawajinali Riosi.⁶⁵ kara suwaba mapu iki mulipi 'piréli echomi 'ami pireli echi yuwa. karka jena ra'ichali ikirtami nili echomi rabo judeachi.⁶⁶ ali karka su'waba mapu iki namali ne kala katewali ni sulachi mina anili: "¿ cho pir olámi nima jena towi? mapujiti echi Walula sikala echi yuwa ati.⁶⁷ Echi Zacarias binoi onola inili bochirami echi Riosi iwalati jitimina ra'ichali, Jeanika: ⁶⁸nawajintami nima echi Riosi, echi Riosi Israeli nile, mapujiti Binoi nawali ku'wirsia ali Binoi sunili kara biwa echi binoi nila bilen wipo pireami.⁶⁹ Binoi wilasli bile jiwerami tamu je yuwa ali echona

David kalilachi Riosi yuwa inarami, ⁷⁰Mapurika Binoi ra'ichali echona chumula jonsa mapurika nili ni bacha nira. ⁷¹Binoi pama echi kuu ni'ukuami echi ayeli ali echi sikala ni mapu kara iki akina ikichi. ⁷²Binoi echirika olama inerma ruwa mapurika natima tamuje'wenali aliku natarma mapurika binoi ra'ichaka anili, ⁷³Binoi ne wachinka anili echi Abrahamtamuje onola yuwa, ⁷⁴Binoi ne achinika ra'ichali tamuje jiti, mapuku niyubrami nibo echi tamiuje sayelajiti. ketasi majaka yuwa nochabo tamuje" ⁷⁵mapurika pirelbo tamuje ke chati oloka ali we kala oloka pirelia echi Binoi yuwa ⁷⁶yena, ali muje, nawesami riwarami nima echi ne wabe ri'pa biteami nila, muje bacha nawama echi ⁷⁷echirika echona pakotami machime churika niyukuami echi chati olalila jiti ku wikawitami niso. ⁷⁸Jena ikimearemapujiti binoi Riosi we natima, echijiti, echi rajeami echona ripa atiami jonsa nawama tamuje ku'irsa, ⁷⁹mapujiti rajema echi jare mapu echona cho'wirali muchuwi ali echona echi mukuwami akabchi. Binoi jena jerika olama mapurika tamuje omerbo simiba echona we kanilkuachi buwe" ⁸⁰Echaliko echi towi ma ocherali ali we jiwerami najitali binoi iwigala ali Binoi asali mina akicheachi yensi echali rawewali mapuali Binoi riwirali ne sineami echona Israel pireami

Chapter 2

¹Echali raweuli, echi Augusto nawili bile usuli osirutami mapu bile nulalil bilen osolichili rowarami nima kara su'waba mapu iki pireli chuweni kawirali, ²jena nili ne bachawala rawala ro'wakuachi mapuali echi Cirenio nili Walula echona Siriachi ³Echijiti su'waba simibali aboni kawilachi mapurika ro'warami nila echona osolichili. ⁴Jose ayenacho simili Galileachi jonsa, echona wika rijowachi Nazaretachi jonsa, mmina Judeachi, echona wikabe rijowachi David niuli mapu Belenchi riwewachi ju, mapujiti binoi ko nili David kuchuali. ⁵Binoi simili echomi mapurika osolichili ro'warami nima rawala echi Maria yuka, mapu echi yuwa napawima riwèli ali ma mulipi ranelma riwèli. ⁶Ma echali ko ikili mapuali aboni echona muchuli, ma sebili nili mapu ma ranamè riweali echi ta 'muchu. ⁷Binoi muki ma nawarali echi binoi ranala, ne bachala binoi ranala ali binoi kimeli echi tabatili 'weli chini jiti ali rikali bilen wàsi okowalachi, mapujiti echomi ketasi niruli me uchirachi mapurika muchima echi aboni. ⁸echomi muchuli jare bo'wa nise mi echomi wiporachi mapu chakena wipo muchurali, kala nise echi bowa echali roko. ⁹bile Riosi pionali echomi ilibali a li echi jiwerali Waluala Nila ratàbali echomi aboni nolerika ali aboni kone simirka majàkami muchuli. ¹⁰jonsa echi Riosi pionari ko jeaneli echi aboni: 'ketasi majasi mapujiti nije yemi mi ruyema ru namuti kaniltami mapu we kanilata kara su'waba pakotami. ¹¹jipi, bile nikurami ma nawali yemi jiti echona wika rijoachi David winil ! jena ko ¹²"jena ju mapu mi machirma, yemi riwibo bile ta m'uchi chini jiti kimerami ali echona wasi koloachi" ¹³"ke saina echona Riosi pionali jabali ne wikabe riwigachi niruami echi Riosi pionali nawajina echi Riosi ali jeanika: ¹⁴"ne Walula echi Riosi ne ripa jona a li we kanilsa echona kawirali nakupi echi pakotami mapu echi Binoi uoa kanila ati". ¹⁵mapuali echi Riosi pionali ma ku simibali echona ripa riwigachi, echi bo'wa niseami ko jeanika nokali nakupi: "simabo jipi mina Belenchi a li niebo jena namuti mapurika ikili, echi mapu echi Walula tamuje tami machirtali" ¹⁶aboni ne we sapu ikerli ali riwali echi Maria ali echi Jose ali ineli echi m'uchi echona wasi okolchi bu'ime. ¹⁷jonsa mapu ali aboni ma inesa, aboni ko kala ruyeli mapu anilti jena ta towi jiti. ¹⁸Kara su'waba mapu iki namali ne ketasi mayeli jena jerika nima mapu anili echi bo'wa niseami. ¹⁹chopi Maria a chobiji nata asali mapu yir namali jiti, ne we kala kateka pachana sulalachi. ²⁰echi bo'wa niseamo ko ma ku simibali, ni walula nira aneka ali nawajinaka echi Riosi kara suwaba namuti mapu namali ali ritiwali jiti, ni mapurika anerami nili echi aboni. ²¹Mapu ali ma sebalí echali osanao rawe, mapu ali echi binoi ju circuncidadoli riwarama ju Jesusi, Binoi riwala echirika aráme nifli chopí onoruami kapítanuala ne bachaa nira Echí nifli acharama echona ropachí. ²²mapuali echiku rawewali ne walerami nili mapurika aboni ka 'la ku bi'wimea ma simirali, mapurika anili echi nulalila Moises nila, Jose a li Maria apali echona re'obachi mina Jerusalemachi mapurika machirtama echi Walula. ²³mapurika osoruta chuki echona echi Walula nulalilachi: "ibilta rijoi mapu irapi echi ropala nima mina katiwarami echi Walula jiti" ²⁴echijiti aboni ko kala 'yali amachikuami mapurika anili echona nulalilachi echi Walula nil: "pe okua makawi wecho okua makawi 'wekami". ²⁵jenai, bile rijoi echona Jerusalemachi binoi riwala ko nili Simeon alo jena rijoi ko ne 'we kala nili a li kala nijeka olami. binoi ko buwe asali echona Israel ku kanilkuami ali echi Riosi Iwikala echona asali. ²⁶riwirtami nili binoi echi Riosi Iwikala jiti mapu binoi ko ketasi riwimea mukuwami mapuali katasi cho riwisa echi Cristo Echi Walula. ²⁷kala ruwertami echi Riosi iwikala jiti, echi Simeon bakili echona re'obachi. mapuali echi 'wenali pali echi ta towi Jesusi, olabia Echi yuwa mapurika a bineka pireli echi nulalilachi jonsa. ²⁸Binoi mutuli echi towi ali nawajinali echi Riosi ali jeanili: ²⁹"jipi ko nakiwi mapurika echi muje yua nocha,i simea we kanilika, keni walula, mapurika muje ra'ichali ani. ³⁰mapujiti nije busila kala riwali echi niyuwami, ³¹echi mapu muje ka riweli ne machirka kara su'waba pakotami. ³²Bile rajertami mapurika machirma echi auche jare pakotami a li ne simarika echi muje nila echona Isarel pireami. ³³Ta towi onola ali eyela ketasi echirika maye muchuli kara suwaba namuti mapurika anika nokali echi towi jiti. ³⁴Simeon ne sima rika aneli ali jeaneli Maria echi eyela: "jena'i, jena towi ma kariwerami ju mapu iki ruji a li ku wilibali ne wikabe pakotami echona Israelchi pireami a li bile riwirami mapu ketasi nirarami nirare, ³⁵a li bile wili piyá simirmare binoi aliwála mapurika echi wikabe sulala 'natáli machina riwiruami nima". ³⁶bile muki ra'ichali yarami echomi asali. binoi ko Fanuel malala nili echi Aser kuchuala. binoi ko ma we ochérami nili. binoi bitéli echi yúli yuka kicha bamika, mapuali ketasi auche bile rijoi machisá. ³⁷ali ma kunemami nili osa naosa makoy nao bami. binoi ko ketasi sine riweli echi ro'oba chopi olali onoruami jiti nataka ketasi kowa ali onoruami Yua Ra'icha. rokokó ali rawé. ³⁸echali yena inarachi ora, binoi ko nawali echomi aboni yua ali owinali natetara ya echi Onoruami ali echi binoi ra'ichaka anili eci ta towi jiti kara su'waba mapu iki buwe muchuli ne bukuliame niwaliame echona Jerusalemachi. ³⁹Mapuali aboni ma sunisa kara mapu iki aboni newaleli olama mapurika ani echi Walula nulalila, aboni ma ku simibali echomi Galileachi, aboni kawiwilachi echi Nasaretachi. ⁴⁰echi Towi ma 'ocherali ali ma iwerali, waminabi bineska ali echi Riosi 'wirali echona asali. ⁴¹binoi 'wenali simibali bile bamika echomi Jerusalemachi omásia echi Paskua aniliwachi. ⁴²Mapuali Binoi ma Makoi okua bamiachi, aboni auche sine simibali echali sebacha mapuali simiba 'nokali echali

omákuachi ⁴³Echali jonsa mapuali aboni ripili, ma seball sunisa echiki rawewali omákuachi, aboniko ma ku o 'winali simiba aboi pirelachi. chopi echi towi Jesusi juba ripili echona Jerusalemachi ali echi 'wenali ketasi machili ⁴⁴aboni ko mayeli mapu echi Binoi echomi a si inara echi wikabe yuka mapu iki isirali simiba, echijiti aboni simibali bile rawewali. ali aboni o'winali á echi aboni ritemali yua ali mapu iki yuwa kanilami nili.

⁴⁵mapuali aboni ketasi Riwisá, aboni ko ku ro'wili mina Jerusalemachi ali owinali á echi Binoi echomi. ⁴⁶ma bakia rawe chilesa, aboni ma riwili echi Binoi echona ro'obachi, atiame echona nasipa echi bineriami yuwa, kipú a li ruké. ⁴⁷sukaba mapu iki kipuli ketasi bíri echirika mayeli mapurika 'natali a li mapuriká nijewika anili. ⁴⁸mapuali ma riwisá, aboni ne we kanilika ripili. echi eyela jeaneli echi Binoi: : keni raná, ¿churikare muje echirika tamuje yuka echirika isili? kala kipu, muje onola ali nije ni mi 'á yeni ne we sailumka. ⁴⁹Binoi Jeaneli echi aboni:

“¿churikare 'yemi tami a'a yeni?¿wecho ketasi machi 'yemi mapurika Nije newale nije Onola bitelachi asime?

⁵⁰chopi aboni ketasi newalali mapurika Bonoil anila echirika anika. ⁵¹echali jonsa Binoi ku simili ku pirelachi echi aboni yuwa echona Nasaretachi ali kala nijewika olámi nili 'wenali yua. Binoi eyela katewali jena suwaba namuti binoi sulalachi. ⁵²chopi Jesusi waminabi ocherali we Natami ali ma wi'li nili ali waminabi kalerami nili echi Riosi jiti ali echipakotami jiti.

Chapter 3

¹Mapuali ma makoy mali bamibachi echi Tiberio Cesar walula nira, mapuali Poncio pilato nili siliami echona judeachi, echi Herodes ko nili nulami echona Galileachi, Felipe echi binoi rijimala ko nulami nili echomi Iturea kawirali ali Traconite ali Lianias'omi ko Abilinia nili nulami, ²Mapuali echi walula nulami echona ro'obachi nili echi Anas ali echi Caifas, echi Riosi ra'ichali nawali echona Juani echi Zacarias ranali echona kawirali akicheachi. ³Binoi simili echomi Jordanchi aniliwachi kawirali buchuwe noleraka, nawesaka bile pakokuami ku kala nataka ro'wikuami mapurika ku wikawarami nima echi chati olalila. ⁴mapurika chuki osiruta echona usulichali echi nawesami Isaias ra'ichala kitra: "BILE RA'ICHALI MAPU ANI ECHONA AKICHEACHI: KALA RIWESI ECHI WALULA BUWILA, NIWASI ECHI BUWE KALA ACHINAKA"⁵KARA BUWE MAPU WE RI'LEN NIRA BU'WI KARA BOCHIMA ALI KARA RIPA RABO ALI RIPÁYE RABOTAMI KU KALA RI'NATMA ALI ECHI BUWE MAPU NAKOLA BITI KU KALA ACHINARAMI NIMA ALI MAPU KE KALA KALIRATAMI JU KALA KU NIWARAMI NIMA BUWE ⁶A LI KARA SINEAMI MACHIME CHURIKA KU NIGURMA."⁷echali Juani echirika aneli wika pakotami mapu iki isirali pakosia echi binoi jiti: "iyemi, sinoi kùchali!,chika mi nuleli mina simanala mapurika echi Onoruami iyoma mapu ma mulupi inari nawamare?⁸chopi jipi, rakesi raka ni kalàla mapurika risens nira ku kala natakuami ali ketasi o'wisi nakup jeaniya:"tamujeko niwi echi Abraami o'no nirà", mapujiti nije 'yemi mi ane echi Riosi ko ala omerami ju jawasia jena rite mapurika Abraam kuchali najitama"⁹ayencho echi upùlua ma echona okò nawàlchi ucharami ju. ali ko mapu iki echi okò ketai kalàla rakemi ju mina ripunarami ju ali parami ju echona na'irali."¹⁰echali jonsa echi wikabe pakotami minabi rukeli, jeanika:ç'a'li ru piri olasa nìmare tamuje?" ¹¹binoi ku nijewali ali jeaneli: "a Bile nia okua napachali, kala konk niema mapu bile ketas bile yir niwami yuka ali mapu yir kala nisa kowami a chiko rika olama"¹²Echi wanomi nipàm ayenachi isili pakosia, aboni jeaneli echi: " Binerami ç'piri olatre tamuje? ¹³Binoi ko jeaneli echi aboni: "ke simira nipasi echi wanomi mapu ki nipanla nulerarami ju yemi"¹⁴jare ibil sontarsi ayenacho rukeli echi,jeanika:ç'ali tamuje jiti ru?ç'piri olabore?" Binoi jeaneli echi aboni:" ketasi naresi wanomi àliwa ni `wers a li ke wesi wi`nijibo ke bichiwali nira. kanilika muchisi mapu iki wanomi iyarami kitra".¹⁵jipi ali ko mapujiti echi pakotami ne `we niila muchili buwè mapu echi Kristo nawama, ne sineami rukeka nokali pachana sulalachi echi Juani jiti, a echi nimarika Kristo. <sup>16</sup>Juani ku nijewali jeaneka echi kara suwaba aboni: "tami jitra ko, nije yemi mi pakò ba`wi jiti, chopi a bile rikamt inari mapu echi waminan Jiwerami ju tami yuwa ali nije ketasi risensi ju ne tarape sotonama echi aka bulula. Binoi yemi Pakoma Riosi iwijhala jiti ali na'ì jiti."¹⁷echi paskuami aka ati Binoi sikalachi mapu biwama ni karka nira chabewami a li mapurika ku napabuma echi turui echona rikoochi. chopi Binoi echi sawal mina wikosama echi na'ì mapu ke sine ku omertami ku chowaya"¹⁸waminan wikabe ra'ichali iwerk anak. Juani nawesali ne kalala ra'ichali echi pakotami. ¹⁹Mapuali echi Herodes walula nulami we siti namuti anerami nili mapujiti binoi napeli echi binoi rijimali upuil, Herorias na karka namuti mapu binoi herodes oloka isili siti nira. ²⁰binoi waminabi ketas kala olali: binoi yerik achali echi Juani. ²¹jipi ko jerika ikisli, mapali ma karka pakotami ma kala pakorami niili, Jesusi ayenacho pakorami niili. ali mapuali binoi tania chukuli riosi yuwa ra'icha, echi mi ripa riwikachi irraptali ²²ali Echi Riosi iwijhala rikilani echona jiti mapurika bile makawi nira na bile ra'ichali namtali ripan riwihachi jona: " Muje ju nije ranala, mapu nije we natima, nije we kanilika ati muje yuwa"²³Mapuali Jesusi owinali nocha mapurika nulerami nili, binoi ma basia makoy bamibami nili. Binoi (mapurika maelti) Jose ranal niili, echi Eli ranal, ²⁴echi Matat ranal, echi Levi ranal, Echi Malki ranal, echi Jana ranal, echi Jose ranal. ²⁵Jose ko Matatias Ranal niili, echi Amos ranal, echi Nahum ranal, echi Esli ranal, echi nakai ranal ²⁶echi Maat ranal, echi Matatias ranal, echi semei ranal, echi Jose ranal, echi Jurà ranal.,²⁷echi Jurà ko joana ranal nili, echi resa ranal, echi Sorobabel ranal, echi salatiel ranal, echi Neri ranal, ²⁸echi Melki ranal, echi Ari ranal, echo Kosam ranal. echi Elmoram ranal, echi Er ranal, ²⁹echi Josue ranal, echi Elieser ranal, echi Jorim ranal, echi Mata ranal, echi lebi ranal³⁰Lebi Simeon ranal niili, echi Jura ranali, echi Jose ranali, echi Jonan ranal, echi Eliakim ranal, ³¹echi Melea ranal, echi Mainan ranal, echi Matata ranal, echi Natan ranal, echi Rabir ranal, ³²echi Isai Ranal. echi Ober ranal. echi Boos ranal, echi Salmon ranal, echi Nasoon ranali.³³Naason aminarab ranal niili, echi Armin ranal, echi Aram ranal, echi Esrom ranal, echi Jares ranal, echi Jura ranal, ³⁴echi Jakob ranal, echi Isaak ranal, echi Abraam ranal, echi Tare ranal, echi Nakor ranal, ³⁵echi eruk ranal, echi Rakau ranal, echi Pelek ranal, echi heber ranal, echi Sala ranal. ³⁶Sala Kainan ranal niili, echi Arjasar ranal, echi em ranal,echi Noe ranal, echi Lamec ranal, ³⁷echi Matusalen, echi Enok ranal, echi jarer ranal, echi majalalee ranal, echi Kainan ranal, ³⁸echi Enos ranal, echi Set ranal, echi Aran ranal, Echi Riosi ranal.

Chapter 4

¹Echirika Jesusi, ma bochira echi Riosi Iwikala jiti, ku nawali echona komich Jortan jonsa ali yurtami niili echi iwika jiti mina kawi we akicheachi. ²mapona naosmakoy rawe Binoi roburrami niili echi riablo jiti. Binoi kie biyir ko'wali echali rawe ali ma jubua kla ma locheli. ³Echi riablo jeaneli mina echi Binoi: "a muje Riosi ranala nisaka, nulepa jenali rite mapurika pani najitama." ⁴Jesusi mina ku nijewali: "osiruta chuku: KIE PI PANI BI KO'OKA BITELMA BILE RIJOI" ⁵Echirika echi riablo bayerali mina Jesusi bilen wabe ripatachi a li binoi riwiralali echi ne walula kawiralali we sapuni nira. ⁶echi riablo jeaneli echi: nije mi yaman nulakuami ali karka ne chuwen, mapujiti echi tami yarami ju ali nije omeri ya nop chikia yanla ⁷echijiti, a muje chokobka ali tami amachiksam muje niil nima" ⁸chopi Jesusi ku nijewali ali mina jeaneli: "echirika osoruta chuku: MUJE NAWAJINMA ECHI WALULA RIOSI A LI MUJE ICHBI NIJIEK OLAMA" ⁹Ali, echi riablo tola echi Jesusi echona Jersualenchi a li achali echona ne we ripa kaliralali ali mina jeaneli: a muje echi Riosi Ranala nisakam, jena'i jonsa pochusa ri'lien. ¹⁰mapujiti, echirika osoruta chuku: 'BINOI RIOSI JULAMA ECHI BINOI PIONNELE (ANGELES) MAPURIKA MI TIBUMA, ¹¹ALI ABONI MI KU ILASMA ABONI SUKALCH, MAPURIKA MUJE KETASI CHIMIE WEKM BILEN RITERALI" ¹²nia ku nijewika echi mina, Jesusi jeaneli: jerika anirumi ju; KETASI SAYERKA OLÀ ECHI MUJE RIOSUALA. ¹³mapali echi riablo ma sunili echi Jesusi sayeria, binoi ku simili a li ma chariweli pi tiel. ¹⁴Echali ko Jesusi ma ku simili echona Kalileachi we jiwerami ali wikabe ra'ichali echi jiti ne chuwen nawali echomi suwe. ¹⁵Binoi owinali bineria echomi re'obachi ali Binoi waali nawajintami niili kara suwaba jiti. ¹⁶Binoi nawali echomi Nasaretachi, echona wika rijowachi mapona Binoi tiburami nili echona, ali mapu sinibi echirika olaami nili, Binoi bakili pacha re'obachi echali rawe isabkuachi, mapurika echirika a olaami nili, ali ilisli liyersia waal. ¹⁷echi usuli rumunarami echi Nawesami Isaias niil echi yarami nili, Binoi irapali echi usuli rumunarami ali riwali mapona osurutami chukuli: ¹⁸"ECHI WALULA NIL IWIGA TAMI YUWA ATI, MAPUJITI BINOI TAMI NULELI MAPURIKA RUWEMA ECHI NE WABE KALALA RA'ICHALI ECHI WE RISÚTI. BINOI TAMI JUULI RUWESIA KALA NI'YUKA KU PIRELMA MAPU IKI CHAPIRUMI JU ALI KU MACHILMA ECHI KE MACHILAKMI, KU'WIRSIA MAPU IKI WE RISÚ OLARAMI JU, ¹⁹KALA RUWESIA ECHI BAMIBALI WE KALA ECHI WALULA JITI" ²⁰Jonsa Binoi ku kabili echi osurutami, ku iyali mapu echona nochami nili ali ku asibali. echi jare busila echona re'obachi muchuwami we ineli echi Binoi. ²¹Binoi owinali ra'ichia echi jare: "mapurika ani jenai osurutami jipi rawe echirika ikili ". ²²kara suwaba aboni kala machika namali mapurika Binoi anili ali karka su'waba ke biir mayeli echirika ra'ichama. Aboni nakupi aniya muchuli: "Jena ju echi Jose ranali, ¿wech kie?" ²³echiko aneli cho'ajarecho; ni bichiwa nira bichiwa yemi jeanime jena natk ra'ichali: "ówami, muje binoi ku hoosa. mapi iri namlit nop isilaroam chona Kapernaumch, echi rikacho a olabo chona muje bitelachi." ²⁴Chopi Binoi jeanili: "ne bichiwa niraa nijeko anema yemi, tasi bile Nawesami ala kalerami ju chona binoi bitelachi." ²⁵Chopi nijeko bichiwa ane yemi, mapu wika niruli kunuamam echona Israelchi chabe Elias biteéchi, mpoali ripa riwigachi iyetili bakia mina nasipi bami, mapoali kie biir niruli ko'wami naiba ne chuwen wachimobachi. ²⁶Chopi Elias ketasi jularami inili chomi siminala, chopi chomi sarepta nia chona sidoni, mapona bile muki kunuamam bite chona. ²⁷chona wika chánami nayukami niruli chona Israelchi chabe mapu Elias Riosi jiti jularami nawesami biteéchi, chopi kie wesi ku sa'warami nili chopi echi namaani riweami Siriachi biteami. ²⁸kara suwaba echi pakotami echona re'obachi muchiwami, we na'awali mapuali namsa jeta jiti. ²⁹jasli ali werl aneli mina ku siminala echona rijowachi jonsa ali mu machiye jonsa yurali mapona kalirarami nili, mapurika aboni omerma rakibuk apa. ³⁰chopi Binoi simirali nasip ali simirli anche bilen. ³¹Aliko Binoi rikinili echona Kapernaumch, wika rijowachi echona Kalileachii ali owinili binera echali isabkuachi rawe. ³²aboni ketasi mayeli echirika binerama, mapujiti Binoi ra'ichili we iwerka. ³³jipi, echona re'obachi, niruli bile rijoi mapu chati riablo aliweami nili a li binoi waal sinali: ³⁴ahh; ¿piir olabo tamuje muje yuwa, Jesus Nasarteachi biteami? ¿a nawakim tamuje suwabmia? "Nije yena machi mapu muje Riosi ne kalála kam;" ³⁵Jesusi yonali echi siti chati iwiga, jeaneka: "kie ra'ichi mina machini echona jonsa!" mapuali echi chati iwiga mina rile 'yerl pali echi rijoi echomi nasipi, binoi machinali echona jonsa, ali kie biir jilibnili. ³⁶Kara echi pakotami ketasi mayeli ali nakup minabi nokali Jena jiti ra'icha. Aboni jeanili: "pir niria ra'ichl ju jena? mapujiti Binoi nulue echi chati iwiga we iwerka ali jiwerka ali aboni buwa echona jonsa". ³⁷Echijiti, ra'ichili echi Binoi jiti ma chuwen echomi kawiralali ikirli. ³⁸ali Jonsa Jesusi machinli echona r'obach jonsa ali bakili echi Simon bitelachi. jipko, echi Simon asil nayum niili ratali jiti ali echi aboni werl aneli echirawala jiti tania. ³⁹echi jiti, Binoi lisli echona yuwa ali ra'amali echi ratali nauli ali echi ratali ma riweli. we sapu, echi binoi ilisli ali winli ko'wami wasia. ⁴⁰mapuali echi rayenali ma bokowili, echi pakotami pali kara suwaba mapu iki nayukami wikabe namuti nauli niwami. Binoi echomi sikelk, echi ibil nira a li ku sawali. ⁴¹chati iwiga ayenacho ku machi luli, wal sinak ali jeanika: "muje echi Riosi Ranala ju!" Jesusi ko ra'amk echi chati iwiga ali ke nakiwali ra'ichama mapujiti aboni machili mapu Binoi ju echi Kristo. ⁴²Mapuali ma ku raweuli, Binoi simili binel niria.

wikabe pakotami a iyenli ali isili mapona asali binel. aboni ke nakiwili mina sime binel ⁴³chopi jeaneli: " nije ayenacho nawisamare echi simati bukuluami ra'ichali echi Riosi nulalila jiti, auche jaren kawirali, mapujiti jena jiti jularami ju nije jenai" ⁴⁴. ali ko Binoi minabi sili nawesia echomi r'obach mina Jureachi.

Chapter 5

¹jipko jerika ikili, mapuali echi jare pakotami sinemka muchili echomi Jesusi Yuwa ali kipú echi Onoruami ra íchali, mapu ²Binoi ecomi suwe bawech echona jenesaretachi aniliwachi. Binoi Riwalí okua bark echomi suwe bawirali. echi mapu rochi siruami nili ma tikinli a li echi chini rochi sirul pabaka uchutali. ³Jesusi ripa moli echona bilén barkch, mapu simon nili ali nuleli mapu pebi bawirali uchanla. echali jonsa Binoi asibali ali binerli echi pakotami mapu echomi ichi jali. ⁴mapuali Binoi sunuli ra ícha, Binoi jeaneli echi Simoni: " uchua echi bark echona bawirl ali rilen ulu echi rochi sirul mapurika sirubi rochi" ⁵Simoni ko ku nijewika ali jeanili: "Bineriami, tamu je bile roko simarki onocha ali kie biir sirukit, chopi muje ra íchal jiti, nije rilen pama echi rochi usurul". ⁶mapuali aboni jerika olali, aboni napabuli wikabe rochi ali echi rochi surul mina chiwasia inarali. ⁷echali jonsa aboni we nokali auche jare baye mapurika choka simama ali nikurma. aboni isili ali bochili okonachna barkochi, ali ma owinali botowisia. ⁸chopi echi Simoni Pekro, mapuali binoi riwalí, bachami chokobka ilibli echi Jesusi yuwa, jeanika; " chakena simika, nije ko ju bile rijoi we chati olami, muje walula," ⁹echijiti binoi ketasi echirika mayeli ali kara suwaba mapu iki binoi yuwa muchili, echomi rochi suru ne wika mapu iki aboni chapili. ¹⁰ayenacho nili echi Jakobo (Santiako) ali juani,echi sebereo kuchali, mapu echi simoni a yuwa yenami nili. ali Jesusi Jeaneli mina simoni:" kie maja, jipi jonsa muje niima pakotami surum". ¹¹mapuali aboni ma mojonili echomi suwe, aboni mina ruwueli kara suwaba namuti ali Najatali echi Binoi. ¹²jerika ikili mapuli Binoi asali echomi wipo wika rijochi,bile rijoi we buwanli nayumi asali echomu. mapuali binoi riwisa Jesusi, binoi echomi mulube chukubaka ali werl aneli, jeanika: " Walula, muje echirika nakisaka, muje ayena omeri tami ku biwa" ¹³jonsa Jesusi echomi sikelk ali nochoali, jenika:" Nijeko echirika naki, ku biwikm nili" ali pe ke ayo echi buwanl nauli ma ku simili. ¹⁴Binoi lo ala aneli mapu kie wesi ruyenla, chopi jeaneli: "simika echomi buwichi ali ineri kara echi reobach noochami ali karunt jiti machiki muje ma ku biwikm ju, mapujiti echirija anili echi Moises, mapurika jare ayenacho machimea"¹⁵chopi echi Binoi jiti raichl we mikabe jonsa ikílti ali echi wikabe pakotami napawika isili kipusia echi Binoi bineriami ali ku sawarami nimia echi nauli jiti. ¹⁶chopi Binoi sinibi wamina simili echomi we akichea ilichi ali tanka onoruami. ¹⁷ali jerika ikili sine rawe echali mapu Binoi binera asirali ali ayenacho muchuli echi Bariseos ali echi Riosi nulalil bineriami echomi mapu akanam Galileachi ali Juredachi ali ayenacho echomi jerusalemachi jonsa isikm nili. echi Walula jiwerali echomi Binoi yuwa asali mapurika sawama echi nayukami. ¹⁸jipko, echomi cili jare rijoi, mutuka bilén kubelchi bile rijoi mapu kie omerami nili asisia ali aboni werl nokali mapurika echomi kuwan jonsa yena mapurika rikaborua echi rijoi Jesusi yuwa ne machina echomi bachami. ¹⁹aboni kie omerali bilén simarkuami echomi paboria, mapujiti wikabe pakotami jiti, echijiti ripa moba kalirali mututali ali rikibuli echi rijoi pachani, echona kubelch, echomi nasipa mapona muchuli echi wikabe pakotami. ne echona bachami Jesusi yuwa. ²⁰echirika bichiwami riwisa, Jesusi ko jeanili:" muje rijoi, muje chati olalila ku wikawarami ju". ²¹echi osoami ali echi bariseos owinli rukue jena jiti, jeanika:" ¿chorika omeri jena rijoi sayerk ra ícha onoruami?¿chikia omeri ku wikawa echi chati olalila, chopi bilepi echi onoruami?"²²chopi Jesusi, kala newa nilk mapu yir aboni nata muchuli, nijewali ali jeaneli echi aboni:"¿ churikare echiyir jiti nata muhuwi yemi echona pahana sulalachi? ²³¿pcho aniwa minian norali ju: muje chati olalila ku wikawarami ju, wecho jeaniwa; Ku wilisi ali ku simi? ²⁴chopi mapurika yemi ala machibo mapu echi Rijoi Ranala niwi jiwerk nulakuami jeani kawirli mapurika ku wikawama echi chati olalil, nije ni mi ane: ilisk, chapiku echi muje nil kubuel, ali ku simika muje bitielch."²⁵ke ayo binoi ku ilisli echomi kara riwirik ali ma ku chapili echi kubuel mapona binoi bu'uli; jonsa binoi ku simili bitielch, walula nira anak echi Riosi. ²⁶ketasi echirika ikime mayeli kara suwabaali walula aneli echi Riosi. aboni we maja muchuli, jranika: " tamu je kie sine ritewi jena namuti jirkia ikim jiti"²⁷jonsa ma jerika ikisia jena namuti, Jesusi mina ku simili echona jonsa ali riwalí bile wenomi nipami mapu Lebí riwarami nili echomi atiame kalirali mapona wenomi nipakuachi nili. Binoi jeaneli: "tami najati" ²⁸echijiti echi Lebí ilisli ali najatali echi Binoi, kara wamina ruyesa. ²⁹echali jonsa echi Lebí walú kowami wasali mapurika Jesusi kome. echona muchuli wikabe mapu wenomi nipami ali auche jare mapu iki echomi akama chuli miesch ali kowa echi yuwa. ³⁰Chopi ecchi bariseos ali echi osami we niyoka muchurali echi bineami yuwa, jeanika:"¿churikare yemi kowa ali baji echi wenomi nipami yuwa ali auche jare mapu we chati olami ju? ³¹Jesusi ku nijewali: " echi jare mapu kie nayukami ju kie newale bile owami, chopi mapu iki nayuka muchuwi ayena newale bile owami. ³²nije kie nawakin natali yasia mapu iki ala olami ju, chopi bayesia echi chati olami mapurika ku natama"³³Aboni jeaneli echi BInoi: " echi mapu juani yuwa bineami nili sinibi kie kowa onoruami jiti natk ali we ra íchi Riosi yuwa ali echi Bariseos yuwa bineami ayenacho echirika ola. chopi mapu muje yuwa bineami ju we kowa ali we baji. "³⁴Jesusi jeaneli aboni:¿ a bile omeri kie konila nula bilén niwikuami omowaluchi, mapuali echi mapu niwimare ayenacho echona asisa? ³⁵chopi nirulmare rawewl mapuali kie asimere echi niwiamé ali we mikabe otoruami nimare, ali jonsa echali rawewl echi jare ayena

omerma kie ko'wa."³⁶ali Jesusi ayenacho jeaneli bile namuti jiti ruka binerka echi abonni: " kie bile rijoi chiwani bile bukuluami napachali mapurika pachokma ruwa bile napachali ma we ruwikm. echirika olasakom echi bukueluami napachali chiwanamare binoi ali echi pachokrami kie biir kala nimare echona napachal ma we ruwikm jiti.³⁷ayenacho, kie wesi rijoi rowa echi uba bawila bilen bul namut ichil jiti niwarami ma we ruwikm nisa. echirika olasako binoi, echi uba bawila wamina chuwana echi wichi ali echi uba bawila mina kuluma ali echi bul mina ratama. ³⁸kie bile rijoi, ma chabewam uba bawila bajisa, bukuluam uba bawila bajinli, mapujiti binoi jeani: "echi chabewam waminan kala ju.""³⁹kie wesi bile rijoi, ma wi'li banim ub ba'wil bajisa, ukuluam bajinli, mapujiti binoi jeani: echi ma wi'li banim waminan a'la ju.

Chapter 6

¹jipi ko, sine rawe isabkuachi rawe Jesusi yenali echomi ichirutachi echi raka a li echi bineami ko napabu uchutali echi turui rakala, asapka aboni sikalachi ali ko'oka echi rakala. ²chopi jare ibil echi Bariseos jeanika nokali: ¿chorikare namuti olà, we risens yarami ju mapu namuti olama echi rawewali isabkuachi?³Jesusi, ku nijewaka, jeanili: "¿yemi kecho machili mapu Rabiri isili mapuali binoi we 'locheli, binoi a li echi jare rijoi mapu binoi yuwa asali? ⁴Binoi bakili echona Riosi bitelachi ali juli echi pani echona machina acharami ali kowali jare ibil ali yenacho 'yali chejare echi Rijoi mapu iki yuwa asali mapurika komea, tak chopi risens nili komè echi echona noochami ⁵aliko Binoi jeaneli:"Echi Rijoi Ranala walula ju isabkuachi rawe"⁶jerika kili anche sine sawalachi mapu Binoi bakili echona re'obachi a li binerali echi pakotami echona muchuwami. niruli bile rijoi echomi mapu sikala otona akichem nili. ⁷echi osàmi ko a li echi Bariseos ne we `àmi inek nokali echi Binoi a sawà isi bile nayuami echali sawalachi rawe, mapurika aboni omerima ruwa mapu yir jiti wi`nijima. ⁸chopi Binoi a machili mapu echi aboni pir jiti `nata muchuli ali Binoi jeaneli echi Risoi sikala akicheami:"wiliska, a li wilibi je'nai nasipi suwaba jiti." echirika echi Rijoi wilibali a li echona wilili. ⁹Jesusi ko jeaneli:" nije yemi ruke, ¿a risens ju sawalach kala olabo o pe risu olabo, mapurika bile ku'wirbo wecho mina milibo?" ¹⁰ali ko Binoi inenali echomi nolerka kara suwaba aboni ali jeaneli echi Rijoi: ¹¹chopi aboni ko we na'awa muchuli, ali ra'ichka nokali nakup mapu pir olama Jesusi jiti. ¹²jerika wikili echali rawewali mapu Binoi simili wamina ripa rabo Riosi yuwa raichasia. Binoi waminabi tanali echi Riosi ne bile rukual. ¹³mapali ma rawewachi, Binoi bayeli echi bineami ali pe ibil chapili makoy okua, mapu echi binoi riwali Apostoles. ¹⁴echi rawala echi apostole niili Simon (mapu echi ayenacho Pekro riwali binoi) a li echi rijimali, Antresi, jakobo (santiak), Juani, Jeliye, Bartolome, ¹⁵Mateo, Tomas, Jakobo (santiak) echi Aljeo Ranal, Simon, mapu Selote riwarami niili, ¹⁶Juras, echi Jakobo ranal (santiak) a li Juras Iskariote, mapu sayel najitali. ¹⁷jonsa echi Jesusi ma ku rikinali echona rabo jonsa aboni yuwa a li wilibali echona we kala rinatachi, echi wika bineami yuwa a li echi ne wika pakotami echona Jureachi pireami ali Jerusalemchi a li echomi suwe ba`wechi Tiro ali Siron aniliwachi. ¹⁸aboni ko isili echomi kipusia a li ku sawarami nisias echi nauli jiti. pakotami mapu we iwek ¹⁹²⁰jonsa Binoi 'nieli echi bineami, a li jeanili: we kanilàmi ju yemi mapu iki we risuti ju, mapujiti yemi Riosi ju walula. ²¹we kanilika ju yemi mapu iki we lowi jipi, mapujiti yemi ku posaarani nima. we kanilami ju yemi mapu iki nalàki jipi, mapujiti yemi we kachime. ²²we kanilami ju yemi mapali echi pakotami we mi kichi alu mapali echi jare ketasi yemi biiri nira a li we ni'yochsa, echi Rijoi Ranala jiti. ²³we kanilisi echali rawe ali we kanilika pochisi, mapujiti yemi ne bichiwali nira karrunt namuti yarami nima echona Ripa riwigachi, echijiti echirikacho olali echi Nawesami chabe pireami. ²⁴chopi, we risu rika nima mapu we niwami ju namuti! mapujiti ma kanil yarami ju. ²⁵we risuti yemi mapu jipi we niwami ju namuti!, ma jubuam locheboretm. ¿we risuti yemi mapu we kanilka pire jipi!. mapujiti we monama jubami. ²⁶we risuti yemi!, mapuali kara suwaba jiti kalerami niso, echirika chabe pireemi ayenacho ala kalerami niili echi kalek nawesami. ²⁷chopi nije yemi mi ane mapu iki ala nami, ala kalesi mapu iki mi kichi ali kala oliisi mapu iki yemi mi kichi. ²⁸Ku'wirs mapu iki we chati ra'ichi yemi jiti ali tansi Riosi mapu iki risú yemi mi oloa. ²⁹mapu iki bile mi cho'nosa cho'ola banalachi, ayencho nakiwi mi cho'nome cho bilen. a jare mi 'yesa muje napachal, kie suluni, tapi echi muje kimial. ³⁰iyasi kara mapu iki mi tani. jare mi yesa karunt mapu muje niil ju, kie ku tanbo mapurika ku nijima. ³¹mapurika yemi naki echirika olama echi anche jare, echirika cho niis anche jare yuwa. ³²jiti yemi chopi natimasa echi mapu we mi kale, ¿piir miema yem jena jiti? ayencho echi chati olaami chopi natima echi mapu ala kalerami ju. ³³yemi chopi ala olasa anche jare yuwa mapu ala olaami ju, ¿pir miebotm yem? yencho echi chati olaami chikio rika ola. ³⁴yemi chopi ala tanésa mapu iki ala ku nijima kuwan, ¿pir miebotm yem jena jiti? yencho echi chati olamiko tanewi chopi echi chati olaami ali buwe mapu ku chikio iki ku nijima kuwan. ³⁵chopi natimasi echi mapu mi sayeri ali ala su'we rika olasi. tanewasi, ketasi buweka biir ku kuwan ali walu nirak miebotm, ali yemi echi Walula kuchuala nima, mapujiti Binoi we ala natimámi ju mapu iki ketasi natetami ju ali mapu iki ke ala olámi ju. ³⁶ala natimaami nisi, achikorika mapurika echi Ono we natimaami ju. ³⁷ketasi chib anisi ali yemi ketasi biir anerami nima. kie jiliibs ali ketasi jiliibtami nima. wikaus anche jare ali ku wikawarami nima. ³⁸nijis, ali yemi iyarami nima. walu nira kanilika, ni bochika, ma ni kuluka echi sipuchali. mapu iki yemi nijí, echirika naurami niima. ³⁹echali jonsa Binoi ayenacho binerali namuti jiti rukua:"¿a Omerma bile busukuach anche bile busukuach ala yura? echirika olasako, okuank bilen jootach rujuima. ¿ke echirika ju? ⁴⁰bile Binerami ketasi walula ju echi binerami yuka, chopi kara suwaba mapali ala binertami ju, mapurika binerami nira nima. ⁴¹¿chorikare yemi we nie echi tia kusu mchiil ehona muje rijimal busilch, chopi kie ritiwatm echi walu tukua yem aboni busuilch? ⁴²¿chorika omerbotm jerika ane muje rijimal: "rijimal, tam nakiwi ku machibuman echi tia kusu mchiil echona muje busuil jona", mapali muje binoi kiecho riwisam echi walu kusu buwiim muje binoi busuilch? ¿Yemi kabosi! Bacha machi pasi echi walu kusui yemi aboni busuilch jonsa, ali jonsa ma omerbotm ala

machilk inena machi pasia echi tia kusu mchiil muje rijimal busuil jonsa.⁴³ mapujiti, kie niru bile ala oko mapu siti kiakme rakema, kiecho bile siti oko mapu kala suwet rakema. ⁴⁴Mapujiti ibil oko machirum ju echi rakal jiti. mapujiti, echi pakotami ketasi uwi echi chuna rakal bilen sa'iwarl, ali kiecho echi ub bilen oko we si'wemchi jonsa.⁴⁵ echi ala Rijoi, mapu ala suluemi ju pachani jonsa kala niria olua, ali echi siti rijoi, mapu kie biir ala natali katewi pachan sulalachi pi siti namuti oloka bite. mapujiti, mapu yir nata bite bile echiyir a ra'ichka bitelma. ⁴⁶¿churikare yemi tami jeane, "Walula, Walula", ali ko, kie nijewi karunti namuti mapu nije yemi nule? ⁴⁷kara suwaba mapu iki tami yuwa simi ali naami nije raichali ali ala nijewi, nije yemi ruyema churika ju jena. ⁴⁸Binoi ko ju mapurika bile rijoi kalira bile kali, mapu we rile ojoli echona i'yerl ali tikioli ne bachala echona bilen ritierl mob. mapuali walu ba'wi nawali, echi walu bawi simirachi bo'onak niria mapona ilili echi kali, chopi kie omerali sapia, mapujiti we ala kalirarami niili. ⁴⁹chopi echi Rijoi mapu ala nami nije ra'ichali ali kie nijewika olá, mapurika bile Rijoi nira ju mapu kalirali bilen satebo kie biir mie rile jonsa . mapuali echi walu bawi echomi kalirali simirali we iwem, jena ko pe we yati kajuili, ali echi kali sinepra karra suwibali.

Chapter 7

¹Jubami aliko echi Jesusi suhuenli karka ane chukili echi pakotami bakili echona Capernaum.²Jipi bile sontarsi winilil bile anochartami, mapu binoi nili bile we kalierami echi jiti asali we nayuka mina ma mulupo mukumé riweli. ³echali echi sontarsi anamali echi Jesusi nira, julali echi pakotami we ocherami echi Juriosi, tanika ki nawanla bina ku sawanla echi anochartami. ⁴echali echi isili Jesusi yuwa tanali we risua anika, jeanika: "binoi ayena risens ju mapurika muje ku'wirma jena jerika oloka ⁵mapujiti binoi kalie tamuje mapu iki juriosi ju ali ayenacho niwali e echi kali mapona nawajibito tamuje". ⁶echirika Jesusi simili echi yuwa. chopi ma mulube iniark echi bitelchi, echi sontarsi juli jare mapu iki yuk kanilami nili mapurika anesia: "Wa'lula Jesusi, kie mukumuenlin, mapujiti nije kie kalil kie kala ju mapirika muje nawama akina. ⁷jena jiti kie omerkin nawa ni kala nira mapona muje ati, chopi bilepi ra'ichali ani ali nije yuka onochami ku sawerami nima. ⁸mapujiti nije ayenacho jare jiti nulekuami ju, auche jare sontarsi tami nijewika ola. jerika ane nije jena: "simikia", echi binoi simi, ali auche bile, "akina simi", ali binoi akina simi, ali tami yuwa nochami, "jena ola", ali echirika ola binoi". ⁹Mapali Jesusi namsa jena jiti, we kanili echi jiti ali mina jeaneli eci wika pakotami mapu najatsia isirli jeaneli: "nije jeane yem, kie sine riwuakin echona Israelchi bile rijoi jerika bichiwami". ¹⁰Ali echi mapu juluarami nili ku ro'wili, aboni riwali echi nochami ma ku sawarami. ¹¹Jonsa sine rawe Jesusi simili echomi Nainchi aniliwachi, a li echi bineami ali echi wikabe pakotami simibli echi Binoi yuk. ¹²Binoi echi nira inarli mulubemi iyeche mapu echona jare riyoachi, jena'i, bile rijoi mukukami apertami nili, echi binel nili mapu echi muki raneli (mapu inili bile muki kie kunuem), ali echona muchuli echi wikabe pakotami echona pireami. ¹³Mapali echi Wa'lula Jesusi riwisa, wabe simirra natimaka o'monali echi muki jiti, mina jeaneli: "Ketasi nala." ¹⁴Ali binoi muwenali mina chapili echi kajoni mapona iniarli echi mukuami ropokala, ali echi mapu mutuka isirli kili jabli. Binoi anili: "Ra'mali, muje mi ane, iliska" ¹⁵echi rijoi mukuami ku asisali ali mina owinali raicha ali Jesusi ma ku iyali binoi eyela. ¹⁶echali jonsa sineami we majali, waminabi owinali nawajina Riosi, jeanika: "Bile walubela Nawesami nawali akina tamuje yuwa", mina "Riosi ayena tibuli mapu iki najati" ¹⁷wikabe pakotami waminabi auche jare ruweli Jesusi jiti mina chijali karka buchuwina echomi Jureachi mina echomi mulube ipireami. ¹⁸Echi mapu iki Juani yuwa bineami nili kara ruweli echi binoi kara su'waba jena namuti jiti. ¹⁹ali Juani bayeli okua binoi yuwa bineami mina julali bbino jeanika: "¿muje ju mapu nawamare, o buwebore auche bile?" ²⁰mapali aboni mulubesa Jesusi, echi pakotami jeaneli: "Juani echi pakoami, tamuje jularamiju mi anesia: ¿muje ju mapu nawamare o buwebore auche bile?" ²¹echali hor inarachi Binoi saweli wika ralamuli nayukami mina mapu iki we risua inilka pirieli ali mina kie kala aliweami, ali mina wika ralamuli kie machilami iyali ku machilta. ²²Jesusi ku nijewali ali jeaneli: "ali inarsa waminabi echona binoi buwelchi, ruwebosi echi Juani mapu riwali mina namli. ralamuli kie machilami ku machilami ju, ralamuli kie omerami jasia ku owini simiba, echi buwa aname ku bi'wiami ju, ralamuli kie namami ku anamami ju, ralamuli mapu iki suwika biti auche sine ku iwinli, ali ralamuli mapu iki we risuati ju, we simati raichali yarami ju. ²³kala ku'wirtami ju mapu iki kala tami bichiwi mapu iki oloa nije. ²⁴minami nira mapu ra'ichali towami ali Juani ku simili: Jesusi owinali ane ali ke wikabe ralamuli mulubemi juani nira: ¿pir inesia simibkitm echona akicheachi? ¿bile waka we iwek asaprami echi ikia jiti? ²⁵chopi ¿pir inesia buwakitm? ¿bile rejoi napachali we suwet? inesi, echi mapu we nateami ali we nateachi piriem, echona wal kali niruachi echi walubeala pirelchi niru ²⁶chopi ¿pir asia simibkitm? ¿bile Nawesami? ayena, nije mi anema, bile nawesami waminan simirka. ²⁷Jena ju mapu jiti osorutami: "'NIE, ATI NIJE BILE RA'ICHALI NAWESAMI BACHA JULA, ECHI MAPU KALARMA BACHAM ECHI BUWE." ²⁸Mi ane, jare ibil mapu iki pirieli, kie wesi ju minian walula echi Juani yuk. kiecho ech mapu pe kuchipla ju echona mapona Riosi Walula ju, kie minian walu ju." ²⁹echali echi karka echi ralamuli anamsa jena jiti, ayenacho echi wanomi nipiami, anili mapu Riosi we kala Ju, aboni ma pakotami nisa echi Juani jiti. ³⁰chopi echi Bariseosi mina we natami kie niralali echi napu osiruta a ti echi Juriosi nulalali. ali kie niralali echi Riosi nulali aboni nira. Mapurika echi aboni kie pakotami nili echi Juani jiti. ³¹Ali Jesusi jerika si anili: "¿chu rika muchuwi ti'emi mapurika jipe pire lluga? nije ti'emi je ane: ³²tiemi ka ju mapurika kuuchi kuruwi mapu ri eka echona mapona ala ri etere. Abowi ka ku riwaka ane abowi ku, je anika: "¿tamujue ka simegi bile nawoji bile baka'ti ne kala siweriame mapurika ti'emi kipupa, ali ti'emi ka pi ke tasi awi!. ali ta mujue ka nawajiki ne wabe siweriame, a li ti'emi ka ke bile chu binili ali pi ke nalalitumo." ³³Echi Juan el Bautista ke pani ko'oga nawali ali ke uva bawila bajiga, na ti'emi ka je aniga ena: "Echi ga niwa bile aliwa chati." ³⁴Riosi Ranala ka nawali ko'oga na bajisika na ti emi ka pi je ani: "inaa, je na ju echi rijowi mapu ne walu niraka kowa ali pi bile rukuli ju, mapu echi namuti ne bacha jawame niwala napabume ju lluga napawime eli echi chati siti olame! ³⁵Mapurika Riosi machi ga ne ala niraka riterrame ju mapu ne Riosi bichiwe jiti." ³⁶jipi ka, bile fariseo balleka sile echi Jesusi mapurika lluga komeria. ma Jesusi bakisa echona pacha bitichi echi fariseo bitelichi, ali asibili echona mesachi ma komeria. ³⁷Je nai, bile mukui niruli echona arialchi mapu ne welabe chati olame nili. mapuli echi

machili Jesusi echona echi fariseo bitelichi atikaria, echi ka pali bile sokoli riteti niwarama wi'i ne suwerika jukame mani'ime. ³⁸Mapuli jubaka okua ilibili mulube ronolichi, nalaka, ali echi owechili Jesusi ronola samechia binowi bukuwati. na ku wakichewili benowi ku kupalati na chumuli echi Jesusi ronola, ali wicheli echi wi'i ne wabe simati jukame. ³⁹Mapuli echi fariseo mapu Jesusi balleli riwali je na, binowi ka natili binowi niraka jitiri ku, je anika: "je na rijowi nisa ka echi mapu ne Riosi jiti nulerame ju raichanala, li ka binowe ka machimeree chika na chu wiri mukui ju maputi nochakua, benowi ka machisatere echi mukui ne walabe chati olame ju." ⁴⁰Jesusi nijewali na je aneli: " Simon, nije nimi bile namuti ni mi ruwemare." Echi ka je anili, "iAni, mujue Binerame!" ⁴¹Jesusi je anili: "Bile rijowi namuti tanewika niraga nijame niwili okua mapu echi wikeli. bile ka wikali mali sienta onomi biwarama na uche belela ka malisa makowi onomi biwarama. ⁴²Mapuli echi okua ke ompebili nateta, mapu tanewili ka ku okuanika ku wikawika olali. ali ru, zchu wiri ne wabe kaleka olama?" ⁴³Ali Simon ku niwika je aneli: " nije ko malle mapu ne wikabe niraka wikeli ku wikawili ali." ali Jesusi je anili: "mujue ka ne la niraka ani." ⁴⁴Ali Jesusi ta mukui niraka raichaka je aneli Simon: "Amo ritiwa je na mikui. nije ko simirriki pacha mujue bitelichi. Mujue ka ke tami bawi aka olalimo mapurika ni ronobakima, mapurika je na mukui ka binowi bukuwalati tami ronobaka olali ali kupalati ku wakichewili. ⁴⁵Mujue ka ke tami chumili, mapurika japi jonsa nije nawali, jena mukui ka ne ke isabaka tami ronola chumi." ⁴⁶Mujue ka ke tami ro'oka olalimo nije mo'olachi echi wi'i mapu ne simarika jukame ju, mapurika je na mukui ka tami wicheka olali echona ronolachi echi wi'i mapu ne sima niraka jukame ju. ⁴⁷Japurika jeni nimi ane, karika siti mamuti, mapu ne wikabe niraka ju, ku wikawarama nira'a ju, mapurika echi ka ne simarika nakili. Mapurika mapurika echi mapu pi kua niraka bikawarama ju ka, pi'taa niraka nakime ju." ⁴⁸Ali Jesusi je aneli echi mukui: "karika siti namuti mapu olalimo ma ku wikawarama niraka ju." ⁴⁹mapu echona si muchuli ka napawipika owechili je anisi'a abowi jiti ku: "zChika ju je na mapu abiji ku bikawika ola karika siti namuti?" ⁵⁰Ali Jesusi je aneli echi mukui: "Mapurika mujue ne bichiwili Tami jitiri, kuwirtame niraka jumo Riosi jiti. we kanirika ku simika."

Chapter 8

¹kila pie bacham mapuali Jesusi ma owinli simiya kanam kawirali ali echomi kua rijowachi, nawesia ali ruwesia echi ala raichali mapu Riosi walula ju echona niruami. echi makoy okua yuwa simibali, ²mapurika ayenacho jare mukisi mapu ma ku niyubtam nili echi siti chati iwika jiti ali ku sawarami echi nauli jiti: Maria mapu Makralena nili, mapu kicha siti chati iwikemi nili ali ku machi lusrami nili, ³Juana, echi Chusa upil nili, echi norl alarami echi Herores yuwa, Susana ali auche jare mukui si, mapu kala uwirli echi mina Jesusi mapuali namuti newalesa. ⁴ali wikabe pakotami napawili, ali echi pakotami isili echomi Yuwa echomi kanam pirem kawirali, Binoi rruyeli bile namuti jiti ruweka: ⁵Bile icham machinliichasia rakal. mapuali ichaya chukurli, jare rujuili echomi buwichi suwe ali rikietali ali echi wika chulukui riwigachi yenami mina kara ko'wali. ⁶jare ibil rujuili we romojach ali we sapuni ocherli chopi yat akicheli, mapujiti kie samich nili. ⁷ali jare rujuili mapona siwem sakala ajawach, ali napawik ocherli ali silitli. ⁸chopi jare rujuili echona we ala yerl nia we ala rakeli bile sient mina ku muweli. Echali jonsa mapuali Jesusi jena jerika anisa, Binoi weli ra'ichali: mapu ala nakeko mapurika nama, echirika namsa ala ju. ⁹echi mapu Yuwa bineami nili rukueli mapu cho aniwami kurua jena namuti jiti ruyek binekuami: ¹⁰Binoi ko jeanili:yem ala yarami ju mapurika machimea echi Risosi nulalila jiti, chopi nijeko ecirika bineri namuti jiti ruka, mapurika echi aboni TAK ALA RIWISA, ABONI KIE ALA MACHILMA, ALI ALA NAMK, ABONI KIE ALA NE WALAMA. ¹¹Jipko jerika aniwami ju ecchi mapu namuti jiti mi ruyeli: echi raka ko, echi riosi ra'ichali nira ju. ¹²mapu buchui suwe rujuili, echi ko ju jare mapu a la kipuli, chopi nawali echi riabli ali chakena yeli echi ra'ichali echona pachani sulalachi jonsa, mapujiti aboni kie bichima ali kie ku kuwirtami nima. ¹³ali mapu we romojoach rujuili, mapuali kupisa echi ra'ichali, we kanilka nare. chopi ketasi nawemi ju; aboni ala bichiwi pe itiel ali ma we risu nila pirelsa echali ku mina ku kuwana simibi. ¹⁴¹⁵echi raka mapu we sawemi sakala jawachi rujuili ju echi mapu pakotami ala kupi ra'ichali, chopi aboni najati aboni natali nira, aboni ko kie omeri minabi bachami nokisia mapujiti we suwe namuti jiti, wika namiti nilkuam nati ali we kanilka biteluami jenai kawichi, ali mapuyir aboni oloka pire kie sine ala ju. ¹⁶jipi, kie wesi mapu raje echi rajeluami, bile sokoli jiti polika acha wecho pachá kubuechi mana. chopi, binoi bilen we ripa mana , mapujiti chuweni kala machilma mapu iki baki echona pacha. ¹⁷mapujiti kie biir nasora ati mapu kie machirutma, kie biir namuti ichipk anirum ju, mapu kie machirutam nira ali machina machinma. ¹⁸echijiti kala natka kipusi, mapujiti mapu yir wika namuti niwami ju, waminan yarami nima, ali mapu kie biir namuti niwami ju, ayenacho mapi niwa maye aboni, ayenacho yerami nimare" ¹⁹echali jonsa echi eyela a li echi rijimali echomi isili, chopi kie omerali mulubena mapujiti wika pakotami muchuli echomi. ²⁰ali ko jeanelti: muje eyela ali ²¹chopi Jesusi ku nijewali ali jeaneli: "nije eyela ali nije rijimali ko ju echi mapu echi Riosi raichala ala kipu ali ala nijewi." ²²jipi ko, sine rawe Binoi omoli bilen barkoch echi binoi yuwa bineami yuka ali Binoi jeaneli: " ma simabo auche bilen suwe bawechi". Jonsa owinali simiba. ²³chopi mapuali ma bawechi sirli, Binoi mina kochili. bile walu wika nawali echona bawechi, ali echi barko botowisia inarli, ali echi mina suwimea riweli. ²⁴jonsa echi bineami Jesusi niil isili echomi Binoi yuwa ali busurebnili, jeaneke; " ;Bineriami, Bineriami! ; Ma mulipi suwiboare!" Binoi ko ku busureli ali ra'amali echi wika ali echi ku ikili ilibli, ali ma ku kiliali. ²⁵Jonsa Binoi jeaneli: ¿churikare kie tami bichiwi? ali aboni ko majali ali echirika majaka ayenacho ketasi echirika mayeli ikime, ali nakupi rukueka nokuali: ¿Aliru chikia ju jena, mapu nulue echi wika ali echi bawi, ali echi ko ala nijewi?" ²⁶echi aboni isili echomi Kararenos aniliwami pirelchi, mapu echi Kalilea nirumi bakochi mojonisa ju. ²⁷Mapuali Jesusi rikinli rile yerli echona barkochi jonsa, binoi natipuli bile rijoi echona wika rijowachi biteami yuwa mapu chati siti iwiukeami nili. ma ilii kie napachaka yenami nili, ali kie bilena kalirali bitea asali, chopi echomi bilen chuwechi. ²⁸mapuali echi binoi riwisa echi Jesusi, nalali ali ichili bachami echi Binoi yuwa ali jeaneli waal raichaka: ¿ pir niwim muje tami yuwa Jesusi, Echi Walula Riosi Ranala? nije mi tanma, kie tami majakochi". ²⁹mapujiti Jesusi nuleli echi siti iwika mina ku machinla echona Rijoi ripokalchi jonsa. mapujiti Wisa chokeami risu oloka bakili echona ripokalchi ali tak mapuali jiyerti bulera asali ali we ala tiburami nili, binoi mina ripunali echi jiyer mapu yirti bulerami nili ali yurtami nili echi siti chati iwika jiti echomi kawirli mapu akiche iliich. ³⁰echali jonsa echi Jesusi rukieli: "¿chur ju muje rawala? ali echi jeaneli;"Lehion (Legion)" mapujiti wika chati aliweami niili. ³¹echi aboni werli aneli mapu kie jularami nima echona we rile. ³²Aliko echomi repati rabo wika kochi uchutali kowa.echi chati iwika tali risens mapu rika nakirami nima echona mo'ume, ali Echi Binoi nakiwali. ³³echijiti echi siti iwika buwali echona ripokalchi jonsa ali kochi ripokalchi mo'wili, ali echi wikabe kochi mina rilen tikinli ni achinka echomi walu bawirli ali echirika mina silili. ³⁴ali echi mapu iki muchuli echi kochi niseria riwali mapurika ikili, mina jumsli ali ruyeli kara suwaba echomi pireami ali mina kawirla pireami. ³⁵echali ko echi wika pakotami buwali inesia mapurika ikilachi. ali mapuali aboni isili echi Jesusi yuwa ali riwali echi rijoi mapu siti chati iwika wika buwanli, echomi atiame Jesusi yuwa am, ku napachaka ali we kalerami nira, aboi ko we majakali. ³⁶ali kara mapu iki riwali, ruyeli mapu churika

echi rijoi mapu chapirumi nili echi chati iwika jiti ma ku sawarami nili.³⁷ echali jonsa kara suwaba echi pakotami echona kararenochi pireami werli tanli echi Jesusi ma ku siminla echona jonsa, mapujiti aboni we majakali. echijiti Binoi mina barkochi ku mooli mapurika maku simea.³⁸ echi Rijoi mapu chati iwikeami nili werli tanli echi Jesusi mapurika nakima yuwa simie, chopi Jesusi mina ku juuli, jeaneke:³⁹ "ku simika muje bitelchi ali ku ruye mapu iki Riosi olali muje jiti" echi Rijoi ma ku simisli, ruwe kara suwaba mapu iki Jesusi olali echi jiti.⁴⁰ Jipiko mapuali echi Jesusi ma ku nawali, echi wikabe pakotami kanilka rareli, mapujiti sinemka ma we buwee muchuli.⁴¹ jenai asali, Bile rijoi mapu Jairo riweami nili, mapu nili bile echona reobachi nulaami. naeali ali chokobka chukubli echomi bachami Jesusi yuwa ali tanli mapu echi bitelch simea,⁴² Mapujiti echi bilepi tiwe mapu maleeli, echi tiwe osoki makoy okua bamiim niili, ma mukumea ruweli. mapuali Jesusi simiya inarachi echomi buwichi wikabe pakotami cha'ira nokuali echomi.⁴³ Jonsa, echona asali bile mukui mapu makoy okua bamibali yenli ala kuluwa ali ma wika suwabali wenomi echo onami nateta, chopi kie sawarami nili kie wesi jiti.⁴⁴ binoi echi mukui nawali jubuam Jesusi yuwa ali nochali echi Jesusi napachali, ali we sapuni echi ala ma ku ilibli.⁴⁵ Jesusi aneli: "¿chikia ju mapu tami nochali?" mapuali kara suwaba kie kuruli, pekro jeaneli: "Bineriami, jena wikabe pakotami mi noleri ali we cha 'irta noka".⁴⁶ chopi Jesusi jeanili: "a bile tami ayena nochali. mapu jiti nije machi mapu jiwerl machini tami jonsa."⁴⁷ mapuali echi mukui ma newalali mapu kie omerma ruweli ichipia mapurika kie machirutami nima, binoi we achakla ali ehomi bachami chokobaka echo Binoi yuwa echomi nawali. Echi binoi mukui ala machirli echona kara suwaba pakotami yuwa bachami churikare mapu echi napachali nochali ali churika ku sawarami nina we sapu nira.⁴⁸ Jonsa Binoi jeaneli: "Muje Nije ranala, mapurika muje bichiwiwi echirika mi ku sawarami ju muje. we kanilika simika."⁴⁹ mapuali Binoi ahobiji ra'ichal ilili, bile nawali echi walula bitelchi jonsa, jeanika: "muje ranal tiwe ma mukuli. ma kie mukume echi Bineami yuwa"⁵⁰ chopi Jesusi namli jena jiti, Binoi echirika jeaneli mina Jairo: "Kie maja; chopi ala bichiwi, ali echi ku sawarami nima."⁵¹ mapuali Binoi nawasa echona bitichi, kie nakiwili mapu jaresi moime echi Binoi yuwa, chopi echi pekro, juani ali echi jakobo (santiako), ali echi ta tiwe onola ali echi eyela.⁵² Jipiko, kara suwaba nalaka muchuli ali omona echi ta tiwe jiti, chopi echi Binoi jeanili: "kie omonasi. echi ta tiwe kie nukuka buwi, chopi kuchuka."⁵³ chopi aboni we kachili echi Binoi jiti, machika aboni mapu mukuka buwimi niili.⁵⁴ chopi Binoi, chapisa echi ta tiwe sikala, raichili, jeaneke: "Tiwe, ilisi."⁵⁵ echi ta tiwe aliwal ku nawali, ali echi ta tiwe yati ku ilisli. Binoi ko nulali mapurika echi ta tiwe koorami nima.⁵⁶ echi Wenali kie mayeli echirika ikimeka, chopi Binoi kie wesi ruyenla nulali mapurika ikili echali.

Chapter 9

¹Binoi bayeka makoi okua, lí echi jiwerali ali ayena wiliame echirika niraá Rimonio lí mapu saawama nawili

²Binoi echirika jularame ju mapu nawisama echi Onaruaami bitelachi lí sawama echi nayukame.³Binoi jerika aneli: "Ke tasi biri bajisi mapu ali ma simiba, ke tasi echi tísol, ni bile namuti, ni pani, wanomi ni bile walú napacha. ⁴Mapuyiri mapu kalí bakisa, echona a muchisi ke tasi buyasi. ⁵Mapu yena mapu kie tasi nareko nisa, mapu ali emi buyasa echona poblochi ala asawika echi napiso emi ronola mapurika raichaka anime emi jitra. ⁶Echirika emi buyali ma simi echomi napona pikua pirelchi, ne iwerka raichaka ani ne gala raichali lí ku sawaka ne mapu yana si ju. ⁷Jipiko Herodes, Echi waluala nulaame, namli suwaba mapu yiri simira lí ásali ke no walali machirutame, a jareko jeanili echi Juan Bautista maku wilisali mapu ali mukusa, ⁸Lí echirika aniruami ju mapu Elias ma ku machinali, lí a jareko bile bichiwame ne chabe niraá maku wilisali ⁹Herodes ani: "Nije sikireki echi Juan, lí ¿Chika ju jena rijo mapu yiri nami wika namuti?" Lí binoi nakili ineya. ¹⁰Mapu ali echi bichiwame sili, aboi jerika aneli echi Jesusi suwaba mapu yiri olali. Echirika Echi Binoi echirika ne wana juli, bileana poblochi riweami Betsaida. ¹¹Mapu ali wika namali jena jita. najatali. Bnoi nareka, li ma raichaka ene chopi Onoruami bitelachi, li Binoi ku saawali echi mapu nowale echi sawiwaame. ¹²Jipiko, echi rawe ma asalimapu rika maa sibama echali rawe. lí echi makoi okua ma siili Binoi anili: "ma ku juuli echi wika ralamuli mapu rika simama echona aldeachi li ichiruami mulipi mapu rika riwiboa machi paa li koami, mapu rika ti muchuwa bileana echona bineli ¹³Echirika Binoi aneli "Emi asi ta namuti mapu kome."Aboi jeanili: Echiko jeanili: "Tamuje ke tasi niwa chpi pi mali pani li okua rochi, o chopila ti simabo raliboa koami suwaba na ralamuli jitra". ¹⁴(Niruali ne buchuwi ne mali mili ralamuli.) Binoi jeaneli echi anoruami najatame: "Niwasi mapu rika ala muchusi ne rojonarame nee malisa makoi ne bileana. "¹⁵Echirika aboni olali li echirika olali mapu rika ralamuli asimea ¹⁶Echi binoi jusa echi mali pani li okua rochi; Binoi eneka riwigachi, liTanika aneli echi Ooruami echi jitra li ma chiwachali kuuchi niraá, maá ali echi binoi yua iyenali, mapu rika ma bechi achali echona ne bachaami mapu wika ralamuli niru. ¹⁷suwaba koali we ala posaka, li mapu ripili ku juli, makoi okua tobechi. ¹⁸Sine rawe Jesusi asali raicha nee bineli, echi Riosi bichiwame Echi yua muchuli. li rukuga aneli, jeaniga "¿Chika ani mapu wika mapu nije Ju?" ¹⁹Aboi nijewika: "Juan echi Butista. li jareko ani.Elias li a jareko ani mapu muje ju nawesamu mapu jularame ju ne chabe niraá maou ku wilisali"²⁰20 Echirika Echi jeaneli.¿chika ani mapu emi mapu Nije Ju?" Pedro nijewali: Echi Onoruame nila onola ²¹21 Binoi echirika aneli ne jiwerka niraá, ke tasi biri aninala ke tasi wesi,²² ²²jeanika: "Echi Ranala Rijoi weni risua ikimea wika namuti niraá líi ke tasi naretami echi ocherami li ne bacha echi nochame li osaeme, li nima mukuíame li li ali baisa rawe ku wilisma". ²³Binoi jeaneli ne suwaba: "a ibili a tami yua najataka ola binoi niraá akalema binoi niraá, jusa echi kursi sinibi rawe li tami najati. ²⁴Mapu ku kuitame niisa ka echi iwika wikawama, mapu tami jiti wikawa chopo tami jitra ku wikawarami ju ²⁵¿Chu reka nowale echi ralamuli li a naursa suwaba na wichimoba, we wikasa we kajuchaka binoi niraá?. ²⁶Mapu yenasi tami jita riwela li tami niala raichali, echi Riosi Ranala echirika ne riwelika olama echi binoi jita mapu ali nawana echi binoi niila echi ne jiwerli, echi jiwerli Onola jiti li ne galabe kapitanuala. ²⁷Mapu ne bichiwali ani, mapu a ti muchuwa jare emi maputamo nai muchuwa, ke tasi machiboa echi mukuwaame ne bacha niraá mapu ali riwisa echi walubeala Onoruami. ²⁸Maa, mulube ma osanao rawe ma pee akinana, Jesusi raichaka jena raichali. juli Binoi Pedro, Juani li Santiago, li moli ripa rabo Riosi yua rachika ²⁹2 Echirika Bonoi raichika, li ma nakuliaka olarami niili echi binoi banala li echi napacha we rosakame li we ratabame niili. ³⁰Jenai ati, Okua ralamuli mapo muchuli raicha Echi, Moisesi ali Elias, ³¹ni rataba jabili. Aboniko raichali mapurika ma ku simile, maporika Echi muchuli uchesine ikichi Jerusalenichi. ³²Jipe Pedro ali jarte mapo muchuli Echi yua, nili bile rimukuame chabe nirume, we nalina mapali abonika muchuli ne buseraka, riwali Binoi omerolaali echi okua ralamuli mapo muchuli Echi yua. ³³Mapali abonika rojali echi Jesusi yua, Pedro jeaneli. " Binerame, ala ju maporika tamuje nai muchubate. Mala niwaba bakia kali, ali chubile muje nila, ali bile Moisesi nila ali chubile Elias" (binoi ke machili mapo anika anilii.).³⁴Mapali Echi jeanili jena, bile noli nawali ali poli, ali echiko majali mapali muwili echona nolirili. ³⁵Bile raichali ,Machinali echona nolirlijona, aniga: " Jena ko ju nije Ranala, mapo nije jukine;kipusi echi." ³⁶Mapali echi asali raicha, Jesusi mineli asali, Aboni ko kie aniga muchubali, ali kebiri wesi aneli echali rawe kebiri mapo aboni riwali. ³⁷Jipe chesine rawe, mapali aboni rikinili rabo, wikabe ralamuli napawili Binoi yua. ³⁸Jena ibe bile rijoi wikabe ralamuli sinali aniga: "Binerami, nimi ane maporika tami ranala inemamo, maporika echi bineli ju mapo niwine, ³⁹Chopi, echi bile iwika chapika chuko echi nira ali ke saina weli ni'o; chipoka buirali ali machipali ronowa binoi chumulachi. ke sine riweli ali ipisoli we simirka. ⁴⁰Nije jeanekine Jesusi anajatami maporika machi pama, we nalina ke omerili." ⁴¹Jesusi nijeali ali anili: Jena ralamuli mapo ke bicchiyame ju ali kie kala natami, ¿cho ni ikilibe rawe tiemi yua asimene ali anachamane? Kina me muje ranala naibe." ⁴²Mapali echi towi mulube inarili echi iwiga chati pali rale wichi ali asawiga chipoka buirali. We nalina Jesusi llonali echi iwiga chati ali ku owali

echi towi, ali ku ali binoi onola.⁴³ Alibiche aboniko muchuli karaga kie mallega echi ne omerame niwa Onoruame. mapali karaga aboi we kanili karaga namuti, Binoi mapo sili, jeaneli echi Riosi anajatami: ⁴⁴"Riwe maporika jena raichali bakime ne pacha nacachi nira'a: echi Riosi ranala inijirame nima echoa sikalachi ralamili nilti." ⁴⁵We nalina aboniko ke inamili jena oniwame. Asali china aboni yua, maporika abowi machimeariweli choaniwame ka, ali abonika majali rukueella mapo jena ju maporika kala anirutame.⁴⁶ A lii pi teli rawe simirali a li echi Jesusi anajatame raichaka nokuali chika cherape walu ala nili. ⁴⁷A li Echi Jesusi ma machika piri nata ,echi aboi nila sulala , bile taa towi chapika echona wilali binoi yua ⁴⁸A li jeaneli : " napiyiri mapu jena towi tami riwala jitira kale,tami we kale, na napiyiri nopi tami kale, we kale echi mapo tami paana yona julii.mapo cherape taa nira ju ti emi nira, echi ju ne wabe walu ala nira⁴⁹Juan ku nijewika jeaneli : "Binerame, tamu je riwaki bile rijoi mapu echi iwiga chatiri buyachi Mujue riwala jitira a li ketasi riwekite, ke tamu je najataria." ⁵⁰ke tasi biri anesi "a li jeaneli echi Jesusi, napiyiripe ke ti emi biri a ne echi ko ti emi yua ti emi jitra a ti."⁵¹Ma pali ma pi kuaa rawe kiteli Echi Jesusi wilaska olabaruli, binoi ka siminali echona Jerusalen ⁵²Echi binoi ka bacha nira juli jare ralamuli mapurika je anika anime echo na bachami ECHI jitrui, ali Echi jularame sili bilena bitichi echona samaria mapurika karka kariweli ⁵³wenalina arika ralamuli ke kaleli mapurika Echi jesusi ne bichiwa nira simiraria echo na Jerusalen.⁵⁴Mapali Jesusi anajatame echi Santiago li Juan riwala je na,a bowi ko jeaneli:"Rijowi, za nakimo mapo tamujue tanika olabo mapurika nai paana jonsa wichime a li sume je na karka ⁵⁵ralamuli?"wenalina Echi chomi naka wilibka Jesusi ku ruka aneli we charika raichaka nira anili, a li simibka nokuali chubilen poblochi.⁵⁷ A li biche echi Jesusi a li echi a najatola simibika nokuali bilena, bile rika jeaneli Echi:"nije nimi najatoma mapona muje iyena "A li Jesusi ku jeaneli: ⁵⁸"ECHI KIYOCHI NIWI ECHO NA RALEPACHA WILLERLI BILE KALI MAPO NA BITE,A LI ECHI CHULUWI RIWIGACHI NIRUME NIWI ECHI BILE ROSOLA, WENALINA NIJE RIJOWI RANALA, MAPURIKA ECHI RIOSI RANALA KE ASENSA NIWI MAPONA ISABKA SIMA."⁵⁹ A li Echi jeaneli chubile :""Tami anajati ."Wenalina echi ku jeaneli. "Rijowi tami riwe ne bacha nira toma nije onola. "Wenalina Echi ku jeaneli: " ⁶⁰Riwe mapo echi suwime aboi ku toma. wenalina mujue ka simika a li ruka ane buchuwime pireme echi Riosi ma ke ayo ku nolinma.⁶¹A li chubile rijoi jeaneli:"Nije nimi najatoma, Rijowi, wenalina tami riwe mapo nije ku riporama echi mapo nije bitelchi muchuwa. " ⁶²Jesusi ku jeaneli: " Ni ke wesi, mapo chapi echi arara a li ku kuwana nesa ke kala nima mapu echo na Riosi Bitelchi bakimee.

Chapter 10

¹Jipko ma echirika ikisia, echi Walula auche kichas makoy bayeli, ali juwili bacha okuara nira, echomi ukua rijowachi ali echomi mapona Binoi ayenacho jiyali. ²Binoi jeanili: " echi Ichirutami ko wile ju, chopi echi nochami pi ukuá ju. echijiti yemi tansi echi Walula echona ichirutachi mapurika juluama wika nochami echona ichirutachi"³simibk echomi buwichi. kala natasi, nije yemi juwili mapurika echi jare bowa echomi mapona wika niru Basachi. ⁴Kie otosi bile bolsi wanomi muchuwami, ali tapi echi bolsi maprika we mikabe simim nira, tapi echi karachi, ali kie wesi nareps echomi buwichi. ⁵chue Bilen kalirl mapona yemi mo'wi, bacha jeanisi: jwe kanilika pirelsa jenai pireami. ⁶bile mapu we kaniliami echona asisa, muje ala kanilima echi yuwa, chopi kie echirika niisa, echi binoi kie kanilima mapurika muje kanili. ⁷echona kalirali a ripis, kowa ali baji mapu echi aboni koni, mapujiti echi nochami risens ju mapu kala kuwirtami nima. kie kanaam bitichi yens. ⁸map omi rijoware echimo yensatm, ali echi aboni kala kanilka mi narepsa, mapu iki kowam niji kara kopo, ali sawasi echi nayukami mapu echona muchuwi, ⁹ali jeanesi: " Echi Riosi niila kawiwala ma yemi mulubenli. ¹⁰Mapali yemi isisia echona jare rijoachi, ali echi jare ketasi mi kaliesa, we yati ku simasi echona jonsa ali Jeanisi: ¹¹Ayenacho echi napiso jena'i jare rijoachi nirum, mapu tami ralal napisowi, tamu je ku asapi yemi riwirik! chopi jena machisu: ma mulipi ju mapuali echi Riosi niima Walula. ¹²Nije mi ane mapuali wi' nijiram niimare kara suwaba pe kili ra'amarami nima echona Soroma pireami, ketasi mapurika echona pireami anerami nimare. ¹³Ahhh yemi, Korasin pireami! jahh yemi, Betsaira pireami!, a mapurika yemi we simarkia ku'wirtami ju, achikoriká olarami nisa echona Tiro nia Sironchi pireami juwa, aboniko we yat ku natamli chabe rawe jonsa, wal chini napachak muchurk ali echona sawilch. ¹⁴Chopi kie me iwem ra'amaram nimare echi Tiro nia Sironchi pireami echali wi 'nijiluachi rawe, mapurika yem aneram nimare. ¹⁵yem, Kapernaumch pireami, ¿ maye yemi we kala nooram niboret echona ripa riwikachi? kie, yemi echona naírl jularami nimare. ¹⁶mapu iki ala yemi bichiwi ala Tami bichiwi, nia mapu iki mi ikichi tami ayenacho ikichi, nia mapu iki tami kie kalie, ayenacho kie kalie mapu tami juuli. ¹⁷Echi kichas makoy ma ku isili we kanilika, jeanika: " Walula, ayencho echi chet siti riablo pionali kala nijewi Muje rawala jiti" ¹⁸Jesusi ku jeaneli: " nije ala ritiewi echi riabli rikinami ripan riwikachi jonsa mapurika bile ralamu nirá. ¹⁹kala naka, nije yemi yakin jiwerl mapurika echi sinio ali echi wal akón rikiek simiarbotm, ayenacho mapurika nayurbotm echi riablo sayerk, ali kie biyir, kie biyir namuti mi risú mi olama . ²⁰chopi kiecho biyir nochsi jena jiti, mapuali echi siti aliwa mi ala nijewi, chopi ala kanilsi waminan, mapu echona ripa riwikachi yemi rawala ma ala machirutami ju. ²¹ayenacho ni echali Binoi we simirra kanili binoi aliwalchi jonsa, ali Jeanili: " nije mi nawanijini, oohh muje Keni Onoruami, Walula echona ripa riwikachi ali jenaí kawirl, mapujiti Muje anasoli mapurika kie riwime echi we ala 'natam ali mapu ala machim ju, ali ala riwirim mapu iki kie machim ju, mapurika echi kuuch kurui. Jo owe, Onoruami, mapujiti ala nirialim echirika nima. ²²kara suwaba namuti ala tibunla nulerami ju Nije, Onoruami jiti, nia kie wesi machi mapu chikia ju echi Ranala chopi bilepi echi Onoruami, ali kie wesi machi mapu chikia ju Onoruami chopi echi Ranala, ali chuwe bilie mapu Binoi echi Ranala naki echirika machimie. ²³echali echi ma ku raichk echi Bineami yuwa, Binoi jeanili kie machinia nira: " we kanilka ju mapu iki riwa jena mapu yir yem ritiwa jip. ²⁴nije ko yemi ane, wika ra'ichal nawesami nia wela nulami riwinali jena namuti mapu yem ritiwá jip, nia kie sinie riwali, nia kipú mapu yir yem kipú, ali aboni kie sine kipuli. ²⁵jenai, a bile echi osulu nulalila echona Jureachi nirum jiti bineriami ilisli machimea ruwa, Jeanika: "Bineriami, ¿pir olasa ala nawamare nije echona sinibi bitelkuachi?" ²⁶Jesusi jeaneli: ¿churika osuruta chuku echona osulichi nulakuam osirutach? ¿churika ine muje? ²⁷ku nijewa binoi jeanili: 2 Muje ala natimak kalé echi Walula muje nil Riosi ne sulachi jonsa, kara muje aliwal, muje jiwer jiti, ali muje natal jiti, nia auche bile (Projimo) mapu rika muje binoi. ²⁸Jesusi aneli: " muje ala natka ku ra'ichli. jena jerika ola, nia muje ku bitelma. ²⁹Chopi echi osuli bineriami, binoi kuwirik jeaneli mina Jesusi: "¿nia chikia ju chu bile (Projimo)?" ³⁰ku nijewika Jesusi jeaneli: "Sine rawe bile rijoi rikinsia inarli jerausalenchi jonsa mina Jeriko simiya. Binoi chapirutam nili echi chikorami jiti, mapu kara yeli nop iki níwam niili, nia wipisoli, nia osokí miliasa rikiali. ³¹kie mayertam, bile ro'obachi nigurami echomi rikinsia inarali, nia binoi riwali, binoi pe suwin simirli. ³²achikorika bile osulu osami, mapuali echomi simirli nia riwali , suwin simirli. ³³chopi bile Samaria biteami, mapuali we mikia simiya inarli, echomi nawali. mapuali riwisa, we natimali. ³⁴Binoi echomi mulubenli nia kimieli mapona jilili, echi aseite rowek ali echi ub bawila rowek. Binoi ripa namuti akam echona rikiali, ali torli bilen kalirl owisia, ali we ala tibuli echi. ³⁵ba'alinta rawe okua onomi biwarami machi luli, ali iyali mapu echi kali niwami nili, ali jeaneli. " ala tibu jena nia mapu yir newalesa muje niil suwabsam, mapuali nije ku nawasa, nije mi ku natetman. ³⁶¿ chuiru jena bakiank, muje maye, mapu ala ni Bichiwa ala kuwirla mapurika auche bile kanilami?" ³⁷Echi osuli bineriami ko jeanili: "echi mapu kala natimak ku'wirli." Jesusi jeaneli: " simika nia echirikacho kuwiri auche jare" ³⁸jipko mapuali aboni we mikia simiba isirli, Binoi (Jesusi) simirli bilen jare rijoachi, nia a bile mukui

mapu Marta riwarami nili we ala kanilk narepli echona binoi bitelchi. ³⁹Jena mukui rijimieli chue bilie Maria riweami, mapu echi asibali echomi am Walula (Jesusi) Yuwa ni we ala kupili Binoi(Jesusi) ra'ichali.⁴⁰Chopi Marta kie ikirra lirli akarriwé mapurika ko'wami niwá. Binoi echi mukui mulubenli mina Jesusi ali Jeaneli: "Walula (Jesusi) ¿kie chib nilme mapu nijie rijimial tami bilien uchua nochoarria?" ⁴¹echijiti, tami ku'wirla nule" chopi echi Walula (Jesusi) ku nijewali ali jeaneli mina echi mukui: Marta, Marta,muje we siwe wika namuti jiti, ⁴²chopi bilepi namuti we newalerami ju. Maria we ala 'natka bacha nirali mapu ala nateami ju, mapu kie biyir ku yerami nimare echi jonsa."

Chapter 11

¹Sine rawe echi Jesusi Onoruami yua raicha echomi wikanaami, a bile binoi bichiwame anili: "Rijoi, tamu je binerka ola Onoruami yua raicha mapu rika Juani binerka olali echi jare bichiwame."²Jesusi ko jeaneli: " Mapu emi raicha ani: Ono, mapurika muje riwala jiti ne wanapaka olarama. muje tami walubela ku nawama."³Tami ya echi pani sinibi rawe. ⁴Wikawika ola tamu je chati sitií, mapurika tamu je ayenacho ku wikawabo che jare mapu tami wike tamu je yua. Ke tasi mapu. tami riwe mapu ni wichimea echi chati sitií natali."⁵Jesusi ko jeaneli "¿Chika ti emi a niwa bile apanero mapu simi nasipa rokoo, li jeanisa: 'Apanero, tanewi bakia pani, ⁶mapurika bile apanero nawali pe oculi ne buchi, li ke tasi biri uche ne bacha niraá?" ⁷Lií echirika mapu pacha atiko a nijewika animea: 'ke tami nukumewi. Echi eraa manerka wilií, li nije kuchala, muli tami yua , muchuwa kamachi. Ke tasini ati mapu rika narema emi li wilisma li pani nijisia ⁸Nije mi ane, echi ke tasi wilisma li nijama echi pani, mapu rika muje apanero ju, ne echirika ani , wilisma li ama pe kua pane mapu nowale.⁹Nije achiko ani, tasi, li aratamo niibo; asi, 'li riwiboa li'i michona, li tamo iraptame ¹⁰suwaba ralamuli mapu tako li nare; li echi ralamuliko mapu amiko riwimea; li echi ralamuliko mapo michonaka, ali iraptame nima.¹¹¿ Chuwiri ono tiemi jitiri, echi ranala bile rochi tansa, amire bile sinowi echi rochi niraka? ¹²¿ We bile kawala tansa, amire bile machilí? ¹³¿ Japirika tiemi chati olame machisaga choarika atriaka ne aka namuti tiemi kuchula, Chopi jiti, machika binoi Ono riwikachi atime, ¿ Amire echi Riosi Iwikala jopi tana?"¹⁴Pee ali, Jesusi bile chati iwika machipa, na kie tasi namame nile. Machili jopali echi chati iwika machinachi, na echi rijowi kie tasi namame ne ku raicha. ; na echi ¹⁵Wika ne kie echirika ikime malleli! wenali echi jare ralamuli je anilí: " Echi machi pa chati iwika echona Belcebú, echi ne bacha jawame chati iwika ".¹⁶Na chujare ne machinali chullena omera ju echi binoi ne riwikachi jonsa. ¹⁷Nali echi Jesusi machili echi natola li je ane:"karka kawi ne rojonarama nimore na riwerane, na bile kali rojonarama nisa binoi wichi.¹⁸Echi Riablo ne rojonarama ju binoi niraka, ¿cho rika echi binoi kawi ne chulubi niraka ripimire? Tiemi anika nokua machi paria echi chati iwika nije jenai Belcebú. ¹⁹Nije machi pasa echi chati iwika echona Beelzebú, ¿ Chika echi najatame machi pamire echi? Jena niraka, echi nimore ne bacha wilime. ²⁰Li nije machi pasa echi chati iwika echi Riosi makuslati , li echi binoi Riosi ralila tiemi chi nawama. ²¹Echali bile rijoi we jiwerame, mapu ni karkami ine echi binoi kalila, mapo karga aboni nila ala muchuwa, ²²We nalina mapali echi rijoi chorape uwame omerili, echi rijoi chorape uwame eli karka binoi nila echi rijoi, ali eli echi karga namuti mapu nili. ²³Echi ke tami yu ati, tami sayerka ati, mapu tami kie yua napawi, rojuaka muchuwa. ²⁴Mapali bile iwiga chati machinili bile rijoi ti, jenako simira mapumi akichea wili ali a'mi kome risabmarika. Ke we riwika jeani: ²⁵Nije ku sime echona kalirali mapona jona nawakine.'Ma ku nawaga sisa, jena rite echona bitichi pichita wilime ali ni alarka wilime. ²⁶Ali simika umea echi yua kichao iwiga chorape chati echi yua ali karga aboni simibi pirelvia echona, aliko, chorape nayuli ma juba jena rijoi maporika nili bacha."²⁷Simirili, echirika Echi anilijena namuti, bile mukui weli sinaka echo napona wika ralamuli muchuli jeaneli Echi: "Gala kuirtami echona ropokala mapu inili ali chiwalati ochebali." ²⁸we nalina Echi jeanili " Nalina gala kuirtame ju jare mapo kipu raichali Riosi nila ali katewa."²⁹Mapli echi wikabe ralamuli napawili chorape wika ralamuli, echiko owesili aniga: "Jipe pireme ga ju ne wabe chati olame. Ami bile riwirkuame , we nalina ke biri riwirkuame arame nima, chopi mapu Jonas riwirtame nili. ³⁰Maporika Jonas nawali niwamarea bile riwirtame maporika chona pireme ninivitas , achikorika echi Rijoi Ranala nima riwirtame maporika jipe pireame.³¹Echi Waluala Mukui wiliska chunema echi ralamuli mapu jipe pireame a li chunema, mapurika echi ko nawali ne we mika nira a echi akemaria Salomon a li inemaria ne walubeala Salomon yua mapu nai si ati;³²Echi ralamuli Ninive pireame jaska nokomea chunebaria jipe pireame yua li chunema, mapurika echi ko ne gala ku kuwana ku rowili pamali jonas naweska sili echi Jonas na ,jipe nesi, chubile cherape walu ke jonas jenai si ati. ³³

³⁴Echi busila ko bile rajili binoi ripokalachi. mapali echi busila kala nisa, kara ripokala ne kala raje. we nalina mapali echi busila ke tasi kala nisa, karika ripokala we chonaa wili. ³⁵Ala naka mapurika echi nai muje nira, ke tasi pi chona wilime. ³⁶Karika muje ripokala kala rajeme nisa, ke tasi chonika wilisa, ali karika muje ripokala bile rajili nira nima mapu ne machiime nira raje muje jiti. ³⁷Mapali echi ma kayenili raicha, bile fariseo tanili Echi mapurika come binoi bitelchi, ali Jesusi bakili ali asibili. ³⁸Echi fariseo ko ke sine nira a riwali Echi bacha ko ke sikala paniksa kowali.³⁹Wenalina echi Rijowi ka ku jeaneli: arika ti emi fariseos, pi moba chopi biwa echi vaso a li chejare namuti, wenalina ti emi ko we nakitmo cherape nira a li echi chati ⁴⁰;Ti emi ko ralamuli ko ke natame ju! ¿we ke mapo echi machimna niwali echi pachanala si niwali? ⁴¹Asi echi ke biri niwame mapo pachana ati a li ti emi jiti ne biwime nira a nibatmo.⁴²We nalina, ¡abowi jutumo ti'emi Fariseos !, mapurika ti'emi nija ka nokua ala tibuka mapu Riosi niraka akuame ju mapu ne wika niraka niwa ti'emi , mapu tiemi ichirika niware. Nali ti'emi ke ala tibuka ola mapurika echi binoi ani ali mapu echi Riosi tamu je naki. Ne werili niraka ju mapurika olabo

mapurika binoi ani ali ne ala kalebo binowi Riosi, ali ke riweka ololla uche jare namuti chiko.⁴³ Abou jutumo Fariseos!, mapurika tiemi ne wabe kaleka nokua mapuna ne welpula muchuture echomi roóbachi ali mapirika ne kala sukuirtame nima tiemi mapumitimo ena.⁴⁴ Abou jutumo! mapurika tiemika ju bile chuwechi niraka mapu ke birri riwala niraka wicherame, mapu ralamuli pi rikeka simara abouka kie machiaria ali ke riteka ola.⁴⁵ Ali bile mapu binerame niraka nili echi anirutame nijeuka aneli Echi na je aneli: "muje binerame mapu rika muje ani tamu je cha anika anemo."⁴⁶ Jesusi anili: "Abou jutumo ti'emi, binerame mapurika nularame ju! mapurika tiemi ka wicheka ola echi ralamuli napu kie ala tosatire, nali tiemi ka ke sine nochoka nokuatimo echi namuti napi towami ju binoi makuslati jiti."⁴⁷ Abowi jutumo!, mapurika ti'emi ka niwa chuwechi mapona rowakuame ju echi mapu Riosi jiti nularame niraka nili, ali chabe akua simareme nili mapu miaka nokuali.⁴⁸ Ali tiemi ka si machime niraka ju ali ne ala niraka olame jutumo napu chabe okua simarle niwala nokuali, mapurika abowi ka ju mapu ko'oka nokuali echi mapu Riosi niraga nulerame nili, mapurika niwaka nokuali ti'emi echi chuwechi mapuna ne kalarka niwala rulitimo echi jiti.⁴⁹ Japirika jena jiti achiko, mapurika Riosi niraka machi je aneli: 'Nije náuka olama echi Riosi jiti nulerame ju ali mapu Riosi jiti jurame ju, ali anajatarame nima re ali jare ka milirume nima re.'⁵⁰ Jipe pireme, nimare chokuila mapurika Riosi jiti nulerame nawisanila niwala lá mapu chijanarame nisa mapurika owere je ná kawi;⁵¹ Mapuli Abel jonsa milirume nili binowi rijimala jitiri, ali mapuli echi Riosi jiti nulerame nili nawisanila mapu Zacarias riwe'eme nili milirume nili echina bachami mapona ju ne kala niraka. Nije, tiemi anesa, tiemi jipe rawe pireme nibaretumo chokuila mapurika ikili echi Riosi jiti nulerame nawisanila.⁵² Abowi jutumo tiemi binerika nokuame echi Judias!, mapurika tiemi ka erika nokuali mupurika binekuame niraka; Tiemi ka ke mu'uborretumo tiemi abowi jitiri, mapurika ti'emi ka ke nakiwa olatumo mapurika uche jare mu'ume echona."⁵³ Mapuli Jesusi ku simika sili echona jonsa, echi Osame ne wabe bineme ali echi Fariseos achi ko ke kala nira anili ali ne wikabe niraka rukueli wika namuti niraka,⁵⁴ Abowi ka buwe'ruli mapurika Binowi ka wikaka sima mapurika ani.

Chapter 12

¹Nia jip, Mapali kia ralaml napawik muchuli, kia nili nia rikibutk yenli aboni ku, Binoi owinli je anesia ich Bineami bachacho kara suwaba yuk: " ala naka ich Bariseo jiti, mapu kie ala ni bichil kala oloka piriem ju"²chopi kie yir niru nasoram kie ku rirum nima, mapu iki nasoram ju, mapu kie m+machirum nima ³nia jiti chukue bilie namut mapu iki raicharami ju echona kie machina ala machina ku namrm nima, nia mapi yir ra'ichlim ni nkal chukukua wamina mu pachanta kalirl, ayena ku namtam nirame mina ripa kaliral mob jonsa.⁴jie mi nema yem nijie nil apanero, kie majas echi mapu miliam ju chopi tamu je ropokal, ali aboni kie yir oloka pirie. ⁵chopi nijie ko ala yem ra'aman mapu chikia alin majabo. majas echi mapu ni mi miliasa, ayena omeri wamina rilien na'irle ulu. echirika ju, nijie yemi ane, ala majasi.⁶¿Echi mali chulukui a ralineta ju chopi okua onomi biwarami nakiluk? cho jip Riosi jiti kie yir kawaram ju. ⁷chopi wamina echi kupua aboni moñ olch ala tararam ju. kie majas, yem niap natem ju kara wikia chulukui yuk.⁸nijie yem ane,ich mapu ala ruwe auche jare tami jiti, Echi Rijoi Ranal ayenaco kala ruweam mina echi Riosi pionuala mu je jiti, ⁹chopi ich mapu yir akalek ruwesa tami jiti auche jare ayenacho kie niriaran nimare Riosi pionuala jiti. ¹⁰Ich mapu yir Echi Rijoi Ranala sayerka ra'ichasa ala ku wikawarami nimare, chopi mapu sayerk raichli mina echi Riosi Iwikala, echi kie sinie ku wikawarami nimare. ¹¹mapuali turum nisa echona R'obach, ich nuluam ali ich wéla, kietasi chib inils nalti churkia ku nimibo, o cho anetriki, ¹²mapu jiti echi Riosi Iwigala yem binierma cho nibiorkia. ¹³Echalí mapona kia ralaml muchuli bilie Jeanili: "Binierami, chane nije rijimal nasip rojonanla tam yuk mapu iki yalti nije onola jiti." ¹⁴JesuSi jeaneli: "Rijoi, ¿chikiatam niwali bile walula bacha mapurika mi ku'wirma?" ¹⁵Echi jeaneli: "a la naka muchus yami anoni tibusu mapu ketasi auche wika namuti níkuam waminan natabo, mapujiti mapu bile rijoi niw itelkuami ketasi jonsa nawa mapu iki niwi namuti"¹⁶Jonsa Jesusi Namuti ruwek binierli jeanika: "Bile rijoi wabe niwam karunt namuti kawiwala, we simirra rakeli, ¹⁷alí binoi jeanika sili: ¿pir olama nije, mapujiti kie niwan katiwakuam echi raka?" ¹⁸Binoi jeanila: nije jerika olama, nije kajunama mapona katewin chirriutam nia chujare minap o'wal niwaman, nia echona katiwaman kara rakali na chujare namuti mapu iki niwin. ¹⁹Nije binoi ku anema: " kien aliwá, mu je niwa kia namuti katiwaram wikabe bami nacham. Isiabpo, kopo, bajibo, nia kanili."²⁰Chopi Riosi jeanela: "Mu je Rijoi kie 'natam, jip rokó mu je ma mukumere, nia nop mu je kalarli namuti ¿chikia nil nima?" ²¹echirikia ju bile mapu ala katewam ju namuti binoi nil nia we risuati ju Riosi jiti niria."²²Jesusi anela binio nil bineami: "echirika nije ane yem, kie siwebo yem aboni jiti, mapu pir kopó, wecho aboni ropokal jiti, pir sipuma. ²³mapujiti yem aboni aliwala waminan nateami ju echi ko'wam yuwa, nia mapu yem aboni napachi. ²⁴Natasi echi chulukui jiti, mapu aboni kie yir ichia nia kie yir katewi. aboni ki niwa bilien mapona katiwama karunt namuti, chopi Riosi ala kowi. i Minap nateami ju yem echi chulukui yuwa! ²⁵¿nia chikia yem we siwek piriell ayena omoeri waminabi iwerl chue bilie bami i'ya echi aliwa? ²⁶jiti yem kie bi yir omerami ju pi tia namuti oloa, ¿Chorkiare we suwebo chujare namut jiti?"²⁷Jena siwakili mallesi, mapurika ochera. Abowi ka ke jerika ola, na pi kie suka nokua. Abiji jerika anine, Mapulii Salomón ne omerika niraka nili ke sine sipilu jopi rika jarela. ²⁸Echi Riosi siputa echi siwakili echona kawichi nirume, jopi jipi niru ree, na ba áli biya napichi parami ju, chu iki tiemi sutika olamire, jti emi pe'e bi bichiwame!²⁹Kie tasi asi mapu mi ko'oka simare, o mapu bajimare, ali ke bullesi ne sapuka niraka. ³⁰Mapurika rika wika ralamuli pi jena nenika nokua, na onola machi tiemi jena nowaleria. ³¹tiemi ka asi binoi Riosi kalina, karka jena namuti arame niba retumo. ³²Kie tasi majasi, tiemi pi kua niraka ename, mu je Ono ne kanilika niraka ati mapurika tiemi amaria binowi kalila. ³³kara ralineusi echi namuti nia yasi echi japi we risuati ju. niwasi namut katiwal mapu kie sinie riwi, namuti nateami katewas echina riwikachi mapona kie sinie suwama, mapona kie bilie chikoram bakime, ali ta bile namuti kuchuil cha olama. ³⁴jiti mapona muchisa namuti we nateami echona asimeare mu je sulala. ³⁵Ne ala so'webo echi wel sipuchi, nia ne ala rajesi echi rajili yem winil, ³⁶nia nis noprika jare buwe muchiwi nop ku nawama echi bineriami bilen napawikuachi omaukachi iniasa, mapuali ku nolinsa ali michonsa, sapu ikirka iriapa echona yéchi mapurika ku bakime pacha echi binoi. ³⁷we ala simati nima echi nocham, nop echirija tibua muchisa mapuali binoi echi walula ku nawasa. ni bichiware inira mi ane mapu ni ala so'wek sipusa, yemi kilí muchúk ko'wam yama, ni binoi nolinma nia mi kóuma. ³⁸echi Walula nawasa pe bukuli ochonach, wecho bi'ya rawewachi, we ala anaka muchisa, we kanilika nirá nima echo nochami. ³⁹Ayenacho machisu jena jiti, bile rijoi echi kali tibua nisa ke bire riwema echi kali jiti kie nawama bile chikoram wichikosia namuti echona bitichi niruame. ⁴⁰ayenacho we ala buwea muchisi, jiti yem kie bile newa nili choriko ku norinama echi Onoruami ranala. ⁴¹pekro ko jeaneli: "Walula,¿tamu je bi ruyem jena ra" ichali wela suwaba kipumare? ⁴²Echi Walula (Jesusi) ko jeaneli:" mapujiti, ¿chikia ju mapu we ala olám ali echi we ara machiam mapu echi walula we ala nomare ali walula niwama auche jare yuwa ali we ara kowtam nimare ni echali siebl? ⁴³we ara nima echi nocham, mapu echi wa'luala jiti risú we ala olasa atíme mapari binoi wa'luala ku nawasa. ⁴⁴ne bichiwareli nije ane echi walula nulemaré tibunla karra namuti mapu iki binoi niwali ju. ⁴⁵chopi echi

nochame jerika natasa: kie bile ku neale waluala ri ma owi wipisioa echi jare nocham li chibidisa ka bajia li rikuwa, ⁴⁶ta saienty rawe ku nawasa mapuali kie buwesa nia cha orama wipisoa ali echomi pamare mapona echi kie bichiwa muchuwi. ⁴⁷Echi kuwira olame, ma machisa ka japirika binoi Riosi nakili, na ke tasi ala riweka ali ke kala riweka jopirika binoi ani, ipisotame nimire wisa niraka. ⁴⁸Japirika echi ke machili, binoi ka sika sili mapurika ipisotame nima, ali peebe ipisotame nimire. Mapurika karika mapu no wika niraka arame ju, ne wabe niraka nakirume ju, mina mapu no wabe bichiuka olarrame ju ka, ne wabe niraka tama re. ⁴⁹Nije nawaki je na'i kawirli nai pamaria, nije ne wabe niraka naki mapurika ma rajaka ilime. ⁵⁰Nije niwi bile pokokuame jopi jopti pakotuame nimireme, li ; mapurika nije ka ati ne siweka niraka mapu isi sibartame nima. ⁵¹¿mujue ka malle tami kili niraka muchukuame pama je na'i kawirli? kie, nijeka ani, na ne nakuliusa nasipira, ⁵²Li jipi jonsa bachami mali niraka nimire echona bilena kalirli, bakia ralamuli chu okua lluka, na okuarika lamuli chu bakia lluka. ⁵³Echi rojonarame nima: onola na ranala, ranala na onola , illela na ranala ranala na illela; wasila na moolila lluka moolila na wasila." ⁵⁴Jesusi achiko je anika eneli echi wikabe ralamuli:" tiemi riwisa echi bile noli ma ka ena okua kallaga inarame, tiemi ani ne we sapuka niraka.' ikui inara' na je rika iki. ⁵⁵Na ikasa echokua tu raleka, tiemi ani' ali ne wa be ratalmire' na echirika iki. ⁵⁶Acaleme, tiemi machisa cho rika anime echi churika ju echona kawirli na riwikachi ¿churika ju mapurika tiemi ke machi rulla mapurika ju jipe rawe? ⁵⁷¿chorikaria kie chibi anietumo mapurika tiemi ala niraka ju ? ⁵⁸jopali tiemi sisa echi sallela lluka echona bacha wilimechi, echona bullerli ne we jiwerka nokua jopi rika ju alartame nima karka echi lluka, jopirika echi ke ne rale bu'uka torume nimire na echona bacha wilime echa na kie parame nimire echona pachana. ⁵⁹nije ane tiemi, ti'emi ke sine bullamire echona jonsa ke karka natetsa ga echi onomi."

Chapter 13

¹Echalí minami rawe, jare ralamulí, echona rahicalí echi Riohosi riwala jiti, chiriga rala jiti, Pilato nasowili minoy echiriga olali. ²Jesús nije wiga jeaniga: "¿Ti hemiga nata echi galileos ga ju we walú chati olame, ke tasi walú ju galileos we risa niliga símarilí? ³Ke, nije nimi anema, echigoriga ti lehmi ke tasi ku rowisaga, sawabaga ti emi nima mapuiriga bile pi nima muje. ⁴Echi ochejare makoy osanaho ralamulí echi Siloé ko, chigoriga nima mapuriga wichile echi bile walú calí rípa Wílíme wika milalí, ¿Ti hemiga nata echi ko ja walú chati o la mi, ja, ke wesi uche jare ralamulí echi Jerusaléní? ⁵Ke nije anime, ti hemi ketasi ku rowisaga, suwabaga echigoriga nima muje ke nateami". ⁶Jesusi rahi chali echi bile parabola: "Aniliwame, echi jare niwasa bile rojua chona wilasa echona muje betachi echiga asa muje bale raka, alí biche ke riwisa kewesi. ⁷Echi rijoy aneli echi mapu hichali ta hinebo, jipi baikia bami, nije nehema echi chuna acha rakela, echi rojua chuna, ke tasi ni biwalí echi raka, ketasi. Ripuna. ¿Ke bala ala nima wilisa rojua pi wiye nosowima? ⁸Echiria hichame ga ku aniga, aneli: 'Ah riwe bileni jena bami, nijeko sawabama buchuwi noreriga echi jare uchename estiércoli aneluame. ⁹Achame rakesaga eche raka uche beleana bami, amo o ke echo ripuna!" ¹⁰Jipo Jesusi asali bineria echi uchejare sinagoga riweame a biguena samalachi. ¹¹Je nahi, bile mukui iguenali makoy osanaho bamí bili echi niwili bave chati iwiga ketasi ala ayena riwali, bayeka aneli muje mukui make tasi niwa echi ke jiwarama ju. ¹²Napali Jesúsí ineli echi balleli echiriga aneli: "muje mukui, ma kumi alaju". ¹³echiriga nochali binoy sikala echi mukui echiriga we sapuka wilisaga taniga binoy tanili Dios. ¹⁴Echi balu siliame echona sinagogachi asali wabe nataga churiga Jesúsí ko aneli echi ralamulí, a nirú: "usani rawe a ala nochakame, aki na simasi inesi echi ku sawame ali biche, ketasi sawalachi. ¹⁵Echi Rijoy ko nijewiga aneli siwinariga ola muje, ¿Churiga muje ketasi wetamo ke botana echi bulito o bilecho wakasi echona etachi, ma tosa mujelí bajima bawi sawalachi rawe? ¹⁶¿Ali uchesine echi ranalata tiwe Abrahmi, echi riablo buleli chusine makohi osanaho, mikabe rame, ke olasare echi ligadura jipi ke solonasare echali rawe sabalachi rawe? ¹⁷Echiriga aniga nokuali echi namuti ju, suba echi ke ni olami ju echiko asali we riweligá, echi ju a wikabe situluga echona osaga oliwika echi walú nawajínika, echiriga olali. ¹⁸Ali biche Jesúsí aneli: "Echi mapuriga nije gala iretaga nawisama echi jare pasotamo? ¹⁹Echi ju panuga bile turio ichami jiti, Riosi gala nure jenahi wichobachi pireame ariga ketasi". ²⁰Uchesine aniga: "¿Churiga omero, nijeko nawesaga sima anira simiriga omerame bile Dios? ²¹Mapurigabile levadura echi bile mukui nasowili bahikia tetaga echiriga walú sajabaca ripiri". ²²Jesusi ko iyenali cawirali mapomi pireare mapona mulave heye Jerusalén vinera mirili. ²³Uchejare anega mujue: "Rijohi, ¿pi okua ralamulí ka nakuliawara nima?" ²⁴"Jiwerca nokusi mapurigatamo bakibo echi baye taha, echigoriga bika ke homerima muhu ya". ²⁵Uche sine rawe mapu tibarica chuku ma ka wilisiga errama echi kali, echiriga machiga jama michoni echi erra we juweriga ochoma echi erra je hini me muje Rijohi, Rijohi, tami riwe bakia echona pacha. Echiko ku ka nijewiga je anema nijeka ke machi chika ju ti hemi komi yonatamo sili. ²⁶Echigoriga anibo tamuje kohali ayenacho bajica echi bawi naju piraweka muje ko nawesaga sili bile bulle. ²⁷Echiko jipi ku aniga sima, nijeni ke machi komi biteami ju jibamina ku simiga, ke ala olame! ²⁸A nirurlama risu niluame echi ramilako raname, mapali ilenesa echi Abrahmi, Isaac, Jacob ayena jakobi echi subavaga profeta mapu Riosi niwala nili, kecho tihemi, nima mikabe machikiei ilurame nima. ²⁹Uche jare ko nawama echi, o bamina, norteachi ayenacho sur ku kaniliga muchima echona mesachi mopona Riosi atí. ³⁰Pipi machime, jubarasa rawe a bachaga ju bacha ku ju ba". ³¹Ali juba, jere farise si hineniga anega je onesi, echiko kú: "simika je nahi Herodes ko nimi milinale". ³²Jesusi anili: Ku simika echi Zorro: Ku ninesi, neje ja mapu ku machi pama echi siti kani sawama jipi ju bahali biya ku bahikia rawe kuni sibama maponani nawamare. ³³Na puyiri namuti ne bichiwiwa najatasi tami jipi rawe a yena bahali rawe ayena jabami rawe ma kujuba rawe ke mi narerame nima ku miliruame nima echi profeta tachi bami mika Jerusaléní. ³⁴Jerusaleni, Jerusaléní, echika milali uche jare profeta ne napavaka a la le napu julare ju echi. Ne gala ju mapali napawika muje cachuwala, mapali bile oto li napabusa echi rosokuala echona rale pachaga anala, alibiche kie kanilisa echona. ³⁵Ku hinesi echi bile kali napu riwerame ju. Nije ko Kunimi anema, tehe mi kie nema napali nije anisa: Ne gala kuirtami echi ku nawasa echi Riosi riwala jiti".

Chapter 14

¹Echali minami rawe, jare ralamuli, echona rahicali echi Riohosi riwala jiti, chiriga rala jiti, Pilato nasowili minoy echiriga olali. ²Jesús nije wiga jeaniga: "¿Ti hemiga nata echi galileos ga ju we walú chati olame, ke tasi walú ju galileos we risa niliga símarilí? ³Ke, nije nimi anema, echigoriga ti lehmi ke tasi ku rowisaga, sawabaga ti emi nima mapuiriga bile pi nima muje. ⁴Echi ochejare makoy osanaho ralamuli echi Siloé ko, chigoriga nima mapuriga wichile echi bile walú cali rípa Wílme wika milalí, ¿Ti hemiga nata echi ko ja walú chati o la mi, ja, ke wesi uche jare ralamuli echi Jerusaléní? ⁵Ke nije anime, ti hemi ketasi ku rowisaga, suwabaga echigoriga nima muje ke nateami". ⁶Jesusi rahi chali echi bile parabola: "Aniliwame, echi jare niwasa bile rojua chona wilasa echona muje betachi echiga asa muje bale raka, alí biche ke riwisa kewesi. ⁷Echi rijoy aneli echi mapu hichali ta hinebo, jipi baikia bami, nije nehema echi chuna acha rakela, echi rojua chuna, ke tasi ni biwalí echi raka, ketasi. Ripuna. ¿Ke bala ala nima wilisa rojua pi wiye nosowima? ⁸Echiria hichame ga ku aniga, aneli: 'Ah riwe bileni jena bami, nijeko sawabama buchuwi noreriga echi jare uchename estiércoli aneluame. ⁹Achame rakesaga eche raka uche beleana bami, amo o ke echo ¡ripuna!'" ¹⁰Jipo Jesusi asali bineria echi uchejare sinagoga riweame a biguena samalachi. ¹¹Je nahi, bile mukui iguenali makoy osanaho bamí bili echi niwili bave chati iwigá ketasi ala ayena riwali, bayeka aneli muje mukui make tasi niwa echi ke jiwarama ju. ¹²Napali Jesús ineli echi balleli echiriga aneli: "mujé mukui, ma kumi alaju". ¹³echiriga nochali binoy sikala echi mukui echiriga we sapuka wilisaga taniga binoy tanili Dios. ¹⁴Echi balu siliame echona sinagogachi asali wabe nataga churiga Jesús ko aneli echi ralamuli, a nirú: "usani rawe a ala nochakame, aki na simasi inesi echi ku sawame ali biche, ketasi sawalachi." ¹⁵Mapu bile asibali echona mesachi Jesús yaa namali jare namuti, li jeanili: "¡ne wabe kanilika nima ibiri komea echi pani echona ripa riwigachi mapu ona Riosi gala nuré echi pagotami!" ¹⁶Echali Jesús jeanili: "Echirika bile rijoi ka riwelí bile péa ali Koa'ame, ali ne wika bayeli. ¹⁷Mapu ali ma sebalí ka'achi, binói jaulí mapu binói yaa nocha jerika ane mapu iki bayerame ju, má wikina simasi mapurika ma ne gala ju." ¹⁸Suwaba ibili nira'a raichika. Anili ne bacha nira'a aneli: 'binói a ralaki bile ipó machí simika inema, péé riko tami ku wíkwawa.' ¹⁹Li che bile ko jeanili: 'nijeko ralaki mali bali wasi, nejeni mapu nenika asimea, nije nimi tani mapu tami ku wikawa.' ²⁰Che bilekó jeanili: 'Peni ukuli niwiki li echirika ketasi omera simiya.' ²¹Mapu ali jularama nawalí li jeanili binói, kanali jena namuti, li echirika binói ko echona biteami wabe charika yolí li jerika aneli binói yaa nochami: 'we sapu simika echona warurachi narátachi, echona pagotami, napawirachi ayenacho, aribiche wakina baye echi jare risuati, echari jare ke akaname, ayenacho, echi jare sikamowame, ayenacho jare ke machiliame.' ²²Echari echi boni pionala jeanili: 'Muje, binói ani chureka naki echirika ha a la li echirika péa wi ripi.' ²³Binói walula jeanili echi pioní: 'We simika mi bu'uchi yertachi, jiwerka, baye mapu nije bitelachi wika bochima. ²⁴Li nejeka jerika ane muje, nibile echa mapu rejoi bayerame ni'ili ketasi komea echi ka'ame.' ²⁵Li jipiko wabe wali namuti simrali li binói najalali li bonói ku kuwana ku ruwika jeanili echi aboi: ²⁶"A ibili tami bichiwaka, arika werika echiko wabe tami kalema, mapurika binói keni onó li kepu iye ayenacho ariga werari ju mapu echiko waminabi tami kalema ketasi mapurika kale bonói upila li kemi kuchuala li kemi ritema'a, a li werali ju mapu waminabi kelabo, aribiche ketasi tami kalesi. ²⁷Ayenacho mapu yiri ketasi anachama mapu ali binói risua alarami nima achiko ketasi omerama tami yaa bineame niya. ²⁸Ayenacho, ¿ibili emi mapu yirpi niwanali bile ripabe wiliame kali, li ne bacha nira'a gala, natama chu kipi, sawama re winomi echi kali niwaya, achi binói niwa echi wikabe wenomi, mapurika binói a la omerama kayena echi ripa wiliami kali? ²⁹Mapu ali binói bacha tigosa, chopi ketasi omera suniya echi kali niwaya, echali ne sineamika echi anche jare pagotami echo na pireami echirika riwisa, chotama binói jiti ne kala kanilika raicha. ³⁰Jeanika, 'Echi rijoi chotali echi ripabe wiriame kali niwaya, chopi ketasi rapé omerama suniya.' ³¹Ayenacho, ¿ibili walula siliame mapu iki niwa makoi mali sontarsi mapu nakomia simea, anche bile walula siliame sayersía mapurika niwa makoi mili sontarsi, echiko bacha nira'a isabika, gala, natama achi bino alama, niura echi anche bire waluala siliame sayera mapu osamakoi mili sontarsi yaa inaro? ³²Chopi mayesaka mapu binói ketasi omera niyara, echari binói jare katewame julama ku katewanola echi anche bile waluala siliame yua, mapayenasi echiko abaji mikabe inarachi. ³³Echirika mapu yirpi emitamo ketasi ariwesa suwaba echi jare eme niwala namati ketasi omera tami yuwa bineami niya. ³⁴Ne nela ju echi kona chupi a ketasi gala akaame nisaka echari ketasi ¿echirika gala ku akaame niwarama nima? ³⁵Echi yiri kona ketasi iré, echali echi kona chopi machi patami nima echona iweachi echona ripakachi kalema sineami emitamo mapu iki nakeko, ne kala namsi mapirika nije emi nimi jerika ane."

Chapter 15

¹Chiriga ne ma karga napawika nokualire echí namuti napabume ónomi kere, li echi chati olame ne simibika nokualiere kipubaria binoi Jesúsi. ²Li echi bariceo li asame ne ne'ega je anilire je na ariga kale echi chati ólame na ne yuga kowa. ³Chiriga ne jeriga anelire: ⁴"¿Chika ti emi nira'a, ne bile ciento niwire echi bowa chiriga wikausa bile, chiriga ketasi riwe echona ketasi bawechi li né kú juba simiere Ku acia, ne kú riwisa riweire ayá? ⁵Ma kurriwisa, ne kanilka kú mutuire. ⁶Li maku bitachi tu nawasa nw bayega echi binoi apanerola o echi mulube bitemme ne je aneire chiriga ne tami yuga kanilsi ne maku riwane echi bowa wikame. ⁷Nije je ani, ne kanilwame niruimare echona ripa riwigachi japali bile chati ólame ku wikawali ku taá ani, li echiriga nayosa makoi raramulí ketasi naki echi ku wikawari ta kuame. ⁸¿Chika muki, niwere ne makowi anami ne ratabami chiriga echi bile wikausa, ketasi raje simire echi rajili, echi ga ne pichisimire echona pacha bitichi, li ne kiri ku amire japisi ku riwisa? ⁹Li maku riwisa, ne maku bayeire echi apanerola li chiriga echi mulube biteme, je aneire tami yuga kanilisa, ma ne ku riwane echi onami wikame." ¹⁰Nije ti emi nira'a ruye jeriga, ne wabe kanilguame niraimare echi binoi ku tamu je ne kuwirisa echi Riosi kuirala li binoi Onoruame kere japo ma echi chati olame ne ku wikawali ku tasa". ¹¹Li chiriga Jesúsi je ani: ¹²"Li chiriga bile rijoi niwire okua cuchi, Li bile pée tabela je anelire binoi ónola: Onó, tami ne karga á japi nije niuware. Li chiriga ne nasipa rojuanika no kualire. ¹³Li chiriga pikua rawe nira'a, echi tabela towi ne karga murusilire echi binoi nila namuti li ne we mika similire, li ne chomi suwabilire onomi, raliga namuti tasi nowaleriame nira'a, li suwabga echi onomi, nem ketasi kaniluamelela riware. ¹⁴Li chiriga ma karga suwabsa onomi, li ne nirulire echi nawalecuametri. ¹⁵Li echiga nochili alire chomi, li ne mariga silire echi nochi cochi có cuame. ¹⁶Li echi ne kaniliga come rueli echi rakala algarroba aneliame jopi echi kochi kowame niwala li echiriga ke wesi cowire. ¹⁷Li chiriga echi towi tabela je anilire li cho iki nochire nije anola echona pacha bitichi we niwire ko wame nije anola li nijega, ne lochega ati je nai. ¹⁸Li nije maku sime jena i nira'a ni je onala ku ati nije je anemare: "Onó nije chati ologa iyenlire riwigachi nira'a, ne muje ritega nira'a. ¹⁹Li nijega mane ke tasi muje ranala nira'a ju Li mujega ne tami nocharraru jopi riga nacharimo echi chujare. ²⁰Chiriga echi towi ne ku similire ku onola biteichi nira'a, li riga we mika inarga, onola ne ku riwalire, li ne kanilga anolire, ne machilire ne kono sulire ná ne muchulire. ²¹Li chiriga je aniga cilire: ' Ono, nije ne we chati olalire riwigachi nia'a li ne muje ritega nira'a li nije make mujue ranala nira'a ju. ²²Li onora anilire chiriga ti e mi bitichi nochome toci weyati we a la napacha, li ne uchela, li bile táa cikaichi uche wame ci uchela, na akarachi echona ronochi. ²³Li chiriga poci echi táa akací ranala jopi wabe sapeame ju li milibosi ina omaupa. ²⁴Li nije ranala ma mukume nira'a nile jipaga maku owiname nira'a ju, ne wikeme nira'a nire, li ma ne ku riwiruame nira ju jipiga, li echiga ne omaulire. ²⁵Chiriga echi alula towi machimna atiguere echona kawichi, li ma ku bitichi ku simiya ma ne ku mulube inarga, ne ake nilire tami li owime kare. ²⁶Li echi ne bayega anelire jopi echona pacha bitachi nachame ju ne je anelire cho ola kua je na kalí. ²⁷Taá akaci we sapeme miyalire chiriga maku nawalire. ²⁸Li echiriga echi olula ga ne yolire, ne ke taci bakilire, li onola machinilire, li ne ruyesilire. ²⁹Echiriga, anili echi olula towiga je a ne lire onola: 'Na, li echiriga nije ne wili rawe nachare mujue nira'a, na ke sine rasilire ni jega, na mujue ne a ke sine tami bile alire echi bile taá chiva jopi riga nije ne kanilga omowama nije apanerola yuga, ³⁰li mu jue ranala, li chiriga suwabsa bitega echi chati olame, mu jue ne miliware bile akací echi nira'a. ³¹Li onologa je anelire binoi ranala: 'mujue tami chulubí yua chuculimo, na karga jopi nijelia kare mujulia ju. ³²Li pi tajueli chopi niubaruelago echi omaula na ne kani iguame noko boruelago, chiriga mu jue rijimatame ma mukume nira'a nile, li jipi ga ma ne ku owiname nira'a ku ju, ne wikawame nira'a nile a maku riwiruame nira ju jipiga".

Chapter 16

¹Na je anili echi chopi binoi yuga iyena: "Li wika ralamili muchule we niwame jopi bile niwi echi nachutame, na ne niraga niwame. ²Na ne bayega je ane: ¿Piri ju jopi nije kipu mujue niraga? Mujue niraga nataraju ne nachutame niraga, jopi makie nachutame niraga. ³Li echi nachutame je ani jeriga nira'a: "¿Cho simabane? Chiriga tami ega simire echi ne bacha wilime jopi nijelia ju echi nachutame nira'a joya que amerane: namuti taya riweline. ⁴Nije ma machi chono coboa jopi riga, jopali nije esua echi nijeria nachutame, tami ne narega no komea echi aboni pireichi. ⁵Li ne bayega ane echi wikaga tame ne wabe bacha wilime, na je ani echi bile bacha: "¿Cho iki wika mujue echine bachawilime yua?" ⁶Echi je ani: 'Bile ciento chubeti niwame echi kisaruame'. Je ane: 'Ji jopi mujue wika, asaga we sapuga na osa malisa makoi'. ⁷Li je anili echi chu bile: "Na mujue cha, ¿Cho iki wika mujue?" Ruyega ane: 'Bile ciento tirillo' li je ane: 'Ji jopi mujue wika na osa osanatusa makoi. ⁸Echiria hichame ga ku aniga, aneli: 'Ah riwe bileni jena bami, nijeko sawabama buchuwi noreriga echi jare uchename estiércoli aneluame. ⁹Achame rakesaga eche raka uche beleana bami, amo o ke echo ¡ripuna!' ¹⁰Jipo Jesusi asali bineria echi uchejare sinagoga riweame a biguena samalachi. ¹¹Je nahi, bile mukui iguenali makoy osanaho bami bili echi niwili bave chati iwiga ketasi ala ayena riwali, bayeka aneli muje mukui make tasi niwa echi ke jiwarama ju. Napali Jesúsi ineli echi balleli echiriga aneli: "muje mukui, ma kumi alaju". ¹²Napali Jesúsi ineli echi balleli echiriga aneli: "muje mukui, ma kumi alaju". ¹³echiriga nochali binoy sikala echi mukui echiriga we sapuka wilisaga taniga binoy tanili Dios. ¹⁴Echi balu siliame echona sinagogachi asali wabe nataga churiga Jesúsi ko aneli echi ralamulí, a nirú: "usani rawe a ala nochakame, aki na simasi inesi echi ku sawame ali biche, ketasi sawalachi." ¹⁵Echi Rijoy ko nijewiga aneli siwinariga ola muje, ¿Churiga muje ketasi wetamo ke botana echi bulito o bilecho wakasi echona etachi, ma tosa mujeli bajima bawi sawalachi rawe? ¹⁶Li echi jare namuti ola cuame silire echona jo piriga echi nawisa sala cho bile raichala echi Juani yua. Li echali jonsa nawisakuare echi binoi Riosi niula nira'a li carga risu nokoga nokoyere echona mu úya. ¹⁷We nali jopi ke me nochili ju simirsa echona ripa li wiyerli, le bile buyesa echi bile buyega niraá echi olakuame. ¹⁸Li karga jopi bile muki chucinu yua kunesa, ne chali alame niraá ju, li bile rijoi ku riwesa muki ne chati olame niraá ju. ¹⁹Li chiriga bile bitele we niwame, napachaire wabe citacame y taa ke runame li niwa chulubi rawe omauli ne karga a la niraá. ²⁰Li chiriga bile chio bitele echi jopi namuti taá anomi ke re Lázaro riweme, jopi mi pata bui irichi mulube, ne risu ala tame niraá. ²¹Li ne mina yuga cilire echi kuchi namuti rujume mecichi jonsa echi we niwame yua li echi kochi ne riga koyere echi jopona ne risuti olarama ju. ²²Li chiriga ani wawa ma mukuie echi onomi tame. Li toruame ju echi Riosi sontaruala yua li torume nile jopona Abrahani buwile, li mu kule echa taá we niwame, li ne totame nira nilire. ²³Li ne pachana nira we li busurale, asaga jopona we ika, ri wa echi Abrahani, li echi Lázaro binoi. ²⁴Li, sinaga, je ane: 'Ono Abrahani, tami ku wikauli niraá mu jue jiti li jula echi Lázaro jopi riga samechama echi binoi makus la bawiti li tami rolobatuma nije chamelola, kochi ne wabe walu ika yua atine'. ²⁵Li Abrahani je ane: 'Nije ranala, nata narega ciliremo echi namuti jopali mujue a biji bitele, li Lázaro ga, pa chati chopi, li jipiga je na nali nitimatame ju, na mujue ne risu ola tame niraá. ²⁶Li echiriga ne je na karga niraá, bié walu niraá ati je ni ripa, tamuje niraá li je nai simersa ala burisa ketasi ompabiretino, ketasi omer mire je okua jonsa simeria. ²⁷Li je ane: 'Je anine, mujue, onó pasga ane echona nije onola pireichi, ²⁸li mali rijime, nije mujue ruyega jopi riga ketasi simama je ani. ²⁹Abrahami je ane: "Moisésí yi echi profeta anekuame niwa; echi ki pu mire'. ³⁰Li echi ani: Kie ono Abrahani, li jare mukume si mi echi yua, ne riwega, nokoyere. ³¹Abrahani je ane: 'Ke tasi kipusatumo echi Moisésí li echi binerami, kie tasi namika ripibare tumoli chiriga bile mukume ku wilisisa."

Chapter 17

¹Echali Jesúsi raichaga: "Echi jare yuga mapu binoi binerli jeriga aneli echi riáblo sinibi chati olama jenai wichimoba pireme pagotame chopi ariga wabe risua olarama nima ibili rijoi mapu iki chati ola anche jare. ²Ne bacha niraá ne gala nima bile rijoi wamina walú bawirli pagotame nisa echona binoi kotalchi bile mata jiti buliga mapuriga echego ketasi chati olame eche yiri ta mapu tami jiti bichiga. ³Ne gala tibasí ti emi aboni. echi kemi rijimala we chati orasagá ni mi sayersa ku gala ra áma rayé li biche binoi galá ku wicawili tasaga gala ku wicawa. ⁴Li biche eche bile nimi hue sayersaga chati ologá kichása chokeame sine rahue nira li biche binoi kichasa chokeame nimi jeanesa makasine anche sine echiriga olamane li biche gala nima maje kichaosa niraá ku huicahuasa eche binowi. ⁵Echali eche jare mapu Jesúsi juli nahuisanala suhuaba jeanili: " Echi hualubeala Jesúsi tamaje tami ya mapuriga huamina gala bichibota". ⁶Echali echi Jesúsi jaeaneli: " Amo nisaga bichiluame eche ta mostaza racala ne huabe tao ju, echali tamo jeanesa je ná hualu sicomoro: Anilihuame jenai jonsa káraga machinaga nahuali echona bahuirle huilime. ⁷A bile, ¿ti emi pionóala hue huasara nocha insa namuti nise kéremá mapali ku nahuasá echo ná bitichi hue yáti jeanema echi pioni simiriga muje hue yáti asaga kohuá? ⁸¿Li biche bacha niraá jeriga anima bacha gala a mare muje mapuriga nijeni gala komea, li biche pe jabami maje kóme? ⁹¿Nijeni maye mapu ke haesi ti emi ne huala natetari ama mapali bile ti emi nihuala pioyoni echiriga gala nijehuaga olosa mapurga ti emi tamo nuleli? ¹⁰Echiriga nima mapali tiemitamo ma sebali olali mapuriga tiemi mi nare jeriga anesi echali chopi jeriga anesi Riosi tamu je kehuabe simirimi galabe olami juta mapuriga tamu je a la li ariga huerali nili mapuriga alabo tamu je ketasi huaminabi huabé simirami olali. ¹¹Echali nili mapali Jesúsi inarali echona Jerusalén simiya echali nasipa simirali echona Samaria, li echona Galilea. ¹²Li biche mapali Jesúsi nahuama rihueli echo na biléna rojohuachi echali makoy rijohui huabe siti cha nayakami natipubiyi simasa echoná mikabe nagá jabali. ¹³Li aboni ahueli raichaga, jaeneli: "Mujé bineriami Jesúsi tamu je tami ne huabé natima. ¹⁴Mapali Jesúsi gala rihuali echi aboni echali binoi jeaneli: "Ku simiga raye bisi echi jare Sacerdote". Mapuriga maku sahuarami ju li biche aboni echiriga kuhuana sirali aboni ke sayina ma gala ku sahuiami nili. ¹⁵Mapali bilé aboni rihuasa ma gala ku sahuarama nili echali binoi hai anche sine kuhuana rohuali mapo na Jesúsi inarali li echi rijohui ahueli raichaga ne huabe hualubeala aneli Riosi. ¹⁶Li biche binohai echona na bachami Jesúsi yaka haemi rahueka chokobaga huiliga ne hualá nateli yali li biche echi rijohui echoná samaria biteami nili. ¹⁷Eche Jesúsi ku nijé huaga jeaneli: "¿Makohui nili mapo gala ku sahuami nili? ¹⁸¿Ke huesi aboni ku rohulka hualu natetali yali Riosi jeno sihuina bitemí rijohui chopi hualu natetali yali? ¹⁹Li biche Jesúsi jeaneli: "Huiliska ku simiga muje ma ku gala ku sahurame ju mapurigami tami bichili. ²⁰Li biche eche jare bariseo anihuami rukueli Jesúsi mapu chukilibo ko Riosi galá nayema rihueli echi pagotami jeno Kahuirle pireme li Jesúsi ku nije huaga jeaneli: "Mapali Riosi gala nale echi pagotami ti emi ketasi namuti Rihuiboa. ²¹Ketamo jeriga aníbo nibile Riosi galá nulé ketamo jeaniborema nibile echona anche bilena Riosi galá nule mapu Riosi nile chi echoná pachana aboni sulalachi. ²²Li biche Jesúsi jeaneli: "Echi jare mapu binohui binerali minanomi rahué tiémi me huebe simirami nakibo nenala anche bile neje rahuéhuela chopi ketamo rihuibo nejene huilarami nili mapurika ku huíriami nira. ²³Echali rahue jare ti emi nimi jeanema eche Jesúsi jenai ati ti émi mi jeanemirema echi hualubeala Jesúsi echona anche bilena ati chopi ketasi echona simasi nibilé najatasi echirika nahuesami mapurika neje ke china niraa nahuama. ²⁴Mapali mapuka echona ripa nolirali ne huabe huakonami simi echigorika nije ku norinama echali ne jaba rahue. ²⁵Chopi ne bachá niraka huerali ju mapu jipe piréma tami ne huabe risú olama li biche aboni ke tami narema mapurika aboni ne huabe tami kichima. ²⁶Li biche mapuriga ikili chabe kiya rahué mapali eché Noé bitéali echiriga ikime echali ne ju rahue muje Riosi ranala nirá. ²⁷Chopi aboni jenaí huichimabo piréme ne huabe kohuali baji machali eche jare ralamulí jubeli aboni we riséncia ali mapurika aboni i kunema mapuyenas sebachi echali rahue mapali eche Noé bakilia echona ná pacha Kalirale echali ne walá ukuli bachawi jena í huichimaba ne ripa bochili bahui, li biche ne sahuaba pagotame mina suwili. ²⁸Li biche echigorika ikili chabe kiyá rahue mapali echi Lot rihueami bite ali chopi eche pagotami chopi aboni huabe koóga bajiga muchuli chopi aboni ne huabe ralaga bajili huabe ralineaga chopi aboni ichali nochali aboni kaliraya nochali. ²⁹Chopi echali rahue mapali eche Lot ma kú machinali echona Sodoma, anilihuachi jonsa echali rahue echona ripa rihuigachi jonsa hae rajali nai rajami echali ne suhuaba eche pogotame echo na pireme huamina suhuabarme nili. ³⁰Achigorika nima echili ne jubá rahue mapali neje kunolima jena i huichimoba. ³¹Echali rahué, mapu ikí ripá kalirl atí ke kumohuisi echona pachá ti emi nihuala namuti jubia chopi ti emi echona kahuichi kecho ku rohuisi echona bitichi. ³²Li biche gala natasi mapuriga í kili chabe kiya eche Lot rihueame upila ³³Mapuyipe kaniliga biteraniliko je í huichomoba echaka ariga huamina mukume mapuyiripe ariga mukusa binohui chopi olánali mapurika neje naki eche ariga chulubi nira ku bitelamo. ³⁴Jesúsi jeaneli, echali mapali neje ke sayina ku nolinama echali okua rijowi napahuika kochiga bitiamé nima echali nije ke sayina tome bile chopi

arihuerami nima eche bile. ³⁵Li biche okua muwi napahuika batú í cháma echali nije huamina tomea tome bile arihuema eche bile." ³⁶Li biche echali rahué okua rijowi echona kahuichi énama nije ke sayina ku tome bile chopi arihuema eche anche bile. ³⁷Echali aboni rukueli kome rihueli eche jare, chopi ku nijehuaka jeaneli: mapo ná bile mukuami namuti bawi li biche we kowa napahuima eche huila.

Chapter 18

¹Echalí minami rawe, jare ralamulí, echona rahicalí echi Riohosi riwala jiti, chiriga rala jiti, Pilato nasowili minoy echiriga olali. ²Jesús nije wiga jeaniga: "¿Ti hemiga nata echi galileos ga ju we walú chati olame, ke tasi walú ju galileos we risa niliga símarilí?" ³Ke, nije nimi anema, echigoriga ti lehmi ke tasi ku rowisaga, sawabaga ti emi nima mapuiriga bile pi nima muje. ⁴Echi ochejare makoy osanaho ralamulí echi Siloé ko, chigoriga nima mapuriga wichile echi bile walú calí rípa Wílíme wika milalí, ¿Ti hemiga nata echi ko ja walú chati o la mi, ja, ke wesi uche jare ralamulí echi Jerusaléní? ⁵Ke nije anime, ti hemi ketasi ku rowisaga, suwabaga echigoriga nima muje ke nateami". ⁶Alie chi Rijoi jeanili: "Kipusi jope anili echi walula injusto. ⁷¿Riosi ka ketasi injima nopi binoy juli nopi chulubi yuga raicha rawe ali rokogo? ¿A alichema echi? ⁸Nije nimi ane ya injima we sapu nirgá achigoriga mapali ku nawa echi Riosi ranara nibichiware niraá riwíme ni bichiware, jenai wiyerli. ⁹Ariga echigo raichali jaje raichil, jarega a ke nijewili jare ralamli: ¹⁰"Okua ralamli simibili echona templochi tan paria ali tanka nokuali, a boni niraa Riosi ni nateti ama nopiria ke yiri chujare campame ralamulí nopi chigorame ju lamamili ke bichiware olame muwi, yuga ename al ku nipame. ¹¹Je nahi, bile mukui iguenali makoy osanaho bamí bili echi niwili bave chati iwiga ketasi ala ayena riwili, bayeka aneli muje mukui make tasi niwa echi ke jiwarama ju. ¹²Napali Jesús ineli echi balleli echiriga aneli: "muje mukui, ma kumi alaju". ¹³echiriga nochali binoy sikala echi mukui echiriga we sapuka wilisaga taniga binoy tanili Dios. ¹⁴Echi balu siliame echona sinagogachi asali wabe nataga churiga Jesús ko aneli echi ralamulí, a nirú: "usani rawe a ala nochakame, aki na simasi inesi echi ku sawame ali biche, ketasi sawalachi." ¹⁵Echi Rijoy ko nijewiga aneli siwinariga ola muje, ¿Churiga muje ketasi wetamo ke botana echi bulito o bilecho wakasi echona etachi, ma tosa mujelí bajima bawi sawalachi rawe? ¹⁶¿Ali uchesine echi ranalata tiwe Abrahmi, echi riablo buleli chusine makohi osanaho, mikabe rame, ke olasare echi ligadura jipi ke solonasare echali rawe sabalachi rawe? ¹⁷Echiriga aniga nokuali echi namuti ju, suba echi ke ni olami ju echiko asali we riweli, echi ju a wikabe situluga echona osaga oliwika echi walú nawajinika, echiriga olali. ¹⁸Bile jobi walula ju rukueli jeaniga: "¿Muje binerami chosimabane nopiria nimane echi chuliwi bileliame?" ¹⁹Jesús jeanili: "¿Chorikaria anemmo a laa? Kewesi akaju chopi Riosi. ²⁰Muje machi karaga nopi usulichi i chuwa ketasi chujare muwi yuga inamamo ali ketas milimemo ketas chikomamo kketasi akaleka raichamo kale muje iyela ali muje anola." ²¹Echi walulaga jeanili: "Nije nijewi karaga namuti chabe jona mapali taá niline." ²²Mapali Jesús kipuli, jeanili echi: "A bile namuti romo chobiji ralinemaremo karaga namuti nola yirpe niwaremo amamu echi risuti aliko nimamo onomi chona ripa ali kina simi tami najati." ²³Mapali echi rijoi we niwame kipusa echi namuti we amonica tibili ali anali, cheni nochili ju nopiria echi we niwame mume echo ripa riwigachi. ²⁴Aliko Jesús inelichio ali we omonika tibili ali jeanili: "¿Che nochili ju nopiria echi we niwame muúme echona ripa riwigachi! ²⁵Chorape kanika ju nopiria bile Kamello bakiame, echona busiichi bile nali nila wichaá ke bilenali yuga we niwame namuti bakiame echona ripa riwigachi." ²⁶Jerako kipuli ali aneli: "¿Chika ninama kuwirtame?". ²⁷Jesús ku nijewiga jenaeli: "Namuti nopi ke ompate echi ralamli yuga chopi a ompari Riosi yuga." ²⁸Pedro jenili: "Tamuje karaga riweli nopi yiripe niwarete ali nimi nayatiye." ²⁹Ali Jesús kuu nijewiga jeanine: "kewesi niru nipi riweli binoi kalila o binoi opila ali binoi rijimara o onola o kuruwima pi ala niraga Rioisi cuchula, ³⁰jopiyirpe keé naresa wika jani kawirli we nalina echona ripa riwigachi chulubi biteiwame." ³¹Ali echi napabuli, karaga nipi yuga yenili ali jeanili echi: "Inesi nopiria simabarete echona Jerusalénchi ali karaga jopi osali echi wapala nopiria echi Riosi ranara ni bichiware niraá nima. ³²Echiga nima injirame echi ralamayi ali chubanerame nima, ali chubolarame ali cachiptame. ³³Mapali ma ipisosua echi milime we nalina kuú wilismabe baisarawe rikachi." ³⁴Echigo ke namiga yibili káraga, jopi ruyerli echi ruichil, nili china aicharame eiti ali echi ke namili jopi anirume nili. ³⁵Nawali niwamia mapli Jesús ma mulipe inarili nawamia Jericó bile rijoi ke buseme asali peé suwekie karterchi aniga, ³⁶ali kipuli wikabe simarama ali jeanili cholkia wili. ³⁷Echiga jeanili echi Jesús Nazaret simira inararia. ³⁸Echi rijoi ke busemega jeanili: "Jesús Ravi ranala tami kuwiri." ³⁹Nopi enili simiba echiyuga bachimi jeanili kuú nijewiga keaniga osa wenali echiga chorope tanili kuwirili "Ranala Ravi tami kuwiripiriko." ⁴⁰Anali Jesús wilibili na hulal nalanla echi rijoi na panala nozona echi ati aliko mapali echi rijoi ke buseme. Ma mulube asali Jesús ga rukueli: ⁴¹"¿Chosisua nakimo muje niraá?" Nije ko nu narenili echi inekuame. ⁴²Ali Jesús ga jeanili: "Nare muje busila muje bichiware kuú nimi sawali." ⁴³We sapuniraá echiga ma kuu ineli ali sisili nowinsia Riosi inesa jena karaga ralamli na jinil, Riosi.

Chapter 19

¹Echari Jesúsi ma bakisa echona Jerikochi aniriwachi waruarachi echona simiraka ina'rali. ²Aribiche echona biteali echi waruara rijoi riweami Sakeo. Mapu ne wawe niwame nili ali ayenacho jéna rijoi ne waluala nili echi auche jare wenomi napabuami yuwa. ³Echi Sakeo wawe nakili machinali echi Jesúsi chopi binoy que omerali ineniya mapurika wika pakotami enali we chayika ye'nali Jesúsi yuwa mapurika echi Sakeo peé teli nili. ⁴Echi Sakeo echona bachami we maka ripa moli echona ripa bilena sikomoro anili wachi mapuyiri rojuá ali echi Jesúsi echona simirali ali echi Sakeo ripa asaka we nakili nenilia echi Jesúsi. ⁵Mapali Jesúsi echona nawali, Binoi echona ripa inenika, kara riwisa echi Sakeo, echi jeaneli: "Muje Sakeo we sapuka ku rikica mapu jiiti jipi rawé arika ju mapu nniye ripima echona moje bitelchi." ⁶Echi Sakeo we sapuka rikinali we kanilika ku narepali echi Jesúsi. ⁷Echi auchejare wikabe pakotami chotari sineemi aboni chotari we sayerika ralicha, mapu jiti aboni aniri mapujiti Jesúsi chiliwami ya simili echona bile wawe chati oráme rijoi bileichi. ⁸Ali echi Sakeo wiliska jeaneli: "Echi Jesúsi, ni bile chi warumera, nasipasini yama, echi jare risuwati mapu ikina namuti nijeni niwa ali chabenara nira'a nijeni jaré namuti yekaka inasagane, jipi nijeni auche choko ku kuwana yama naosa chokeami nira'a." ⁹Jesúsi jeaneri jiri rawe ma ku wika warame niri jenai kalirli bite me Abrahami pago wala ju. ¹⁰Aribiche nawali echi bile rijowi ranala ku asia ku kuisia echi ralamulí mapurika wikame niraka nili. ¹¹Aribiche echi pakotami kala namari jena echika raichasi Jesúsi, auchecho ku sine ku iretega raichali aboni, mapurika aboni ma ne mulube serali echoná Jerusalénachi ali mapurika sineami pagotami mayeli mapu Riosi we yati nuréma jenai wichimochi pireme pakotame. ¹²Ali Jesúsi jerika iretega nawesali: "Bire rijoi warura wamina mikawe simiri mapurika winowi wirarame nima waribenra siriamé echa binoy kawiarachi norame nima. ¹³Echi waruwara bayeli echi mawi wchi jare aboni pionawara ibiri nira yari bire wabe nateame namuti wenomi, ali winowi jeaneli: 'Ibili aboni namuti raraga auchechoko ku rali ewaka mesi echi che jare wenomi mapu yenasi ku nawamarene.' ¹⁴Echi pagatame echi rijoi kuwiwarachi pireame wawe kichika auche je jubami jeanika juri tamu je ke naki mapurika na rijowi wirami nima mapurika tamu je waruwara siliame nima.' ¹⁵Echi rojowi arika wilarame nili mapurika ne waruwera siriami niraá ali maku nawali echa winawi kawiwilachi echi binowa bayenala juli echi jare echi yuwa nóchami mapu iki yali wenomi, mapurika binoi machime ruwa pir olali jena jiti. ¹⁶Echi bile mapu bacha nawali echiko jeaneli: 'Warura echi muje niwara wawe natéame namuti wenomi ma auche jare makoy nateame moyeri.' ¹⁷Echi walula silime nijewaka aneliwe kala ju muje we kala ju muje piyoni pi okua jiti kala bichiwali oli jipi nije nimi wilama walula nulame niraá echona makona o werachi.' ¹⁸Ali uche bile nawali jeanisia: 'warura echi muje niwala wawe nateáame namuti wenomi ma auche jaré mari moyeli.' ¹⁹Jipe nije nimi wila walula silime niraá echona malina o wearachi.' ²⁰Ali bile jeanisia nawali walú jenai ati muje niwala we nateame namuti wenomi mapu nileni echa bilena wisiburachi rakoka katewali. ²¹Nije nimi wawe majali mapuriga muje wawe aparuame ju, muje auchechoko ku chapi echi auche jare namuti mapu muje ketasi ichali. ²²Ali echi walula silime jeanili jeanili: 'Muje piyotame wabe chati olame jumo mapuriga muje binoma anili echika nije nimi inijima muje kala machili mapuriga nije ku chapi echi namuti mapu nijeni ke mowili ali echi japi nije ke icha. ²³Alichema ¿churikaria kemo mochiwi echi winomi echana banchi mapali nije ku nawasa ku me jusa riweli kuma jusa riwe echi winoma mapuriga we nawaleriame ju?' ²⁴Echi walula silime jeanili ku echi, echi wanomi mapu we nateame ju echanili echona auche jare yua muchiwame ali asi echi mapu ma niwa makoy wabe nateame namuti winomi. ²⁵Aboni jeanili: 'Warubera, chi ma niwa makoy wame nateme namuti winomi.' ²⁶Echi walula silime nijewaka jeanili echi mapu yiripi wikawe niwa minawi auchejané arame nima, echi auche jare mapu ke niwa echika erame nima echi jané pe okúa mapú binoi abiji niwa. ²⁷Echi warura silime minabi jeanili kina tosi echi jare sayera mapu ketasi natali mapu nije, aboni siwinaraka nima mina ku'wisi sinemi aboni jenái bachimi tami yua. ²⁸Aribiche jená jerika anisa Jesúsi waminabi sasari echona Jerusalénachi simiya. ²⁹Echari Binoi ma murube sebari echona Beta jechi echo Betaniachi ali mapona mulube ju echona ripa rabo olibochi aniriwachi, echari Jesúsi okúa júri echi jare mapu Binoi binerachi. ³⁰Jesúsi jeanika: "Echona murube rijowachi simiba ga aribiche maparitamó echona sebase, yemitamo riwiboa bile bulito chukurami echi mapu ketasi cho bineratame ju botanaga wakina tosi. ³¹Aribiche tiemi jare nimi rukuesa ¿chiri karia wamatamo botana? Echari jeanesi echi warubeara Jesúsi we nowareli.' ³²Echari echi jare mapu Jesúsi juri, echona simibaga, riwari mapuriga Jesúsi bacha niraá aneria aboni. ³³Ali ma aboni ma botana ichutali echi bulito echari echi bulito niwami jeanika rukueli: "¿Churikariato botana echi bulito?" ³⁴Echi jare Jesúsi binerame jeaneri: "Tamu je taboa echi warubeara Jesúsi we nowale". ³⁵Ma aboni lori echi bulito, echona mapina Jesúsi asari, echari ma aboni kimeli péresa chi bulito aboni ali echi bulito mapurika Jesúsi kasema. ³⁶Ali auche jare pagotami we persali aboni kuima jiti echona buchima mapóna Jesúsi simirama riweli echi bulito kasiga. ³⁷Ali echi Jesúsi ma molowe ripana simarama riweli bireana buchi maponá echona ripa rabo olibochi aniriachi jonsa simiruami ju echari sineami

echi jare wichiame mapu binoi yua najitile ke saina chotari wawe kanilika o'weri rai'icha anega mapu Riosi ne wabe warubeara ju, ari echi jare bichiyami echiriga ne wawe simirami teaniri mapu jiti aboni auchechoko nawari mapurika aboni chabenara riwari mapari Jesúsi wikawe wabe ameriko orari mapurika ke wesi anche jaré pagotame omera oraya, ³⁸echi jare bichiame o'weri jeanili: "¡Ne wabe garabe ju jena warubea siriami mapu ma inara mapu jiti echi Riosi júri, ayenacho Riosi yama mapuri echi pagotami kili oroga pirelama echona ripa riwigachi waminabi wabe warubeara walu niraga Riosi!"³⁹Jare bariceo aniriwami binerami ayenacho echona enati echi auchela wikawe pagotame yuwa. Oboniko jeaniri bineramei, oyeriga ra'amá echi jaré mapu muje binerari." ⁴⁰Jesúsi nijewaka jeaneli: "Nije yemi nimi jeané mapu ajena retasi echirika anisaga echari echi jare rite oweri niraá echika rahichamire."⁴¹Mapali Jesúsi ma seballi echona mulube Jerusalémachi aniriwachi warurachi magara neniga echi warura Jesúsi, we nati mako echona pireami pagotami wawe narari, ⁴²Jesúsi jeanili negarabe nimir jenaí Jerusalemachi pireami pagotami machisaga mapuriga nijeni kuwirama riweli aboni. ⁴³Echali Jesúsi jeaneli waminanomi rawe jena'i Jerusalémachi pireami pagotame newabe risu orarama nima mapu jiti echi jaré aboni sayera ne noriga siga wawe nakoma jenaí Jersusalémachi pireami sayeraga. ⁴⁴Echari echi jare sayera wamina omerama jenaí Jerusalémachi pireami, mapu yenasi wikawe aboni wamina koiwiruami nima ali jena warurachi karaga najunarami nima mapu yenasi ketasi ripima bile rihe tigotame, niraá mapujiti nai pireme pagotame ketasi machi mapu Riosi tami juli ku, ku'wiranara aboni,"⁴⁵Jesúsi bakiri echona pacha balu jurisi rihobachi bakisa chotari mina nach siwa sinemi mapu iki echona enai ralinewa namuti, ⁴⁶echari Jesúsi jeanili echona Riosi raichara oseriwarachi jena jeriko osiruame ju: "NIJE KARIRACHI JU MAPONA ECHI POGOMI RIOSI YUA RA' ICHAME;" chopi yemitama ma niwari je na Riosi kalira mapurika bilena risochi chigorami pirerachi niraá."⁴⁷Aribicho Jesúsi asari we gara bineria echi pagotami echona pacha echi warube juriosi ri oba warachi chopi echi jare oweara juriosi ayenacho sineami wawe kaniri minirara echi Jesúsi, ⁴⁸ali aboni ketasi chiriga Jesúsi orari mapujiti echi anche jare wikabe pagotame wawe kanilika namali Jesúsi nawesala.

Chapter 20

¹Mapali sine rawe echi Jesúsi binerali echi ralamulí echona Riosi ro obachi ali nawesali echi Riosi raichala ali sili binoi yuga echi nulami sacerdote echi jare nulame binerami arika echi jare acherami. ²Echali aboni jeaneli: "Tamuje ¿tami ku ruye churika ne wabe ameriko ola chiko echirika omero o laya?" ³Echati Jesúsi ku nije wili jeanili: Nibe nimi ku rukuema bile namuti tami ku nibewisi ⁴mapali pagotami echi Juani ,ripa riwigachi atimi nuleli Riosi⁵Mapali aboni chotali anagupi raicha jenisa nije ani echira a jeani echona ripa riwigachi yona ali binoy anime mapali churikaramo ke bichiwi. ⁶Mapali nimi jeanesa echi ralamulí tamuje basiburami echi ralamulí mapuirka aboni mayeli mapu Riosi ne bichiwari juli echi pagonara echi pagotame. ⁷Mapali aboni ku nije wika jeanili mapurika aboni ke machili komi yona nawali. ⁸Jesúsi jerika aneli: "Echi aboni nije ke nimi ruyema chika tami yali mapali jena jerika wabe omeriko olame." ⁹Echali Jesúsi chatali nawesia raicha echi ralamulí mapu yuga muchili: "Bile rijoi ichali echi uva aniliwami we rakeli ecchona binoi kawieali na simili chobilena kawichi simili wika bami bali. ¹⁰Chopi mapali ma sebacha uva rakeachi ma ripuna kuachi echali echi rijowi juli bile binoi pionawala mapali echi jare nachamie yuga mapurika kara narema binai niwala echi uva rakala. Mapuriga echi nochame periya ku simibili chika nolalila jiti mapurika ola jena. ¹¹Mapali echi uva niwame ache bile pionowala juli echi jare nochame na arika we risu olarami nili we riwelami nili echirike ku juli. ¹²Mapali echi uva niwame anche sine echi bile piotami juli mapu echi chati olami we risu ala rami nili. ¹³Mapali echi uva niwame:"¿Nije olama? Nije julama nije ranala mapurika ne wabe kale. Aboni kala nesa echi Riosi ranala ne kala naretami. ¹⁴Mapali echi jare chati olami mapu ku riwali echi uva niwami ranala echali aboni anagupi jeaneli echi nulami mapali suwaba jena uva niwami nima mapurika miliboa mapurika tamuje aboni echirika niwaba suwaba jerika ichiruami nima. ¹⁵Mapali aboni ma ku machi pasa echona yona miyali arika ecchi Jesúsi minabi jeniga rukueli, na ku nawasa echi uva niwami rijoi chorika kastigo yama echi chati olami. ¹⁶Mapurika nije maye mapu echi rijowi uva niwami ma ku nilinisa mapurika ku suwabamire echi jare tanewa ama binoi niwala ichirume anche jare kala olami nochami. Mapali echi jare pagotami namali Jesúsi jena jerika raichame mapali aboni jeanili ke echirika ikimea. ¹⁷Mapali Jesusi kala inesa, jeaniga rukueli: "¿Piri niraá ju mapurika osirume ju? ¿ECHI RITE MAPU ECHI KALI NIWAKUA MINA NOSABUMA KE KALA NIWARAMI NILI ECHONA SITUACHI NE BACHA NIRAA ACHARAMI JU"? ¹⁸Mapali Jesúsi minabi jeanili mapu yipi echona waba jena riterili wichisa echirika nosaburami niíma mapu yiripi echona binoi maba wichisa jena rite echirika mina suwabaratami niíma." ¹⁹Mapali echi jare nulame sacerdote echi jare nulame binerami mapurika we yati nakili bulesa tonaliya echi Jesúsi mapurika aboni ala machili mapu Jesúsi echirika raichaka anili ne wabe sayeratami aboni. Mapurika oboni ne wabe ma jali echirika olaya mapurika echi jare pagotami ne wabe kala nirali echi Jesúsi. ²⁰Echali aboni kili nira neli echi anche jare a kaleami rijowi mapurika aboni kipuma Jesúsi nawesala, echi anche jare rijowi ne wabe kaleme nili mapurika aboni oalali mapurika kalabe olame nira echirika aboni wika namuti rukueli mapurika aboni chopi wabe wini jili Jesúsi echi anche jare nulame yuwa. ²¹Mapuriga rukueli ne bacha nira jeanika muje bineriami tamuje kala machi mapurika muje sinibi raicha echi ne bichiwari mapurika chopi binera mapurika echi kalabe olame mapu chopi ke akalewi anche jare bichi yami chopi ne bichiwari binera mapurika aboni orama mapurika Riosi nula. ²²Mapurika tamuje tami ku nije wika ruye mapali risencia ju mapalita onomi napabusa natelabe echi walula Siliame Cesar riweami?²³Chopi Jesúsi kala machili mapurika aboni chopi wabe kaleami niraá rukueli echira binoi jeaneli: ²⁴"Mapali aboni ali jare onami echali binawi jeaneli ¿chika riwala jenai osiruwami echalia aboni ku nije wika jeanili echi walula?" Siliame:" Cesar riweami". ²⁵Echali Jesusi Jeanili: "Kala nije wiko olasi echi waluabe silime cesar aniliwami tiemi nimi nule chopi bacha nira kala nijewika olasi mapurika Riosi binowi tiemi nimi nule." ²⁶Mapali aboni ke chirika omerisa wini jiya echi Jesúsi echóna eche jare nulame yuwa mapurika binowi mapali ne kala machiami nira ku nije wili mapali aboni ne kili muchika natili mapali natili ne kalabe raichika ku nije wili mapali aboni ke bile namuti minabi ku aneli. ²⁷Mapali jare saduceo aniliwa binerame echona sili aboni bichiwi mapurika echi jare suwiami owinaba waminami rawe mapurika aboni jeanika raichali Jesúsi yuwa, ²⁸aboni echi binoi, Jeanika: binerami, mapali echi walula Moisés asaga nulali: MAPALI BILE RIJOWI KECHO CHUACHI MUCUSA MAPALI ECHIRIKA KUNA MAME NIRA RIWESA ECHI BINOI UPILA MAPALI ARIKA WERI JU MAPALI ECHI MUKUME RIJOWI RIJIMALA UPEMA ECHI MUKUI RIWERAME MAPURIKA BINOWI GALA KUCHULA ECHALI ECHI JARE ANELI NIMA MAPURIKA ECHI MAKULI RIJIMALA KUCHUALA NILI. ²⁹Mapali tamujeli yuga muchili kichao rijowi najiremame iyi echi bachiruame gala upeli chopi ke kuchuachi mukuli, ³⁰echali echi osa jubawala upeli echi mukwi kunamami mapali kecho cuchusa mukuli. ³¹Mapali baisa arika upeli najiremami ibili niraá echi mukwi kunamami arika suwaba echi auchebile najiremami ibili nira upeli echi mukwi ali ke kuchuwami nisa. ³²Echi jubami echi mukwi arika mukuli. ³³Echali echi jare jeanika rukueli chuyiri nalina upila nima mapali echi jare suwiami ma ku owinima mapurika suwabaka echi jare kichao najire mami

ibili niraá kala upeli³⁴ Mapali Jeusi jeanili: "ku nije wili jenai wichimabachi mapali jare rijowi we jubeli mapali echi jare mukwi we ku neka nokuali. ³⁵Chopi echi rijowi mapu iki auchesine ku owintarami nima mapurika aboni kala bichili aboni ma ke auchesine jubema echona ripa riwigachi ke wesi kunema echi jare muwi echona ripa riwigachi echali jare rijowi ma ke ama aboni malala mapli aboni kunema. ³⁶Mapurika aboni ke chirika auchesine suwime mapurika aboni chulubi pirklama mapurika echi jare Riosi kapitanuala sinibi rawe arika aboni ma ku owinali mapali aboni ma suwiam ni. ³⁷Mapali echi Moisés nawesika jeanili mapuirka echi jare mapu ,a suwiam ni pe waminanami auchesina ku owinama mapurika echi Riosi raichala mapona aseruwami ju mapurika Riosi raichali echi Moisés mapona rijinali echona asiruwami ju echi Walubela RIOSI ALI ECHI ABRAHAMI ECHI ISAAC ARIKA ECHI JACOBO SI. ³⁸Mapali echi jare Riosi riwigala niwami ke mapurika suwiam ju chopi sinibi pireami ju Riosi yuwa. ³⁹Mapali jare nulaliwami binerami jeanili: "Muje ne kala anili." ⁴⁰Mapali aboni wabe majali minabi rukuea. ⁴¹Mapali Jesusi jeanika rukueli:"¿Kurikaria echali echi jare mapu echi Cristo aniliwami echi David ranala ju? ⁴²Mapali binoi David jerika anili mapurika osiruwami ju echona Salmo aniliwachi, echi walubeala Riosi jeanili mapurika nije walulabeala: JENAI NIJE WATONA ASAGA, ⁴³MAPALI NIJE WABE OMERIKA OLA MAPU MUJE SAYERA ECHONA RILE MUJE RALALACHI MAPURIKA KALA AMERIMA ABONI.' ⁴⁴Echali Jesús minabi jeanika rukueli churikaria echi David, ¿ranala nima mapali David binowi echirika anili walubeala? ⁴⁵Ne suwaba echi jare pagotami kala kipuna muchili mapali Jesús jena jerika anili echi jare mapu binai binerali: ⁴⁶"Ne kala nira natasi mapurika echi jare nulali wami echi binerami ke nimi akaleama chopi ne kala pachaka yenali mapurika aboni ne wabe naki echi anche jare pagotami arika aboni chopi muchi nali echona wabe karawekuachi echona pacha aboni ra'abachi mapali aboni bayerami ju konula echana anche jare pagotami pireichi aboni naki mapurika bahca tame. ⁴⁷Mapali aboni wabe yekaka niraá mapurika echi jare kuname mi kalila mapurika aboni raichali Riosi yuwa echirika aboni we kastigo arami nima."

Chapter 21

¹Jesúsi nenika riwali mapurika echi jaré wabe niwame pagotami wikabe muchuwali wenomi echona winomi muchu walachi echona pachá echi walube ju Riosi riobachi. ²Echali binoi riwuali bile wabe risuati mukui kánamami mapali echona muchuwali okua sentavo. ³Jesúsi jeanili: "Echi auche jaré, ne bichiwali emi nima ane mapu nijeni, ne wabe siniirame nateami nira'a niral mapurika je'na wabe risuati muki muchuwali chopi nijeni ketasi me niral mapurika echi jare wabe niwame muchuwali. ⁴Sineami echi auche jare, a biji wiakabe tibiko echona muchuali, Riosi aya, chopi jena mukui ne wabe suwati nisa', arika suwaba muchuali mapu iki binoi niwali mapurika namuti ralaka bitelama." ⁵Jare mapu Jesúsi binerali, anagupe raichali echi walube ju Riosi riobowala jiti ruka, mapurika wabe simati reté jiti niwareme nilri ayenacho mapurika wabe bayoratami niri echi jaré wabe semati namuti jiti mapu echi jare ju Riosi pagotame ma yari, ari biche Jesúsi jeanili: ⁶"Waminánimi rawe ne suwaba je ná namuti mapu emitamo ritiwa wamina na ju narame nima, echali nibile rite ripima tigotami nira'a." ⁷Echali binoi jeanika rukeli: "Bineriami, ¿churiko jena jerika ikimea? ¿Tamuje tami ruye mapu chureka tamuje machibo'a mapu ali jena jerika keme ayo ikimea?". ⁸Jesúsi ka nije wika jeanili: "Ne gala tibuko natasi emi aboni mapurika ke wesi wmi mi ekama, pe waminánomi wikabe ibili nira'a nolinama mapu wabe ekaka nira'a jenime neje binoi ju echi walubeala Cristo, ayenacho je animea, ma sabachi ju chopi emi ketasi najatasi aboni kúa. ⁹Mapali kipusatmo nako kuame ali bobinokowame ketasi majasi no piria jena namuti simirama bacha nopiria ma juba ke we sapu simirima." ¹⁰Jopiria echiga jeanili: Jamsa aboni a aboni yuga ali welpala a wepala yuga. ¹¹Niruma kawi onokuame buchuwili ali lochekuame namuti suwame, niruma namuti olowame we niajarame ali, weli namuti echona riwigachi. ¹²Nopiria bacha jena karaga namuti echiga tiemi nochoma ali anajatamainijisia echona bachami nojikuachi ali pacha patame nibatmo togachio echona nopona weipala muchuwa tami bichiware kariatmo. ¹³Jenako nijima pi sinepi nawisakuame. ¹⁴Nopiria ala nisi tiemi sulala ketasi ku nije wisi bacha niraá, ¹⁵nopiria nije nijama raichili ala nopiria nopi tiemi kichi ketasi ompama ania. ¹⁶Achio inijirame nibatmo tiemi anolati, rijimara hemila ali mapo we yuga kanilitmo echiga tiemi milinaisua nakime. ¹⁷Kichiramenibatmo chopi tami riwara niraá. ¹⁸Ali ketasi bile kupa moachi chikume wichime. ¹⁹Tiemi kili nira'a nourbatmo aboni aliwala. ²⁰Mapali inesatmo Jerusaléni nolerca echi nakowame na machi botmo ma mulike ka nosobukuame. ²¹Gara nima mapu echi jare pagotame mapu echona Jureachi aniliwachi kawirari muchiwi, ariga wamina ripá rabo jumsama, ayenacho gala nima mapu echi jara pagotami mapu echona Jerusalénachi aniriwachi muchuwi wamina mikabe jumsama ayenacho kara nima mapu echi jaré pakotame mapu echona kawichi yena ketasi ku mo wimwa echona warurichi. ²²Echari rawe echi pakotami wawe simirarai risu orami nima ayenasi karka ikimea mapuriga bacha niraá osiruami niri echona Riosi raichara oseriwararachi mapurika ikimea riweli. ²³Echari Jesúsi wabe natimaka jeaneli echali rawe! Echi jaré mujui mapu iki pachami nima ne wabe risú orarama nima, echi auche jare mugui maou kuchi ku chuami nima ayenacho mapu jiti jena Jerusalénachi pireami pagotami wabe okotami nima ne wabe risu orame ayenacho mapari aboni. ²⁴Aboni wamina ko' wirami nima mapari aboni wabé noko' wako auche jare pagotami sayeraga auche jare aboni boroga toruami nima echona auchejarena siwina kawirali aribiche echi jare iseni pagotami we nurama mapuriga oweara nurami niraá jena' í Jerusalémachi wilibe bamibari niraá ,mapu yenasi Riosi echiriga risensia ama. ²⁵Alibichi echari echi rayenari si unariga naku riwami nima echi micha ayenacho ariwiche echi sopori ayenacho aribiche echi kawi ayenacho aribiche echi pagotami wabe majaga pirelame jenai wichimobachi ali biche aboni wabe majariame nima mapujiti wabe chati anema echi bawi echona rile suwe mapona warú mani bawi ayenacho aboni majariami nima mapujiti e wabé simirami o'weri chipoma echi waru bawi. ²⁶Echari Jesúsi jeaneli echi jare pagotami jenai wichimobachi pireama wabe majaka pirelama mapujiti aboni wabe majartamo nima ku mupali aboni hetama mapu, choriga ikime riweli jenai chichimo bachi ayenacho suwaba namuti echona ripa riwigachi nirume wamina natiuriwarame nima. ²⁷Echali humaninomi eche jare pagotame jenai huchimoba pireme tami rihuime mapali nije ku nahuma ne huabe hualube niraá huaminanomi rahue nije ku nahuama echoan ripano nolirali jonsa ne huabé ratabaga nira. ²⁸Mapali ma chotachi na jeriga ikiya echali ne huabe canilisa li biche ripabe inasi mapuriga ke saina tiemi gala ku wilasarami nibo. ²⁹Jesusi jena jeriga iretaga jeaneli: "Ne gala nesi mapuriga eche chuna ma owi sahualasiya eche auche jare namuti rojua achiyo. ³⁰Mapali ti emi ritihua eche jare namuti sahualusa echali ti emitamo ma gala machi ke me ayo ma kahuesamo. ³¹Echiriga echi goriga mapali tiemitamo ma rihuibo mapu iki echali gala machisi mapu ke me ayo Riosi ku nahuama. ³²Ibe bichiuali tiemi nimi jeame mapu ne suwaba namuti jeriga ikimea. ³³Echi riwigachi ayenacho echi kowi wamina simirma chopi echi Riosi raichala keé sine suwiwama. ³⁴Chopi ne gala machisi tibeme aboni yua, mapuriga muje sulala kee sine risemee echi siti echati oluwaame, echi basilubame ayenacho echi siti chati oluwaame, echi basiluabame ayenacho echi wikawe namuti mapu we nukumeka simi echi mapu we sitiiraka olaá mapuriga mi bite. Mapujiti

echali rawe nawama kee saína. ³⁵Mapuriga bile china niraá mapujiti nawama suwaba mapu iki pire jenai wichimobachi. ³⁶Chopi ne gala naga muchisi ne chulubi, taniga Onoruame mapuriga tu mi ne jiweraáme niraá nibo mapu riga ne gala tu mi niu nirumi niraá hibo jeriga ikiíchi. ³⁷Echali Jesúsi chulubi rawe nawesi li echi binerami echi pagotami echona walula ju Riosi pagotami riobawarachi chopi chhulubi rokogo binowi chile bili echona ripa rabo olibochi aniliwachi. ³⁸Mapali ne suwabaka echi jare pagotami biya abiji napawili echona walula juriosi pagotami riobawarachi mapurika aboni kala kipuna binoi nawesawara.

Chapter 22

¹Jipi maa mulube nili echi omowaliame, mapali kowaame juu echi pani kee lebarura achheriame, mapu aniliame ju pascuachi. ²Echi nee bacha ichuwame owela bale ali echi osaami we raichaga anili mapu churiga milaya echi Jesusi, mapujiti abonni we majali echi ralamuli. ³Echi satanasi bakili echona rachana Iscariote sulalacha. ⁴Echi jurasi rahichaka anili echi oweala yua, echona roobachi bacha ichubami yua. PPa mapu churiga a la ompama echi Jesusi winijaya. ⁵Aboni echi oweala ko we bawe kanilia wenami yali echi jurasi. ⁶Winoi ko aali pee wana niraa mapona nijama riweeli echi Jesusi. ⁷Maa nawa ili echi rawe mapali we baseka nokali echi pani ke lebaroka achika niwaraame. ⁸Binoi Jesusi echiriga maa jouli echi Pedra ali echi Juani jenagai simibaga echona basesi echi kowaami mapuriga ti kopoo. ⁹Abonko ko rukueli ¿Kumi cheti pasebos?. ¹⁰Binoi ku nijewaga jeanili; Kala namsi mapali ti emi ma morbisaa echona wikawe rijowachi bile rijoi mapu bile sikoli motooka nimi buyema, echi anaiatosimaponi simi echona binoi nimi anema kumitomi bajabo. ¹¹Ali jeriga anesi echi binerami nimi jeane: "¿Kumi jo echi kali mapona nije niwama ayenachi ni komee echi mapunjewineriwala yua?". ¹²Binoi echiriga ni mi ruyema ali echona wa sesi echi cowaame. ¹³Aboni echiriga simibaga echiriga ariwari ali maa chona baseli echi kowaame. ¹⁴Mapali maa sebali echi rawe binoi asibari eche apostoles yua. ¹⁵Ali jeriga aneli: "Nijeko we ni nili japiti emi yua konala jeina pascuachi nopi yenasi ni risuo olarami nimare. ¹⁶Nijeko nimi anema jipi mapu nueko maa kee che sine ni komeare, mapu yenasi maa ku kalartame nisa". ¹⁷Echiriga binoi Jesusi ma chapili echi bile copa, lima balu natetari yasa Onoruami: "Echiega basisi ayecho echi rija nachutaka basisi. ¹⁸Mapujiti nimi aneti emi jipi mapunueko maa nike che sine ni basima echi uba babila no pi yensi ku nawasa echi bee alabeela. Onoruami nila". ¹⁹Echiriga chapili echi pani achigoriga natetari yasa onorua mi echiriga rojuachasa nachutali echibinoi risipulobala yua: "Jeina juu nije sapata niraa maputiremi yarami juu. Echirega olasi tami jitiri". ²⁰Ayenacho chapili echi bile copa cosaa ali chigoriga anisaa: "Jeina ju echi ukuliwame nije lalajiti mapu echiriga nijaraame juu tiemi jiti. ²¹Chopi ne gala muchusi. Maputami inijaamare tami yua ati jipi jenai mesachi. ²²Mapujiti echi rijoi rahalako chopi echirigabi nya mapuriga aju "Pero chopi ne risunira nima echi mapu echiriga olaa mapu ke tasi machi chiga jiti echiriga simi". ²³Aboni echiriga we rukueka nokali mapujiti kee machili chiga echiriga olaama riweeli. ²⁴Ali echiriga walu niraa oweli echi natali mapu rukueka nokali chiga echiriga sima riweeli ayena, chika ne walula niraa nima. ²⁵Binoi echiriga aneli: "Echio weala aniwi wile ne nulaame niraa, ayenacho mapu nulaame juko niwarami ju ne baluweala. ²⁶Chopi kee echiriga nisare tiremi yua ko. Chopi techi nopi ne balu ninaliko pe ne tabela nali nisa re. Ayenacho echi mapu pee ne olula mirajuko tiremi nimi kuwiriame nima. ²⁷Chikabiche ru ne baluweala? Chopi echi mapu mesachi ati o bela mapu kona chuchura? kechuju mapu echona mesachi asaga tani, chopi nije nima anema chopinijeko tiemi yua irene mapuriga pi piontami niraa. ²⁸We nali ti emi ju mapu tami yua isirili tami we risua nilachi. ²⁹Nije ti emi iyama echi owelpala nira, mapurika keni Onoo tami iyali bile walula nira, ³⁰Mapurika ti emi omeraba coya ali bajiya echona mesachi mapali nije walula niisa. Ali ti emi muchiba echona walubela asilichi sayera echi makoi okua ralamuli Israel pireme. ³¹Simón, simón, kala akee, echi riablo nimi taali, nimi asawamariya mapurika echi tiriyo. ³²We nalina nijeko taani nimi nira, mapurika muje ke tasi riwema bichiwa. Mapali ku nawasamo, ku jiwerili a muje itemuala. ³³Pedro ko jeaneli Echi: "Rijowi, mapurika nije ko ma kalarsa a ti, pacha acharama nisamo nije si asi me, ali muje milirume nisamo nije a si mukume. ³⁴Jesusi ku nijewili: "nije nimi ane, Pedro, echi toli ke tasi kusume jipe rawe, ke cho baisa kusuchi echi toli muje animere ke tasi tami tami machiyariamo. ³⁵Ali Jesusi jeaneli abowi: mapali nije ti emi juli ke tasi torika bile chiwawla ali ke tasi bile kostali kowame o akarachi, ¿a namuti nowalelitmo ti emi?" ali aboniko ku nijewili: "ke biri." ³⁶Ali echi ko jeaneli: "jipi ko, mapu niwa echi chiwawla, tome ali bile kostali kowame. Echi mapu ke niwa bile piya wili ralinews echi napacha ali bile ralime. ³⁷We nalina nije ko ti emi ane, mapu osuruta chiku tami nira ne bichiwa nira simirsare. 'ALI ECHI KO BILE CHATI OLAME NIRA ANERAME NILI. 'mapu osuruta chiku nije nira ma bichiwa simirisa chiku. ³⁸Ali aboniko anili: ¡Rijowi, inebo! Jenai niru okua piya oweli. " Echi ko jeaneli: "ma kala ju ma ke echiriya anisi. ³⁹Ma kosa, Jesusi simili, ne chulubi nira, echona Monte de Olivo, ali echi Jesusi anajatami simibili yua. ⁴⁰Mapali ma isili, Echi ko jeaneli: "tanisi mapurika kala anachabatmo wika namuti simirachi. ⁴¹Echi ko simili pe a we mika, baisa makoi metro, ali chokobika tanili. ⁴²Jeanika: keni Ono, muje echirika nakisa, ke tasi nakisa kamo mapurika echirika simirima, echiri ka ola. ke tasi ola mapurika nije naki, chopi ola mapurika muje naki. ⁴³Ali ke saina bile Riosi kapitanula rikinili riwigachi jonsa jiwerli amariya. ⁴⁴We risua nila asali, echi ko we jiwerika tanili ali echi chiliwa ne oweli pachuli lalá nira wichika rale wichi. ⁴⁵Mapali Echi ma ku wilisili echona tana chukusa, Simili echi binoi anajatame yua ali pi kuchuka bitime riwali echi nira omonika. ⁴⁶Ali rukueli: "¿chorikaria pi kuchuka bititumo? jasika ali tanisi, mapurika ke tasi nocharami nibatmo echi sitii jiti. ⁴⁷Mapali Echi abiji raicha asali, ke saina wikabe ralamuli jabili echi Judas yua, echi bile mapu makoi okua yua iyenili Jesusi, iyurili. Echi ko mulubewili Jesusi ali chumili. ⁴⁸We nalina Jesusi jeaneli: "Judas, ¿akalewa chikumo echi

Rijowi ranala sine chumuka?⁴⁹ Mapali echi jare nolerika muchili Jesusi yua riwali mapu simira wilili: "Rijowi ħtamuje ko a ku nimitire echi wili piyati?"⁵⁰ Ali echi bile chiwali ne bacha wilime yua nochame, ali sikireli echi nakala watona.⁵¹ Jesusi jeaneli: "ma ke chonokosi." Ali Echi ko nochali echi nakala, ali sawali.⁵² Jesusi je aneli echi welpala nawesame, bacha ichuame echona templochi echi ocherame mapo sili echi sayerka niraka Binoi ""ħTi emi sitmo, maporika sayerparia chikorame niraka, ali walu piya ka ali kusiti?"⁵³ Mapali Nije asali chulubi tiemi yua echo na Riosi kalilchi, tiemi kie uchelitmo binoi sikala Tami yua. Ma Jenako sebali mapa waluala ali riablo jena namuti chati oloya chuku maporika echi."⁵⁴ Aboniko chapili echi Jesusi ali mika tolii abonika toli waluala nawesame bitelchi. Pedro najatili pe mikabe niraka.⁵⁵ Aboniko rajeli bile nai echona machiye ali muchubali napawika, Pedro asibali nasipa echi yua.⁵⁶ Bile nochame riwali mapali asibali echona nairali ali ineli ne wachinika niraka ali jeaneli: "Jena rijoi achio asali Echi yua."⁵⁷ we nalina Pedro ke machia ruli aniga: "Muki, nije kie machiene."⁵⁸ Pe cherape ali chubile riwali ali jeaneli: "Muje achio ju bile mapo yua asalimo mapali chapilti." we Pedro jeanili: "Rijoi, nije ke ju."⁵⁹ We mapali sebacha pi ali juba che bile rijoi anili we isia niraka ali jeanili: "Ne bichiwali niraka jena rijoi Echi yua asali, maporiga echi ju galileo."⁶⁰ we Pedro jeanili: "Rijoi, nije ke machi mapo aniya chikumo." Ne sapinu niraka mapali echi raicha asali, bile toli nawajili.⁶¹ Kulili, echi Onoruame ineli echi Pedro. ali Pedro natali echi raichali Onoruame nila, mapali Echi jeaneli: "Mapali echi bile toli nojisa muje anime ke tami machiaria bainsa chokeme."⁶² Machinili echi Pedro ali nalali we omonika.⁶³ Ali echi ralamili toli echi Jesusi ali cacheli ali wipisoli.⁶⁴ Ali busila polti, abowi tanili aniga: "ħA onerimo inea! ħChika ju mapo nimi wipiso?"⁶⁵ Aboniko raichali wikabe chujare namuti Jesusi niraka, ne chainika aneli.⁶⁶ Ali biya biji baalinla, echi ocherame echona pi kua rijowachi napawili welpala nawesame ali echi osoli osame,. Aboniko toli naponi wika muchuli,⁶⁷ ali anili: "Muje nisaga echi Jesucristo, tamuġe ane." We nalina Echika jeaneli: Nije tiemi jeansa, tiemi ke tami bichibaretmo,⁶⁸ ali Nije tiemi rukuesaga, tiemi ke tami nijebaretmo. (emi ke tasi nijiwasi)⁶⁹ We nalina jipe bachaami, echi Riosi Ranala binowi asimere echona otona sikalachi mapu ne olu omerame ju Riosi jiti."⁷⁰ Karaga aboniko jeanili: ħMaporika Muje ju echi Riosi Ranala?" Jesusi jeaneli: "Tiemi jeanitmo Nije Ju."⁷¹ Aboniko jeanili: "ħChorikaria tamuġe abiji newale bile mapu machime? maporika tamujeka akeli maporika tiemi anili chumula jona."

Chapter 23

¹Sineymi ka jasica, tori echi Jesusi echona bachami Pilato yua. ²Aboni ma chotari winitasi jeriga aniga: ta mujeta riwari jena rijoi si unarca ruyea tamuje pagotamawara, mapu que risencia ju mapu abo wenomi echi Pilato, aribiche jeriga aniga mapu echi ju echi Cristo, ne waruana. ³Pilato jeriga aniga ku ruweri, weche muje ju warruara echona juriosi aribiche Jesusi ku nijewaga je aniri, muje echiriga ani. ⁴Pilato je aneri oweri saserdote: "Ari auche jare wacabe pagotame" nijeni ketasi chaty oraami niraa ritiwa jena rejoy. ⁵Chopi echi pagotami ne owerili anili jeriga echi ju mapu si una iluya iyena pagotami ali binercia echona buchuwi judeachi echonaGalileachi si wamina naisi. ⁶Echiriga mapari ma namari echi Pilato echi, aribiche ku ruweri, echi rijoi Galileochi biteami niri. ⁷Mapari ma machisa mapu pa rikibe niraa niri echi erorsi yua Jesusi ma toruame niri echi erorsi yua, mapu echona si muchiri Jerusalemachi echari rawe. ⁸Mapari erorsi ma riwisa echi Jesusi, we caniiri mapuriga binoi ayena riwinari pe wili rawe niraa, binoi bacha niraa namari echi niraa aribiche kiri nenari. Chuyenaro chatasia bire namuti we simirami omerica olasia. ⁹Erorsi wika namuti ruweri echi Jesusi we anli Jesusi tabile biri nijewari. ¹⁰Echi oweaara saserdote aribiche echi escribas jasica winuiri ne wabe winijelica niraa. ¹¹Erorsi echi jare binoi sontar sawara wabe chibi oarari, ne wabe tinichari echi binoi aribiche napachataru bire mapacha we simati aribiche chesine ku toruame niri mapo na asari Pilato. ¹²Herorsi echi Pilato amigowara najitari echari rawe (bacha raweco nakichika niraa pireali). ¹³Echi Pilato napaburi echi oweara sacerdotu aribiche echi oweara nuraame ayenacho aribiche echi wacabe pagotami ayenacho, ¹⁴echari binoi je aneri yemitamo tami yari jena rijoi mapuriga wa na awatiame echi jare pagotami chopi nijena ma suwaba we rucueri jena: "Bachamiyemi yuwa nijeni ketasi riwari mapuriga chati oraami niraa mapurigatamo winiri. ¹⁵Tabire Herorsi chiriga ku kuwana juuri tamuje yua mapurigatamo ritiwa echijiti nijeni maye mapu ketasi werari ju mapu binoi wamina miriruame nima. ¹⁶Echiriga nije binoi castigoni yama wamina ni ku ubama. ¹⁷Jipico Pilato owerari ju ni ubama bire pacha patame juriosi echona omowala wachi. ¹⁸Aboni sineami ne weli sinaka jeriga aniti ¹⁹Barrabasi niri bire rejoi mapu pacha patami niri mapu nicowami niri echona wica rijowachi. ²⁰Pilato auche sine ku raichari pagotame yua mapuriga ku nakiti ku niyubanara echi Jesusi. ²¹Aboni weli sinoka jeriga aniri cursichi michonsi cursichi michonsi. ²²Echiriga anerami ju baisa choweme mira: ¿Piri jiti? ¿Piri nira chati orari jena rejoi? tasi ni mamuti riwa echi echi nira, mapuriga werari muriruame nima chiriga castigo ni yasa wamina ni ku niyubama. ²³Aboni owerara aribiche weli ra ichagaaneri mapuriga wamina cursichi michontiga miriruame nima echi weli raechaga anili Pilato ariga nijewari mapuriga ani pagatami. ²⁴Aribiche Pilato ariga nakiri aribiche ariga winuiri. ²⁵Binoi ku ni ubari mapu aboni tanari mapu pacha patami niri mapuriga wabe raciamu niri aribiche nicowame si aboni ma ku arami niiri echi Jesusi mapuriga aboni natiga orama. ²⁶Mapari ma machi patami niri aribiche chapuruami niri echi simoni sirenahi biteami mapari ku nawaya inarari echona pami rabo jonsaaribiche cursi ucherami niri mapuga tomea echomi jubama Jesusi yua. ²⁷Echona si sirili wuicabe ralamli aribiche muguisi ne nalakeia ali omenika echi Jesusi jiti. ²⁸Ali ku cuwana ku raichika jerika ku aneli echi Jesusi keni cuchua Jerusalechi pireami tasi nalakasi tami jiti nalakasi ti emi aboni jiti ali ti emi aboni cuchuala jiti nira. ²⁹Mapuriga ha nawama sine rawe mapari echi pagotami jerika animea caniriami ju mapu ketasi omera chuchia caniriami ju mapu quetasi sine nara niiri mapu keta cho sine raneame niiri mapuriga chirma; ³⁰Aribiche aboni raichika jeameri echi waru cawi waru rabotame wakina moba najusi ali cuuchi cawi kina moba pare. ³¹Wetamo echiriga olasa gatamo mapari echi sawa we siyonimi kaachi churiga nimore ma makichesi echi sawa. ³²Auche jare ocua wabe echati orami rijoi si toruame niri echi Jesusi yua mapuriga aboni ayenacho wamina cowiruame nima. ³³Mapari ma sibasa echona mapu jerika riweali chuwi "Mo, orachi", echona aboni wamina cursichi michontami niri ocua rijoi wabe chati orami si biri watoma nira ucharami niri aribiche auche bireco jo una nira ucharami niri. ³⁴Jesusi jerika aniri keni ono ko wicowi kiri mapurika aboni tasi machi mapurika oraya ena aboni rofuanika nowari echi Jesusi napachara jiti. ³⁵Echi pagotimi echona jari niga mapari echi oweara nurami ayenacho we chariga raichika jerika aniri binoi auche jare cuwirika orari, jipico binoi ku kuirsa gara nima ane bichiware echi Riosi niwara Cristo nisaga mapu echiriga jurame ju. ³⁶Echi sonntarsi ayenacho wabe chiuiyiri oroga tinichika muriwari aribiche bajirare bire binargre aniriwami bawi we chipuame. ³⁷Wamina jerga si aniga ne bichiware muje nisaga ne waruana echona Judios nira binoy ku gara cuwira. ³⁸Ayenacho ucharami niri bire osiruami echona ripa eursichi mapu jerika aniamu niri, jena ju echi juriosi sirimuara. ³⁹Bire rijoi chati orami mapu ayenacho michontami niri echona cursichi binoi hue charga raichika aneri a ne bichiware muje sisaga echi Cristo binoi ku cuwira aribiche tamuje si cuwira. ⁴⁰Auche bireco jerika ku aneri guechamo majawa Riosi mapu Chigariga Riosi orarami ju mapuriga tamuje. ⁴¹Tamujeko ayena gara niri mapuriga castigo marepo mapuriga tamujeko ayena chati orari chopi jena rejoi ko table pe sine chati orari. ⁴²Ayenacho jerika aneri echi Jesusi echiriga tami ke nata mapori ku simi wamina ripa riwigachi. ⁴³Binoi Jesusi raichika ku jerika aneri ne bichiware nira nije

mimi anema jipi muje tami yua asimea echona we garabe cawirari.⁴⁴ Aribiche ma sebachi mapisa rawe ne wabe chonika wiribari ne buchuwi cawirari pe bakia inarachi ariwachi jonsa⁴⁵ mapara ma chowiachi echi rayenari echari echona re obachi bire chini we runoame ne nasipa nira chi wari.⁴⁶ ne wabe iweami nira ra rehika binoi Jesusi jerika aniri: Abeni ono gara tibu keni ariwa jeriga aniga binoi ma mukuri.⁴⁷ Echi waruara senatrsi ma riwori mapuriga ikiri echori binoi ne wabe warubera anega Riosi waminabi jeaneri ne bichiware jena rijoi ne wabe gara niri.⁴⁸ Mapara suwaba pagotami napawiri mapari echiriga ikiachi abani ku simibari ne wabe siweka aboni pirerachi ne surachi choneka.⁴⁹ Swaba mapu ga machiruame niri o amigwara niri ali muguisi mapu najatari echi Jesusi echona Galileachi jona pe nabeaka nira jari niga echiriga ikiachi.⁵⁰ Echari biteari bire Rijoi mapuriga riweami niri Jose ayenacho biteami niri echona arimiteachi aniriwachi niri ne wabe gara rijoi niri⁵¹ echi rijoi ketasi nakiri mapurika aniga nowari o mapuriga orari binoi echona judeachi Arimiteachi riweachi biteami niri binoi buyeri echi warubera Riosi nurariwara.⁵² Jena rejoi muriwari echi Pilato tanari echi Jesusi ripocuara.⁵³ Binoi ma rikaburi aribiche bire chini we garabeara polika cabika rikari aribiche ma chuirotami niri echona resocho mapu waratame niri echii rite mapu na ketasi choo wesi chuirotami niri.⁵⁴ Echari rawa ma kariweka nokari mapuriga ma sebachi niri isablauchi rawe.⁵⁵ Echi jare mugui maponajatari Jesusi Galileachi jonsa ayenacho si simibari aribiche riwali eci risoche aribiche echi Jesusi ripocuara mapo na rikarami niri.⁵⁶ Aboni ku kuwama ku sinibiri aribiche niware bire namuti we simati jukame aribiche echari rawe isabluachi aboni isabari mapuriga aniruami niri jiti.

Chapter 24

¹Echali omeachi rawe mapali ma chi tasiachi echi mukui simibili echona chuweachi sili mapona Jesusi rikarami nili mapurika echi wabe suweti jukami namuti taga mapu abani ma'a alartami nili. ²Mapali ma sisa riwali mapurika echi rite ku etili echo yeichi asali echona rosochi ma ke asali. ³Mapali echona racha chuwechi mowisa mapurika aboni ke riwali echi ne walubela Jesusi mukuami sapala echona bowiami mapona bachanala rikarami nili. ⁴Echirika aboni ne wabe majali mapurika aboni minabi wabe majajali mapali aboni ke saina riwali okoa riuawi echona napawika aboni yuwa jawami echi mapurika ne wabe simirami rata bami napachami nili. ⁵Li echi muki ne majaka ripili li chokobika jali rale raweka, li anili echi muki: "¿Chorikaria ayimo echona mukumechi?". ⁶Binoi ma ke ite narbe mapurika ma ku owinati kala natasi mapurika binoi bacha rawe tiemi nimi aneli mapali binoi abiji yenachi echona kalileachi, ⁷echali binoi Jesusi tiemi jenaneli mapu ariga werati nili mapurika binoi mina nijarami nima mapali echi jare chati alame pagatami chapika milimea chona bileana kursichi michotami nili mapurika binoi bakia rawe ku awinali. ⁸Echali aboni kala nataga niwali mapurika binoi chabenara anili ⁹mapali echi jare mugui ku sirli echona walulachi echona chuwechi jonsa echali aboni ku ruyeli suwaba jena jeyiri echi jare mkoy mina bile mapu chabenala jularami nili nawisanal. ¹⁰Mapali echi jare mugui mapu jena jerika ne bukuwami nira yutelli echi jare jularami nili nawisanala echi Maria Magdalena, Juana, Maria mapurika echi Santiago itelo niti mapurika echi auche jare musui aboni yuwa tenili. ¹¹Mapali echi jare makoy mina bile jularami nili nawiisanila aboni mateli mupali echi jare mugui chapi mapurika nira raichali ali aboni ke bichili maurika echi mugui nawesali. ¹²Mapali echi Pedro arika machirika we wabe maga simili echona chuwechi mapali aboni ineli echona pacha echi chini chopi riwali echona chakena acharami mapali echi Pedro ku simili ne wabe natali sawabe jeyiri mapurika ikili. ¹³echali rawe abe, akua ralamuli mapu Jesusi llua ename nili enili echona Emaus simabaria. japirika ne wikabe mika niraka nili mapona simaburili echona Jerusalen jonsa. ¹⁴abowi ka raicha enili abowi ka mapurika ne karika namuti mapu olarami nili echu Jesusi. ¹⁵Je rika ikili, mapuli echi kaa enili raicha mina abowi ka ku rukueka niraka, ali Jesusi ka mulubewili ali llua simili. ¹⁶we nalina echi ka ke machirtame niraka arrame nili mapurika ke machime Echi Jesusi. ¹⁷Jesusi ka je aneli: "¿Pirri niraka raichitumo ti'emi ka mapurika'tumo ena?" Abowi ka ne siweka niraka ripi muwibi. ¹⁸Bile ka, Cleofas riweme, je anika nijewili: "¿We mujue ju echi bilepi rijowi mapu ke machi mapurika ikilla ikili jena rawe ne chokueme mapu simarili?" ¹⁹Jesusi ka je aneli echi: "¿Pirri namuti?" Abowi ka nijewaka anili: "karika namuti mapurika Jesusi echi Nasareno ikili, mapu nili echi Riosi jiti nulerame raichanila, ne jiwerika olame miná ne raichika bachami Riosi jiti ali ne suwabaka ralamuli jiti. ²⁰Mapurika ne bacha niraka jawame echona ro'obachi eli echi welpala jawame mapurika echi silime nijaka olali mapurika milirume niraca nima ali michonaliti echona cursichi. ²¹Mapurika tamujue ka bulleí mapurika Binowi nima mapu ku solonika olama echi Isrrael. achirika ju, Ali chu jare wikabe niraka, ali jipe ju ma baisa rawe mapurika simirali je na karika namuti. ²²Mapurika achiko, jare muwi mapona tamujue muchuwa tamujue anika eneli no walabe ala niraka, mapuli echona chuwechi enili ne billa biji. ²³mapuli abowi ka ke riwali echi ropowala, ali je anaka riosi capiniwala riwirtame nila ría mupu je anili Echi ka akáme asali. ²⁴Jarre ralamuli mapu tamujue lluka muchule simibili echona chuwechi ma abowi ka riwali mapurika echi mukui ruka anili. Mapurika abowi ka ke chiko riwali binowi Jesusi. ²⁵Ali Jesusi je aneli: "¿Ralamili ta nowalame ali ta bineme mapurika anerrame nilutumo ne binenila nesulachi niraka mapurika'tumo anerame nili echi karika mapu Riosi jiti ju nulerame raichanila! ²⁶¿ke ne jiwerika niraka nili mapuri ka echi Cristo olarami nili ali mapurika binowi ka ku simika sima echona mapona ne sima re echona Riwigachi?" ²⁷Ali, Moises lluka owechika ali echi jiti mapu Riosi jiti nulerame ju, Ali Jesusi ku ne ala anika aneli echi, karika namuti echi biniwi Jesusi jitiri mapurika Moises anili. ²⁸Mapuli ma sojio silla ichuli echona Emaus riwewachi, Mapona abowi simibaruli, Jesusi ka sili mapurika pe bachami niraka simime. ²⁹mapurika abowi ka ne wabe wili anika eneli: "Jemi si ripi tamujue lluka, ma muli chonamare, ali ma muli siwiba je na rawe." ali Jesusi bakili echona pacha, na lluka ripili. ³⁰³¹³²Simirili echirika, Mapuli Binowi ka asibili echi lluka ma coporia, Juli echi pani, ali tanika sili ali nasipa isi rapanili, ali echi ali. ³¹Ali machirtame nira arrame nili ali abowi ka machika chika nili echi ali Echi ka kawirruli abowi busila jitiri, ³²ali abowi ku anika nokuali: "¿Mapuli ena nokuali achona wilimina buwerili ali Echi ka tamueje lluka raichili ali ne ala niraka anili mapurika osurume nili, ³³A li echi ku jaska simibili ku echona Jerusalen. Echi ko riwali echi makoi bile naapawika muchuwame a li mapu chujare ralamuli si muchuli, ³⁴A li jeanika:" ECHI Rijowi ni bichiwa niraa ku owinali a li echi Simon riwirtame nili." ³⁵A li echi karka ku ruka nokuali mapu ikili buchiimi a li mapurika Jesusi riwali Echi pani rapachali. ³⁶Mapali raicha muchuli jena namuti nira, echi binoi Jesusi wilibka sili echona nasipa mapo na echi binoi anajatami muchuli li jeaneli: "Kilii niraa ti emi yua." ³⁷wenalina echiko ne maajaka jali, mapurika aboni ko bile iwika mayeli. ³⁸Jesusi ku jeaneli aboni: "¿chorikaria we nata muchuwa? ¿chorikaria we rukuga nokuatmo echona sulalachi? ³⁹Nije sikala nesi, a li echi ronola, ni nije ju.

Tami nochasi a li nesi. Mapurika bile iwiga que tasi niwa echi sapala a li ochi, mapurika ti emi tami ritiwa⁴⁰Mapali Echi echanili, sika riwiralali ali binoi ronola.⁴¹Echi ko we kanilika muchuli mapurika ku owinali a li ke bichi uli, Jesusi ku jeaneli: "¿a niwitmo namuti kowame?"⁴²Echi ko pi taa rochi kuwame. A li⁴³Jesusi ko nareli a li ne bachame wilika kowali.⁴⁴Echi ko jeaneli: mapali nije ti emi yua iyenli, ti emi aneki mapu karka osuruame echi moises jitra nololiwala,riosi raichala rume, a li echi Salmos, ne bichiwa niraa ikime."⁴⁵A li biche machirtame nili pamurika na,ama mapo osoruame ju⁴⁶Echi ku jeaneli:a li echirika chuku echona osorutame mapurika echi Cristo ka ne ru sua nilika mukumea a li bakia rawe sika ku owinima⁴⁷Echi mapo chati ola wikauli ku takuame a li ku rowikuame ne buchuwime nawisakuame ju, owechka echona Jerusalen.⁴⁸Ti emi machi mapu ikili na je⁴⁹Na nesi, nije ko naula mapurika Nije Onola anika anili. Wenalina echo na a muchisi arialchi nopisi sipuchrame ne obe ripa jiwerika niraa."⁵⁰A li biche Echi Jesusi toga sili echo na ne mulibee Betania. Echi ko sikala kayauka li kuwiralali ali.⁵¹Mapali Echi kuwiri, pi riweli a li na ripa riwigachi toruaame nili.⁵²Ali biche ne chokobika jaga bachami niraa a li we kanilika ku simibili echo na Jerusalen⁵³Echi ko ko ku sili echo na templochi, li ne ala namuti olali echi Riosi.

John

Chapter 1

¹Ne chokichiko nili, pi raichalibi jiti, li echi raichali nili Onoruame yua, li binoy Onoruame nili. ²Je"nako nili ne chokichi binoi Onoruame yua. ³Suwaba namuti Binoi jiti niwarame nili.Ke Binoi jiti niwarame niisaga kee biri nima riweele.⁴Binoi yua asali echi biteluame,li Binoi nili echi naí mapu rajeeli echi suwaba ralamuli. ⁵Echiko we "rataba asali echoná chonarli, alí echi naí keebile chowile echona chonarli.⁶Niruúle bile rijoy Juani riweame, Onoruame jiti jularame, ⁷Binoi ko, nawale nawisasia echi naí jiti, mapuriga suwabaga bichiíma binoi jiti, ⁸Juani ke binoi nili echi naí, chopi nawale mapuriga omerima nawesia echi naí jiti.⁹Jená Naí ju, ne bichiwa niraa, mapu rajeeli suwaba ralamuli, jeina naí nawama, ne omana jenai wichimoba.¹⁰Binoi ko, jenai wichimobachi asali, alí jena wichimoba Binoi jiti niwarame nili. Chopi jéna wichimoba keetasi machile. ¹¹Binói nawale inésia echi binoi níwala, chopi aboni ke nareli.¹²Chopi aboni mapo ikii ah nareli ko, mapo ah bichii binoi riwala jiti. Binoi risencia yali mapu ne Onoruame kuchuwala niima ¹³Aboni ko, ke ochérali, echi laa jiti, ni bile echi sapa jiti, ni bile mapu riga nakili echi bile rijoi, chopi mapuriga Onoruame nakili.¹⁴Ali echi Raíchali sapa najitali, echiriga tamuje yua biteéli. Ne^ti riwali binoi we omerame ko.,mapo Bilepi Ono yua nawali, ne bochiíme niraa ,ali ne bichiwa niraa.¹⁵Echi Juani we raichaka anili Binoi jiti, ali Owéli raichaka anili:"Jena ju mapuni jiti raíchaka anili: 'Mapu jubá nawa tami yua, echiko cherapee minape ju, tami yua, mapu jiti Binoi, maa bachacho nile tami yúa.¹⁶Binoi jiti, tí nareli echi suwabaga we galabe, ne we galabe ¹⁷Mapuriga echi Moisesi jiti nijarame nili echi nulaliwáme. , Echi we galabe, alí ne bichiwaliko nawale echi Jesucristo jiti. ¹⁸Kee wesi sine riwali echi Onoruame. Echi Bilepi ranaruame, mapu otona ati Onó yua, binoi echiriga nawésali.¹⁹Jena ju echi Raíchali, mapu Juani yáli echi juriosi, alí echi Levitas mapali , echi bacha ichuwame juule echona Jerusalemachi jonsa: ¿chiga jú mujé?' ²⁰Ke akaleka, ne wachinaka ruyeli, chopi ne wachinika ruyeli; "Níje kee ju echi Cristo" ²¹Echiriga aboni rukueli: "¿Chigá che'mi jú alí?. ¿we"chemi echi Eliasi jú?" Binoi kó, jeánili, nijeko ke echi jú. 'Aboniko jeánili:"we"chemi echi nawesame jú?" Binoi ku nijewaga anili: nije kee échi jú.²²Ali aboniko jeaneli: "Chiga ju mujé?, mapurigati ku ruyebo echi mapu tami juúle. ¿choani muje binoi jiti?" ²³Binoi jeanili: Nije ju echi Raíchali ,mapu owéli raichaga ani echona kawi akicheachi:."Wachinasi echi buye Onoruami niwala', mapu"riga anili echi nawesame Isaiasi". ²⁴Jularame 'ko nili echi fariseo níwala. ²⁵Aboni we rukuega aneli binoi:' ¿Chumi 'rikaria wé pagola, ke'mi Cristo níisaga, ni bile Eliasi, ni bile echi nawesame?'.²⁶Ali echi Juani ku nijewika jeaneli. nije pako echi bawi jiti.we nalina.tamuje yua ati bile mapu tiemi ke machi; ²⁷Jena ju mapu nawama juba tami yua, ke risencia june mapu solonama echi correa binoi nila akarrachi." ²⁸Jena namuti ikili echona Betania echona chusiwina Jordan, napona Juani pakoli²⁹Chesine rawe,Juani riwali echi Jesusi mulubewa binoi ali anili, Je nai ati echi ta Bowa Onoruami mapu e echi chati olalila jenai kawiralali! ³⁰Jena ju nopi nije anili: Juba tami yua mawama bile Rijoi mapu ju bacha tami yua, nopiria nili bacha tami yua: ³¹Nije ketasi machili, chopi rikaria nawaline pakomia bawi jiti mapurika Echi nima riwirtame echi Israeli.³²Juani mawesali, anika: "Nije riwakine echi Riosi Iwikala nawagachi nopiria bile makawi chona ripana riwigachi jona ali chona Binoi yua asali. ³³Nije ke machili chopi echi tami juli pakonla bawi jiti,tami aneli: maponamo ritiwa. echi Iwiga nawame ali echona a tibisa echi ju mapo ni bichiwa pakola echi Iwiga jiti.'. ³⁴Nije ritei ali nawesine Jena ju echi Riosi Ranala."³⁵Uche'sine, ba'alinala rawe, mapali Juani asali echi okua Jesusi anajatami yua, ³⁶Inesia Jesusi simirame, jeanili: Ine, echi ta'a Bowa echi Onoruami!"³⁷Ali echi okua Jesusi anajatami akesa jeanichi namuti, anajatali echi Jesusi. ³⁸Chopi echi Jesusi ku rowili ali ineli , ali je aneli; "¿Pir

ami?" Ali echika ku nijewika jeaneli; "BINERIAMI, (mapurika aniwame ju Binerami)", ¿come bite?" ³⁹Echi jeaneli; "Kina simasi ali riwibotomo". Li echi sili ali riwali come bitela; ali tibili Echi yua echali rawe, mapali ma aliwachi nili. ⁴⁰Bile echi okua kipuli echi Juani raichame ali anajatili echi Jesusi simili Andresi, echi rijimara Simoni Pegro. ⁴¹Echi riwali bacha binoi rijimara Simoni, ali jeaneli; "Ma riwakite echi Onoruami" [mapurika aniwame ju Jesucristo]. ⁴²Mapali pali binoi echi Jesusi yua. Jesusi ineli ali anili; "Muje ju echi Simoni, echi Juani ranala muje nima anerame Cefas"(mapurika aniwame ju Pegro). ⁴³Echali ba'alinala rawe, mapali Jesusi li machinili echona Galileachi, riwali echi Felipe ali aneli; "Tami najati." ⁴⁴Felipe bite me nili echona Betzaida, chona walu poblochi mapona biteli Andresi ali Pegro. ⁴⁵Felipe riwali echi natanael ali aneli; "Ma' ti riwali chika nira osala Moisesi echi nulaliwame echi Riosi jiti nulerame ju ra'ichanala, Jesusi, echi Jose ranala nazaretachi biteami." ⁴⁶Natanael je aneli; "¿A omerama jare namuti ala machina echona Nazaretachi?" Felipe je aneli; "kina simi ali simika." ⁴⁷Jesusi riwali echi Natanael mulu beusiami Binoi yua.: "Inesi, bichiwali Israelita, mapo ke tasi akaleme ju!" ⁴⁸Natanael jeaneli: "¿kome jonsa tami machimo?" Jesusi ku nijewika jeaneli: "Ne bacha Felipe nimi bayeli mapali asalimo echona rale chunarili, Nije nimi riwakine." ⁴⁹Natanael nijewili: "¡Binerami, Muje ju echi Onoruami Ranala! ¡Muje ju echi Walula echona Israel!" ⁵⁰Jesusi ku nijewili ali anili: "¿Chorika nimi aneki: Nimi riwakine echona rale chunarili,' jipe a bichiwimo? Namuti weli jena riwimemo." ⁵¹Ali binoi jeaneli ; "Ne bichiwali, Ne bichiwali tiemi nimi ane: Riwiwotimo echi riwigachi iraptame ali echi Riosi kapitanuala jimame ali tikime ripana echona Riosi Ranalachi."

Chapter 2

¹Bakia rawe simirsa, niruli niwikuame echona Caná Galileachi ali echi Jesusi iyela echona si asali. ²Jesusi ali echi anajatami bayerami nili echona niwiluachi. ³Mapali ma suwibali echi bajikuame, echi Jesusi iyela jeaneli: "aboni ke tasi niwi bajikuame. " ⁴Echi Jesusi ku jeaneli: " mukui, ¿chosia tami yua nawa? mapurika ke cho seba mapali nije ku nawamare." ⁵Iyela jeaneli echi nochami: "mapuyiri namuti nula chopi olasi. ⁶Echona niruli usani sokoli rite jiti niwarame, nerame nili mapurika ku biwime nira nima echi juriosi; ne ibili nira bochili kichaosa makowi ali bile ciento na makoi mali litrochi. ⁷Jesusi jeaneli bochiwisi echi sokoli bawi jiti. echiria ma bochiwili japi isi ma ne bochisa. ⁸Ali echiriga aneli echi nochami machipasi: "pi taa ali ierika echi tibuntame ali echirika olali. ⁹Echi tibuntame pi ta bajili echi bawi uva jiti niwarami, we nalina ke tasi machili ko me jona parrami niili. ali bayeli echi apanero jeaneli. ¹⁰Suwaba ralamuli rowa echi bajikuame we kala, we nalina ma simira bajisa pi ke nateami rowa. mujeko ne kala tibuli echi bajikuame jipi yenas. ¹¹Jena bacha riwirtami olali echona Caná de Galileachi, ali riwirli echi Jesusi omeruala, Echi anajatami a bichiwi. ¹²Ma che sine, Jesusi, ali iyela, itemuala, na Jesusi anajatami, tikinili echona Capernaúm echona a muchuli wika rawe. ¹³Echi juriosi Omawala ma mulube sebali ali echi Jesusi simili echona Jerusalenachi . ¹⁴Riwali echona templochi ralinekuame echi wasi, bowa, ali makawi, na riwali nakuliwame echi onomi mapu kiili muchuli. ¹⁵Echiriga ma kariweli echi wiya ali karika machi juli echona pacha templochi muchuwame, ali echi bowa na wasi buyachili. Echi karika chijanili onomi mapu nakuliwa ichuli banika iluli echi namuti. ¹⁶Aneli mapu ralinewa ichuli echi makawi: "machi wanasi jena namuti. ma riwesi ralinewa je nai nije Onola bitelchi. ¹⁷Ali echi Jesusi anajatami natali mapuria osorua chukuli: "NIJE WE KALE ECHI MUJE KALILA, MAPURIA NIJE KALA MUKUME ECHI JITI NIRA." ¹⁸Ali echi walubeala jawame juriosi ku nijeuka je aneli : "¿piri mi riwirika ola, mapurika mi ola jipi ? " ¹⁹Jesusi ku nijewika jeaneli: " ku nosobusi jena templo, ali nijeko bakia rawe sika kuni wilasima. ²⁰Ali echi waluala juriosi jeanilli: "¿binoi juli naosa makoi usani bami niwaya jena templochi , na mujeko bakia rawe sika ku sunima ?" ²¹Echi ko chopi raichika anili echi aboi ripokala nira. ²²Echirika, mapali binoi ku wilisili echona mukuami jonsa, echi Jesusi anajatami ku natli mapu echanili, ali aboi ko bichiwili, ali bichiwili echi Osurutami na mapu Jesusi raichika isili. ²³Mapali asali echona Jerusalenachi Omowaluachi echi pascuachi , wika aboi a bichiwali echi riwala mapali aboi riwirtami nili echi namuti mapurika ikili. ²⁴Jesusi ke tasi ne kala niraali mapurika binoi machili ²⁵Mapurika ke tasi wesi nowaleli ku ruga anema echi rijoi nira, mapurika binoi kala machilii echi. rijoi nira.

Chapter 3

¹Jipiko, niruali bile fariseo mapu rika riweami Nicodemo, ne bile waluala judios. ²Jena rijoi nawali Jesusi ne rokoo li jeaneli: "Binerami, a ti machi mapu muje ju echi binerami jularame Onoruami jiti ke tasi wesi ralamuli omerama riwira mapu muje olaa chopi muje Onoruami yua asisa muje. ³"Jesusi ku nijewka" ne bichiwka aneli, chopi ke tasi ku ochersa bukuliwame ke tasi ku riwimea echi Onoruaami." ⁴Nicodemo ko jeanili: "¿chu rega bile rijoi ku che sine ku ocherma ma we ocheraami niisa? ¿we achi opama bile rijoi che sine ku bakiya echona ropochi iyela li ocheriya?" Jesusi ku nijewka: "Ne bichiwka niraa, we jare ke tasi ku awisa bawi jitra li riosi iwigala, ke tasi omerma bakia Onoruami yua. ⁵Mapu rega awili echi sapa, sapa ju, li mapu ku awili echi Iwika, iwika ju. ⁶Ke tasi echirika kanili mapu rika anerami ju: 'Echirika ku bukuliwame jonsa ochersare. ⁷Echi ika ipucha mapu mi yena naki, muje nami echi ika, li muje ke tasi machi come jonsa nawa li come simi. li echirika ne suwaba mapu ju awimea Iwika. ⁸Nicodemo nijewica ani: "¿Chu reka niisare na namuti?" ⁹Jesusi ku nijewika: "¿Muje ju echi binerami echi Israeli li echirika ke tasi nami jena namuti? ¹⁰Ne bichiwali, muje nimi ane, mapu raicha mapu machi, li ku ruga ani ma pu yiri ritiwa. Li echirika emi kie naresa echi tamuje raichali. ¹¹Ati raichika ani namuti simira wichimoba li ke tasi bichiwa chu rega atamo bichiwa echirika nimi ruga ane namuti riwigachi. ¹²Ke wesi moli ripa riwigachi jeanili mapu rikina echona riwigachi: Rijoi Ranala. ¹³Mapurika echi Moisesi wilasli echi sinowi echona deciertochi, li echirika werli ju echi Rijoi Ranala ne ku wilibali. ¹⁴Mapu riga sineamika bichiwama Échi, níwama sinibi biteluami. ¹⁵Mapurika Onoruami we kale jenai wichimoba, binoi nijali bilepi binoi Ranala, mapu yiri bichiwama binoi mapu ke tasi mukume, mapu rika niwama sinibi biteluami. ¹⁶Mapuriga anoruami juuli Binoi Ranala jenai kawichi mapurika ma sebali risua olarami na wichimoba, mapu rika ku wirsia nai wichimoba chopi binoi jitra. ¹⁷Echi mapu a bichiwa binoi ke tasi risua alarami nima, echi ma ke bichiwa ma risua olarami nima, mapu kie bichiwa binoi riwala ne Bilepi Ranala onoruami. ¹⁸Echirika bela ju mapu rika maa winijirame: mapu rika echi Nai ma nawali kawichi li ralamuli ka chopi we kaleli chonachi ke Nai yua, mapu rika aboi nochali we chati niili. ¹⁹Suwaba mapu iki chati siti alako we sayerka Ola echi Nai li ke tasi muliwa echi Nai mapu rika echi nochali ke tasi riwiruami ju. ²⁰Li echirika mapu ala olako ne bichiwali inaro machiliachi mapu rika echi nochali, chota Onoruami yua, echirika ma aniruami ju. ²¹Ma che sine jena, Jesusi li binoi bichiwame yua simibali echona wierli Judeacha. Echona simirli aboi yua li pakoka olali. ²²Jipi ko, Juani achikorika ola pakoa echi Enón, mulipi echona Salim, mapurika niruaali walú bawí echona. Ralamuli ko aboi sili binoi yua li ma pakotami niili. ²³Mapu ali Juani ke tasi cho machili mapu pacha érka acharami nima. ²⁴Echirika ma wilisli bile sayerka echi raichalia ibili mapu bichiwame Juani li bile judío maa seba pakoka mapu rika mu naretami niiba Onoruami jitra. ²⁵Echi simili Juani a li jeannili: "Binerami, mapu muje yua asali mi che bilena Bakochi Jordanchi, chika ali raichali, mapu pakoka li suwaba ku simiba echi Binoi. ²⁶Juani ku nijewika "echi rijoi ke tasi biri naresare o chopi arami niisa chopi ripa riwigachi. ²⁷Emi aboi a ruga raichika ani: 'ni je ke tasi Onoruami ju', mapu ne aniki: 'nije mapu jularami ne bacha Niraa. ²⁸Echi upila ko a niwala ju binoi kunala. Li echi apanero ko echi kunala, mapu ati binoi muje yua li nami, li kanili ne walurka niraa chopi namika raichali binoi kunala. Echirika jipiko, na ko ju kanilia ma sebali. ²⁹Echirika niisare mapuirga Echi ocherima, li nije ko ke ocherma. ³⁰Mapu riwigachi jonsa nawa, ne bacha niraa ati suwaba namuti. ³¹Mapu wiechi li ju niruami ju li wie raicha. Mapu inaro ripa rewigachi jonsa nawa. mapu yena si ati. Binoi raichaka ani mapu yiri ritiwa li mapu nami, Ke tasi wesi nami jena raichali. ³²Mapu a nareko binoi raichali, a la aniruami ju. mapu Onoruami ne bichiwali ju. ³³Mapu riga Echiko Onoruami jitra jularame ju raicha raichali Onoruami jitra. Mapu riga Binoi nija Iwiga ne tetika. ³⁴Echi Binoi Onola kale Binoi ranala li binoi arami niili suwaba namutiechona binoi sikalachi. ³⁵Echi mapu a bichiwiko Binoi ranala niwama sinibi biteluami, Echirika mapu ke nijewka echi Ranala ke tasi riwimea biteluami, ma Onoruami ma yosaka asimea sinibi niraa."

Chapter 4

¹Jipi ko, mapali Jesusi machile, mapo echi fariseo kipule mapo Binoi wika pagoya chukule, ke echi Juani yua
²Binoi Jesusi kó ke pagole, chopi echi mapo bineka síle echi Jesusi yua, ³Binoi riwéli Jureachi, ali ku rowile echona Galileachi.⁴Chopi Binoi jiti werali niili, simirwame echona Samariachi. ⁵Alí Binoi nawale echona poblochi Samaria, aneliachi Sicar, ne mulube echona pe uchii kawirali mapo"na Jacobo yali echi binoi ranala José.⁶Echi bawí mapo Jacobo jorli, echona maníle. Jesusi we risiame inarlí echomi buchi, ali echona mulube wabéchi asibali. Maa we alibachi nilí. ⁷Bile muki samariachi biteame nawale bawí machi"pasia, alí Jesusi jeáneli: "Tami yáa, pi'taa bawí, bajimané." ⁸Mapo Jesusi winerka 'sile, echiko simibale echona poblochi kowaáme ralisia. ⁹Ali echi muki samaritana ko, jeáneli, echi Binói: "¿Chure muje jurio, tami táni echi wáwi bajikwame, mapo nijeko muki samaritana ju?". Mapu jiti echi jurios kee raíchaka yéena echi samaritanos yua. ¹⁰Jesusi ku nijewaga jeáneli echi muki: "Chopi mi machisagá echi ne galabe Onoruame níwala, alí chiga jú echi mapo nimi ané: "Tami yáa echi bajikwame," Muje mi' Binoi taníma riwéli, alí Binoi nimí yama echi wabí sinibi bitelwame."¹¹Echi muki ku nijewaga jeáneli: Muje Rijoi, ke mi niwa, piri chemi jiti machipama, echona jochi we ralé jú.¿ kumi chemi niwa echi bawí ne sinibí bitelwame? ¹²¿Mujeko ke cherape walú ju echi tamuje onolá yua echi Jacobo, mapu tamuje yali, jeina jochi maníame, mapo binoi, kuchuwala, alí suwaba mapu iki bukeéli ayenacho bajíli, wé'lame ah echi jú?¹³Jesusi ku nijewaga jeáneli: "Suwábaga mapo iki bajíko jeina wabí kú balachémare úche siné. ¹⁴Chopi mapo yirpi bajisa jeina wabí mapo Nije yámare, ma ke sine balachema, Chopi echi wabí mapo nije yámare, sinibi nirulmare Binoi yua, mapo ne sinibí bitelwame ju. ¹⁵Echi muki jeáneli:Muje Rijoi, tami yá echi wabí; mapu'rigane maa'kee balachema, alí ni ma'kee jenai nawama echi wabí jusia. ¹⁶Binoi Jesusi ku jeáneli: Simiga, bayemsa muje kunala alí mi ku nolin'mapá. ¹⁷Echi muki ku nijewaga, jeánili: "Ke kuneame juné." Jesusi ku nijewaga jeáneli: "áné alá ju echirigami anisaa,ke ni kuneame jú. ¹⁸Mapú jiti, malí mi kuneéli, alí mapo mi jipi yua atíko ke muje kunala jú. mapu mi rigá aníko ne bichiwa jú."¹⁹Echi muki kó, jeáneli: "Mujé Rijoi, mujéko nawésame nila'té. ²⁰Tamujé onolako, jenaí ripami rabó, omawale,chopi mujé aní mapo echoná Jerusalemachi omowásare, suwaba echi ralámuli. ²¹Jesusi jeáneli: "Mukí, tamí ne bichiwi, nawáma echi rawebali mapalí, kíe jenaí ripámi rabó omowába echi Onó jiti, ni bile echona Jerusalemachi. ²²Ti'émí kó amáchiki maptú'mi ke'machí.Tamujeko amáchiki, maptí a' machí, mapu jiti echi kuwirlí, echona Juriochi jonsa nawá. ²³Chopi echi rawébali máa mulubé inára, a' lí, jipi jú mapalí echi ne, wichiwa amáchikame, amachikima, echi Onó né iwíga jiti alí ne wichiwa niraa, mapú jiti binói Onó, echiyíri ralámuli a'mí, mapuriga amachikima. ²⁴Onorúame kó pí iwígá jú, alí echi ralámuli mapú amachikí, kó, amachiksaré iwíga jiti, alí né bichiwa niraa. ²⁵Echi mukui je anili: "Nije machi mapo nawama echi Binerami mapo anerame ju Jesucristo. Mapali Echi nawasa Echi tami ruyema karga namuti," ²⁶Jesusi jeaneli: "Nije ju, mapu raicha nimi yua"²⁷Echali pi wera echi Riosi anajatami ku rowili. Jipe, echi ku rukuega nokuali choricaria Echi asali raicha bile muki yua, chopi ke wesi rukueli: "¿Piri nakimo?" o"¿chomi rikaria yua raicha?"²⁸Ali echi mukui riweli echi sokoli bawí niwame, ali ku simili echona walú poblochi ali aneli echi ralamuli ²⁹"Kina simasi, ineasi bile rijoi mapu tami aneli karaga namuti mapu olaline ¿Jenako ke mallene echi Jesucristo, Nima, kerre jená echi Jesucristo"? ³⁰Echika ku bu'ali echona walú poblochi ali sili Binoi yua. ³¹Echali echi, Riosi anajatami we anili aniga "Binerami, koa ³²Mapu Echi je aneli: Niwine bile koame mapo kopo tiemi ke machi." ³³Chopi echi bineami, je anija nokuali anagupe: "¿Ke wesi biri ebali namuti maporika kome o echika ave?"³⁴Jesusi je aneli: "Nije koamilaka olakuame ju ala nira mapo tami juali mapo kuanima echi nochali. ³⁵¿Ke ani tiemi:" 'Chopi roó na'o micha ali ma nawama mapali ma wibare?' Nije ane tiemi : '¿Ripabe inenasi ali inesi echi kawirali, acha ma wame ju mapo ichiruame ju! ³⁶Echi mapu ichako a nare natetuame ali napabu echi raka ne sinibi biteluame, Li biche mapu ichako, li mapo wiko we kanilima napawika. ³⁷Maporika jena, raichali: bile mapu ichako ali bile kuwi; a bichiwiwi ju. ³⁸Nije juli winla mapu ke cho nocharama nile. jare ma a nochali ali tiemika mat"mi napawika nócha."³⁹Wikabe echi Samaria pireme echona walú poblochi bichiwali Binoi jiti[Jesucristo] maporika echi muki nawesali raichaka Echi nira: Echi tami aneli karaga namuti mapo olaline." ⁴⁰Ali mapali echi Samaritanochi sile Echi yua, Ali we aneli tibinila aboni yua, ali Binoi a tibili echona okua rawe. ⁴¹Ali wikabe bichi'áli mapo binoi raichali. ⁴²Echikó aneli echi mukui: "Ketasi bichite chopi mapo anilimo, chopi tamuje aboni nirá a kipulité ali a machité Jenako ju ne bichiwali echi Ku wirame jenai kawirali."⁴³Mapali echi okua rawe Binoi ko echona jonsa minami simile Galileachi. ⁴⁴Maporika binoi Jesusi jeanile mapo echi nawesame ke niwa echi omerawame echona binoi bitelachi. ⁴⁵Mapali Echi nawali echona Galileachi aboni galileo we ala narelali. Aboni a riwali suwaba namuti maporika holale Binoi echona omawala echona, Jerusalenachi maporika aboni achio simibali echona omawalachi. ⁴⁶Jipe, Echi nawali echona Caná Galileachi, mapona najitali echi bawí uva jiti niwarama. Niruli echona bile sontarasi walula mapo ranala we naume nile echona Capernaúmachi. ⁴⁷Mapali kipuli echi, mapo nawale echi Jesusi echona Jureachi jonsa, echomi Galileachi, simili echona Jesusi yua ali we jiweraga maporika

rikinala ali sawanala binoi ranala mapo ma mulipi mukumeariweli.⁴⁸ Jesusi echali aneli: "choptumi ke riwisagatmo wikabe namuti olarame , Tiemi ko, ke, tumi bichiba," ⁴⁹Echi sontarasi jeaneli: Walubela, Aquina simi pe abepe maporika nije ranala mukumere. ⁵⁰Jesusi nijewika jeaneli: "Simika; muje ranala a vite." Echi sontarasi ko, bichiwali echi raichali mapo Jesusi aneli, echirika, ma simile. ⁵¹Mapali echi rikia anarali, binoi nochami bu'áli riwiboaria aniga mapo binoi ranala a vite. ⁵²Ali echi rukueli choyenasi oweli ku alanisia . Echika ku nijewali: pako pi rawili echi ratali ku etili. ⁵³Mapali echi onóla má machili echiyenako nila mapali Jesusi aneli : "Muje ranala a vite." Ali echika karaga aboni pirelachi pireami a bichiuli. ⁵⁴Jeina nili osa chokeame riwiratame mapo Jesusi olali mapali machinali echona Judeachi ali Galileachi

Chapter 5

¹Jena jonsa, nili echi juriosi omawala echi Jesusi simili Jerusalenachi. ²Jipi ko, echona Jerusalenachi chusiwina mapona simari echi bowa, niruli bilena jochi bawi manichi Betesda riweeme ali hebreochi, mapu iniwili mali erra. ³Niruli wika ralamuli nayukami, ke tasi omerami iena ali mapu ke tasi omerami wilisa muchuli echona, buyea muchuli, buyee muchuli mapali onoma ruele echi bawi. ⁴Mapurika rikinili bile Riosi capitanuala echali rikachi pitelbi onoli echi bawi, mapiyiri bakili echona bawirili, mapali echi bawi we onoli, ku sawarami nili mapuyiri nawili risua niili. ⁵Echona niruli bile rijowi mapu nayu iyenili baisa makoi osanao bami. ⁶Mapali Jesusi riwili echona buwime, ali ma machisa mapu ma wili rawe buwili, Echi ko jeaneli: "¿A ku sawerami nisa nakimo?" ⁷Echi rijowi nayume jeaneli: "Rijowi, ke tasi wesi ite mapu tami achama echona bawirli we onoachi. Mapali nije bacha nawa, chubile chikio bacha baki." ⁸Jesusi jeaneli: "wiliska, kayawi echi perrá, ali simika. ⁹Echi rijowi we sapuka sawarame nili, , juli perrá, ali simili. we nalina echali rawe isabkuame nili. ¹⁰Ali echi juriosi jeaneli mapu sawarame nili: "je na rawe ju isabkuame ali ke tasi ricencia niwimo kayakuame echi perrá. ¹¹"Echi ku nijewika aneli: "Echi mapu tami ku sawali, tami nuleli: ku kayawi echi perrá ali simika. ¹²Aboni ko rukuga aneli: "¿chika ju echi rijowi mapu nimi chaneli: kayawinla echi perrá, ali siminla?" ¹³We nalina,echi mapu sawerami nili ke tasi machili chika inila; mapurika echi Jesusi ne kili nira ku simili, wika ralamili muchuli echona. ¹⁴Ma pe alii, Jesusi riwili echona templochi a time echi rijowi ali jeaneli: "¿na mapurika muje maku sawarame ju! ma ke che sine chati ola, mapurika ma ke che sine charika simirma. ¹⁵Echi rijowi ku simili ali jeaneli echi juriosi Jesusi niila mapu sawali. ¹⁶Jipiko, jena namuti jiti, echi juriosi anajatili Jesusi, mapurika Echi ko Binoi namuti sika olali isabachi rawe. ¹⁷Jesusi ku nijewika jeaneli: "nije Onola, ¹⁸jipi yenasi a nocha ali nije achio. "Echirika aboni juriosi wabe milinali echi Jesusi, mapurika ke tasi nijewika olali echali isabachi rawe, ayenacho Onoruami ranala anika anili ,chikorika inili mapurika Onoruami. ¹⁹Jesusi ku nijewika jeaneli : "echirika ne bichiwa niraka: ke tasi omera echi jesusi binoi jiti oloya, mapurika echi binoi ritiwa mapu Onola ola, echi ko rika ola ehi Riosi ranala. ²⁰Mapurika echi Ono ko kale binoi ranala ali binoi riwirika ola chujare namuti mapu binoi ke saina. ²¹Mapurika echi Onola ku wilasika ola echona mukuume jona ku a echi biteluame, ali echi ranala ku iwika a mapu naki. ²²Mapurika echi Onoo ke tasi wesi sayerika olá, binoi ko nijili Ranala, ²³mapurika chujare kala nijewika olama echi Ranala, ali mapurika nijewama echi Onoo. Echi mapu ke tasi nijewa Ranala ke tasi nijewa chuku echi Onoo mapu juuli. ²⁴Mapu ne bichiwa nira nijewa nije raichala ali bichiwa mapu tami juuli ne sinibi nira bitelma ke tasi sayerika olama mapurika mukuwame simirima biteluame. ²⁵Ne bichiwali, ni mi ane mapu ma seba ku nawama, li jipiko ju,cho kilibe echi'suwiame achi nama echi raichali Onoruami Ranala, li mapu namiko bitelama. ²⁶Echrika Mapu riga mapu Ono niwa biteluame Binoi jitra, echirika a ali echi binoi ranala mapu binoi jiti bitelma ²⁷li echi Binoi Onola a ali ne waluala wiliame Echi Ranala mapu riga ne chunetami ne sayerka mapu rika Echi ju Riosi Ranala²⁸Ke tasi ne chiriga nira'a mayesi jena jiti, mapu rika ma seballi mapu ne suwaba muchuwarami ju echona chuwechi achi namika echi ra'ichali ²⁹li buyali:mapu gala olali, ma ku wilisali ku biteluami, mapu chati olali,ma ku wilisli mapu ku winijirame nima. ³⁰Nijeko ke tasi biri olama Nije binoi jitra. Churiga nami, sayerka,li Mi ku chunetame a bichiwali ju mapu ke tasi ni ah Binoi jitra naki, chopi binoi jitra mapu tami juuli. ³¹Nije nijisaka raichali Nije jitra, Nije raichala ke tasi ne bichiwali ju ³²A jareko a raichika ani mulube tami Jitra li Nije maye echi raichali mapu Echi nija Tami ne bichiwali ju. ³³Ti emi a juuli nawesame echi Juan, li Échi binoi araichaka anili ne bichiwali. ³⁴Mapu raichali Nije nare ketasi rijio níwala ju. Nijeko anii jena namuti mapu riga ti emi gala ku machi patame niibo. ³⁵Juani ko niili bile Naí mapu walu raja li we ratabami ju. li emi nakili mapu we kanikia Naí yua pi teli. ³⁶Echiriga, echi raichali mapu nije niwa ne wabe walu ju mapu Juani ju, mapu echi nochali ke ni ono tami alí mapu riga niwama. ne chigo yiri mapu Nije nocha ola, raichika anisi Tami jitra, binoi Onola tami juuli. ³⁷Echi Onola tami juuli. Binoi jitra echirika anili mulube tami Jitra.Tiemi ke tasi namali Binoi raichala ami riwisa chi yiri niili ke ne sinibi niraá ³⁸Li a Binoi raichaka ke sinibi yua ati, maputamo ke bichiwa Echi mapu Binoi juuli³⁹Emiko bine echi osorutami mapurika echi emi nata mapu ti niwa sinibi biteluami. li echi bilepi osoruami raichaka ani mulipi tami Jitra. ⁴⁰Li emiko ke simi Tami yua mapu riga tamo niwama echi sinibi biteluami. ⁴¹Nije ke tasi pi nare echi wikárawame ralamuli ⁴²We nije a machi mapu ti emi ke niwa echi kaniluami Onaruami mapu tami jitra. ⁴³Nijeko nawai chopi nije Onola riwala li emi ke tasi tami nare . Li che jare nawasa chpopi binoi jitra riwala, ti emi a narema. ⁴⁴¿Chu rega a bichiwa, ti emi mapali nare echi wikarawame aboi ibili yua, we bela kie a echi wikarawame mapi nawa bilepi Onoruami?⁴⁵Ke tasi natasi mapu ni je echirika nima sayerka olama ne bachaami nira Onola. mapu sayerka olako ju echi Moisesi, maputamo emi achali nimi we kale. ⁴⁶Atamo bichiasa echi Moisesi, atamo bichiwa ta Mi mapuriga echi binoi osali tami Jitra ⁴⁷Ti emi kie bichiwsa echi osuruami,¿chure rega tamo a bichiwama tami raichala?"

Chapter 6

¹Binói ma jená namuti olása, Jesusi kó simili echoná boónala, ché bileana walú Bawéchi echoná Galileachi, achiyó echona walú Bawéchi Tiberias aneliachi. ²Wikáwé pagotame, anájatli, mapú jiti abóni riwále mapo wé omerga olále Binoi, echi aúche jaré yúa mapo nayúkame nili. ³Jesusi kó, minámi ripá rabó simile, alí echoná asíbali, echi binéami yúa. ⁴(Jipi kó, echi omáwali, Pascua aneliame, echi jurios níwala, ma'a mulúbe nilí.) ⁵Mapali Jesusi Ripabé inále, alí riwále echi wikabe pagotame, Binoi yúa muluwebsiame, jeáneli echi Jilipe: "¿kúmi tá ráliboo pani , mapuriga komé jená pagotami?" ⁶(Chopi Jesusi echiriga anili, pí machimea'ría echi Jilipi, mapo jiti Binoi má machile, churigá oláma riwéele). ⁷Jilipe, kú nijewagá: "Okua ciento onomi, ke sebilí nímalé, mapu'rigá ralibo echi pani, pí'taa niráa nachuwikuami. ⁸Echi bilé binéame, Antresí, echi Simóni Pegro rijimála, jeáneli echi Jesusi: ⁹"Na'í ati bilé towí mapu, malí pani, áli okua rochí ká'lléna, náli, ¿ ke biri jú jená echikí rijoáchi?" ¹⁰Jesusi anili: "Muchuwasi echi pagotame," (Jipe, echona we sakaleachi nilí). Echiriga echi ralámuli muchúbali, ne mulipi sebalí, malí mili. ¹¹Alí, Jesusi chapisaa echi pani, alí mina maa natétali yása, Echiriga ma nachutali, mapú iki muchule, achigoriga nachutali echi rochi, mapu yenasi aboni nakili. ¹²Mapali má posale. Binoi jeáneli mapo binerka síle: Napabusi echi kuúchi mapo tibile, mapuriga ke biri riéma. (wikama) ¹³A, Echirigá napabule, alí makoi okua tobe bochiwile, echi kuuchi chiwákame tibíame, mapu echi malí pani jonsa buyaame nili. mapo echi wikabe kowále. ¹⁴Alibiche echi ralamuli ma riwisaa maporiga Binoi olale, jeániga nokuále. "Jena ne bichiwá jú echi nawesame mapo nawáma riweele jenaí wichimobachi. ¹⁵Mapali binoi Jesusi machile mapo, aboni má mulubebma' riwéele, alí né werali, chapiruame nima, mapuriga waluala niwarama nima, Binoi ko 'né bineli simile ripami rabo úche sine. ¹⁶Echali ma áliwachi, echi bineami tiguíli echona walú bawéchi. ¹⁷Aboniko mowíle echoná barkochi, echiriga simibga echomi balú bawechi, simibali echomi Capernaumachi. Abi'jí we choona wilile echi 'yena kó. Alí binoi Jesusi kecho nawale echona aboni yúa. ¹⁸Echi iká wé iwéame íkayá wilile, alí echi bawí wé iwéame onole. ¹⁹Ma'palí ma pee wilimna simibali [malí ó usani kilometro], abóni riwali echi Jesusi, moba bawichi inárame, muluwebsiame echokua barkochi. alí we majali. ²⁰Chopi Binoi jeáneli: "Nijé jú !. Ke majasi. ²¹"Aboniko we kanila muchili ma mórsea echona varkochi, echiriga we yati nawale echi varko mapo na simama riwéle. ²²Ba'álinala rawé, echi wikawe pagotami mapo muchili echona boónala walú bawechi, riwali mapo ke itéli uche bile varco echona, chopi echi bile maponá Jesusi kee siné moóle, echi binoi bineríame yúa, chopi echi binéamiko awenili ²³Simibali. Chopi á nirúle uche jare varko mapu Tiberiachi jonsa síle, mulube echona mapo'ná kowalé, echi pani, chopi mapali echi Walubeala walú natetara yáli. ²⁴Mapali wikabe ralamuli riwali ketasi Jesusi alí ketasi echi Jesusi anajatami muchuli echona, aboni a muwile echona barcochi alí simibali echona Capernaúm asia Binoi Jesusi. ²⁵Mapali ma riwali echona chu bilena walú bawí manichi, aboni jeaneli: "Binerami, ¿chomi kilibe nawakimo naibe?" ²⁶Jesusi ku nijewika jeaneli, jeaniga; "Ne bichiwali, ne bichiwali, tiemi tami atmo, kie maporika riwalitmo riwirtame chopi maporika kowalitmo echi pani alí ma bosalitmo. ²⁷Ke tasi nochasi echi kowame mapu pi suwiba, chopi echi cowame mapu ati sinibi biteluame nira mapu echi Riosi Ranala nijama 'maporika Onoruami echi Onola achali binoi nila bawila Binoi yua. ²⁸Aboni ko jeaneli: "¿Piri ti olasare mapurika ompabo oloya echi nochali Riosi nila?" ²⁹Jesusi nijele: "Je nako ju echi Onoruami nochali mapu tiemi bichiwitimo echi Binoi mapu juali. ³⁰Alí echiko je aneli; "pir riwirtame olamarika Binoi maporika ompaba inea alí bichiba mujeli? ¿chomi isima? ³¹Tamuje onola kowali echi maná echona kawirali akicheachi maporika osuruta chiku: ONORUAMI IYALI MAPU KOMEA PANI RIPA NIRUME;" ³²Alí echi Jesusi ku jeaneli; "Ne bichiwali ne bichiwali nije ani Ketasi nili Moisesi mapu tiemi alí echi pani pana riwigachi nirume, chopi, Nije Onola mapu niji ne bichiwali pani riwigachi nirume ³³Chopi echi pani Onoruami, nila, echiko ju mapu pana jona riki alí niji biteluame nai kawirali." ³⁴Alí abonika aneli: "Walubela, nija echi chulubi jena pani." ³⁵Jesusi jeaneli: Nije ju echi pani biteluame, mapu tami yua nawago ke tasi lochema alí mapo tami bichi ko, ketasi sine balachema, ³⁶Chopi nije nimi ane, bichiwali tami ritiwa, alí ke bichitmo ³⁷Karaga mapu nije Onola tami ya nawama tami yua, alí mapu tami yua nawa, Nije bichiwali ke tasi machi pama, ³⁸Maporika rikigine echona ripana riwigachi jona, ke tasi olamaria Mapo nije kaki chopi olamaria echi mapu tami binoi juali. ³⁹Jenako ju echi olakuame nopi tami juali, maporika Nije ke wesi wikawama mapo iki tami binoi ale chopi ku wilasamane, echali juba rawe. ⁴⁰Maporika jena ko, ju binoi nira Nije Ónola, karaga namuti mapo iki ritiwa echi ranalaali bichi ko, Echi, nima sinibi biteluame, alí nije ku, wilasama echali juba rawe. ⁴¹Maporika echi juriochi, raichali Échi nira maporika Échi jeani li: "Nije ju echi pani mapo rikinali ri pana jona." ⁴²Aboni jeaneli: "¿Ke Jena ju, Jesusi, echi José ranala, mapu onola alí iyela a machite? ¿Chorikare maporika Binoi ani jipe: 'Nije rikigine ripana riwigachi jona'?" ⁴³Jesusi nijeli: Riyesi raicha tiemi a yua. ⁴⁴Ke wesi omerama nawaya tami Yua japisi Onóla, mapu, Tami juli riwema nawaya tami yua mapu tami yua nawako, Nije ku wilasama echali juba rawe. ⁴⁵Ati osoruta echona chabe nirume osolichi 'CARAGA NIMA BINERATAME RIOSI JITI. karaga mapu kipuli alí bineli echi Onola nira nawama tami yua. ⁴⁶Ke tasi pi bile riwisaa

echi Onola Mapurika Binoi nawali Onoruami jitra eCHI Binio ruwali Onola. ⁴⁷Ne bichiwali nimi ane, ne bichiwali nimi ane mapu a bichiwiko niwáma echi biteluami. ⁴⁸Nije ju echi pani ne sinibi biteluami. ⁴⁹Emi onolako koali echi maná echona decietochili suwili. ⁵⁰Jenako ju echi pani mapu riwigachi jonsa rikinili, li mapu a koako Echi jitra, kie mukumeá. ⁵¹Nijeko ju echi pani ne biteluami mapu rikinili riwigachi jonsa. Mapu yiri emikoa na pani. bitelama sinibi niraá. Echi pani mapu nije nijiko nije sapala ju echi biteluame jitra wichimoba, ⁵²Echi judios ko yoka li li naokaka anili aboi emi jitra, jeanili: "¿Chu rega jena Rijoi nijama echi Binoi sapala maputa kopoá?" ⁵³Echiriga Jesusi jeaneli: "Echirika nimí ané, ne echirika nimi ane, we latamo kopoá sapa Ranala echi Rijoi li baji Binoi lala Emiko ke tasi niwama biteluami emi aboi jitra. ⁵⁴Mapu koako Nije sapala li bajiko Nije lala'a, niwa sinibi biteluami; li Nijeko ku wilasima ma ju ba rawe. ⁵⁵Mapu rika Nije sapala ju ne bichiwali kowaam, lí Nije laá ne bichiwali ju mapu bawi ju ⁵⁶Echi mapu koako Nije sapala tami yua muchuwa li baji Tami lala sinibi Tami yua asimea. li Nije emi Yua. ⁵⁷Ma pu echirika echi Ono mapu nija sinibi biteluami Tami juuli lí mapuriga ni bite mapu riga ke Ono tami echirka niraá nijili; achigorika echi mapu koaTami, bitelama tami Jitra. ⁵⁸Jena ko ju echi pani mapu rikinili echona riwigachi, ke tasi onolako koali li suwili. Mapu koako na pani sinibi bitelama. ⁵⁹Jena anili echi Jesusi echona sinagoga aniliwachi mapu rika binerka olali echona Capernaunachi. ⁶⁰Echirika wiká bichiwami jena, anili: "Jenáko ju bile bineruame wabe nochali ju;" Chika a nareka aloma?" ⁶¹Mapurika Jesusi binoi machili mapu bichiwame muchuli we naokika jena jita, jeaneli aboi: "¿Jena we sayerka ani?" ⁶²Jipiko, ¿atamo riwisa Binoi Ranali echi Rijoi ku ripa moa mapu binoi asali chabe? ⁶³Echiko ju Iwika mapu nija bitaluame; sapa bacha niraá ke tasi biri olaa. Raichali ko mapuni raicha ju echi iwiga, li bitaluami. ⁶⁴Ali echirika nirulsaka a jare emí mapu ke bichiwako. " mapurika echi Jesusi ma machili ne bacha niraá chika niili mapu ke bichiwa, li chika inijima ⁶⁵Binoi ani "Echirika bela ani mapu ke tasi wesi jita sime tami Yua, li biteluami ne sinibi wela chopi Onola echirika arami niisa ami Yua simi. ⁶⁶Echirika bela, wika mapu bichiwame echi Jesusi ma ke yua simibali Binoi yua ⁶⁷Jesusi li je rika aneli makoi okua: "¿Atamo siminali emi a chiyo?" ⁶⁸Simoni Pedro nijewka: " Rijoi, ¿a chika yua te simabo? Muje niwa sinibi biteluame, ⁶⁹li ta a bichiwa li a machi mapu Muje Ju ne Kala nira'a mapu Onoruami jiti." ⁷⁰Jesusi ko jeaneli: "¿ Ke tasi juli nije emi, makoi okua, li bile muje ju echi nochame Riyablo jitra" ⁷¹Jipiko Echi raichaka ani echi Judas, echi ranala Simoni Iskariote, mapurika echi niili, mapu niili echi makoi okua, mapu winijili olali echi Jesusi.

Chapter 7

¹Ma auche sine niraka Jesusi simili echona Galileachi, ke tasi bakinali echona Judeachi mapurika echi juriosi ayaa iyenli miliboria. ²Jipiko echi juriosi omawala ma mulube sebili, echi Tabernakulo, ma mulube sebili. ³Echi itemuala ko jeaneli: riwesa jenai ali simika echona Judeachi, mapurika muje anajatami machimea mapuyiri muje olaa. ⁴Ke tasi wesi olaa namuti ke machina mapurika binoi machina isili mapu machibo. jena namuti olasamo, muje binoi riwirika olaa jenai kawirli. ⁵Mapurika abowi itemuala ke tasi bichiwiili echi niraa. ⁶Ali echirika, Jesusi jeaneli: "ke tasi cho seba echiyengo, we nalina pi chiwe rawe kala ju ti emi nira. ⁷jenai kawirli ke tasi ti emi kichi, Tami ko a kichi, mapurika Nijeko ku ruye mapu chati oloka piree. ⁸Ti emi ko simibika echona omowaluachi, nijeko ke tasi ni simea echona omowaluachi mapurika ke cho seba. ⁹Ali ma echirika anesa, echona ripili Galileachi. ¹⁰Mapali aboni itemuala simibili echona omowaluachi, echali ko binoi ayenacho simili echona ke machina niraka. ¹¹Echi juriosi aka nokuali echona omowuluachi ali jeanili: "Comi ati Echi?". ¹²We naoka nokali karika ralamli Echi nira. chujare ko jeanika nokali: "Echi ko we kala rijowi ju." chujare ko jeanili: "kie, Echi ko chakena iluu chiku wika ralamli. " ¹³Ali abowiko majali echi juriosi li ke tasi machina niraka raichili Echi nira. ¹⁴Mapali echi omawili ma mulipe sunima riwele, Jesusi ko simili templochi ali binerika isili. ¹⁵Echali echi juriosi ne kanilika je anili: "chorika ala we machi jena rijowi? mapurika ke tasi sine kala binertame ju. ¹⁶Jesusi ku nijewika jeanili: "Mapu nije binera ke tasi Nijelia ju, echi ko nila ju Mapu tami juuli. ¹⁷A bile nirusa binoi jiti olanlame, binoi ko machime jena binertame nira, achi binoi Riosi jona nawa o pi Binoi jiti nira raicha. ¹⁸Mapu binoi nira raichi ko chopi we inorami nisa naki, we nalina mapu inorami nisa naki echi mapu julii echo ko ne kala nira ju, ke tasi inijika olarame ju. ¹⁹Kie nimi chaneli mapu Moises osali? ke tasi wesi ola mapurika ani echi nularame. chorikaria ti emi tami milinali? ²⁰wikabe ralamli nijewili: muje niwa bile chati! chika ju mapu nimi milinali?" ²¹Jesusi ku nijewika jeaneli: bilepi ni nochali olali, ti emi ko we kanila jena jiti. ²²Moises ko ricencia a'ali mapurika circunsicion nira olarame nima, (ke tasi pi Moises nila ria, Onola nila) ali echali isabachi rawe ti emi ko circuncidarli bile rijowi. ²³A bile rijowi naresa circunsicion isabachi rawe, ali mapurika ke tasi nakuliwrame nima echi Moises Nulala, mapurika ti emi ko we na'awa tami yua mapurika nije ko sawali isabachi rawe ²⁴Ke tasi biri anisi ke machika, anisi ne kala machisa. ²⁵Jare echi Jerusaleni anile: "¿Ke jena Ju mapu amitmo maporika miliboria? ²⁶Ali inesi, Echi raicha kie riwelaga, ali aboni kebiri anetmo. ¿A machile echi welpala mapu echi Cristo ju? ²⁷Mapo tamu je machi kome jona nawa Jena. Mapili echi Jesuscristo nawasa, kewesi machime kome jona nawala. ²⁸²⁹Jesusi weli raichali echona templochi bineraka ali aniga: "Tiem a tami machitmo ali machitmo ali ayena machi kome biteó'. Nije ke nawakine binoi nira, maporika Mapo tami juli ne bichiwali ju, ali tiemika ke machitmo. Nije a machine maporika Nije nawakine Binoi nira ali Echi tami juli. ³⁰Aboniko nokuali chapinala mapo ke wesi omerali bile sika uchea maporika boni echiyenako kecho sebali. ³¹Mapo wikabe echi ralamuli bichiali Binoi yua, ali anili: " Mapali Jesusi nawasa ¿Isimare Binói uche jare riwirma mapo binoi olali? ³²Echi fariseos kipuli echi wikabe ralamuli raichame jena namuti mulube binoi Jesusi nira ali echi niba cha ichuame ali echi fariceos juali echi sontarasi maporika chapimearia. ³³Mapali Jesusi jeanili:" Nije ati tiemi yua chobiji piteli, ali echali Nije sime Echi mapu tami juali." ³⁴Tiemiko tami aba we nalina ke tami riwibotmo; mapomi simine tiemiko ke omeraba nawaya. ³⁵Echi judioschi mapali anili aboni a yua: ¿Kome simi jena rijoi ketasi omerate ritea? ¿Nima simile echona chijalachi echi griego yua ali binerama echi griego? ³⁶Maporika ju jena raichali Echi Jeanili: "Tiemika tami abatmo ali ke tami riwibotmo; ali mapo mi simine tiemi ali ke omerama sia"? ³⁷Jipe ju ma juba rawe, ne walu rawe echi omó aloáchi, Jesusi wilisika jeanili, weli raichaka; "Mapu jare balacheko, kina simi Tamu yua ali baji. ³⁸Jare tami bichisaga, mapo ani echi osili, komichi echi bawi biteluame simirama binoi ropochi. ³⁹Mapo Echi anili jena echi Riosi iwigala, mapo echi bichili Binoi nira nili narenali, mapu echi Riosi iwigala kecho biji nili nijarame maporika Jesusi kecho nili nawajintame. ⁴⁰Jare wikabe ralamuli, mapali kipuli jena raichali anili: "Bichiwali nira Jena ju echi Riosi jiti nulerame ju raichanala.; ⁴¹Jareko jeanili: "Jenako ju echi Jesucristo," We nalina jarega jeanili "¿Echi Jesucristo nawama echona jona galileachi? ⁴²¿Ke anilti jena osili echi Jesucristo nawama echona Rabi kuchula jona ali Belen, napona biteli echi Rabi?" ⁴³Ali jerika niraka ikili rojuaka echona mapona wika ralamuli muchuwona Binoi jiti. ⁴⁴Jare chapinali, we nalina kewesi omerali chapiya. ⁴⁵Maporika echi sontarasi ku rowichali echi bacha ichuami ali fariceos, mapu aneli: "¿Chorikaria ke pakitmo?" ⁴⁶Echi sontasasi ku nijewali: "Ke wesi sine raicha jerika. ⁴⁷Ali echi fariceos ku nijewali: "¿Tiem achio kalewtame niraga jutmo? ⁴⁸¿We jare jawame a tiemi bichiwali o jare fariseos ? ⁴⁹We nalina wikabe ralamuli mapu ke machi echi Nolaliwali, aboni muchuwa siti nira. ⁵⁰Nicidemo (bile echi fariceos, mapo nawali Binoi yua chabenala oka) jeaneli ⁵¹¿We tamu je Nolaliwala bacha niraga je ane bile rijoi mapali akemare ali machi mapo olale?" ⁵²Aboniko nijewali ali jeaneli: ¿Muje ju achio Galileachi biteme? Aa ali ine kewesi nawesame nawa jona Galileachi. ⁵³Maporika karaga ibili nira simibali aboni pirelachi.

Chapter 8

¹²³Jesusi simile echomi ripami rabó olibnochi aneliachi. Baálinala bíya, Binoi nawale úche sine echona roóbachi, alí subaba ralamuli Binoi yúa mulubewáli, echiriga asibaka Binoi, Binoi binerli. Echi escribas (mapo we bineani nili echi nulalibame jurio niwala) ali echi fariseo, pali bile muki mapo che sinú rijoi yúa kochiame..Aboniko echona nasipa achale.⁴⁵⁶Echirigá aboni jeáneli echi Jesusi: "Mujé Balúbeala, "Jená muki ribiruami jú echona úche sinú rijoi yua kochiame.Jipiko echona Moisesi nulalibachi , nulaa mapurigata wasiboo echiriga oláame